

1930

2005

**ЛІТОПИС
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
УКРАЇНИ**

За загальною редакцією В.М. Платонова

Київ
Олімпійська література

ББК 75р (4 УКР)
Л64

У книзі подано матеріали про історію, навчально-методичну, наукову та спортивну діяльність, міжнародне співробітництво і зв'язки із зарубіжними навчальними закладами та організаціями за роки існування НУФВСУ. Читач має нагоду познайомитися з тими, хто заклав основи найкращих традицій Університету, і з тими, хто їх успішно розвивав у наступні роки.

Видання присвячене 75-річному ювілею навчального закладу.

Книга адресована випускникам Університету різних років, нинішнім студентам, аспірантам, викладачам, співробітникам, а також тим, хто цікавиться минулим і сьогоденням НУФВСУ.

Відповідальний за випуск — Валентина Вдовенко

75 років НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

До свого 75-річного ювілею Національний університет фізичного виховання і спорту України підійшов як добре відомий і визнаний не тільки у нас в країні, а й у світі великий навчально-науковий спортивний центр. У ньому гармонійно поєднуються процеси підготовки кадрів і підвищення кваліфікації спеціалістів, фундаментальних і прикладних науково-дослідних робіт, різнобічного міжнародного співробітництва. Особливе місце у діяльності Університету займає спорт, головною складовою частиною якого є підготовка спортсменів високого класу — чемпіонів і призерів Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та інших престижних міжнародних змагань. Нинішньому стану вузу передував тривалий період його розвитку, який може бути поділений на два етапи.

Перший охоплює 60-річний період, коли інститут розвивався як складова частина системи освіти Радянського Союзу. Свою історію вуз розпочав у 1930-ті роки, коли у Харкові, на той час столиці України, був заснований Державний інститут фізичної культури України, який 1944 р. був переведений до Києва. Починав свою діяльність створений інститут у дуже скромному приміщенні. Студентський контингент не перевищував 100 осіб, з яким працювали 10 викладачів. Та до кінця цього періоду вищий навчальний заклад перетворився в один із найбільших і найавторитетніших у країні, де навчалися понад 3,5 тисячі студентів і працювали понад 1000 співробітників, у тому числі понад 400 — професорсько-викладацького складу. Інститут мав шість навчальних корпусів, плавальний басейн, п'ять гуртожитків на тисячу місць, лижну базу у Голосіївському лісопарку, веслову базу у Матвіївській затоці на Дніпрі. Понад 20 тисяч підготовлених у навчальному закладі кваліфікованих фахівців — викладачів фізичного ви-

ховання, тренерів з різних видів спорту, організаторів фізкультурної і спортивної роботи успішно працювали не лише в Українській РСР та в усіх куточках Радянського Союзу, але й понад 60 країнах п'яти континентів світу. Воїстину неоціненний внесок зробив колектив інституту у досягнення радянських спортсменів на світовій спортивній арені: підготовкою і підвищенням кваліфікації тренерів, вихованням цілої плеяди видатних спортсменів, науковим обґрунтуванням системи спортивної підготовки та її науково-методичним супроводом.

Другий, 15-річний, етап розпочався з моменту проголошення Україною у 1991 р. державної незалежності. Київський державний інститут фізичної культури став головним навчальним закладом галузі, отримав можливість активно впливати на всю систему підготовки спеціалістів, приймати рішення щодо розвитку системи освіти, спортивної науки, підготовки науково-педагогічних кадрів, самостійно розвивати систему міжнародного співробітництва, тобто активно діяти в усіх тих напрямках, які у попередні роки дуже жорстко регламентувалися системою державного управління.

Висококваліфіковані співробітники вузу були готові до цієї роботи, однак умови, в яких опинився інститут, були надто складними. По-перше, наш вуз, як і вся система освіти, опинився у тривалому періоді важкої економічної і соціальної кризи. Явно недостатнє фінансування освіти, практично повна відсутність фінансування науки, розвитку та підтримання матеріально-технічної бази, руйнівні тенденції, пов'язані з приниженням досягнень вітчизняної школи освіти і науки, поставили весь колектив Університету і кожного його співробітника у вкрай скрутне положення. За цих умов не у всіх співробітників вистачило твердості, кваліфікації та патріотизму для подолання складностей, що виникли. Одні припинили науково-педагогічну діяльність і пішли у різні сфери бізнесу, що зароджувався, інші залишили вуз і поїхали у пошуках щастя за кордон. Однак книга не про них, а про ту найбільшу частину фахівців, котрі за найскладніших умов забезпечували спочатку збереження матеріально-технічної бази вузу, його досягнень і традицій, а у подальші роки й інтенсивний розвиток у всіх напрямках його діяльності, включаючи і самостійну економічну політику.

У 1998 р. Університет у числі найбільших і найавторитетніших навчальних закладів рішенням Міністерства освіти України був акредитований за найвищим, четвертим рівнем, отримавши можливість не тільки здійснювати підготовку на усіх рівнях освіти, а й самостійно розв'язувати найважливіші питання його життєдіяльності. У 1993 р. на базі Проблемної науково-дослідної лабораторії вузу був створений Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту. У тому самому році вуз отримав статус Державного університету фізичного виховання і спорту України, що вимагало від усього колективу активної роботи з фундаменталізації освіти, впровадження досягнень передового зарубіжного досвіду, зміцнення матеріально-технічної бази як для підготовки спеціалістів, так і розвитку науки. Були побудовані і здані в експлуатацію два нові навчальні корпуси (№ 5 і № 6), спортивні зали та аудиторії оснащені сучасним навчальним і науковим обладнанням, на повну потужність розгорнулася діяльність видавництва

"Олімпійська література", що забезпечило навчальний процес і наукову діяльність сучасною навчальною і науковою літературою. Налагоджено тісне ділове співробітництво з Міжнародним олімпійським комітетом, Всесвітньою радою зі спортивної науки і фізичного виховання. Університет став членом Європейської мережі спеціальних вищих навчальних закладів, узяв активну участь у роботі Міжнародної олімпійської академії, встановив тісні контакти з провідними навчальними закладами Канади, Франції, Іспанії, Німеччини, Польщі, Росії, Китаю, Колумбії, Бразилії та інших країн.

Уся ця робота закономірно привела до того, що 1 вересня 1998 р. Президент України підписав Указ "Про надання Українському державному університету фізичного виховання і спорту статусу національного".

УКАЗ

ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про надання Українському державному університету фізичного виховання і спорту статусу національного

Враховуючи значний вклад Українського державного університету фізичного виховання і спорту в поширення фізкультурного руху в Україні, розвиток вищої освіти та наукових досліджень, підготовку висококваліфікованих кадрів та спортсменів високого класу, а також беручи до уваги загальнодержавне і міжнародне визнання результатів його діяльності, **п о с т а н о в л я ю:**

Надати Українському державному університету фізичного виховання і спорту статус національного і надалі іменувати його Національний університет фізичного виховання і спорту України

Президент України

Л.Кучма

М. К. И. В.

1 вересня 1998 року

№ 964/98

Надання Університету статусу національного стало додатковим стимулом для його потужного розвитку. Різко розширилася номенклатура спеціальностей, з яких Університет став готувати спеціалістів. Паралельно із традиційними (викладач фізичного виховання, тренер з різних видів спорту) у вузі стали готувати сучасних спеціалістів зі спортивної кінезіології, спортивної фізіології, спортивної психології, менеджменту та маркетингу, а також спортивних лікарів. Були побудовані й оснащені за найвищими міжнародними стандартами Центр спортивної травматології, Центр реабілітації, видана серія підручників зі спортивної медицини, придбаний сучасний анатомічний театр, активізовані фундаментальні дослідження, до традиційної тематики додалася нова. Зокрема, багаторічна робота за грантами Міжнародного олімпійського комітету завершилася виданням серії ґрунтовних праць з історії, теорії, організації і методики олімпійського спорту. Проведені серйозні дослідження і видані фундаментальні роботи з актуальних проблем реабілітації, харчування, фармакологічного забезпечення та допінгу у спорті.

Ректор Національного університету
фізичного виховання і спорту України

В.М. Платонов

Засновані нові наукові періодичні видання — до журналу "Наука в олімпійському спорті", який видається з 1994 р., додалися два нових: "Теорія і методика фізичного виховання і спорту" та "Спортивна медицина".

Необхідність розробки фундаментальних наукових проблем, розширення і підвищення якості підготовки науково-педагогічних кадрів привели до створення у 2004 р. ще одного Науково-дослідного інституту, лабораторії котрого були забезпечені найсучаснішим обладнанням вітчизняних і зарубіжних виробників. Це, разом із реконструкцією та оснащенням спортивних споруд (плавального басейну, веслового центру, стрілецького тиру, залів для боротьби та важкої атлетики тощо), створило найнеобхідніші умови як для проведення наукових досліджень на найсучаснішому рівні, так і фундаменталізації процесу підготовки та підвищення кваліфікації фахівців.

Навіть ці короткі відомості переконливо свідчать про те, що Національний університет фізичного виховання і спорту України достойно зустрічає свій 75-річний ювілей, з гордістю оглядаючись на минуле, цінуючи нинішнє і з оптимізмом поглядаючи у майбутнє.

Сторінки історії

В історії Національного університету фізичного виховання і спорту України 1930-ті роки — один із найскладніших етапів розвитку.

Це було зумовлено страшними подіями і явищами, що відбувалися у суспільстві.

З одного боку — трудове піднесення, зростання виробництва, потяг молоді до знань і праці, а з іншого — зруйновані села, голод, злидні, низька культура основної маси населення.

А ще — суцільна підозрілість, пошук ворогів народу, жорстокі репресії... Ці події відбивалися в усіх сферах суспільства і, зокрема, у розвитку фізкультурного і спортивного руху.

Інститут мав шукати такі форми, методи та засоби підготовки фахівців, що відповідали б запитам того складного часу...

Перший корпус Державного інституту фізичної культури України

Державний інститут фізичної культури України (ДІФКУ) засновано 1930 р. у тогочасній столиці Української СРР — місті Харкові.

Створенню інституту передували кілька значущих подій, що віддзеркалювали зростий інтерес з боку держави до розвитку фізичної культури, фізичного виховання і спорту. Декретом Ради Народних Комісарів СРСР 1929 р. фізичне виховання вводилося в усіх вузах країни як обов'язкова навчальна дисципліна. Зросли вимоги до організації фізичного виховання в загальноосвітніх школах; на підприємствах запроваджувалася виробнича гімнастика.

Поліпшення підготовки фахівців для галузі фізичної культури і спорту покладалося на відділи фізичної культури, створені в Україні при Харківському, Київському та Одеському інститутах народної освіти. Крім того, відділ фізичної культури при Харківському інституті народної освіти мав готувати викладачів фізичної культури переважно для педагогічних технікумів, частково для вищих навчальних закладів, а також для короткотермінових курсів фізичної культури, заснованих в округах; відділ фізичної культури при Київському інституті народної освіти — викладачів фізичної культури вищої кваліфікації для установ соціального виховання, просвіти, клубів і лікувально-профілактичних закладів.

Методична комісія Українського головного комітету професійної та спеціальної освіти 31 серпня 1929 р. затвердила навчальні плани відділів фізичної культури при Київському й Харківському інститутах народної освіти (з трирічним терміном навчання).

Намагаючись підняти рівень фізичної підготовленості молодого покоління в республіці нагально постало питання підготовки викладачів фізкультури в школах. Курси із 60 чоловік на правах факультету в 1929 році почали діяти в Харківському інституті народної освіти та 40 чоловік входило до курсів Київського інституту народної освіти, а в Одеському та Артемівському інститутах працювали курси без автономних прав.

Постановою Президії Центрального Виконавчого Комітету СРСР від 1 квітня 1930 р. була заснована Всесоюзна рада фізичної культури і спорту, на яку покладалося керівництво роботою з фізкультури і спорту, що проводилася державою та громадськими організаціями країни, а також планомірна підготовка фахівців для цієї сфери.

Головний корпус ДІФКУ у 1932 р. (Харків)

У світлі зазначеного логічним стало створення вузу такого профілю в столиці Української СРР. Колегія Народного Комісаріату освіти Української СРР на засіданні, що відбулося в Харкові 20 травня 1930 р. (протокол № 11), ухвалила рішення про створення інституту фізичної культури з метою підготовки викладачів фізкультури для навчальних закладів та організаторів-методистів фізичної культури. На засіданні Ради Народних Комісарів, що відбулося в Харкові (протокол № 25/677 від 11 серпня 1930 р.), під час розгляду питання "Про реорганізацію мережі й системи педагогічної освіти" була затверджена на 1930/31 навчальний рік мережа педагогічних вузів, серед яких фігурував Державний інститут фізичної культури України.

Економічні труднощі, яких у 1930-ті роки зазнала Українська СРР, не могли не вплинути негативно на систему освіти, включаючи і сферу фізичної культури і спорту. Державний інститут фізичної культури України спочатку містився в колишній церкві Харківського університету. Ця споруда не мала елементарних умов для навчання, спортивного тренування та відпочинку студентів. Один зал і дві невеликі кімнати вдень використовувалися для занять, а вночі перетворювалися на гуртожиток.

Долати труднощі допомагав ентузіазм колективу студентів і викладачів ДІФКУ під керівництвом першого директора цього вузу Костянтина Павелла та його заступника з навчальної, методичної та наукової

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

роботи Миколи Філя. Першого 1930/31 навчального року в інституті навчалися 124 студенти, а його викладацький склад нараховував 27 осіб.

У 1932 р. інститут, який раніше належав до системи Народного Комісаріату освіти Української СРР, був переданий у відання Всеукраїнської вищої ради фізичної культури.

Поступово поліпшувалася матеріально-технічна база ДІФКУ. Починаючи з 1933 р. навчання зі студентами вузу з легкої атлетики й спортивних ігор, а взимку — з ковзанярського спорту проводилися на харківському стадіоні "Динамо", з гімнастики — у Будинку фізичної культури. У 1934 р. інституту виділили приміщення в центрі Харкова, де були не лише навчальні аудиторії, а й спортивні зали для занять гімнастикою, боротьбою, боксом, важкою атлетикою, фехтуванням. Окрім цього, інституту надали будинок на околиці Харкова, де розмістилися їдальня і студентський гуртожиток. Для спортивних тренувань студенти вузу користувалися харківським стадіоном "Динамо" та деякими іншими базами.

У початковий період діяльності ДІФКУ ще не існувало спеціалізації підготовлюваних кадрів, не було й спеціалізованих кафедр.

Історія вузу зберегла імена його перших викладачів: Іван Бражник (гімнастика), Степан Романенко (спортивні ігри), Володимир Бедункевич (боротьба, важка атлетика, лижний спорт, легка атлетика), Петро Заковорот (фехтування, рукопашний бій), Олександр Венедиктов (лікувальний та спортивний масаж), Микола Тесленко (фізіологія), Микола Філь і Костянтин Куніцин (теорія і методика фізичного виховання), Василь Воробйов і Костянтин Іванов (ана-

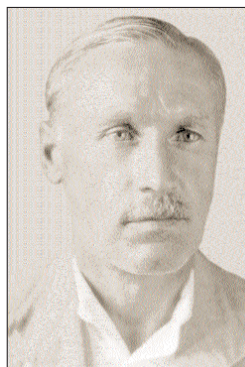
томія), Іван Вржесневський (плавання), Микола Кротов (футбол).

З Ленінградського та Московського інститутів фізичної культури на роботу до Києва перейшли Петро Собенко, Олександр Данилов, Михайло Романенко, Микола Виставкін, Зосима Синицький, Роман Школьников, Вадим Андрієвський, Олексій Ледовський, Михайло Терещенко та ін.

До викладацької роботи був запрошений Петро Заковорот, який в молоді роки першим вибором світову славу перемогами у фехтуванні, адже це вважалося прерогативою країн Заходу. П.А. Заковорот створив самобутню українську школу спеціалістів — тренерів фехтування. Продовжувачами його справи в інституті стали Вадим Андрієвський та Семен Колчинський.

Від дня заснування інституту фізичної культури С.Д. Романенко очолював кафедру спортивних ігор. Під його керівництвом інститут переселився із Харкова до Києва, освоювались нові учбові приміщення, готувались студенти нової мирної формації.

У 1933 р. було зроблено серйозний крок до вдосконалення підготовки фахівців у галузі спорту. У ДІФКУ створили перші кафедри, поки що тільки із загальнотеоретичних дисциплін. Їх очолили академік В. Воробйов, професори П. Рубінштейн і В. Блях, доценти М. Філь, К. Іванов, М. Тесленко, М. Горкін. Водночас став зміцнюватися й український спорт, особливо легка атлетика, де почали працювати дипломовані, визнані педагоги: Зосима Синицький, Олександр Шехтель, Арам Тер-Ованесян, Микола Виставкін, Олександр Безруков. З їх появою друге дихання з'явилося у таких спортсменів, як Марко Підгаєцький,

*Костянтин
Павелл*

Микола Філь

Іван Бражник

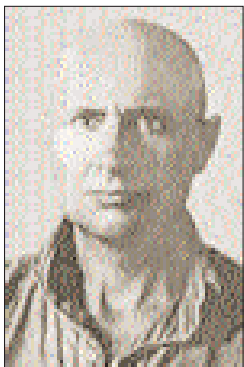
*Степан
Романенко*

*Володимир
Бедункевич*

Петро Заковорот

Микола Тесленко

Микола Кротов

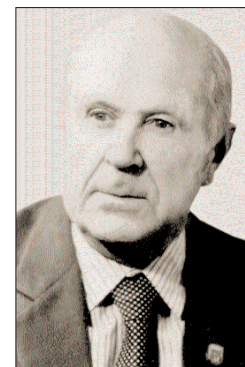
*Михайло
Романенко*

*Вадим
Андрієвський*

Євген Івахін

*Володимир
Шаблінський*

Микола Тепфер

Зосима Синицький

Михайло Дмитрієв

В'ячеслав Фортунатов, Федір Барков, Анфіса Спиридонова. В особі колег, які отримали освіту у вузах Москви і Ленінграда, вони знайшли високоєрудованих однодумців. Спільними зусиллями їм удалося змінити не тільки методику, інтенсивність тренування, але і його культуру, професіоналізм.

Після введення в країні на державному рівні спортивної класифікації у ДІФКУ з 1933/34 навчального року з'явилася спеціалізація. Згідно з новим навчальним планом профілюючими стали спортивно-педагогічні дисципліни.

Кафедри поповнювалися кращими випускниками. Після складання державних іспитів на педагогічну роботу були запрошені близько 40 осіб.

З першого випуску інституту на кафедрах для роботи у вузі були залишені Сергій Мяшин, Валентина Зінченко, Микола Тепфер, Іван Голиков, Сергій Каленчук, Дмитро Оббаріус та ін.

У 1933 р. в інституті було створено кафедри теоретичних дисциплін, у тому числі кафедра теорії та мето-

дики фізичного виховання, кафедра педагогіки і психології, кафедра анатомії, кафедра фізіології, кафедра гігієни, лікарського контролю і масажу. Наступного року в ДІФКУ з'явилися кафедри таких спортивно-педагогічних дисциплін, як гімнастика, легка атлетика, спортивні ігри, плавання, фехтування і рукопашний бій, боротьба, бокс і важка атлетика, велосипедний і ковзанярський спорт, лижний і весловий спорт. Усі чотири роки навчання в інституті студенти займалися гімнастикою, легкою атлетикою, лижним спортом, плаванням.

У 1930-х роках у фізкультурному русі СРСР почав розвиватися і спортивний напрям. Усе масовішими стають змагання з різних видів спорту на всіх рівнях — від колективів фізкультури підприємств, навчальних закладів та інших організацій міст і сіл, районів і областей до республіканських і всесоюзних. Радянські спортсмени почали брати участь у міжнародних змаганнях (здебільшого по лінії Червоного спортивного інтернаціоналу), виїздити для цього за кордон або приймати у себе іноземних спортсменів.

Усі ці грані розвитку вітчизняного спорту і вихід спортсменів СРСР на міжнародну арену потребували підготовки в країні тренерських кадрів високої кваліфікації. З урахуванням такої необхідності у 1934 р. при Державному інституті фізичної культури України відкрилася школа тренерів (на правах середнього спеціального навчального закладу) і було створене відділення, що готувало тренерів з різних видів спорту — гімнастики, легкої атлетики, плавання, спортивних ігор, велосипедного спорту, боротьби, боксу, ковзанярського спорту, важкої атлетики, мотоциклетного спорту. В школу тренерів приймали спортсменів високого класу, які мали практичний досвід, проте їм не

вистачало необхідних теоретичних знань. У 1936 р. ця школа була реформована у Вищу школу тренерів, де навчалися близько 400 осіб.

Викладачів і студентів ДІФКУ того періоду також залучали до організації й проведення курсів з підготовки й перепідготовки керівних працівників та інструкторів сфери фізичної культури і спорту, у тому числі для різних добровільних спортивних товариств і відомств, залучали активно брати участь у різноманітних пробігах, естафетах, кросах, спортивних парадах та інших фізкультурно-спортивних заходах, у спортивно-масовій роботі в школах тощо.

Під час навчання у Вищій школі тренерів, створеній на базі ДІФКУ, розпочали свою спортивну діяльність талановитий легкоатлет — рекордсмен країни у стрибках з жердиною Гаврило Раєвський, спринтер Іван Анисимов та інші спортсмени. Працювати в інституті був запрошений відомий фахівець, рекордсмен СРСР Арам Тер-Ованесян.

Формування теоретичних і методичних основ підготовки плавців високого класу почали в 1930-х роках Іван Вржесневський і викладачі керованої ним кафедри плавання ДІФКУ та її випускники, багато з яких поєднували тренерську роботу з успішними виступами в республіканських і всесоюзних змаганнях.

Провідний викладач циклу боксу ДІФКУ Михайло Романенко забезпечував у ті роки роботу з підго-

Студентки першої групи першого набору ДІФКУ (1930)

товки групи відомих боксерів республіки. Старший викладач ДІФКУ Вадим Андрієвський та ряд випускників вузу входили до числа найсильніших фехтувальників країни. Серед провідних спортсменів республіки були гандболіст Євген Івахін, баскетболіст Володимир Шаблінський, велосипедист Микола Теппер та представники інших видів спорту.

Розвиток ДІФКУ, розширення сфер його діяльності позитивно позначилися на кількісних параметрах інституту: в 1935/36 навчальному році в ньому налічувалося вже 845 студентів, а чисельність викладацького складу вузу досягла 86 осіб. Випускників ДІФКУ направляли працювати в загальноосвітні школи і вищі навчальні заклади, в комітети у справах фізичної культури і спорту, добровільні спортивні товариства, колективи фізкультури заводів, фабрик, шахт, колгоспів, будівництв тощо, а найкращі випускники вузу поповнювали викладацький склад його кафедр.

Розширення і вдосконалення системи фізичного виховання в країні вимагало збільшення чисельності викладачів фізичного виховання зі спеціальною освітою, котрих на той час в СРСР (у тому числі в Українській СРР) не вистачало. Одним із шляхів вирішення актуального завдання стало відкриття 1935 р. при ДІФКУ екстернатури, призначеної для навчання викладачів міста Харкова, які мали великий практичний досвід, проте не мали спеціальної фізкультурної освіти. Заняття в екстернатурі проводилися ввечері та у вихідні дні.

Науково-дослідна робота ДІФКУ в 1930-х роках розвивалася у двох напрямках. Перший — педагогічний, який спирався на практику фізичної культури і спорту та був початковим етапом формування спортивно-педагогічної науки; він охоплював педагогічні спостереження за стерпністю спортсменами тренувальних і змагальних навантажень та за якістю виконання ними технічних складників їхніх дій у тому чи іншому виді спорту.

Другий — залучення фахівців медико-біологічного профілю у сферу фізичної культури і спорту для надання вченими — медиками й біологами — допомоги в керуванні процесом підготовки спортсменів, контролю за їхніми функціональними можливостями з урахуванням того, що людський організм є складною системою, до якої спорт, характерний великими тренувальними і змагальними навантаженнями, висуває досить високі вимоги.

Викладачі ДІФКУ в 1930-х роках брали участь у наукових дослідженнях, присвячених вивченню різних питань масової фізичної культури і спортивного тренування, у тому числі за темами: "Вплив фізичних вправ на організм дорослої людини і дітей", "Роль виробничої гімнастики у підвищенні продуктивності праці", "Фізичне виховання дітей шкільного віку", "Гігієна фізкультурників і спортсменів", "Лікарський контроль за тими, хто займається фізичною культурою", "Харчування спортсменів" та ін.

Викладачі ДІФКУ брали участь у розробках, виконуваних в Українському науково-дослідному інституті фізичної культури (УНДІФК), що функціонував у Харкові, а провідні вчені цього інституту залучалися до викладацької діяльності у Державному інституті фізичної культури України. Завідувач кафедри фізіології Михайло Горкін проводив дослідження, присвячені широкому колу проблем спортивної підготовки, фізіологи Микола Тесленко й Ольга Качоровська вивчали зміни серцево-судинної системи під впливом фізичних навантажень. Серія досліджень у галузі біомеханіки спорту була проведена під керівництвом професора кафедри анатомії Дмитра Донського.

Водночас з навчальною, методичною та науковою роботою помітне місце в ДІФКУ займала і спортивна діяльність. У 1930-х роках спеціалізація студентів визначалася лише на випускному курсі, тому практично кожен студент того часу брав участь у змаганнях з легкої атлетики, гімнастики, плавання, спортивних ігор, лижного спорту, боротьби, боксу, важкої атлетики та інших видів спорту. В інституті виявилися

Викладачі і студенти ДІФКУ — переможці чемпіонату СРСР з важкої атлетики. Від лівої: Я. Куценко, М. Касьяник, А. Кисельов, Г. Попов (Тбілісі, 1937)

спортивні здібності талановитого важкоатлета Мусія Касьяника, який двічі, в 1936 і 1937 роках, виборов звання чемпіона СРСР у найлегшій ваговій категорії та встановив сім всесоюзних рекордів. Серед викладачів і студентів, які успішно виступали у змаганнях з важкої атлетики, були Георгій Попов, Яків Куценко, Микола Лапутін та ін.

Однією з провідних в інституті була кафедра гімнастики, керована Іваном Бражником, який на той час належав до найавторитетніших і найдосвідченіших спортивних фахівців країни, очолював республіканську секцію гімнастики і тренерську раду збірної команди Української СРР, вміло скеровував пошук нових шляхів розвитку всіх видів гімнастики — спортивної гімнастики, акробатики, художньої гімнастики. Викладачі кафедри розробляли основи класифікації гімнастичних вправ, розв'язували складні завдання підготовки і засвоєння нових класифікаційних програм, проводили збори провідних гімнастів республіки перед відповідальними змаганнями. Підготовка найсильніших гімнастів з-поміж студентів ДІФКУ та Вищої школи тренерів сприяла виробленню оптимальних підходів до тренування та формуванню принципів методичних засад, які згодом склали концепцію уславленої спортивної школи гімнастики України. На різноманітних республіканських і всесоюзних змаганнях високу спортивну майстерність демонстрували Михайло Дмитрієв (у 1936 р. виборов звання абсолютного чемпіона СРСР, а в подальшому йому одному з перших було присвоєно звання заслуженого майстра спорту), Олександр Мишаков та інші гімнасти.

Кафедра легкої атлетики, керована Зосимою Синицьким, внесла великий вклад у розвиток цього виду спорту в республіці, а в 1930-х роках виступила ініціатором проведення легкоатлетичних естафет по вулицях Харкова, міських кросів і різноманітних спортивних свят. Викладачі кафедри проводили заняття з найкращими спортсменами харківських заводів — паровозобудівного, тракторного, електромеханічного та інших підприємств міста.

У 1936—1938 рр. репресії сталінського режиму завдали величезної шкоди і сфері фізичного виховання і спорту. З-поміж українських спортсменів і працівників фізкультурно-спортивної галузі, постраждалих у той час і реабілітованих лише наприкінці 1950-х років, були відомий важкоатлет, тренер і викладач ДІФКУ Володимир Бедункевич, відомий спортивний

Військова підготовка студентів ДІФКУ під час табірною збору на спортивній базі у селищі Васищевому (1941 р.)

діяч, завідувач кафедри лікувальної фізкультури професор Володимир Блях (1936 р. призначений заступником голови Комітету у справах фізичної культури і спорту Української СРР) та ін. Пройшли через катівню НКВС Зосима Синицький, Микола Виставкін та інші відомі спортсмени і тренери.

Радою Народних Комісарів Української СРР 14 серпня 1938 р. було прийнято постанову "Про затвердження додаткового прийому у Вищу школу тренерів при інституті фізичної культури на 1938—1939 навчальний рік". Згідно з цією постановою додатковий прийом було затверджено у кількості 60 осіб.

Проте життя продовжувалося. Державний інститут фізичної культури України 1940 р. одержав ще один будинок у Харкові. У ньому розмістилися кафедра фізіології (з лабораторією), гімнастичний зал, рентгенівський кабінет.

У травні 1940 р. у ДІФКУ відбулася перша наукова конференція, на якій було заслухано й обговорено 25 доповідей, а за її матеріалами видано збірник.

Зростання масового фізкультурно-спортивного руху в СРСР вимагало ще більшого числа фахівців фізичного виховання і спорту. Враховуючи зростаючі запити, Державний інститут фізичної культури України, що на той час став одним із найбільших у країні спеціалізованих вищих навчальних закладів галузі, у 1940/41 навчальному році довів чисельність студентів до 1031, а професорсько-викладацького складу — до 107 осіб.

На 1941 р. в інституті було заплановано 70 науково-дослідних і методичних робіт, багато з яких мали військово-прикладне та оборонне значення.

У квітні 1941 р. група педагогів ДІФКУ, у тому числі завідувач кафедри спортивних ігор Степан Романенко, старший викладач кафедри фехтування і рукопашного бою Петро Заковорот, завідувач кафедри фізіології Михайло Горкін та інші, за видатні заслуги у підготовці фахівців з фізичної культури і спорту були нагороджені Почесними грамотами Президії Верховної Ради Української РСР.

Наприкінці травня 1941 р. колектив інституту за вже усталеною традицією почав готуватися до участі у всесоюзному параді фізкультурників і спортсменів. Підготовка проходила у селищі Васищеве поблизу Харкова, але парад не судилося відбутися.

Мирне життя країни було перерване 22 червня 1941 р. віроломним нападом гітлерівської Німеччини на СРСР. Із перших днів війни дві третини викладачів і студентів інфікульту добровільно пішли до лав захисників Вітчизни. Достроково склавши іспити, 127 студентів четвертого курсу та 129 студентів третього курсу ДІФКУ поповнили лави Червоної Армії; понад 700 студентів і викладачів інституту мужньо билися з ворогом на фронтах війни, в партизанських загонах, готували резерви для діючої армії, виносили поранених з-під вогню, лікували їх у фронтових і тилкових госпіталях.

Багато викладачів і випускників Державного інституту фізичної культури України полягли в боях за свободу й незалежність своєї країни. Так, у серпні 1941 р. в одному з боїв на Смоленщині загинув розвідник, молодший лейтенант Євген Наливайко — майстер спорту, у довоєнні роки член збірної команди України зі спортивної гімнастики, викладач кафедри гімнастики ДІФКУ. Ранньої осені того самого 1941 р. у нічному бою під Києвом обірвалося життя чемпіона СРСР борця Івана Михайловського — вихованця ДІФКУ, майстра спорту з боротьби, важкої атлетики, фехтування та легкоатлетичних метань. Серед загиблих на фронті в перші місяці війни — чемпіон України з фехтування, викладач кафедри фехтування і рукопашного бою Костянтин Раєвський. У боях за Сталінград загинув у 1942 р. артилерист Володимир Барановський, який до війни був студентом ДІФКУ і чемпіоном України з боксу. Відомий легкоатлет — спортсмен і тренер, лейтенант Іван Раєвський у 1942 р. командував артилерійською

Студенти і викладачі ДІФКУ, які у грізному 1941 р. одними з перших пішли на фронт, пройшли шляхами Великої Вітчизняної війни і переможцями повернулися до рідного вузу

1. Євген Івахін — розвідник, нагороджений чотирма орденами; чемпіон України з гандболу, заслужений майстер спорту, завідувач кафедри спортивних ігор

2. Микола Лапутін — капітан військово-морського флоту, нагороджений орденами Червоної Зірки і Вітчизняної війни II ступеня; чемпіон та рекордсмен УРСР і СРСР з важкої атлетики, заслужений працівник культури УРСР, ректор КДІФК

3. Іван Кириченко — артилерист, нагороджений трьома орденами; багаторазовий чемпіон УРСР і СРСР з важкої атлетики

4. Григорій Малинко — артилерист, нагороджений трьома орденами; багаторазовий чемпіон СРСР і УРСР з боротьби

5. Юрій Гаммерштедт — механік-водій танка Т-34, одержав звання "майстер водіння танків", нагороджений трьома орденами, учасник штурму Берліна, чемпіон та триразовий призер чемпіонатів СРСР у гонках на шосе та треку. Багаторазовий чемпіон України (12 золотих медалей на треку і 7 — на шосе), тренер збірної команди України (1954—1971 рр.), збірної команди СРСР (1964 р.)

6. Євген Буланчик — піхотинець. У бою одержав тяжке поранення, повернувшись на фронт, дійшов до Берліна. Після війни став студентом КДІФК, з 1952 р. по 1960 р. викладач КДІФК, багаторазовий чемпіон України та СРСР з легкої атлетики, чемпіон Європи з бігу з бар'єрами

7. Іван Вржесневський — командир саперного батальйону, нагороджений трьома орденами; директор КДІФК, завідувач кафедри плавання, заслужений працівник вищої школи УРСР, професор

8. Леонід Соболев — командир стрілецького взводу, нагороджений двома орденами; профектор КДІФК, доцент кафедри гімнастики, заслужений працівник фізичної культури України

9. Олексій Ледовський — політрук танкового полку, нагороджений трьома орденами; директор ДІФКУ (до 1941 р.), доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання

10. Іван Драний — командир стрілецької роти, мав тяжке поранення, нагороджений орденом; викладач кафедри легкої атлетики, начальник Школи тренерів КДІФК

11. Борис Рисев — командувач мінометного полку, нагороджений п'ятьма орденами; доцент кафедри боротьби і боксу

12. Анатолій Коваленко — командувач стрілецькою ротою, нагороджений орденами; викладач кафедри легкої атлетики, декан факультету, заслужений тренер УРСР

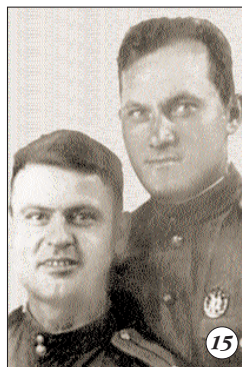
СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

20. *Михайло Догадін — доцент кафедри гімнастики та теорії і методики фізичної культури*

21. *Михайло Андрух — доцент кафедри педагогіки і психології*

22. *Олександр Карпінський — викладач кафедри боротьби і боксу*

23. *Григорій Коваленко — викладач кафедри легкої атлетики*

24. *Михайло Романенко — завідувач кафедри спортивних єдиноборств*

У перші повоєнні роки стали студентами, а після закінчення — викладачами учасники бойових дій, орденоносці:

25. *Олександр Бабкін — доцент кафедри легкої атлетики*

26. *В.І. Рибаків — викладач кафедри фехтування*

27. *Володимир Парфьонов — професор, ректор КДІФК*

28. *Андрій Яковцев — доцент кафедри легкої атлетики*

13. *Борис Табарчук — командувач розвідувального батальйону, нагороджений трьома орденами; викладач кафедри спортивних ігор, багаторазовий чемпіон УРСР з гандболу, майстер спорту*

14. *Андрій Потопольський — випускник ДІФКУ, командувач понтонного полку, одержав звання Героя Радянського Союзу, нагороджений трьома орденами*

У 1944 р. до викладацького складу КДІФКУ були зараховані учасники бойових дій, орденоносці:

15. *Олександр Мишаков та Михайло Дмитрієв — викладачі кафедри гімнастики*

16. *Іван Оніщенко — професор, завідувач кафедри педагогіки і психології*

17. *Марія Рисева — доцент кафедри анатомії*

18. *Петро Гудзь — професор, завідувач кафедри анатомії*

19. *Валентин Петровський — професор, завідувач кафедри теорії і методики фізичної культури*

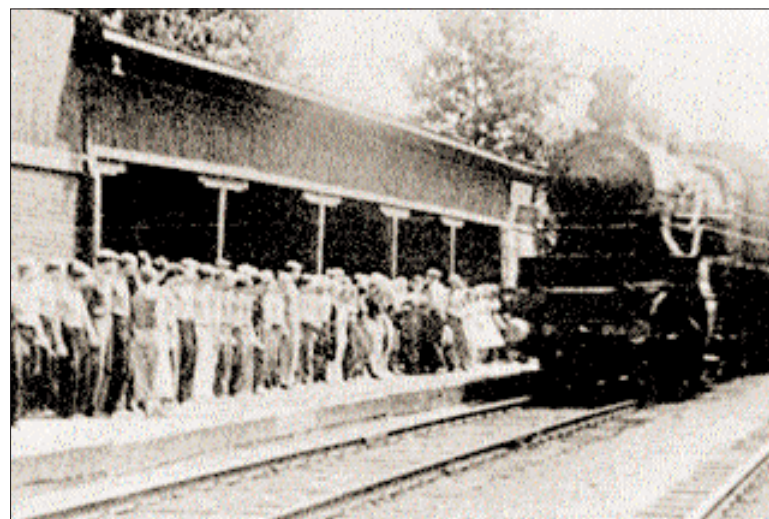

22 червня 1941 р. Старт гонки на 140 км на чемпіонаті УРСР з велосипедного спорту

батареєю в Сталінградській битві, згодом — уже в званні капітана — у 1943-му воював на Курській дузі, а в серпні того самого року звільняв Харків; загинув біля села Соколове на Харківщині. Неодноразово переходив лінію фронту розвідник Леонід Сапливенко — вихованець ДІФКУ, багаторазовий чемпіон України з боксу, талановитий тренер і спортивний організатор, голова республіканської секції боксу. Він загинув, повертаючись із чергового розвідувального рейду.

Та хіба перелічиш усіх інфізкультурівців, що не повернулися з війни... Кожного року в День Перемоги студенти і викладачі кладуть квіти до підніжжя пам'ятника воїнам-інфізкультурівцям, зведеного в пам'ять про загиблих викладачів, співробітників, студентів і випускників.

Багато інфізкультурівців, які воювали на різних фронтах чи в партизанських загонах, після закінчення війни повернулися у вуз — це завідувач кафедри плавання ДІФКУ Іван Вржесневський, викладач кафедри спортивних ігор Євген Івахін, викладачі кафедри гімнастики Олександр Мишаков і Леонід Соболев, випускник відділення боротьби Вищої школи тренерів Григорій Малинко, багаторазовий чемпіон і рекордсмен країни зі стрибків із жердиною уславлений легкоатлет Гаврило Раєвський, викладач кафедри фехтування і рукопашного бою Вадим Андрієвський, викладач кафедри плавання Тетяна Рябцева, викладач кафедри спортивних ігор Володимир Шаблінський, викладачі

Проводи перших добровольців-інфізкультурівців на фронт. 23 червня 1941 р., селище Васищево

вузу Людмила Пашкова (майстер спорту з лижних гонок), Михайло Романенко (фахівець з боксу й альпінізму), слухач Вищої школи тренерів Борис Андреев (до війни двічі був переможцем на чемпіонатах України з боксу), вихованці інституту Лев Сегалович (у довоєнні роки — багаторазовий чемпіон СРСР з боксу) і Микола Лапутін (чемпіон України з важкої атлетики), вихованці школи тренерів Юрій Гаммерштедт (відомий у республіці велосипедист), викладач кафедри лижного спорту Андріан Міз'як, студенти і випускники інституту Борис Рисев (один із провідних боксерів України), Григорій Крот, Іван Драний та багато інших. У

Перший навчальний корпус Київського державного інституту фізичної культури (1944 р.)

госпіталях рятували життя поранених і відновлювали їхнє здоров'я завідувач кафедри анатомії Дмитро Донської, викладач кафедри фізіології Ольга Качоровська, інші медики і біологи з ДІФКУ.

Відразу після звільнення Харкова від фашистських загарбників у 1943 р. було вирішено відновити діяльність Державного інституту фізичної культури України. Восени до Харкова прибула група фахівців ДІФКУ, до складу якої входили Степан Романенко, Іван Бражник, Михайло Бунчук, Олександр Мишаков, Володимир Шаблінський. Вони мали визначити можливості та умови для роботи вузу в його уцілілому будинку на вулиці Тевелева.

24 березня 1944 р. була прийнята спільна постанова Ради Народних Комісарів Української РСР і Центрального Комітету КП(б)У № 924 "Про відновлення роботи навчальних закладів Комітету в справах фізичної культури і спорту при Раді Народних Комісарів Української РСР", один із пунктів якої передбачав "перевести Інститут фізичної культури із м. Харкова в м. Київ у приміщення, що належали Київському технікуму фізичної культури". Іншим пунктом цієї постанови передбачалося "перевести Київський технікум фізичної культури в м. Харків у приміщення, що належали Інституту фізичної культури".

З 1 жовтня 1944 р. в Інституті фізичної культури в столиці Української РСР на вулиці Заливчого (нині — вулиця Фізкультури) почали навчання 117 студентів, яким читали лекції, проводили семінари і практичні заняття 19 викладачів. В інституті не вистачало навчальних аудиторій та спортзалів, підручників, спортивного інвентарю й обладнання. Лекції та практичні заняття проводилися в кімнатах, які обігрівалися грубками-буржуйками. Мізерним був продовольчий пайок. Після занять студенти і викладачі розчищали стадіон поблизу інституту, упорядковували спортивні майданчики, ремонтували спортзали та вцілілі приміщення.

Викладацький колектив вузу в 1944—1945 рр. поповнився фахівцями, які повернулися з лав Червоної Армії. Відновили роботу кафедри гімнастики (під керівництвом Івана Бражника), спортивних ігор (на чолі зі Степаном Романенком), плавання (під керівництвом Івана Вржесневського), фізіології

Викладачі інституту на відбудовних роботах біля навчального корпусу № 4 (1945 р.)

(на чолі з Михайлом Горкіним), лікувальної фізкультури, гігієни та лікарського контролю (очолюваної Ольгою Качоровською) та ряд інших підрозділів вузу.

Багато викладачів КДІФК увійшли до складу фізкультурного активу, завданням якого була підготовка резервів для діючої армії. Київський міський комітет у справах фізичної культури і спорту прикріпив їх до військово-навчального пункту Всеобучу в Московському районі м. Києва для підготовки допризовників до майбутньої військової служби. На Центральному стадіоні, що знаходився поблизу інституту, у вересні 1944 р. відбулися змагання бійців Всеобучу з подолання смуги перешкод, рукопашного бою та легкої атлетики. Колектив КДІФК брав активну участь в урочистій церемонії відкриття Центрального стадіону, а також у проведенні в Києві спортивно-масової роботи (кросів, естафет на вулицях міста, у складанні нормативів комплексу ГПО тощо).

Так у повсякденному навчанні і напруженій праці викладачі, співробітники і студенти інституту зустріли в Києві переможний травень 1945 р.

Подальша історія розвитку інституту (період 1945—2005 рр.) розглядається і висвітлюється у тематичних розділах, присвячених його навчальній, методичній та організаційній діяльності, науково-дослідній роботі, спортивній діяльності, міжнародному співробітництву.

Навчальна, методична та організаційна робота

*Ті, хто вижив, витримав випробування
у найтяжчій війні, зазнавши великих втрат
у своїх рядах, повернулися до рідного інституту.*

Життя продовжується.

*Протягом 75 років існування Національного
університету фізичного виховання і спорту
України багато уваги приділялося розробці теорії
та методів навчання студентів. Питання:
чого навчати? як навчати? яким має бути
профіль спеціалістів, яких випускає
Університет, — завжди хвилювали
викладацький колектив нашого вузу.*

*Розв'язуючи ці важливі питання, Університет
керувався запитом практики фізкультурного
руху у певний період, а також виходив
із власних можливостей. Відповідно до цих вимог
відбувалося формування навчальних структур,
їх реформування.*

Лекцію читає профектор з навчально-методичної роботи професор Юрій Шкрєбтій

У серпні 1945 р. інституту передали чотириповерховий будинок спецшколи, в якому знаходився госпіталь. Тут розмістилися адміністративні служби, були обладнані навчальні аудиторії та чотири кімнати для викладачів, а в корпусі, одержаному інститутом ще під час війни, розмістилися декілька спортзалів (гімнастики, фехтування і рукопашного бою, важкої атлетики, боксу і боротьби), студентський гуртожиток, кімнати для викладачів, їдальня, медчастина.

У 1945 р. в інституті відкрився заочне відділення.

До інституту продовжували повертатися викладачі. Серед тих, хто в перші повоєнні роки працював на загальнотеоретичних, спортивно-педагогічних та медико-біологічних кафедрах інституту, були такі досвідчені фахівці, як Михайло Горкін, Зосима Синицький, Ольга Качоровська, Іван Вржесневський, Степан Романенко, Іван Бражник, Микола Теппер та ін.

У 1946 р. відновилася педагогічна практика для студентів третього і четвертого курсів у загальноосвітніх школах і вузах Києва, у комітетах у справах фізичної культури і спорту, добровільних спортивних товариствах тощо.

Згідно з розпорядженням Ради Міністрів СРСР від 7 травня 1946 р. 1 червня 1946 р. була прийнята спільна постанова Ради Міністрів Української РСР і Центрального Комітету КП(б)У № 1002 "Про реорганізацію Львівського технікуму фізичної культури у Львівський державний інститут фізичної культури". Одним із пунктів цієї постанови передбачалося: "У зв'язку з організацією Львівського державного інсти-

туту фізичної культури Український інститут фізичної культури в м. Києві в подальшому іменувати Київський державний інститут фізичної культури". У 1946 р. в Київському державному інституті фізичної культури навчалася 600 осіб.

До 1947/48 навчального року у розпорядження Київського державного інституту фізичної культури уже повністю передається будинок спецшколи, де розмістилися кафедри теорії та методики фізичного виховання, лікувальної фізкультури і масажу, гігієни та лікарського контролю, педагогіки і психології, військової підготовки, а також анатомічний музей, бібліотека з читальним залом, кімната для самостійної роботи студентів.

Поновила роботу школа тренерів, на перший курс якої прийняли 100 чоловік. При школі тренерів відкрився спеціальне відділення для навчання спортсменів високого класу, які не мали середньої освіти.

Цей повоєнний етап діяльності інституту багато в чому був зумовлений проблемами фізкультурно-спортивного руху в СРСР. Керівництво країни поставило (у грудні 1948 р.) одним із завдань розвиток масовості фізичної культури і спорту та завоювання у найближчі роки світової першості у найважливіших видах спорту.

Одними з головних аспектів у справі виконання цих завдань стали підготовка кадрів для галузі й організаційне зміцнення системи управління спортом вищих досягнень. Від спеціалізованих фізкультурних вузів країни, до яких належав і КДІФК, вимагалася поліпшити якість підготовки викладачів фізичного виховання для шкіл, технікумів, вузів і тренерів з різних видів спорту для роботи у дитячо-юнацьких спортивних школах (ДЮСШ) і спортивних секціях. У зв'язку з цим навчальний процес у КДІФК тісніше пов'язувався з практикою фізкультурного руху. Удосконалюються навчальні програми зі спортивно-педагогічних дисциплін і програми педагогічної практики, більше уваги приділяється використанню практичного досвіду найкращих педагогів і тренерів. При інституті все частіше проводяться різноманітні курси та семінари для інструкторів фізичної культури, тренерів, викладачів фізичного виховання. КДІФК поступово стає центром навчально-методичної роботи в галузі фізичної культури і спорту в республіці.

На той час кадрова проблема у сфері фізичного виховання і спорту була надзвичайно актуальною. В Українській РСР навіть у великих містах — обласних центрах — не вистачало фахівців високої кваліфікації

Головний корпус КДІФК (1945 р.)

— тренерів і організаторів фізичної культури і спорту. Досить скромним був і штат Комітету у справах фізичної культури і спорту Української РСР, в якому налічувалося трохи більше двох десятків чоловік, тому Київський державний інститут фізичної культури, у складі якого були досвідчені та висококваліфіковані педагоги-тренери й організатори фізкультурно-спортивної роботи, мав стати лідером у розв'язанні завдань розвитку в республіці ряду основних видів спорту та забезпечення їх відповідними кадрами.

У 1951/52 навчальному році набір студентів збільшився до 175, а в подальшому — до 200 осіб. У 1953 р. в інституті було створено факультет заочного навчання з навчально-консультаційними пунктами в Києві, Львові, Харкові та вечірнє відділення, набір на яке становив 50 осіб.

Диференціювання підготовки фахівців — викладачів фізичного виховання і тренерів з видів спорту — зумовило структурні зміни в інституті. Замість факультетів основної підготовки (I—II курси) і спеціальної підготовки (III—IV курси) в 1954 р. у КДІФК були створені педагогічний факультет (зі спеціальністю "Фізичне виховання") і спортивний факультет (зі спеціальністю "Фізкультура і спорт"). Тоді на педагогічний факультет прийняли 74 особи, а на спортивний — 126.

Збільшення чисельності студентів вимагало розширення його матеріально-технічної бази та поліпшення побутових умов студентів і викладачів. У зв'язку з цим у Києві на вулиці Китаївській були виділені два одноповерхові будинки для гуртожитку діючої при інституті школи тренерів, а в Майкопському провулку за активної участі студентів і викладачів були побудовані студентські гуртожитки.

У ті роки інституту, як і раніше, не вистачало спортивних споруд: у його розпорядженні були лише три спортивні зали та три відкриті майданчики для спортивних ігор. Інституту доводилося орендувати плавальний басейн, гімнастичний та ігрові зали Палацу фізкультури, легкоатлетичний манеж спортклубу Київського військового округу, тенісні корти і водну станцію "Динамо", важкоатлетичний та боксерський зали Центрального стадіону.

У навчальному плані, затвердженому 15 січня 1958 р., з'явилася нова дисципліна — "Спеціальна спортивна підготовка з обраного виду спорту". Вона викладалася на третьому і четвертому курсах з таких навчальних дисциплін, як гімнастика, легка атлетика, лиж-

ний спорт, бокс, велосипедний спорт, фігурне катання на ковзанах, важка атлетика, фехтування, альпінізм, весловий спорт, плавання та ін. Крім того, в інституті у години факультативних занять проводилися заняття з ПСМ — підвищення спортивної майстерності.

У 1959 р. ректором КДІФК став відомий український важкоатлет, заслужений майстер спорту М.П. Лапутін, змінивши на цій посаді кандидата педагогічних наук, професора М.А. Теппера, який був директором КДІФК з 1955 р. Почалося будівництво нового спортивного корпусу на території інституту (нині це корпус № 3) та другого студентського гуртожитку на вулиці Козачій. З часом у вузі з'явилася й лижна база у Голосіївському лісопарку. Тоді ж було розпочато будівництво головного навчально-адміністративного корпусу (нині це корпус № 1) та плавального басейну.

У цей період в інституті були створені кілька нових кафедр — важкої атлетики, боротьби і боксу, велосипедного спорту і фехтування, історії та організації фізичної культури. Лабораторії фізіології, анатомії, біохімії, психології, лікувальної фізичної культури, гігієни та лікарського контролю, кабінети теорії та методики фізичного виховання й іноземних мов одержали сучасну апаратуру і прилади.

У типових навчальних планах інститутів фізичної культури, затверджених 7 жовтня 1961 р. (№ 114/ПД — для педагогічного факультету; № 415 / ПД — для спортивного факультету), вперше були визначені обов'язкові вимоги до рівня спортивної підготовки випускників. Зокрема, студенти педагогічного факультету за час навчання в інституті мали повторно виконати нормативи комплексу ГПО II ступеня, виконати або затвердити другий спортивний розряд з обраного виду спорту, третій спортивний розряд із двох інших видів спорту й одержати звання судді III категорії з трьох видів спорту. Студенти спортивного факультету за час навчання у вузі мали повторно виконати нормативи комплексу ГПО II ступеня, виконати або підтвердити перший спортивний розряд з обраного виду спорту, третій спортивний розряд з двох інших видів спорту й одержати звання судді II категорії з обраного виду спорту.

У навчальному процесі велика увага приділялася педагогічній та організаційно-педагогічній практиці студентів III—IV курсів. Третьокурсники проходили практику в загальноосвітніх школах і дитячо-

ЛІТОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНА, МЕТОДИЧНА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА

1. Організатори анатомічного музею кафедри анатомії КДІФК (1950-ті роки). Від лівої: доцент кафедри О.Р. Радзівський, завідувач кафедри професор В.В. Колесников, старший лаборант М.Г. Рисєва

2. Завідувач кафедри плавання В.В. Вржесневський (1945—1947 рр.)

3. Завідувач кафедри боротьби, боксу і важкої атлетики заслужений майстер спорту І.К. Іванов (1946—1950 рр.)

4. Завідувач кафедри педагогіки і психології доцент М.Р. Богуш (1959—1965 рр.)

5. Ректор КДІФК (1959—1971 рр.) заслужений майстер спорту з важкої атлетики, заслужений тренер УРСР М.П. Лапутін

6. Заняття проводить завідувач кафедри плавання професор Іван Вржесневський (1960-ті роки)

7. Практичне заняття з динамічної анатомії (робота з природними препа-

ратами). Старший викладач М.Г. Рисєва та аспірант А.М. Лапутін (1961 р.)

8. Змагання з літнього багатоборства ГПО (стрільба) серед студентів КДІФК (1965 р.)

9. Державний іспит приймають В.М. Задоянний, С.К. Фомін, М.А. Азрановський, М.Я. Горкін (1968 р.)

10. Керівний і професорсько-викладацький склад КДІФК (1958 р.)

1. Засідання кафедри анатомії. У центрі — професор П.З. Гудзь, доповідає — доцент А.М. Лапутін (1969 р.)

2. Напружено працює приймальна комісія інституту (1970 р.)

3. Завідувач кафедри боротьби, боксу і важкої атлетики М.Ф. Вакуленко (1966—1976 рр.)

4. Завідувач кафедри легкої атлетики доцент В.О. Сіренко (1972—1981 рр.)

5. Заняття у залі важкої атлетики (1975 р.)

6. Колектив кафедри гімнастики (від лівої): 1-й ряд: Анатолій Волков, Вадим Гайворон, Олександр Онищенко, Михайло Дмитрієв, Юрій Листовничий, Борис Сільченко, Валентина Зінченко, Олексій Бабинець, Анатолій Тишлер; 2-й ряд: Юрій Тулиця, Дмитро Лавриненко, Віктор Болобан, Борис Шахлін, Ростислав Захаренко, Юрій Барішников, Володимир Константинов, Валентин Остапенко, Олена Бірюк, Євгенія Мішина, Валерій Ховавко, Наталія Обчинникова, Людмила Лапина, Тетяна Карпенко; 3-й ряд: Всеволод Черненко, Анатолій Касьянов, Володимир Тесленко, Олександр Поляков, Іван Терещенко, Олександр Оцунок,

Віталій Лифар, Олексій Бабинець, Юрій Арбаков, Микола Шабанов, Борис Маслов; (1970 р.)

7. Колектив кафедри теорії і методики фізичного виховання. Від лівої: 1-й ряд: В.Г. Ареф'єв, Р.В. Жордочко, В.І. Стадников, Г.Г. Смолюс, В.В. Петровський, А.М. Соболев, А.О. Коваль, Н.П. Старожилова; 2-й ряд: перший в ряду В.І. Глухов, третій — В.О. Позасій, Б. Дергоусов, П.В. Тюрін, В.П. Кравцов, В.Д. Поліщук, Т.Ю. Круцевич, Н.М. Михайлова, Г.С. Кериновська, від правої перший В.І. Жураковський, Г. Руденко, (1975 р.)

НАВЧАЛЬНА, МЕТОДИЧНА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА

юнацьких спортивних школах, а студенти четвертого курсу — в колективах фізкультури і добровільних спортивних товариствах.

Під час практики студенти КДІФК надавали велику допомогу колективам фізкультури не лише в Києві, а й у Харкові, Донецьку, Ворошиловграді (нині — Луганськ), Запоріжжі, Херсоні, Миколаєві, Полтаві, Чернігові, Кривому Розі та інших містах і селах багатьох областей республіки.

Велику роботу з патріотичного виховання проводили кафедра військової підготовки і рада ветеранів інституту — естафети, походи і велопробіги по місцях бойової слави, участь у меморіальних турнірах з різних видів спорту, зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни.

У 1972 р. М.П. Лапутіна на посту ректора Київського державного інституту фізичної культури змінив доктор педагогічних наук, професор В. О. Парфьонов, який очолював вуз до 1980 р. У цей період побудовано і введено в експлуатацію: в 1973 р. — новий адміністративно-навчальний корпус інституту, споруджений на тій частині його території, що виходить на вулицю Фізкультури (корпус № 1), у 1974 р. — корпус плавального басейну (на тій частині території, що виходить на вулицю Димитрова), а в 1975 р. — студентський гуртожиток № 1. В інституті збільшилася кількість спортивних залів і модернізувалася їхня оснащеність. Зросла чисельність студентів і професорсько-викладацького складу, поліпшилися якість навчального процесу та ефективність навчально-методичної роботи, істотно поповнилися фонди інститутської бібліотеки.

У КДІФК у ті роки діяли шість факультетів — педагогічний, тренерський, заочний, підвищення кваліфікації тренерів і керівних працівників галузі, підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання вузів, з роботи з іноземними студентами.

Починаючи з 1972 р. підготовка фахівців у Київському державному інституті фізичної культури здійснювалася за двома спеціальностями: "Фізична культура і спорт" із присвоєнням випускникам кваліфікації "Викладач фізичного виховання — тренер з виду спорту" та "Фізичне виховання" з присвоєнням кваліфікації "Викладач фізичного виховання".

У 1973 р. у КДІФК навчалися 3859 чоловік, з яких 2200 — з відривом від виробництва (на стаціонарі), 1024 — без відриву від виробництва (заочно), 401 —

на факультеті підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів, 160 — на десятимісячних курсах підвищення кваліфікації, 27 — іноземні студенти та 47 — аспіранти.

Тоді на 19 кафедрах інституту та в шести його науково-дослідних лабораторіях працювали 10 докторів наук, професорів та 80 кандидатів наук, доцентів, 42 заслужені тренери СРСР і Української РСР, 22 заслужені майстри спорту і майстри спорту.

У 1975 р. було прийнято новий навчальний план за фахом "Фізична культура і спорт" для педагогічного і спортивного факультетів інститутів фізичної культури.

У 1978 р. до навчального плану педагогічного факультету інституту фізичної культури вноситься обов'язкова вимога, згідно з якою до державних іспитів допускаються студенти тільки за наявності не нижче II діючого спортивного розряду й звання судді з обраного виду спорту, а також трьох діючих розрядів із зимового і літнього багатоборства ГПО.

За поданням Спорткомітету 14 липня 1982 р. Міністерство вищої освіти СРСР видало наказ, яким у межах фаху "Фізична культура і спорт" встановлювалися три спеціалізації: "Організація і методика викладання фізичної культури", "Організація масової фізкультурно-оздоровчої роботи і туризму", "Організація і методика викладання видів спорту".

У навчальному плані 1982 р. вперше було виділено години на самостійну роботу студентів (близько 15 % загального обсягу лекційних годин). Завдяки цьому підвищилася можливість участі студентів у науково-дослідній роботі.

У 1984 р. була створена перша в країні кафедра теорії спорту і до навчального плану включена нова навчальна дисципліна з такою самою назвою.

У серпні 1985 р. заслуги Київського державного інституту фізичної культури були відзначені Почесною грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

Восени 1986 р. ректором КДІФК був призначений доктор педагогічних наук, професор В.М. Платонов (до цього він був завідувачем кафедри плавання, згодом — проректором з науково-дослідної роботи і завідувачем кафедри теорії спорту). У вузі відповідно до актуальних вимог часу почалася й успішно здійснювалася структурна перебудова. Зусилля колективу концентрувалися на найактуальніших напрямках діяльності. На території інституту побудовано кілька но-

вих навчально-спортивних корпусів і суттєво реконструйовано деякі діючі споруди. Збільшилася і кількість студентських гуртожитків. Кафедри, лабораторії та інші підрозділи вузу обладнувалися сучасною апаратурою, технічними засобами навчання й устаткуванням.

У 1987 р. був виданий перший у світі підручник "Теорія спорту", створений колективом авторів за редакцією Володимира Платонова.

У 1989/90 навчальному році в КДІФК на стаціонарі навчалися 1850, а на заочній формі навчання — 2000 студентів. На діючих у вузі факультетах підвищення кваліфікації навчалися по 1500 осіб на рік. Загальна кількість співробітників інституту становила понад 700 чоловік, серед яких професорсько-викладацького складу і наукових співробітників було понад 400 осіб.

У навчальній діяльності КДІФК продовжував успішно розвиватися такий напрям, як навчання громадян зарубіжних країн, що розпочався з 1955 р. До кінця 1990 р. чисельність іноземних студентів, які одержали дипломи про закінчення інституту, становила 450 осіб плюс 90 аспірантів і 50 стажерів.

* * *

Головний у республіці вуз галузі фізичної культури і спорту, що функціонує в столиці України, дав путівку в життя кільком спеціалізованим вищим навчальним закладам. Так, 1946 р. відкрився Львівський державний інститут фізичної культури, і з Києва до Львова була направлена група викладачів КДІФК — фахівців з плавання, боротьби, боксу, гімнастики, легкої атлетики, спортивних ігор, теорії й методики фізичного виховання та деяких інших навчальних дисциплін.

У 1970 р. у Дніпропетровську було створено педагогічний факультет КДІФК, на базі якого в 1979 р. сформувався Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту.

У 1979 р. у Харкові відкрився спортивний факультет КДІФК, на базі якого був створений Харківський державний інститут фізичної культури (перетворений у 2001 р. на Харківську державну академію фізичної культури).

Продовжувалася ця традиція і в незалежній Україні: в 1996 р. було засновано Донецький державний інститут здоров'я, фізичного виховання і спорту як філіал КДІФК.

Здобуття Україною в 1991 р. державної незалежності зумовило перехід до нового історичного етапу в діяльності Київського державного інституту фізичної культури. Колектив вузу спрямував зусилля на кардинальне вдосконалення своєї роботи згідно з новими суспільно-політичними та соціально-економічними умовами.

У незалежній Україні КДІФК став не лише головним вищим навчальним закладом галузі фізичної культури і спорту, а й науково-методичним центром державної системи освіти та координатором у виконанні великого комплексу актуальних завдань, які розв'язує ця система.

Вуз отримав можливість уже безпосередньо (а не через колишній союзний центр у Москві) виходити на міжнародну арену, різнопланово співробітничати з міжнародними організаціями, зарубіжними університетами, науковими центрами та іншими структурами, що дозволило фахівцям ефективно знайомитися з передовим зарубіжним досвідом у навчальній, науковій та спортивній роботі, краще використовувати найрізноманітніші новації у своїй діяльності.

У 1992 р. у Київському державному інституті фізичної культури за ініціативою ректора вузу професора Володимира Платонова вперше у світі була створена кафедра олімпійського спорту, а згодом в Україні — за пропозицією КДІФК та його безпосередньою участю — в державній системі вищої спеціальної освіти й підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів був виділений новий самостійний напрям — "Олімпійський спорт".

У 1993 р. уряд України підтримав ініціативу інституту про перетворення його на університет. У постанові Кабінету Міністрів України № 646 від 13 серпня 1993 р. "Про вдосконалення мережі вищих навчальних закладів" один із пунктів був: "Прийняти пропозицію Міністерства освіти, погоджену з Міністерством фінансів і Міністерством економіки, про створення Українського державного університету фізичного виховання і спорту на базі Київського державного інституту фізичної культури". Перетворення означало суттєву зміну навчальної та науково-методичної діяльності.

Враховуючи значний внесок університету в розширення фізкультурного руху в Україні, у розвиток наукових досліджень, підготовку висококваліфікованих кадрів і спортсменів високого класу, 1 вересня 1998 р. Президент України підписав Указ за № 964/98 "Про надання Українському державному університету фі-

1. Колектив кафедри спортивних ігор (1980 р.). Від лівої: 1-й ряд: В.О. Данилейко, М.І. Хомутов, М.І. Маршуба, С.Г. Гончарова, Г.Г. Шлаканьова, А.О. Малий, М.П. Пименов, Є.І. Івахін, О.І. Кузан; А.А. Латишкевич, Г.С. Руцинська; 2-й ряд: А.І. Вальтін, В.О. Лейко, Б.М. Лазебний, В.Г. Трезуб, В.Г. Фойгт, В.І. Генізі, А.Р. Маневич, А.Г. Бухтій, В.О. Сміновський, Ю.А. Кляцкін, І.М. Хінчук, В.Г. Рисев, В.А. Томашевський, В.М. Ков'янов, В.Г. Окіпняк; 3-й ряд: другий в ряду — О.О. Мішин, четвертий — В.Д. Марков, М.І. Раєвський, В.М. Маслово, М.І. Винничук, О.О. Данилов, О.Г. Кубраченко, В.О. Тюркін, П.О. Синегубов, А.І. Лесников, Ю.Т. Сайко, В.М. Артишевський

2. Ректор КДІФК (1971—1980 рр.) доктор педагогічних наук, професор В.О. Парфьонов

3. Завідувач кафедри спортивних ігор заслужений майстер спорту доцент Михайло Пименов (1976—1980)

4. Наукові дослідження проводить доцент кафедри біології людини Валентина Брінзак (1973 р.)

5. Викладач кафедри зимових видів спорту заслужений тренер УРСР, доцент А.А. Архипов

6. Виїзд студентів, які спеціалізуються з велосипедного спорту, на заняття (1975 р.)

7. Колектив кафедри біохімії та гігієни. Від лівої: 1-й ряд: В.П. Чорна, Г.О. Кашиуровський, М.І. Калінський, А.А. Нужна; 2-й ряд: Н.М. Сіренко, Г.А. Осипенко, В.Я. Кот, Е.М. Несен, І. Шаповалова (1975 р.)

8. Колектив кафедри фізіології. Від лівої: 1-й ряд: А.Я. Євгенєва, М.Я. Горкін, Т.Г. Кальмуцька; 2-й ряд: О.Р. Радзівський, А.Г. Халай, В.А. Смільський, І.С. Кучеров; 3-й ряд: В.Г. Ткачук, В.Я. Суринян (1975 р.)

9. Заняття студентського наукового гуртка кафедри теорії і методики фізичного виховання (1982 р.)

10. Колектив кафедри теорії спорту. Від лівої: 1-й ряд: лаборантка, В.О. Запорожанов, В.М. Платонов, лаборантка, В.О. Дрюков; 2-й ряд: К.П. Сахновський, А. Щеглова (Адирхаєва), аспірантка, Є. Дрикерман, М.М. Булатова, О.К. Красильщиков; 3-й ряд: В.М. Кулиба, С.О. Красюк, А.І. Тесленко (1984 р.)

1. Колектив кафедри легкої атлетики КДІФК.
Від лівої: 1-й ряд: О. Бабкін, З.П. Синицький, Г.К. Єсипчук (Гринвальд), З.О. Синицька, Д.М. Козлова, П.Т. Богачик, О.С. Канаки, М.І. Виставкін; 2-й ряд: Ю.І. Картюк, І.Ф. Леоненко, В.С. Цибуленко, В.С. Сіренко, Р.А. Гринь, В.В. Петровський, Б.М. Юшко, В.В. Підлужний, А.П. Бондарчук; 3-й ряд: Р.Я. Отруб'янников, В.Д. Поліщук, В.В. Бураков, А. Ігнатенко, О. Невський (1984 р.)

2. Голова Держкомспорту УРСР М.М. Бака веде бесіду з професорсько-викладацьким складом КДІФК після урочистих зборів, присвячених початку нового навчального року (1989 р.)

3. Зустріч випускників КДІФК 1962 р., через 25 років після закінчення інституту (Київ, 1987 р.)

4. Колектив кафедри фехтування і стрілецького спорту КДІФК. Від лівої: сидять: 1-й в ряду — С.А. Лещов, 3-й — В.О. Дрюков, Т.О. Дубовенко, Є.М. Сафонов; стоять: 1-й — С.А. Мятковський, 3-й — В.І. Бобр, Н.І. Калініна, А.М. Колумбет, Н.Г. Бортникова, В. Глебов, Б.О. Павленко (1987 р.)

5. Колектив кафедри педагогіки і психології. Від лівої: 1-й ряд: В.І. Воронова, І.М. Онищенко (завідувач кафедри), Т.В. Петровська, І. Толкунова; 2-й ряд: Г. Чередніченко, М.І. Тішин, О.Б. Терьошина, О. Масенко, М.П. Гуменюк, О.Р. Гринь (1990 р.)

6. Колектив кафедри веслового спорту: В.С. Писаний, А.І. Лавренюк, Г.І. Гришин, В.Ф. Медведев, В.В. Симонова, О.В. Коваль, З.Р. Яценко, І.О. Бурлакова, В.Н. Бізюнов, Ю.М. Стеценко, В.С. Міщенко, В.Я. Михайлов (1988 р.)

7. Голова Верховної Ради України О.О. Мороз (праворуч), міністр України у справах молоді і спорту В.П. Борзов (ліворуч) і ректор університету В.М. Платонов (у центрі) на конгресі "Сучасний олімпійський спорт" (1993 р.)

зичного виховання і спорту статусу національного". З того часу вуз, що є головним навчальним і науково-методичним центром галузі фізичної культури і спорту в країні, іменується так: Національний університет фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ).

Одним із найважливіших досягнень університету цього періоду стало вдосконалення системи спеціальної освіти у сфері фізичного виховання і спорту України. Зокрема, була сформована система галузевої ступеневої освіти, введені відповідні нові спеціальності у державний перелік напрямів підготовки фахівців з вищою освітою, з'явилися й нові спеціальності в системі підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів.

На базі НУФВСУ була створена науково-методична комісія з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти і науки України. Відповідно до нових вимог стосовно якісного вдосконалення підготовки кадрів в університеті не лише освоєно сучасні освітні технології, а й здійснено структурну реорганізацію й додатково створено нові підрозділи, орієнтовані на підготовку фахівців із оздоровчої фізичної культури, рекреації, фізичної реабілітації, спортивної медицини та багатьох інших перспективних і актуальних напрямів. У вузі готують також фахівців і з таких видів спорту, як більярд, спортивні танці тощо.

Нині організаційна структура університету дає можливість оптимально перебудовувати навчальну, методичну і наукову роботу у вузі відповідно до змінюваних запитів суспільства, змісту державного замовлення і потреб різних ланок ринкової економіки в країні.

Освітня діяльність університету спрямована на підготовку кваліфікованих фахівців із фізичного виховання і спорту, підготовку науково-педагогічних кадрів найвищої кваліфікації, перепідготовку і підвищення кваліфікації фахівців, які мають вищу освіту і працюють у різних сферах фізкультурного і спортивного руху, та викладачів фізичного виховання, котрі працюють у вищих навчальних закладах України.

Окрім цього, передбачається формування навчальних програм, створення підручників, навчальних посібників, текстів лекцій, методичних рекомендацій, а також планів і цільових програм із різних видів спорту для тих, хто навчається у вузах України та спортивних відділеннях ДСТ і відомств, у школах вищої спортивної майстерності та інших навчальних закладах галузі фізичної культури і спорту.

За 75 років функціонування вузу в ньому підго-

товлено близько 26 тис. фахівців із вищою освітою для різних ланок системи фізичної культури, фізичного виховання і спорту.

Студенти університету поєднують навчання з участю в дослідженнях, які координує наукове студентське товариство, в діяльність якого великий внесок зробила Лариса Шахліна.

Відповідно до державного переліку напрямів підготовки фахівців з вищою освітою НУФВСУ готує кадри з трьох спеціальностей: 1) фізичне виховання; 2) фізична реабілітація; 3) олімпійський та професіональний спорт.

У рамках спеціальності "Фізичне виховання" в НУФВСУ є спеціалізація "Рекреація, оздоровча фізична культура", у спеціальності "Олімпійський та професіональний спорт" — спеціалізації "Теорія й методика викладання обраного виду спорту і фізичного виховання", "Менеджмент і маркетинг у фізичному вихованні й спорті", "Спортивна медицина".

У магістратурі НУФВСУ підготовка проводиться за такими спеціалізаціями: "Теорія і методика викладання обраного виду спорту і фізичного виховання", "Теорія і методика організації спортивних видовищ і свят", "Теорія і методика оздоровчої фізичної культури і масового спорту", "Фізична реабілітація", "Менеджмент і маркетинг у фізичному вихованні й спорті", "Фізіологія спорту", "Психологія спорту", "Фізична реабілітація при конкретних захворюваннях", "Біомеханіка спорту", "Рекреація, оздоровча фізична культура".

Університет є основною ланкою створеного у 1993 р. навчально-наукового комплексу, до складу якого, крім НУФВСУ, що є вузом четвертого рівня акредитації, входять також навчальні заклади, які мають другий рівень акредитації та готують молодших фахівців, — Республіканське вище училище фізичної культури, Київське міське училище фізичної культури, Броварське вище училище фізичної культури, Київський обласний лицей-інтернат фізичної культури.

У 1998 р. була прийнята Болонська декларація, в якій за результатами обговорення в європейських країнах, що тривало багато років, були сформульовані основні принципи уніфікації організаційних форм та інших параметрів системи вищої освіти у вузах різних держав Європи. Національний університет фізичного виховання і спорту України виявився готовим до реалізації основних принципів і рекомендацій цієї декларації. Одним із свідчень належного освітнього рівня

НУФВСУ може бути те, що, з одного боку, понад 20 книжок із різних аспектів загальної теорії спорту, спортивної педагогіки, системи олімпійського спорту й олімпійського руху, авторами яких є провідні фахівці університету, були видані у Франції, Італії, Іспанії та інших європейських країнах, а з іншого — Національний університет фізичного виховання і спорту України видав у видавництві "Олімпійська література" понад 50 підручників зарубіжних авторів з біологічних дисциплін (анатомія, фізіологія, кінезіологія, психологія), зі спортивної медицини, фізичної реабілітації, оздоровчого фітнесу, фізичного виховання тощо. Ці книги стали підручниками з відповідних навчальних дисциплін для спеціалізованих вищих навчальних закладів галузі фізичної культури і спорту в Україні (у першу чергу — для НУФВСУ).

В університеті постійно вдосконалюються програми з різних навчальних дисциплін, що багато в чому сприяє євроінтеграційним процесам. Водночас вуз займається вирішенням пов'язаних з цим процесом проблем. Одна з них полягає у необхідності приведення системи освіти в НУФВСУ у відповідність із навчальними планами системи освіти, що існують у сфері Ради Європи і знайшли своє відображення у Болонській декларації. Зокрема, йдеться про так звану кредитно-модульну систему організації навчального процесу. В цій системі під навчальним модулем мається на увазі блок знань, у якому поєднується група тем, що вивчають студенти, а термін "кредит" означає 36 навчальних годин на тиждень; при цьому на рівні бакалавра навчальний процес охоплює 180, а на рівні магістра — 120 36-годинних кредитів. Відповідно до програми дій із реалізації засад Болонської декларації в системі вищої освіти нашої країни, затвердженої в січні 2004 р. Міністерством освіти і науки України, НУФВСУ бере участь у педагогічному експерименті з впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Ще один напрям діяльності НУФВСУ, пов'язаний з євроінтеграційними процесами в системі освіти, зумовлений необхідністю суттєвого підвищення якості роботи з інформаційного та комп'ютерного забезпечення. Зокрема, з 1990-х років у вузі кількість комп'ютерів збільшилася з 20 до 300, на електронні носії переведено базу даних бібліотеки університету тощо.

Євроінтеграційна спрямованість вимагає підвищення творчої активності й самостійності студентів.

У НУФВСУ продовжується інтенсифікація роботи у цьому напрямі. Поки що залишаються недостатньо використаними резерви євроінтеграції, пов'язані з уже розвинутою в Європі впродовж багатьох років міграцією студентів, які одержують освіту у вищих навчальних закладах різних країн. Окремі приклади таких міграційних процесів є в НУФВСУ, проте широко розвиватися їм заважають існуючі економічні, організаційні та інші реалії в Україні, а також мовна проблема, з метою усунення якої приділяється посиленна увага вивченню іноземних мов (англійської, французької, німецької, іспанської), що має сприяти більшій комунікабельності студентів і випускників університету.

Водночас в університеті добре розуміють, що вітчизняна система підготовки фахівців у сфері фізичного виховання і спорту протягом десятиліть відзначалася високою ефективністю, для багатьох країн світу була за зразок (наприклад, Китай, Туніс, Куба), не заперечували її переваг за багатьма складовими й у країнах Західної Європи, США та Канаді. Особливо це стосувалося підготовки тренерів з олімпійських видів спорту — у цій сфері освіти найбільші радянські вузи, у тому числі КДІФК, практично не мали конкурентів за кордоном. Розуміють в університеті й те, що положення Болонської декларації в основному мають рекомендаційний характер, а загальна європейська політика стосовно удосконалення та уніфікації освітніх систем не повинна суперечити необхідності зберігати традиції вузу і досягнення вітчизняної школи підготовки фахівців.

Для 1980—1990-х років був характерним бурхливий розвиток спорту вищих досягнень, найрізноманітніших форм масового, розважального та оздоровчого спорту, поява у цих сферах нових ефективних технологій, різних форм рухової активності, різноманітного діагностичного, тренажерного і реабілітаційно-відновного обладнання, інформаційних технологій тощо.

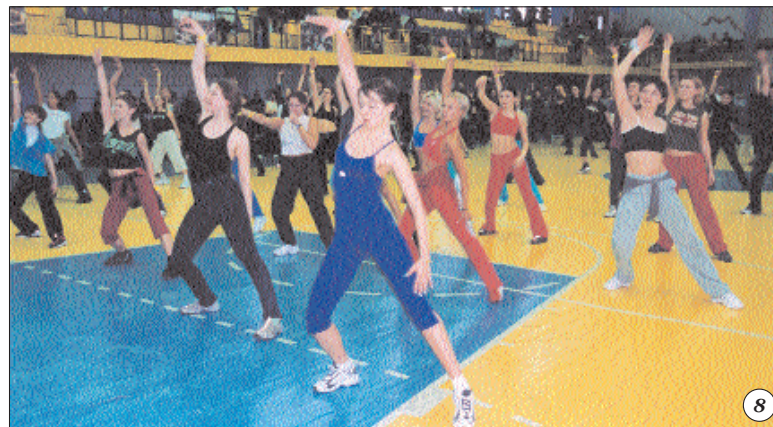
За цих умов цілком природною була політика університету з впровадження у навчальний процес, науково-дослідну та спортивну діяльність тих досягнень і нових технологій, котрі набули популярності у світі. Робота у цьому напрямі була доручена створеній у 1997 р. кафедрі передових технологій у фізичному вихованні і спорті, котру очолила М.М. Булатова, яка щойно захистила докторську дисертацію.

За короткий період кафедра провела значну роботу із впровадження у навчальний процес

ЛІТОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНА, МЕТОДИЧНА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА

1. Відкриття в університеті спеціалізації "Спортивні танці" зумовлене стрімким його розвитком та перспективністю як виду спорту і дозволя
2. Борці центру олімпійської підготовки університету достойно представляють країну на міжнародних спортивних змаганнях
3. Заняття у залі для фехтування
4. В ігровому спортивному залі НУФВСУ. Основи спортивних ігор обов'язкові для студентів усіх спеціальностей
5. У весловому басейні університету тренуються не тільки студенти, а й збірна команда країни
6. Тренування боксерів
7. В тренажерному залі університету
8. З кожним роком поширюється популярність різних форм оздоровчого фітнесу
9. В університеті за сприяння Міжнародної конфедерації більярдного спорту (WCBS) готують тренерів з більярдного спорту
10. В університеті функціонує новий тир, оснащений сучасним устаткуванням
11. Заняття з силових видів спорту

ЛІТОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

1. Засідання редакційної колегії видавництва «Олімпійська література». Головує директор видавництва В.І. Вдовенко (1999 р.)

2. Контрольна робота з фізіології (2003 р.)

3. Практичні заняття з туризму в реальних умовах (2000 р.)

4. Заняття з фізіотерапії проводить доцент кафедри реабілітації С.К. Клименко

5. У читальному залі бібліотеки університету

6. Заняття в комп'ютерному класі проводить викладач кафедри кінезіології І.В. Хмельницька

7. Співробітники університету, відзначені почесними званнями України на честь 60-річчя КДІФК. Від лівої:

1-й ряд: В.Г. Ткачук, М.Ю. Пугачевська, В.М. Платонов, А.М. Кравчук (Голова Верховної Ради УРСР), О.Д. Мучник, представник Верховної Ради України, С.К. Фомін, В.Д. Поліщук, Д.А. Поліщук; 2-й ряд: О.Р. Радзівєвський, Ю.О. Гаммерштедт, М.І. Воробйов, Л.А. Євгенєєва, В.В. Петровський, Г.В. Ложкін, О.О. Коваль, В.Д. Калита; 3-й ряд: І.М. Онищенко, В.П. Борзов (заст. голови Держкомспорту України), М.М. Бака (голова Держкомспорту України), В.О. Запорожанов (1990)

8. Співробітники університету, відзначені почесними званнями України на честь 70-річчя НУФВСУ (від лівої): Л.А. Латишкевич, Ю.П. Марченко, В.М. Болобан, А.Д. Кучма (Президент України), М.М. Булатова, В.Ф. Бойко, С.Ф. Матвеев, А.М. Бардіна (2000 р.)

9. Гости університету з нагоди Дня знань та початку нового навчального року. Від лівої: надзвичайний і повноважний посол Російської Федерації в Україні В.С. Чорномірдин, міністр України у справах молоді і спорту Ю.О. Павленко, ректор НУФВСУ В.М. Платонов (2005 р.)

7

8

9

комп'ютерних та інформаційних технологій, навчання не тільки студентів та аспірантів, але й викладачів та співробітників університету. Дуже важливу роль відіграла кафедра й у вивченні світового ринку наукової інформації та спеціальної літератури, вплинула на формування тематичного плану видавництва "Олімпійська література", встановивши ділові контакти зі спеціальними книжковими видавництвами — "Humen Kinetics" (США), "Paidotribo" (Іспанія), "Blackwell" (Велика Британія) — та популярними авторами з Канади, США, Великої Британії, що сприяло виданню серії підручників, підготовлених провідними зарубіжними фахівцями світу у галузі фізіології, біохімії, кінезіології, психології, реабілітації, спортивної медицини та інших дисциплін.

Найважливішим завданням, покладеним на кафедру, було оснащення кафедр та лабораторій вузу сучасним інвентарем та устаткуванням. У результаті широкого інформаційного пошуку, численних контактів та переговорів формується політика вузу з цього питання. У подальші роки було придбано найсучасніше наукове медичне обладнання, тренажери та спортивний інвентар. Нині кафедри та лабораторії належним чином оснащені тренажерним обладнанням всесвітньо відомих провідних фірм: для силового та кардіореспіраторного тренування фірми "Technogim" (Італія); медичним і хірургічним обладнанням фірм "Storz-Medical" та "Karl Storz" (Німеччина), реабілітаційними комплексами фірми "Technogim" (Італія) і "BTL" (Чехія); діагностичними комплексами фірм "VIASYS Healthcare" (Німеччина) — ергоспірометричний комплекс "OXICON ALFA"; "CORTEX" (Німеччина) — ергоспірометричний комплекс MetaMax "Breath-by-Breath"; "COSMED" (Італія) — ергоспірометричний комплекс, ергометри; "POLAR" (Фінляндія) — пульсометри; "ROSHE" (Німеччина) — біохімічне устаткування; "D.R. Lange" (Німеччина) — біохімічне устаткування "LP-400"; анатомічним театром фірми "3B scientific" (Німеччина); обладнанням для підготовки та експлуатації гірськолижних та лижних трас фірми "Mercedes-Bens" (Німеччина) — техніка для ущільнення снігу; снігоходи "Bombardier" — Skidoo (Канада); система штучного снігоутворення — "Techo ALpin" (Німеччина).

У 1997 р. М.М. Булатова ініціювала створення при кафедрі сучасного фітнес-центру як бази для підготовки фахівців оздоровчого фітнесу. У подальшому цей фітнес-центр перетворився у потужний

навчально-науково-виробничий комплекс "Олімпійський стиль" з різноманітними залами, плавальним басейном, відновно-реабілітаційним центром, медичними кабінетами загальною площею приміщень 5 тис. квадратних метрів. У комплексі представлено понад 20 видів сучасних форм рухової активності, широкий спектр послуг медико-реабілітаційного характеру. Нині цей комплекс став не тільки основною базою для підготовки спеціалістів вузу з масового та оздоровчого спорту, спортивної реабілітації та спортивної медицини, але й місцем надання послуг як спортсменам вищої кваліфікації, так і населенню.

Виконавши покладені на неї завдання, кафедра передових технологій у фізичному вихованні і спорті була об'єднана у 2000 р. з кафедрою кінезіології. М.М. Булатова перейшла на посаду проректора з міжнародних зв'язків, а у 2001 р. очолила Держкомспорт України.

Реалізується перспективна програма розвитку, модернізації та розширення матеріально-технічної бази університету: побудовані нові навчальні корпуси, введені в дію такі сучасні, належним чином устатковані структури, як оздоровчо-рекреаційний комплекс, клініка спортивної травматології, фітнес-центр, центр більярдного спорту, тир. Реконструйовано і поповнено найновішим обладнанням плавальний басейн, ґрунтовно модернізовано весловий басейн, спеціалізовані зали для занять спортивними іграми, важкою атлетикою, гімнастикою, фехтуванням, боротьбою, спортивними танцями, тренажерні зали тощо. Упорядковано територію університету.

Одним із найважливіших чинників, що сприяють підвищенню ефективності функціонування вузу, є постійне якісне вдосконалення його педагогічного й наукового персоналу. У 2003/04 навчальному році підготовку фахівців забезпечували понад 260 викладачів, серед яких майже половина мають учений ступінь та вчені звання. Загальна кількість працівників університету в 2004 р. — понад 600 осіб. Серед них є немало фахівців, відзначених почесними званнями. Це:

- **заслужені діячі науки і техніки України:** ректор університету, завідувач кафедри теорії й методики спортивної підготовки та резервних можливостей спортсменів **Володимир Платонов**, проректор із міжнародних зв'язків, професор кафедри теорії та методики фізичного виховання **Марія Булатова**,

професор кафедри спортивної медицини, керівник центру спортивної травматології **Віталій Левенець**, завідувач кафедри психології і педагогіки **Георгій Ложкін**, професор кафедри кінезіології **Анатолій Лапутін**;

- **заслужені працівники народної освіти України:** проректор з навчально-методичної роботи, професор кафедри теорії і методики спортивної підготовки та резервних можливостей спортсменів **Юрій Шкробтій**, завідувач кафедри олімпійського і професійного спорту **Сергій Матвєєв**, професор кафедри велосипедного і зимових видів спорту **Сергій Фомін**, доцент кафедри водних видів спорту **Ігор Ємчук**, професор кафедри гуманітарних і соціально-економічних дисциплін **Михайло Ібрагімов**;

- **заслужені працівники фізичної культури і спорту України:** проректор з комерційної та господарської діяльності, доцент кафедри спортивних ігор **Віталій Ковянов**, доцент кафедри велосипедного і зимового видів спорту **Юрій Гаммерштедт**, декан факультету олімпійського і професійного спорту, професор кафедри спортивних єдиноборств **Валерій Бойко**, професор кафедри легкої атлетики **Віталій Поліщук**, завідувач кафедри футболу **Микола Повисший**, професор кафедри футболу **Геннадій Лісенчук**, доцент кафедри спортивних ігор **Леонід Євтушенко**, викладач кафедри спортивних ігор **Марина Ткаченко**, професор кафедри фізичної реабілітації **Володимир Мухін**, декан факультету заочного навчання й післядипломної підготовки, професор кафедри спортивних ігор **Михайло Воробйов**, професор кафедри олімпійського і професійного спорту **Василь Карленко**;

- **заслужені тренери Української РСР, заслужені тренери України:** завідувач кафедри велосипедного і зимових видів спорту **Віктор Сафонов**, професор кафедри велосипедного і зимових видів спорту **Сергій Фомін**, доцент кафедри велосипедного і зимових видів спорту **Володимир Савенков**, доцент кафедри велосипедного і зимових видів спорту **Юрій Гаммерштедт**, завідувач кафедри водних видів спорту **Людмила**

Шульга, доцент кафедри водних видів спорту **Ігор Ємчук**, завідувач кафедри спортивних єдиноборств **Григорій Данько**, професор кафедри спортивних єдиноборств **Валентин Фетисов**, декан факультету олімпійського і професійного спорту, професор кафедри спортивних єдиноборств **Валерій Бойко**, доцент кафедри спортивних єдиноборств **Захар Чочарай**, доцент кафедри спортивних єдиноборств **Валерій Богуславський**, завідувач кафедри легкої атлетики **Володимир Бобровник**, професор кафедри легкої атлетики **Броніслав Юшко**, професор кафедри футболу **Геннадій Лісенчук**, доцент кафедри футболу **Анатолій Бузник**, доцент кафедри футболу **Володимир Залойло**, старший викладач кафедри футболу **Сергій Лісенчук**, завідувач кафедри силових видів спорту і фехтування **Олександр Пуцов**, професор кафедри силових видів спорту і фехтування, директор Державного науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту **Володимир Дрюков**, старший викладач кафедри спортивних і оздоровчих видів гімнастики **Едуард Добровольський**, старший викладач кафедри спортивних та оздоровчих видів гімнастики **Леонід Козенюк**, професор кафедри спортивних ігор **Олександр Кубраченко**, декан факультету заочного навчання та післядипломної підготовки, професор кафедри спортивних ігор **Михайло Воробйов**, доцент кафедри спортивних ігор **Леонід Євтушенко**, професор кафедри олімпійського й професійного спорту **Василь Карленко**;

- **заслужені майстри спорту СРСР, заслужені майстри спорту України:** доцент кафедри водних видів спорту **Ігор Ємчук**, доцент кафедри спортивних і оздоровчих видів гімнастики **Борис Шахлін**, старший викладач кафедри спортивних і оздоровчих видів гімнастики **Оксана Омелянчик**, викладач кафедри спортивних ігор **Марина Ткаченко**.

Нині у НУФВСУ навчається близько трьох тисяч студентів, діють три факультети — олімпійського і професійного спорту; фізичного виховання, фізичної реабілітації і спортивної медицини; заочного навчання і післядипломної підготовки.

Науково-дослідна робота

Особливе місце в історії НУФВСУ завжди належало науці про фізичну культуру і спорт. Тут завжди приділяли велику увагу науковому обґрунтуванню вітчизняної системи фізичного виховання і його складової — спортивної підготовки атлетів високого класу. У розвитку науки про фізичну культуру і спорт, її глибоких досліджень, що визначили основні наукові напрями, величезна заслуга належить ученим Університету. Праці його професорів, доцентів, викладачів охоплюють усі галузі наукових знань у цій сфері.

Поняття "наукова школа" трактується неоднозначно. Енциклопедичний словник визначає його як напрям у науці, пов'язаний єдністю основних поглядів, спільністю або наступністю принципів і методів. З позиції психології — це первинне коло творчого єднання, мала соціальна група, де народжується учений.

Існує три типи наукових шкіл, що вирізняються своїми завданнями і функціями: науково-освітня школа, дослідницький колектив, науковий напрям. Відповідно до даної класифікації наукові школи Університету належать переважно до науково-освітнього типу. Вони розрізняються за своєю спрямованістю і часом створення, але їх об'єднує спільна мета — забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі фізичної культури і спорту та розвиток спортивної науки.

Дослідження функціонального стану спортсмена проводить кандидат наук з фізичного виховання і спорту Т.В. Шпак

У 1945/46 навчальному році у КДІФК активізувалася науково-дослідна робота: на 1946-й і наступні роки були заплановані 34 теми наукових досліджень, в яких брали участь більшість викладачів інституту.

Поновили свою діяльність студентські наукові гуртки на багатьох кафедрах. У січні 1948 р. було створено студентське наукове товариство (його першим головою став студент третього курсу Сергій Фомін). У лютому того самого року під керівництвом директора інституту І.В. Вржесневського і завідувача кафедри фізіології М.Я. Горкіна відбулася перша у повоєнний період студентська наукова конференція. Серед найактивніших її учасників були студентські наукові гуртки кафедр легкої атлетики, плавання, лижного спорту, фізіології, спортивних ігор, педагогіки.

У підготовці висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів велику роль відіграло відкриття у 1953 р. аспірантури, першим керівником якої був кандидат педагогічних наук С.К. Фомін. Він очолював її впродовж 17 років, поєднуючи зі своєю основною роботою завідувача кафедри лижного спорту.

У повоєнний період — у другій половині 1940-х, у 1950-х і подальших роках фундаментальні й прикладні наукові дослідження розвивалися у двох напрямках — спортивно-педагогічному й медико-біологічному. Багато в чому вони спрямовувалися на науково-методичне забезпечення практичних завдань у сфері спорту вищих досягнень, масового спорту, фізичної культури і фізичного виховання.

Національний університет фізичного виховання і спорту набув слави насамперед завдяки інтелектуальному потенціалу колективу, давнім творчим традиціям, що постійно примножувалися, відомим далеко за межами нашої країни науково-практичним школам, у витоків яких стояли видатні вчені, талановиті спеціалісти, які багато зробили для розвитку ряду актуальних напрямів науки й практики. Вони підготували десятки учнів, забезпечивши спадкоємність поколінь і, як наслідок, досягнення нових успіхів уже на вищих рівнях, що відповідають неухильно зростаючим вимогам сучасності. Саме це, а також творчі взаємозв'язки як всередині колективу, так і в різних зовнішніх сферах, помножені на розуміння нагальних проблем галузі та її насущних запитів, визначають сьогодні потенціал та перспективи університету.

На різних етапах розвитку університету в ньому плідно працювали справді неординарні особистості, які лишили помітний слід в науці й практиці фізичного виховання і спорту, заклавши основи науково-практичних шкіл, що від покоління до покоління набували ще більшої сили. Серед них варто назвати наприклад І.А. Бражника, І.В. Вржесневського, С.Д. Романенка, Р.В. Чаговця, Є.І. Івахіна, М.Я. Горкіна, В.В. Колесникова, З.П. Синицького, П.З. Гудзя, О.В. Качоровську, Л.Я. Євгенєву, В.В. Петровського, О.Р. Радзієвського, А.З. Колчинську та інших визначних людей.

У системі фізкультурної освіти фізіологія та її спеціальне відгалуження — спортивна фізіологія — є однією з основних дисциплін, що визначають якість підготовки фахівців та рівень розвитку спортивної науки. Національному університету фізичного виховання і спорту на всіх етапах його 75-річної історії був властивий високий рівень викладання фізіології, у тому числі і вивчення різноманітних наукових проблем тієї предметної галузі, яку охоплює спортивна фізіологія. Багато педагогів та науковців університету присвятили своє життя педагогічній і науковій діяльності у галузі фізіології, ряд з них зробивши значний внесок у розвиток спортивної фізіології як навчальної і наукової дисципліни.

Проте була людина, діяльність якої якнайкраще визначила рівень розвитку цієї дисципліни не тільки у далекі 1930—1960-ті роки, але й багато у чому визначила ефективність праці, наукові і педагогічні успіхи нинішнього покоління фахівців. Цією людиною був доктор медичних наук професор **Михайло (Мусій) Якович Горкін**.

Коло його інтересів, що охоплювало насамперед проблеми фізіології м'язової діяльності, визначилося ще під час навчання у Харківському медичному інституті, де він слухав лекції професора Георгія Фольборта — згодом академіка АН УРСР — одного з найближчих учнів видатного фізіолога академіка Івана Павлова. Попрацювавши по закінченні вузу й аспірантури шість років викладачем фізкультури в одній із шкіл Харкова, Горкін у 1934 р. прийшов у Державний інститут фізичної культури України й у 1938 р. очолив кафедру фізіології, якою керував до 1972 р. Дослідження Горкіна спрямовувалися на вивчення фізіологічних механізмів пристосування організму спортсмена до напруженої м'язової діяльності, до високих тренувальних і змагальних навантажень. У

*Доктор медичних наук,
професор М.Я. Горкін*

1954 р. він захистив докторську дисертацію на тему "Врабатываемость при мышечной деятельности", актуальну як з точки зору набування нових фундаментальних теоретичних наукових знань у цій галузі фізіології, так і в прикладному значенні — стосовно вивчення фізіологічних основ роботи, яку виконують спортсмени.

Найпродуктивнішими у діяльності Михайла Горкіна були 1950—1960-ті роки.

Цьому сприяла державна політика, що орієнтувала спортивну науку на органічний взаємозв'язок з практикою підготовки спортсменів, проведення досліджень, здатних зробити реальний внесок у якість підготовки радянських спортсменів до найбільших міжнародних змагань і, насамперед, до Олімпійських ігор.

Слід віддати належне Горкіну, який тісно співпрацював із провідними фахівцями спортивно-педагогічних кафедр і зумів у середині 1950-х років сформувавши напрям наукових досліджень, теоретичне і практичне значення якого повною мірою було усвідомлене й отримало найширший розвиток лише через 15—20 років, коли у світовому спорті різко (у 2—2,5 рази) зріс обсяг тренувальної і змагальної діяльності й гостро постала проблема раціонального планування навантажень, що забезпечувало б, з одного боку, високоефективне виконання тренувальних програм і перебіг заданих адаптаційних реакцій, а з іншого — профілактику перенапруження та перетренування спортсменів. Ідеться про проблематику, пов'язану із застосуванням великих навантажень у спорті, що потребувало широкомасштабних та різнобічних досліджень чинників, які визначають працездатність спортсменів під час виконання тренувальних програм різної спрямованості, процесів розвитку стомлення під час напруженої м'язової діяльності, перебігу відновних процесів та формування довгострокових адаптаційних реакцій, розробки закономірностей раціонального чергування тренувальних і змагальних навантажень.

У творчій співпраці із завідувачем кафедри пла-

вання І.В. Вржесневським Горкіну вдалося сформувавши різнобічну програму досліджень, залучити до її реалізації багатьох співробітників спортивно-педагогічних кафедр, більшу частину кадрового потенціалу медико-біологічних кафедр. Це забезпечило рідкісну у ті роки комплексність досліджень, до яких було залучено педагогів, фізіологів, біохіміків, морфологів, фахівців зі спортивної медицини та дозволило максимально поєднати науково-дослідну роботу з потребами передової спортивної практики.

Результати цих досліджень відбилися у численних наукових публікаціях, методичних рекомендаціях для тренерів, кандидатських і докторських дисертаціях. Київський державний інститут фізичної культури став головною організацією у цій важливій галузі спортивної науки, а доктор медичних наук професор М.Я. Горкін посів достойне місце серед таких видатних фахівців, як М.В. Зімкін, О.В. Коробков, В.С. Фарфель, М.М. Яковлев, А.І. Яроцький, а підготовлена ним у співавторстві з О.В. Качоровською та Л.Я. Євгенєвою монографія "Большие нагрузки в спорте" (1973) викликала широкий резонанс та визначила шлях подальшого наукового пошуку у цій галузі.

Ця праця сприяла остаточному формуванню до кінця 1970-х років київської школи спортивної фізіології, яка дала багато фахівців високої кваліфікації, у тому числі таких відомих фізіологів, як О.Р. Радзівський, Л.Я. Євгенєва, В.Д. Моногаров, І.С. Кучеров. Не менш важливим результатом діяльності М.Я. Горкіна стало й надання фундаментальності науковим дослідженням спортивно-педагогічних кафедр, підготовка на них ряду кандидатів наук, які глибоко знають фізіологію та біохімію, уміють застосовувати медико-біологічні методи для розв'язання спортивно-педагогічних завдань.

Найвищою оцінкою діяльності М.Я. Горкіна та його соратників, насамперед І.В. Вржесневського, стало рішення уряду СРСР про відкриття у 1969 р. при Київському державному інституті фізичної культури великої Проблемної науково-дослідної лабораторії високих тренувальних навантажень із чималим штатом і фінансуванням. У СРСР такі лабораторії засновувалися лише для розвитку визнаних вузівських наукових шкіл з метою створення сприятливих умов для розкриття творчого потенціалу їхніх лідерів. Науковими керівниками лабораторії стали професори М.Я. Горкін та І.В. Вржесневський, а її завідувачем — учень і послідов-

*Доктор медичних наук,
професор В.В. Колесников*

ник Горкіна В.Д. Моногаров, який багато зробив для того, щоб зберегти наукові традиції, закладені учителем, розширити і поглибити дослідження у галузі оптимізації підготовки спортсменів, планування тренувальних і змагальних навантажень.

Висока ефективність діяльності Горкіна багато чому була зумовлена його високими особистісними якостями — інтелігентністю, широкою освіченістю, доброзичливістю і терпимістю у стосунках із людьми. Він не

тільки тісно співпрацював з багатьма фахівцями Університету, але й творчо і плідно спілкувався з провідними вітчизняними фахівцями медико-біологічного профілю, відомими психологами, педагогами, тренерами, видатними спортсменами.

На початку 1950-х років у КДІФК створюється кафедра анатомії, яку очолив видатний учений доктор медичних наук, професор **Віктор Васильович Колесников** (1951—1959 рр.), який приїхав до Києва з Ленінграда. Вивчення студентами анатомії він намагався наблизити до специфіки різних видів спорту. На очолюваній ним кафедрі розроблялися методики анатомічного аналізу рухів у спортивній і художній гімнастиці, важкій атлетиці, легкій атлетиці, акробатиці та ін. Створені на кафедрі віварій, операційна, гістологічна лабораторія використовувалися не лише для навчання студентів, а й для проведення наукових досліджень співробітниками кафедри. Результати цих досліджень втілилися в багатьох кандидатських дисертаціях, підготовлених учнями Віктора Колесникова, викладачами Петром Гудзем, Олександром Радзівєвським (згодом стали докторами наук і професорами) та іншими співробітниками кафедри анатомії. Сам професор Колесников навіть після припинення викладацької діяльності за станом здоров'я у 1959 р. і виходу на пенсію продовжував наукову діяльність: керував підготовкою дисертаційних робіт, узагальнював свій 35-річний досвід дослідження колатерального кровообігу.

Починаючи з 1959 р. упродовж 23 років кафедру анатомії КДІФК очолював учень професора Колесни-

кова — професор Гудзь, який зумів зберегти і розвинути традиції що склалися в колективі, в організації навчального процесу і в науково-дослідній роботі. Професор **Петро Захарович Гудзь** — один із основоположників учення про морфологічні основи адаптації організму до великих тренувальних навантажень — описав закономірності змін форми, розмірів і якості м'язових волокон, висунув і довів концепцію про можливість розщеплення м'язового волокна, що є одним із механізмів робочої гіпертрофії м'язів під дією тренувальних впливів. Дослідження, здійснені Гудзем та його учнями, дозволили виявити закономірності адаптаційних морфологічних змін кісток, м'язів і систем організму, що обслуговують рухову діяльність в умовах застосування великих фізичних навантажень.

У подальшому інтерес співробітників кафедри анатомії КДІФК до вивчення рухів, специфічних для певного виду спорту, втілювався у розробці ще одного напрямку досліджень — біомеханіки спорту, яка ще в середині 1960-х років почала розвиватися як самостійна наука і навчальна дисципліна. У 1965 р. на кафедрі анатомії навколо нового напрямку сформувалася група фахівців на чолі з доцентом Анатолієм Лапутіним (згодом — доктор біологічних наук, професор), чий науковий інтерес концентрувався на дослідженні біомеханічних особливостей процесу навчання спортивних рухів, моделюванні їх оптимальних варіантів.

Науковою і навчальною діяльністю кафедри біохімії КДІФК у повоєнні роки керував відомий учений — професор **Ростислав Всеволодович Чаговець** (з 1957 р. — член-кореспондент АН УРСР, а з 1967 р. — академік АН УРСР), поєднуючи її зі своєю основною роботою завідувача відділу в Інституті біохімії АН УРСР. Наукові праці цього вченого присвячені питанням біохімії м'язів, експериментальним засадам вітамініотерапії, біохімії вітаміновмісних ферментів. Він також сформулював положення про взаємозумовленість м'язової роботи, умов відпочинку і тренування.

*Доктор медичних наук,
професор П.З. Гудзь*

*Академік АН УРСР,
доктор біологічних наук,
професор Р.В. Чаговець*

Із фундаментальної біохімії у сферу спорту він переніс ті досягнення, які зумовлювали специфіку застосування вітамінів для підвищення працездатності спортсменів і керування оптимізацією внутрішніх процесів у їхньому організмі.

Дослідження різних аспектів біохімії спорту успішно продовжив у вузі професор Євген Кожухар, який очолив у 1957 р. кафедру біохімії КДІФК. Докторська дисертація цього вченого була присвячена вивченню біохімічних процесів під час

активної м'язової діяльності людини. Крім того, він досліджував вплив різних вітамінів і вітамінних комплексів на працездатність спортсменів.

Підготовка фахівців з фізичної реабілітації — один із основних напрямів сучасної діяльності навчального закладу. Для цього тут створено потужну матеріально-технічну базу, на основі якої працюють досвідчені й обізнані фахівці, багато з яких є авторами визнаних підручників та навчально-методичних посібників. Ця спеціальність надзвичайно популярна як у нас в країні, так і за кордоном, а кількість бажаючих отримати її саме у даному Університеті щороку у кілька разів перевищує можливості, передбачені планом прийому. І нині, на жаль, уже мало хто згадує про те, що основи підготовки фахівців із фізичної реабілітації, її науково-методичне забезпечення тісно пов'язані з іменем видатного радянського фахівця доктора медичних наук, професора **Ольги Володимирівни Качоровської**.

О.В. Качоровська у 1935 р. закінчила Харківський медичний інститут і вступила до аспірантури Українського науково-дослідного інституту фізичної культури, що у ті роки розташовувався у Харкові — столиці Української СРР. Після закінчення аспірантури її запросили на роботу у той самий інститут на посаду наукового співробітника. У 1940 р. після злиття навчального і наукового інститутів фізичної культури стала працювати старшим викладачем кафедри лікарського контролю, лікувальної фізкультури та гігієни державного інституту фізичної культури України.

Уже на другий день війни, 23 червня 1941 р., Ольга Качоровська у рядах захисників Вітчизни: спочатку працює лікарем лікувальної фізкультури евакогоспіталю № 1025, який завдяки її ініціативі, ентузіазму та кваліфікації став не тільки закладом лікування поранених та їх якнайшвидшого повернення у стрій, але й базовим навчальним центром фізичної реабілітації Харківського військового округу, де опановували вкрай необхідну у воєнні роки спеціальність методиста лікувальної фізичної культури лікарі, медичні сестри, викладачі фізичного виховання, тренери.

У 1943 р. Качоровську було призначено начальником відділення фізіотерапії і лікувальної фізкультури великого евакогоспіталю № 3343, розташованого у Красноярську, де вона разом із практичною роботою з пораненими багато зробила для підвищення кваліфікації військових і госпітальних лікарів, методистів ЛФК.

У 1944 р. у зв'язку з переведенням ДІФКУ до Києва і необхідністю організації роботи інституту наказами наркомів охорони здоров'я СРСР та УРСР О.В. Качоровську було направлено на роботу на посаду завідувача кафедри лікувальної фізкультури Київського державного інституту фізичної культури.

Трагічний, але абсолютно унікальний за різноманітністю розв'язуваних завдань та напруженістю досвід роботи в евакогоспіталах, що ґрунтувався на знаннях, отриманих в аспірантурі та у процесі науково-педагогічної роботи у Харкові, забезпечив формування О.В. Качоровської як різнобічного фахівця вищої кваліфікації. Вона дуже швидко і на високому професійному рівні організувала роботу кафедри, органічно пов'язала навчальну, науково-методичну роботу, залучила до співпраці кваліфікованих фахівців, створила їм умови для підвищення кваліфікації.

Повнішому розкриттю творчого потенціалу Качоровської сприяло й те, що протягом чотирьох років (1948—1951) роботу на кафедрі вона поєднувала з виконанням обов'язків заступника директора інституту з

*Доктор медичних наук,
професор О.В. Качоровська*

навчально-наукової роботи, а також розширенням функцій керованої нею кафедри, що у 1959 р. була перетворена у кафедру лікувальної фізкультури, лікарського контролю та гігієни.

У 1950—1960-х роках Качоровська підготувала і видала у Медвидаві України і видавництві "Здоров'я" ряд великих праць — підручників і навчальних посібників, що забезпечило студентів і фахівців високоякісною спеціальною літературою. Назвемо лише деякі з понад 100 праць, автором яких є О.В. Качоровська: "Лечебная физкультура при травмах и их последствиях" (Київ, 1950); "Врачебный контроль над физкультурниками и спортсменами" (Київ, 1952); "Значение физкультуры в профилактике заболеваний" (Київ, 1953); підручник "Лечебная физическая культура" (Москва, 1956); "Лечебная гимнастика при полиомиелите" (Київ, 1958); "Физическая культура как средство предупреждения преждевременных возрастных изменений" (Київ, 1964).

Ольга Володимирівна активно залучала до творчої праці співробітників кафедри, багато з яких (В.П. Мурза, А.Я. Іващенко, Ю.В. Кіреєв, М.О. Залеська, І.Д. Дмитрієва, Г.О. Кашпуровський) стали фахівцями вищої кваліфікації, авторами багатьох наукових і методичних праць, захистили кандидатські та докторські дисертації.

Коло інтересів Качоровської, її знання не обмежувалися проблематикою лікувальної фізичної культури і фізичної реабілітації — тих спеціальностей, з яких вона по праву вважається основоположником ефективної науково-педагогічної школи, а поширювалися і на інші актуальні напрями.

Варто зазначити, що докторська дисертація Качоровської, підготовлена на початку 1960-х років, присвячена глибокому вивченню функціонування серцево-судинної системи у спортсменів високої кваліфікації у різних видах спорту. Ольга Володимирівна досліджувала термінові і довготривалі адаптаційні реакції на великі тренувальні та змагальні навантаження, що дозволило виявити ряд закономірностей у зміні функції та морфології міокарда, морфологічного складу крові, реакції вегетативної нервової системи, дати клініко-фізіологічну характеристику болю у ділянці серця у спортсменів. Дана наукова праця дозволила розробити важливі для практики рекомендації з функціональної діагностики й управління процесом планування навантаження у спортивному тренуванні.

Офіційні документи 1960-х років свідчать про велику роль, яку відіграла О.В. Качоровська у роз-

робці найважливіших тем всесоюзного зведеного плану досліджень у галузі спорту. Зокрема, на кафедрі, керованій нею, вивчалася виключно важлива у ті роки тема застосування великих навантажень у спорті, розроблялася проблематика нормування тренувальних і змагальних навантажень у підготовці юних спортсменів, вивчалися причини виникнення спортивних травм, питання їх профілактики та лікування. Уся ця робота тісно пов'язувалася з реальними проблемами спорту, чому сприяла принципова позиція Ольги Володимирівни, що виявлялася у намаганні проводити усі дослідження у тісній співпраці зі спортивно-педагогічними кафедрами.

О.В. Качоровська працювала в інституті до середини 1970-х років. Так ще й нині у роботі кафедри фізичної реабілітації проявляються ті фундаментальні основи, що були закладені нею як у систему викладання навчальних дисциплін, так і у науково-дослідну роботу.

Узагальнюючи діяльність учених, які наприкінці 1940-х і у 1950-х роках багато зробили для формування і розвитку медико-біологічних основ фізичної культури і спорту, варто підкреслити, що вони не лише віддавали свої знання з фізіології, біохімії, анатомії, медицини чи досягнень високоефективних наукових шкіл з давніми традиціями, а й, що не менш важливо, створювали в колективі творчий мікроклімат, який став плідотворним підґрунтям для формування на базі фундаментальних наук їх спеціалізованих відгалужень — спортивної фізіології, спортивної біохімії, спортивної медицини, спортивної біомеханіки тощо, орієнтованих на запити сфери фізичної культури і спорту.

Не менш важливим на той час був і взаємовигідний напрям, що характеризувався прагненням фахівців спортивно-педагогічних, наукових і навчальних дисциплін, а також представників спортивної практики перевести свою діяльність на наукову основу, широко використовуючи досягнення медико-біологічних дисциплін.

Серед плеяди прославлених особистостей, які зробили неоціненний внесок у розвиток інституту, однією з найяскравіших постатей був професор **Іван Вікторович Вржесневський**. Іван Вікторович народився 1911 р. у Чернігові в сім'ї викладача фізики та математики реального училища. Він рано почав працювати: після закінчення школи-семирічки працював у Сумах продавцем у книжковому магазині, потім — зварювальником-автогенником на заводі хімічного машинобудування.

*Кандидат педагогічних наук, професор
І.В. Вржесневський*

У 1931 р. 20-річний Вржесневський вступив до Державного інституту фізичної культури України, який тоді знаходився у Харкові. У 1935 р. успішно закінчив навчання, захистив дипломну роботу на "відмінно" і залишився працювати в інституті викладачем кафедри плавання. Іван Вікторович захоплювався багатьма видами спорту, але основними для нього завжди були плавання і водне поло. У 1937 р. І. Вржесневський очолює кафедру плавання ДІФКУ й одночасно навчається в аспірантурі, яку закінчує 1940 р.

У серпні 1941-го І.В. Вржесневський був призваний в армію і всю війну перебував на фронті, пройшов шлях від командира взводу до командира саперного батальйону. Весною сорок четвертого року, перед наступом на Сандомирському плацдармі, батальйон майора Вржесневського у найкоротший строк звів міст через Віслу, забезпечивши переправу наших танків.

Уміння плавати допомогло йому врятувати життя понад півсотні бійців під час форсування Дону. Перші підрозділи закріпилися на протилежному березі. Ворог вів посиленний обстріл місця переправи і бійцям часто доводилося залишати плоті і понтони, дістаючись берега плавом. За 20—30 метрів від берега їх здебільшого полишали сили. Ось тут і довелося Івану Вржесневському займатися порятунком тих, хто тонув, надавати допомогу стомленим.

Після розгрому фашистської Германії батальйон майора І.В. Вржесневського було переведено на Далекий Схід, де він воював із самураями.

Після демобілізації у 1946 р. Івана Вікторовича було призначено директором Київського державного інституту фізичної культури, яким він керував протягом трьох важких повоєнних років, очолюючи одночасно кафедру плавання. З 1949 р. він виконував обов'язки завідувача кафедри. Надалі йому ще не раз доводилося поєднувати справи загальноінститутські з кафедральними. Наприклад, у 1954—1959 рр. він був проректором з наукової роботи.

І.В. Вржесневський вирізнявся широким колом інтересів: активно займався спортом і тренерською діяльністю, підготував до друку підручник "Плавание" (1952), за яким у 1954 р. захистив у Державному Центральному інституті фізичної культури в Москві кандидатську дисертацію.

Вржесневський-тренер виховав цілу плеяду відомих плавців, серед яких були рекордсмени і чемпіони країни та Європи.

Варто назвати таких відомих у вітчизняному плаванні учнів Івана Вржесневського, як Юрій Короп і Анатолій Драпей. Вржесневський завжди перебував у стані творчого пошуку, захоплено займаючись підвищенням ефективності процесу підготовки плавців — як за рахунок її методичних аспектів, так і шляхом удосконалення індивідуальної техніки спортсменів. Можна навести як приклад таку подію: великий резонанс мала перемога Юрія Коропа, яку він виборов на чемпіонаті СРСР (1948 р.) у легендарного і майже непереможного плавця Леоніда Мешкова. Тоді Ю.О. Короп застосував розроблений Вржесневським оригінальний варіант техніки плавання батерфляєм.

Тренерська діяльність Івана Вікторовича в плаванні ніяк не обмежувалася масштабами України. Він був одним із тренерів збірної команди СРСР, тому частину свого часу проводив у Москві та інших містах країни.

Студенти різних поколінь, які спеціалізувалися в НУФВСУ на кафедрі плавання, яку очолював Іван Вікторович, мабуть, на все життя запам'ятали його не лише як досвідченого і обізнаного педагога, але і як чуйного та дбайливого керівника, доброзичливу та привабливу людину. Заняття, які він проводив в аудиторії та в басейні, завжди вирізнялися творчим підходом, прагненням перетворити навчальний процес у максимально наочний і дохідливий.

Іван Вікторович приділяв увагу різним напрямкам наукових досліджень і формуванню наукових основ процесу підготовки спортсменів високого класу, зв'язку науково-дослідної роботи з практичною діяльністю. Якщо до цього (1930—1950-ті роки) у вітчизняному спорті педагоги-тренери були практиками, які спиралися на свій досвід, інтуїцію і застосовували, в основному "метод спроб і помилок", то в 1960—1970-ті роки ситуація стала суттєво змінюватися. В.І. Вржесневський одним із перших у країні підняв питання про необхідність суттєвого впливу науки на практичну діяль-

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

1. Наукова конференція КДІФК (1949 р.)

2. Іспит з фізіології у студента Б. Юшка (в центрі) приймають професор М.Я. Горкін (ліворуч) і ст. викладач В.В. Вржесневський

3. Відомий фахівець з водного поло, перший заслужений тренер УРСР з цього виду спорту, кандидат педагогічних наук, доцент П.В. Сахновський

4. Провідний фахівець з питань високих навантажень доктор біологічних наук, професор Л.Я. Євгенєва

5. Дослідження проводить багаторазовий чемпіон і рекордсмен країни з плавання, майстер спорту УРСР випускник і викладач КДІФК кандидат педагогічних наук Ю.О. Корон

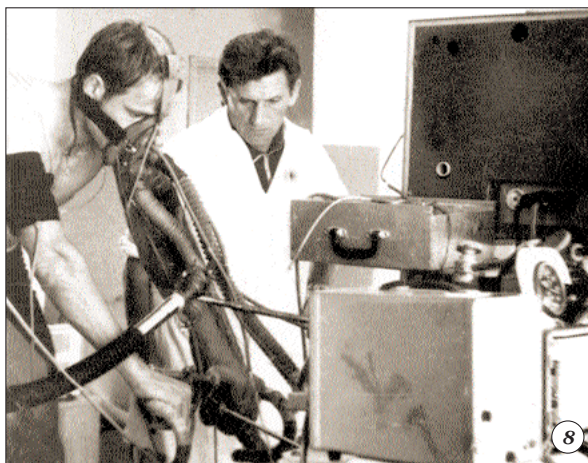
6. Відомий фахівець у галузі спорту, заслужений тренер СРСР, кандидат педагогічних наук, професор В.В. Петровський зі своїм учнем дворазовим олімпійським чемпіоном Валерієм Борзовим

7. Члени КНГ при збірній команді України з волейболу. Від лівої: М.П. Пименов, О. Малхазов, В.М. Маслов (1979 р.)

8. Керівник КНГ з науково-методичного забезпечення збірної СРСР з велосипедного спорту В.Д. Моногаров (праворуч)

9. Дослідження проводить аспірант КДІФК, нині проректор з навчально-методичної роботи заслужений працівник народної освіти України, кандидат педагогічних наук, професор Ю.М. Шкрєбтій (1973 р.)

10. Колектив кафедри плавання та спеціалісти ПНДА високих тренувальних навантажень: від лівої 1-й ряд: А.С. Зверев, Л.В. Баркалова, В.Д. Моногаров, З.В. Окишева, Т.В. Лахманюк; 2-й ряд: А.О. Єфімов, П.В. Сахновський, В.М. Платонов, Г.І. Лисенко, А.Г. Кудряшов, Л.С. Кравченко, В.П. Козін; 3-й ряд: Д.І. Фомін, Ю.М. Шкрєбтій, В.М. Пономарьов, В.В. Шигловський, В.В. Васильченко, В.В. Левицький, О.В. Іщенко, К.П. Сахновський

ність у спорті. При цьому, він доклав немало зусиль, розробляючи питання як об'єктивізації наукових досліджень, так і перенесення прикладних розробок у сфері спорту на строги наукові засади.

Дуже характерною ілюстрацією наукової діяльності І.В. Вржесневського є дійсно новаторська для тих часів книга "Организация и методика научных исследований в области физической культуры и спорта", яку Іван Вікторович — основний автор та ідеолог — підготував у другій половині 1950-х років. У цій книзі-посібнику, що вийшла в Москві у 1966 р., Вржесневський переконливо пропагує необхідність застосування в науковій роботі сучасних методів досліджень, точних вимірів, використання для цих потреб нових приладів, апаратури, обладнання і пристроїв, які б дозволили об'єктивізувати як процес наукових досліджень, так і обробку їх результатів. Крім того, у посібнику наведені корисні рекомендації з організації науково-дослідної роботи, її планування, аналізу та узагальнення отриманих даних.

І.В. Вржесневський одним із перших зрозумів необхідність широкого підходу до розв'язання наукових проблем і схильність до інтеграції різних галузей знань стосовно спорту вищих досягнень, турбуючись насамперед про гармонійне поєднання спортивно-педагогічних та медико-біологічних досліджень. У роботах, які, інтегруючись, набули комплексного міждисциплінарного і міжкафедрального характеру, спортивно-педагогічне спрямування досліджень представляли професор Іван Вржесневський зі своїми численними учнями, а медико-біологічне — професор Михайло Горкін та його учні, співробітники та однодумці.

У 1960-ті роки І.В. Вржесневський ініціював всебічне вивчення різних особливостей впливу великих тренувальних навантажень на організм спортсмена з проведенням різноманітних наукових досліджень та великих за обсягом експериментів. Їх результати знайшли своє відображення в доповіді "Великі навантаження в системі тренування спортсменів", представленій Іваном Вікторовичем на Всесоюзній методичній конференції з питань системи спортивного тренування, яка проходила в Москві в 1962 р. У доповіді йшлося про застосування великих тренувальних навантажень, у результаті яких відбувається відносно глибока мобілізація внутрішніх резервів організму спортсмена, а не просто великого за обсягом напруження.

Великий резонанс викликала стаття професора І.В. Вржесневського "Навантаження і його планування в процесі спортивного тренування", опублікована у 1964 р. у збірнику "На голубых дорожках", виданому у московському видавництві "Физкультура и спорт". У ній подається глибоке наукове обґрунтування тлумачення терміна "навантаження", всебічно розглядаються різні аспекти проблеми визначення величини навантаження та дозування його в системі тренування — однієї з найскладніших проблем підготовки спортсменів, подається градація навантажень (мале, середнє, значне, велике, надмірне) і показано їх вплив на організм спортсмена, який тренується. У статті приділяється велика увага й актуальним питанням системи тренування, яка передбачає таку побудову навчально-тренувального процесу, де багаторічні безперервні заняття поділяються на ряд взаємопов'язаних повних чи великих циклів, органічно поєднаних між собою.

Професор І.В. Вржесневський у своїх працях тих років часто розглядав питання періодизації підготовки спортсменів у рамках тренувального року і надзвичайно гостру й важливу для практики спорту проблему безпосередньої підготовки до головних змагань сезону, щоб підвести до них спортсмена на "піку" форми, зокрема з використанням для цього різних педагогічних, технічних (тренажерів) та інших засобів стимулювання підвищення працездатності і прискорення процесів відновлення організму спортсмена після великих тренувальних і змагальних навантажень. Всебічно вивчалися як механізми стомлення та відновлення, так і особливості чергування навантажень і відпочинку тощо.

Іван Вікторович займався питаннями наукового обґрунтування місця середніх циклів (пізніше вони отримали назву мезоциклів) у процесі спортивної підготовки, раціональної побудови тижневих мікроциклів як основних елементів структури підготовки спортсменів, режимів, які використовуються в тренувальному процесі, і пошуку оптимальних елементів структури рухів (спортивної техніки).

Робота І.В. Вржесневського у сфері планування навантажень та побудови різних структурних утворень тренувального процесу заклали наукову базу для різкої інтенсифікації тренувального процесу, що відбулася у світовому спорті у першій половині 1970-х років, значно вплинула на якість цього процесу.

І.В. Вржесневським були висунуті ідеї та ініційовані теоретичні дослідження, спрямовані на вивчення

специфіки підготовки спортсменів — чоловіків і жінок — з урахуванням особливостей їхнього організму. Надалі ідеї І.В. Вржесневського були широко розвинені у НУФВСУ його послідовниками.

Ці приклади переконливо свідчать про те, що професор І.В. Вржесневський правомірно вважається одним із засновників вітчизняної школи спортивної підготовки, яка нині успішно розвивається й удосконалюється в Україні, Росії та інших державах, утворених на пострадянському просторі.

У НУФВСУ, багато в чому і клопотанням Івана Вікторовича, завжди мала перевагу атмосфера заохочення творчої ініціативи та невтомного пошуку, народжені тут наукові ідеї й досвід їх практичної реалізації сприяли тому, що багато актуальних і значущих напрямів мали успішний розвиток і тим самим заклали успіх наступним досягненням вітчизняної науки та її сьогоденні позиції.

Це знайшло своє відображення в працях професорів, викладачів, наукових співробітників університету і вилилося майже в 250 кандидатських і 10 докторських дисертацій, основу для виконання яких заклали професор І.В. Вржесневський.

Варто нагадати й про те, що в 1969 р. при Київському державному інституті фізичної культури була створена Проблемна науково-дослідна лабораторія високих тренувальних навантажень. Ініціаторами її створення були Іван Вржесневський та Михайло Горкін, які і здійснювали наукове керівництво її діяльністю, чим значно допомогли завідувачу цієї лабораторії В.Д. Моногарову та всьому колективу дослідників у розв'язанні багатьох актуальних прикладних завдань у практиці спорту вищих досягнень, у тому числі і з застосування великих навантажень у тренувальному процесі й розв'язанню проблем, пов'язаних зі стомленням спортсменів, прискоренням їх відновлення, підвищенням працездатності тощо.

Виявляючи постійне прагнення до ефективної реалізації результатів наукових досліджень у практиці спорту вищих досягнень, І.В. Вржесневський наприкінці 1960-х років стояв біля витоків створення перших в Україні комплексних наукових бригад (так тоді називалися структури, що стали прообразом майбутніх комплексних наукових груп при збірних командах СРСР та Української РСР з різних видів спорту, що здійснювали науково-методичне і медико-біологічне забезпечення підготовки провідних спортсменів і команд).

Професор І.В. Вржесневський першим розпочав роботу з іноземними аспірантами, добре розуміючи, що це, крім розв'язання суто конкретних завдань підготовки висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів для різних країн, ще й сприяє підвищенню престижу вітчизняної науки й освіти в очах світової спільноти та зростанню міжнародного авторитету інституту. Серед тих аспірантів, які під керівництвом Івана Вікторовича підготували й захистили кандидатські дисертації (а потім успішно втілювали здобуті в Києві знання на різних відповідальних посадах у своїх країнах), були представники НДР, Єгипту, Тунісу, Індії та інших країн.

Іван Вікторович дуже дбайливо ставився до підготовки науково-педагогічних кадрів, щедро ділився своїми знаннями з учнями, вдумливо спрямовуючи їх науковий пошук, допомагаючи визначити найбільш значущі та перспективні теми і напрями досліджень. Водночас Івану Вікторовичу не було притаманним дрібне опікування, він виховував у своїх учнів самостійність.

Саме під керівництвом І.В. Вржесневського були підготовлені в інституті перші доктори наук (хоч захищати докторські дисертації їм тоді доводилося не в Києві, а в Москві — у той час в Україні ще не було відповідної вченої ради). Під його керівництвом було підготовлено дві докторські й близько двох десятків кандидатських дисертацій. Причому велика кількість дисертацій, завдяки якнайвищій вимогливості Івана Вікторовича до своїх вихованців, була найвищої якості. Теми, що І.В. Вржесневський пропонував для проведення досліджень, завжди були актуальними, а підходи до розв'язання проблем, як правило, неординарними, новаторськими.

І хоч більшість із наукових напрямів роботи кафебри, які розвивав Іван Вікторович, базувалися переважно на матеріалі плавання, вони не сходилися лише на ньому, а глибокі узагальнення дали немало цікавих виходів, орієнтованих на інші (в основному циклічні) види спорту і на загальнотеоретичні проблеми спорту в цілому.

Ратні подвиги та багаторічна плідна наукова, педагогічна, тренерська й організаторська робота Івана Вікторовича були відзначені орденами Вітчизняної війни I і II ступенів, Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, трьома медалями "За трудову доблесть". Його було нагороджено Грамотою Президії

Завідувач кафедри гімнастики І.А. Бражник

Верховної Ради Української РСР, удостоєно почесних звань "Заслужений тренер УРСР", "Заслужений працівник вищої школи".

Проте не лише цими офіційними визнаннями заслуг професора І.В. Вржесневського відзначено його слід в історії НУФВСУ, вітчизняного спорту, науки й освіти. Він завжди був Учителем, який немов естафету передав своїм учням (а через них і учням цих учнів) усе найкраще, що мав сам, — невпинний потяг до но-

вих знань, вірність високим життєвим принципам, наполегливість і постійну націленість на творчий пошук. У становленні спортивно-педагогічних шкіл вузу, формуванні системи підготовки тренерів, наукових основ підготовки спортсменів у 1940-х і 1960-х роках велику роль відіграли керівники і співробітники кафедр гімнастики, легкої атлетики, спортивних ігор, зимових видів спорту та ін.

В яскравій історії вітчизняного спорту почесне місце посідає **Іван Андрійович Бражник**. У перші дні після заснування Державного інститут фізичної культури України І.А. Бражнику було запропоновано викладати в інституті гімнастику — основну на той час спеціальну дисципліну, а 1934 р. Іван Андрійович очолив кафедру гімнастики, якою завідував з деякими перервами до 1962 р.

Ще в одній сфері проявив себе І.А. Бражник як талановитий педагог та організатор. Він був постійним режисером-постановником масових спортивно-гімнастичних виступів на різноманітних святах на громадських засадах.

Відомий І.А. Бражник і як автор великої кількості навчально-методичних посібників, програм з фізкультури для шкіл та технікумів, які надавали неоціненну допомогу в роботі молодим викладачам і тренерам. Його внесок у формування та розвиток гімнастичної термінології важко переоцінити.

Іван Андрійович прагнув поставити спортивну науку на службу практиці, у своїй науковій діяльності виходив із потреб сьогодення. Так само він орієнтував

своїх численних учнів, результати досліджень яких незмінно привертати увагу на всесоюзних наукових конференціях та симпозіумах. Шість вихованців Бражника успішно захистили кандидатські дисертації. Результати його пошуків в галузі теорії і методики навчання і тренування гімнастів викладено у книзі "Питання гімнастики", що була видана у 1940 р., а також низці спортивних видань 1950—1960-х років.

Не менш яскраві сторінки в історію вузу вписав **Зосима Петрович Синицький**, який працював в інституті з дня його заснування, а з 1935 р. завідував кафедрою легкої атлетики.

Повною мірою організаторські та науково-педагогічні здібності Зосими Петровича проявилися в 1950—1960-ті роки. Він зумів створити ділову і творчу атмосферу на кафедрі, забезпечив високу ефективність роботи колективу не тільки в науково-педагогічній сфері, а й в тренерській роботі. За роки його роботи на кафедрі були підготовлені чотири чемпіони Ігор Олімпіад, 12 вихованців кафедри стали заслуженими майстрами спорту. Серед учнів З.П. Синицького — чемпіон Ігор Олімпіади 1956 р. в Мельбурні в метанні списа Віктор Цибуленко, понад 10 спортсменів стали рекордсменами світу, чемпіонами Європи, СРСР.

Синицький одним із перших у світовій практиці сміливо пішов на організацію напруженого щорічного тренування легкоатлетів на відкритому повітрі, обґрунтував необхідність широкого використання силової підготовки в тренуванні легкоатлетів, розробив основи планування й організації такої роботи. Його досвід отримав широке визнання не тільки в СРСР, а й за кордоном. Результати його наукових досліджень й обґрунтування досвіду практичної роботи були відображені більше ніж в 50 друкованих працях.

Спортивні і педагогічні досягнення Синицького були відзначені високими званнями "Заслужений майстер спорту СРСР" і "Заслужений тренер СРСР".

Завідувач кафедри легкої атлетики З.П. Синицький

Кандидат педагогічних наук, професор Є.І. Івахін

Все життя віддав відродженню й удосконаленню гандболу один із найавторитетніших фахівців СРСР зі спортивних ігор заслужений майстер спорту, заслужений тренер СРСР, суддя всесоюзної категорії, полковник військової розвідки, який пройшов шляхами Великої Вітчизняної війни від її початку до Дня Перемоги, кандидат педагогічних наук, професор **Євген Іванович Івахін**.

По закінченні Великої Вітчизняної Є.І. Івахін відмовляється від військової кар'єри і 1946 р. приїздить у Київ, куди на той час вже переїхав Державний інститут фізичної культури України. Спочатку старший викладач, з 1950 по 1959 р. — доцент кафедри спортивних ігор, декан педагогічного факультету, а з 1969 по 1975 р. — завідувач кафедри спортивних ігор, Євген Іванович у своїй роботі умів органічно об'єднати науково-педагогічну та спортивно-педагогічну діяльність. Він багато зробив для формування теорії спортивних ігор, розвитку методики підготовки спортсменів високого класу. Івахін — автор понад 180 друкованих робіт, в числі яких більше 30 книг — монографії та навчальні посібники. В коло його наукових інтересів входили основні проблеми техніко-тактичної і фізичної підготовки спортсменів, які спеціалізуються в гандболі, баскетболі. Особливе місце в його науковій діяльності посідали питання психологічної підготовки — він є автором книги "Мышление и ориентировка в спортивных играх".

Не менш яскравою і творчою сторінкою життя Євгена Івахіна була і його спортивна діяльність. Видатний спортсмен, Євген Іванович завжди виявляв велику зацікавленість до тренерської праці — підготував більше 40 майстрів спорту.

Є.І. Івахін був одним із прогресивних професорів інституту у справі підготовки науково-педагогічних кадрів. Під його керівництвом багато аспірантів і викладачів стали кандидатами наук. Досить назвати імена таких відомих спеціалістів, як професори Леонід Антонович Латишкевич і Олександр Григорович Кубрачен-

ко — людей, які багато зробили не тільки в галузі підготовки фахівців і розвитку спортивної науки, а й для радянського і українського спорту в цілому, працюючи як провідні спеціалісти в системі науково-методичного забезпечення підготовки збірних команд. О.Г. Кубраченко отримав блискучі результати і як тренер, доклавши багато зусиль для здобуття збірною командою України з гандболу бронзових медалей на Іграх XXVIII Олімпіади 2004 р. в Афінах.

Не можна не сказати про той значний внесок, який зробив у розвиток університету взагалі і зимових видів спорту зокрема кандидат педагогічних наук професор **Сергій Кирилович Фомін**, котрий працює у вузі з 1949 р. З 1952 по 1944 р. С.К. Фомін очолював кафедру лижного, веслового спорту, зимових видів спорту, туризму і спортивного орієнтування. З 1995 р. — професор кафедри велосипедного і зимових видів спорту, з 2005 р. — заслужений професор НУФВСУ.

За весь час плідної і творчої роботи С.К. Фомін розробив і впровадив у практику фізичного виховання і спорту ряд важливих положень: з техніки, методики навчання і тренування, керування підготовкою юних і дорослих спортсменів-лижників; з підготовки спортсменок-юніорок і жінок з урахуванням біологічних особливостей, притаманних їх організму; науково обгрунтував питання підготовки кваліфікованих спортсменів з лижних гонок, біатлону, гірськолижного спорту в умовах гірського клімату; впровадив у практику ступінчасту акліматизацію в підготовці спортсменів з лижного спорту; розробив і впровадив в практику оригінальні прилади і тренажерні пристрої для опанування техніки лижного і веслового спорту, підвищення ефективності навчально-тренувального процесу в біатлоні, лижному і весловому спорті.

За роки своєї науково-педагогічної діяльності Сергій Кирилович Фомін опублікував близько 250 праць, серед яких понад 10 наукових книг — підручників і навчальних посібників із зимових видів спорту, а також веслування.

Кандидат педагогічних наук, професор С.К. Фомін

Великий внесок зробив професор Фомін у підготовку науково-педагогічних кадрів. 30 його вихованців стали кандидатами наук.

Як і інші провідні фахівці КДІФК 1950—1970-х років, С.К. Фомін успішно поєднував науково-педагогічну діяльність із тренерською роботою. Серед його учнів багато відомих спортсменів, за підготовку яких він був удостоєний почесного звання "Заслужений тренер УРСР".

Багато зробив С.К. Фомін і для розвитку вузу у цілому, працюючи у різні роки завідувачем аспірантури, деканом факультету, проректором, очолюючи різні громадські організації та комісії.

Роботу у вузі Сергій Кирилович успішно поєднував з громадською діяльністю як президент Федерації лижного спорту України, член редколегій різних журналів, член Державної інспекції Мінвузу СРСР та ін.

Високоєфективною реалізацією результатів фундаментальних наукових досліджень у працях прикладної спортивно-педагогічної спрямованості характеризувалася багаторічна плідна діяльність у КДІФК кандидата біологічних наук, професора **Валентина Васильовича Петровського**, яка розпочалася наприкінці 1950-х років з вивчення режимів тренувальних навантажень. У 1959 р. побачила світ його книжка "Чередование работы и отдыха в спортивной тренировке". Спираючись на біологічні закономірності адаптації організму спортсмена до фізичних навантажень і на ідеї кібернетики та теорії управління, професор В.В. Петровський почав розробляти теорію управління процесами фізичного виховання і спортивного тренування. Ці питання знайшли глибоке і всебічне висвітлення в його працях "Кібернетика и спорт" (1973); "Организация спортивной тренировки" (1978), "Бег на короткие дистанции" (1978), "Режимы тренировочных нагрузок" (1982).

Праці професора Петровського, що стали прикладом гармонійного поєднання спортивно-педагогічного й біологічного напрямів наукових досліджень і були присвячені вивченню комплексу проблем, пов'язаних із використанням великих навантажень у спорті, формуванням оптимальних режимів чергування роботи й відпочинку на основі вивчення відновних реакцій в організмі спортсмена та динаміки процесів стомлення і відновлення, одержали широке визнання в спортивній науці й практиці спорту та обґрунтовано були віднесені до числа пріоритетних напрямів. Результати своїх фундаментальних і прикладних науко-

вих досліджень учений і педагог Валентин Петровський з високою ефективністю втілював у тренерській діяльності — впродовж десяти років був одним із тренерів олімпійської збірної команди СРСР з легкої атлетики. Вихованець заслуженого тренера СРСР професора Петровського спринтер, заслужений майстер спорту Валерій Борзов на Іграх XX Олімпіади у Мюнхені (1972) виборов три медалі — дві золоті й одну срібну, а на Іграх XXI Олімпіади у Монреалі (1976) — дві бронзові олімпійські нагороди.

У 1970-х роках почався новий етап розвитку спортивної науки як в цілому, так і в одному з її провідних навчально-науково-спортивних центрів — Київському державному інституті фізичної культури.

Після невдалого виступу збірної команди СРСР на Іграх XIX Олімпіади в Мехіко (1968) нове керівництво Спорткомітету СРСР сформуло систему прикладних досліджень і науково-методичного забезпечення підготовки збірних команд СРСР з різних видів спорту шляхом створення при них комплексних наукових груп (КНГ). У країні було організовано кілька проблемних науково-дослідних лабораторій, що мали розв'язувати найактуальніші прикладні наукові проблеми стосовно практичних завдань, що виникають у сфері спорту.

За Проблемною науково-дослідною лабораторією Спорткомітет СРСР закріпив і тему, пов'язану з науково-методичним і медико-біологічним забезпеченням підготовки збірних команд СРСР з велосипедного спорту (шосе і трек). Для цього була сформована відповідна комплексна наукова група, очолювана до 1971 р. професором М.Я. Горкіним. У подальшому керівником КНГ при збірних командах СРСР з велоспорту був В.Д. Моногаров. У складі групи працювали фахівці КДІФК Віктор Осадчий, Микола Кірієнко, Майя Слободянюк. Вагомий внесок цієї КНГ у справу підготовки найсильніших радянських велосипедистів-шосейників і трековиків віддзеркалився у двох перемогах на Іграх XX Олімпіади у Мюнхені (1972) (у

*Кандидат педагогічних наук, професор
В.В. Петровський*

командній шосейній гонці на 100 км і в гонці на тандемах на треку). Згодом на Іграх XXI Олімпіади у Монреалі (1976) збірна СРСР одержала перемогу в командній шосейній гонці на 100 км і здобула друге місце в командній гонці переслідування на 4000 м на треку, а на Іграх XXII Олімпіади у Москві (1980) у змаганнях з велоспорту збірна СРСР завоювала три золоті, одну срібну й дві бронзові медалі. Крім того, було здобуто багато медалей на чемпіонатах світу, досягнуто перемог і на престижних Велогонках Миру.

Один із важливих напрямів діяльності Проблемної науково-дослідної лабораторії КДІФК був пов'язаний із вивченням різних засобів для відновлення і визначення їх впливу на працездатність спортсменів. До роботи з цієї тематики були залучені досвідчені фахівці з різних організацій країни. Серед них — завідувач кафедри біології Київського медичного інституту професор Є.Ф. Шамрай (запропонував комплекс препаратів, що підвищують працездатність спортсменів і прискорюють процеси відновлення), керівник кафедри фармакології Військово-медичної академії імені С.М. Кірова в Ленінграді, професор В.Г. Виноградов (запропонував для використання в спорті вищих досягнень препарати-антиоксиданти та деякі інші нешкідливі для спортсменів фармакологічні засоби для стимуляції працездатності й поліпшення адаптаційних реакцій), директор Інституту медико-біологічних проблем Міністерства охорони здоров'я СРСР у Москві академік О. Газенко і співробітники цього інституту (запропонували для велогонщиків збірної команди країни спеціальні продукти харчування, призначені для космонавтів, а також препарати й гіпероксичні технології, що суттєво прискорюють процеси відновлення після напруженої діяльності, та високоефективну дослідну апаратуру).

Починаючи з 1969 р. активно співробітничала з ПНДА завідувач відділу гіпоксичних станів Інституту фізіології імені О.О. Богомольця Академії наук УРСР професор **Ася Зеліківна Колчинська** — учениця і послідовниця відомого вченого-фізіолога, дійсного члена Академії медичних наук СРСР, члена-кореспондента Академії наук УРСР Миколи Миколайовича Сиротиніна.

Розроблені Колчинською та її учнями програми для розрахунку кисневих режимів і показників стану функціональної системи дихання виявились корисними для поточного комплексного контролю у спорті вищих досягнень. Дослідження, що проводилися у

лабораторних умовах та під час високогірних експедицій, стали суттєвим внеском у вікову фізіологію гіпоксичних станів, у фундаментальні проблеми гіпоксії. Колчинською були внесені доповнення у класифікацію гіпоксичних станів, виділено в окремий тип гіперметаболічну гіпоксію (гіпоксія навантаження), яка постійно супроводжує м'язову діяльність та є провідним фактором у розвитку ультраструктурних змін м'язової тканини при напруженій м'язовій діяльності. Описано відмінності гіпоксії навантаження, запропоновано класифікацію ступеня гіпоксії, розроблено об'єктивні критерії для кожного з п'яти ступенів гіпоксичної гіпоксії.

Починаючи з 1965 р. А.З. Колчинська та її співробітники працювали в комплексних наукових групах при збірних командах України і СРСР з веслування на байдарках і каное, альпінізму, велосипедного спорту на шосе і треку. Вони брали участь у підготовці видатних спортсменів — Юрія Стеценка, Олександра Шапаренка, О. Пхакадзе, Н. Кибардіної, Т. Полякової та ін. З 1991 р. Колчинська та її учні, застосовуючи запропонований А.З. Колчинською комбінований метод тренування, успішно використовують інтервальне гіпоксичне тренування в підготовці спортсменів високої кваліфікації.

Наукові розробки А.З. Колчинської знайшли своє відображення у 13 монографіях, а також у більше ніж у 300 статтях з проблем порівняльної, вікової, клінічної та спортивної фізіології. Ася Зеліківна автор монографій "Недостаток кислорода и возраст" (1964), "Кислородный режим ребенка и подростка" (1973), "Подводные медико-биологические исследования" (1976), "Дыхание и кислородные режимы организма дельфинов" (1980), "Вторичная тканевая гипоксия" (1983), "Кислород, физическое состояние, работоспособность" (1992), співавтор та відповідальний редактор збірників "Специальная и клиническая физиология гипоксических состояний" (1979), "Гипоксия

Лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки, академік Нью-Йоркської академії наук, доктор медичних наук, професор А.З. Колчинська

1. У Проблемній науково-дослідній лабораторії КДІФК дослідження проводять аспірант М.М. Булатова (нині доктор педагогічних наук, професор, проректор з міжнародних відносин) та А.І. Павлік (нині кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії діагностики функціонального стану спортсменів) (1981 р.)

2. Директор ВНДІФК С.М. Вайцеховський (Москва) і ректор КДІФК В.М. Платонов у Центрі спортивного відбору кафедри теорії спорту КДІФК (1985 р.)

3. Опанування сучасних технологій з науково-дослідної роботи заступником директора ДНДІФК М.П. Кірієнком (в центрі) в лабораторії Національного інституту спорту Італії (праворуч — директор інституту доктор Марчелло Файна (1999 р.)

4. Заслужений діяч науки і техніки України, доктор біологічних наук, професор В.С. Міщенко під час доповіді на передолімпійському конгресі в Малазі (Іспанія) (1992 р.)

5. Тренування першого українського космонавта Леоніда Каденюка в лабораторії кафедри кінезіології проводить завідувач кафедри біомеханіки—кінезіології, доктор біологічних наук, професор А.М. Лапутін (1989 р.)

6. Річне засідання Відділення фізичної культури і спорту Української академії наук веде його голова В.М. Платонов

7. Державну премію України в галузі науки і техніки 1999 року за цикл підручників «Олімпійський спорт» та «Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте» ректору НУФВСУ В.М. Платонову

вручає Президент України Леонід Кучма

8. Дисертацію на здобуття ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту захищає Віталій Кличко. У президії — голова спеціалізованої ради В.М. Платонов, заступник голови В.М. Болобан, мер м. Києва О.О. Омельченко (2000 р.)

9. З доповіддю на XXVI Всесвітньому психологічному конгресі у Канаді виступає завідувач кафедри психології та педагогіки НУФВСУ, доктор психологічних наук професор Г.В. Ложкін (1998 р.)

10. Остання напутня порада перед захистом дисертації на здобуття ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту Володимиру Кличку (праворуч — науковий керівник дисертанта професор Л.В. Волков) (2001 р.)

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор біологічних наук, професор В.С. Міщенко

Віктор Сергійович Міщенко, очоливши цей напрям наукових досліджень у КДІФК, пішов шляхом подальшого вивчення можливостей діагностування функціональних станів, що виникають під впливом на організм спортсменів навантажень різної інтенсивності й тривалості. Дослідження здійснювалися на стику спортивної фізіології та спортивної педагогіки, у зв'язку з чим учений визначав і диференціював основні компоненти функціональної підготовленості спортсменів, орієнтуючись, у першу чергу, на особливості їхньої змагальної діяльності.

Розробки В. Міщенка в галузі структури функціональної підготовленості і цілеспрямованого вдосконалення окремих її факторів стали новим словом у спортивній науці, сказаним до того ж незалежно від ряду цікавих у цьому напрямі робіт, виконаних престижними лабораторіями Швеції та Італії.

Результати досліджень В.С. Міщенка знайшли відображення не тільки в численних серйозних монографіях, виданих в Україні, Іспанії та Польщі, а й в науковій діяльності його учнів: М.М. Булатової, А.І. Павліка, В.Ф. Дяченка, А.Ю. Дяченка, В.Є. Виноградова та інших, які під його керівництвом стали кандидатами наук.

Наукова діяльність В.С. Міщенка була високо оцінена державою — йому присвоєно звання "Заслужений діяч науки і техніки України".

Варто також відмітити всебічне дослідження діяльності серцево-судинної системи спортсменів-олім-

пійців, ее математическое моделирование" (1989), "Интервальная гипоксическая тренировка, эффективность, механизмы действия" (1992), "Дыхание при гипоксии" (1996), "Нормобарическая интервальная гипоксическая тренировка в медицине и спорте: Руководство для врачей" (2003) та ін. За період своєї наукової діяльності Ася Зеліківна Колчинська підготувала понад 60 докторів і кандидатів наук.

Продовжуючи роботи, розпочаті спільно з професором Колчинською, професор

пійців, здійснене старшим науковим співробітником ПНДЛ Майєю Іванівною Слободянюк та її колегами з цієї лабораторії за допомогою комплексу різноманітних кардіологічних методик (векторкардіографії, електрокардіографії, ехокардіографії, механокардіографії). Використовуючи розроблену нею методіку векторкардіографії, М.І. Слободянюк досить точно оцінювала резервні можливості серця спортсменів збірних команд СРСР під час тренувань із граничними навантаженнями напередодні Олімпійських ігор і видавала тренерам рекомендації, за якими вони мали збільшувати тренувальні навантаження спортсменів, не боячись погіршити їхній стан і результати безпосередньо перед олімпійськими стартами.

Проблемна науково-дослідна лабораторія КДІФКУ також надавала всебічну допомогу комплексній науковій групі, очолюваній доцентом кафедри спортивних ігор О.Г. Кубраченком, та здійснювала науково-методичне забезпечення підготовки чоловічої і жіночої збірних команд СРСР з гандболу. В цій роботі брали участь професори Є.І. Івахін, Л.А. Латишкевич, Л.Я. Євгенєва, доцент М. Хомутов та ін.

Діяльність лабораторії з науково-методичного забезпечення підготовки спортсменів збірних команд України та СРСР була надзвичайно широкою. Співробітники лабораторії надавали комплекс послуг з функціональної діагностики та методичного забезпечення (І. Дмитрієва, М. Слободянюк, Л. Тайболіна, А. Чижевська, В. Міщенко, А. Павлік), психологічної підготовки спортсменів (Л. Козін, Л. Кривоніс, П. Кудима, Ф. Рахімов), застосування засобів відновлення та підвищення працездатності (В. Голець, В. Попова, В. Моногаров), комплексного контролю та побудови процесу підготовки (В. Осадчий, М. Кірієнко, В. Орел). У сфері їх діяльності були спортсмени, які спеціалізувалися не лише у велосипедному спорті, плаванні, гандболі, а й у веслуванні, різних спортивних іграх та єдиноборствах, бігових дисциплінах легкої атлетики та ін. Професіоналізм та працездатність співробітників лабораторії здобули їм високий авторитет у багатьох провідних тренерів України та СРСР. Значний внесок зробила лабораторія й у формування методології наукового забезпечення збірних команд. Розвиваючи загальний підхід з цього питання, прийнятий наприкінці 1970-х років, керівник В.Д. Моногаров зумів сформувати систему науково-методичного забезпечення підготовки збірних команд

*Доктор біологічних наук,
професор В.Д. Моногаров*

СРСР з велосипедного спорту (шосе і трек), що не мала аналогів у Радянському Союзі ні за обсягом роботи, що проводилася, ні за широтою послуг, що надавалися, ні за органічним взаємозв'язком діяльності науковців і тренерського складу. Наприклад, для проведення комплексних обстежень на навчально-тренувальні збори збірної команди СРСР відряджалася до 15—20 фахівців різного профілю, які проводили всебічні дослідження стану систем дихання, кровообігу, крові, всебічно аналізували енергетичні спроможності спортсменів, особливості їхньої психіки та психічного стану, рівень розвитку різних фізичних якостей тощо. Результати цих досліджень обговорювалися зі спортсменами і тренерами, а висновки і рекомендації мали широкий і всебічно обґрунтований характер.

Сильною стороною керівника лабораторії та КНГ **Володимира Дмитровича Моногарова** була виняткова комунікабельність, ініціативність, працездатність. Це дозволяло йому не тільки виконувати величезний обсяг роботи, а й залучати до наукового забезпечення фахівців найвищої кваліфікації, які працювали у різних установах систем Академії наук, Міністерства охорони здоров'я УРСР та СРСР, на підприємствах військово-промислового комплексу.

В.Д. Моногаров за найкращих і доброзичливих стосунків із тренерським складом збірних команд ставав абсолютно непримиренним, коли бачив, що тренери ігнорують рекомендації КНГ, роблять помилки у тренувальному процесі, відборі спортсменів до збірних команд для участі в Іграх Олімпіад або чемпіонатах світу, зачіпаються права науковців під час відрядження на збори та змагання, що проводилися за кордоном.

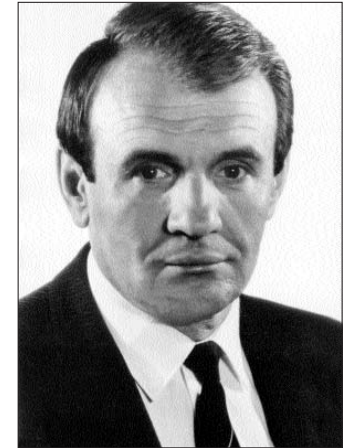
Ще одним важливим аспектом діяльності лабораторії, котрий забезпечувався її тісним співробітництвом зі спортивно-педагогічними кафедрами вузу, був широкий комплекс фундаментальних і прикладних досліджень. Їхньою основною особливістю та вираженою стороною був органічний взаємозв'язок з прак-

тикою найвищого рівня — олімпійською підготовкою, що забезпечувало актуальність робіт та їх високу якість, можливість працювати з унікальним контингентом іспитованих — видатними спортсменами, і найвища міра відповідальності, зумовлена загальною системою підготовки радянських спортсменів до Олімпійських ігор.

Багаторічна напружена організаційна й науково-методична завантаженість на посаді завідувача ПНДА та педагогічна діяльність під час подальшої роботи на посаді професора кафедри фізіології КДІФК, поєднана з активними заняттями альпінізмом — і як спортсмена, і як тренера, і як керівника КНГ, допомогли заслуженому майстру спорту, заслуженому тренеру УРСР Володимиру Дмитровичу Моногарову розробити свій самостійний цікавий науковий напрям стосовно проблеми компенсованого стомлення. Результати цих досліджень втілилися у двох монографіях — "Утомление в спорте", виданій в Україні й широко визнаній як на батьківщині, так і за кордоном, та "Спортивная физиология", написаній спільно з Віктором Сергійовичем Міщенком і виданій в Іспанії, а також у докторській дисертації на тему "Развитие утомления при напряженной мышечной деятельности и возможности ее прогнозирования и коррекции".

У тісному співробітництві з різними організаціями республіки і країни розвивалася в той період наукова діяльність **Володимира Миколайовича Платонова**, який очолював кафедру плавання КДІФК, КНГ при збірній команді Української РСР з плавання й одночасно керував одним із напрямів досліджень, які здійснювала ПНДА.

У 1970-х роках Володимир Платонов застосував принципово новий підхід до вивчення великих тренувальних навантажень, який відповідав актуальним запитам спорту вищих досягнень, класифікувавши ці навантаження за їх переважною спрямованістю і обґрунтувавши шляхи інтенсифікації процесу підготов-

*Заслужений діяч науки
і техніки України, доктор
педагогічних наук,
професор В.М. Платонов*

ки спортсменів та оптимізації побудови її різних структурних елементів. За період 1971—1976 рр. він написав свою першу велику монографію "Специальная физическая подготовка пловцов высших разрядов" (1972), підготував докторську дисертацію (1978), сформував плідну і перспективну наукову школу — групу фахівців, які під його керівництвом розробляли актуальні проблеми спорту вищих досягнень спочатку на матеріалі плавання (Дмитро Фомін, Людмила Федорова, Віктор Сенча, Юрій Шкретій, Анатолій Єфимов, Леонід Драгунов), а згодом й інших видів спорту (Юрій Стеценко, Сергій Матвеев та ін.).

У 1975 р. на базі кафедри плавання КДІФК і ПНДЛ високих тренувальних навантажень був створений експериментальний центр олімпійської підготовки плавців, який об'єднав групу з двох десятків перспективних спортсменів, що приїхали до Києва з різних міст України, тренерів — викладачів та наукових співробітників інституту. В цьому центрі, що організаційно належав ДСТ "Авангард", удалося прибрати міжвідомчі бар'єри, налагодити тісне й ефективне співробітництво з різними ДСТ і відомствами, зі збірною командою СРСР із плавання. Саме в цьому центрі одержали фундаментальну, послідовно підвищувану (без шкідливого для спортсменів поспіху й форсування) підготовку та путівку у світ великого спорту такі плавці, як олімпійські чемпіони Сергій Фесенко й Олександр Сидоренко та багато інших сильних спортсменів.

У середині 1970-х років почалося тісне співробітництво Володимира Платонова з відомим фахівцем у сфері спорту вищих досягнень, головним тренером збірної команди СРСР з плавання, а згодом директором Всесоюзного науково-дослідного інституту фізичної культури (ВНДІФК) Сергієм Вайцеховським. Це співробітництво виявилось дуже плідним: воно сприяло інтенсивному проведенню комплексних наукових досліджень у сфері спортивного плавання, широко визаних в СРСР і за кордоном, захисту докторських дисертацій (В.М. Платонов — 1978, С.М. Вайцеховський — 1985), кількох десятків кандидатських дисертацій, а також видатним досягненням радянських плавців на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та інших найбільших міжнародних змаганнях у період 1976—1984 рр.

Аналогічні підходи успішно реалізувалися не лише у плаванні, а й у тренувальному процесі спортсменів, що входили до збірних команд СРСР з велосипедного спорту (на шосе і на треку). При КДІФК спіль-

но з республіканським ДСТ "Колос" був створений експериментальний центр олімпійської підготовки з велосипедного спорту "Титан". Спортсменам, які тренувалися у цьому центрі, інститут надав кваліфіковане науково-методичне й медичне забезпечення, спеціальне харчування та створив умови, що дозволили підвищити рівень тренувального процесу й позитивно позначилися на його спортивній результативності. Серед вихованців центру "Титан" було багато перспективних велогонщиків, які зуміли пробитися у збірні команди СРСР, серед них трековик Олександр Кириченко, який у 1988 р. на Іграх XXIV Олімпіади в Сеулі впевнено виграв золоту олімпійську медаль у гіті на 1000 м, і шосейник Володимир Пульников, який став переможцем однієї з Велогонок Миру та інших міжнародних змагань, а згодом успішно продовжив кар'єру в професійному велоспорті.

Фундаментальні й прикладні наукові дослідження проводилися також на різних кафедрах КДІФК. Так, проблематика специфічних аспектів жіночого спорту в різні роки розроблялася в інституті професорами І.В. Вржесневським, О.Р. Радзівевським, С.К. Фомінін, А.Г. Шахліною. На кафедрі анатомії її завідувач професор Петро Захарович Гудзь здійснював фундаментальні дослідження з м'язової морфології. Співробітники кафедри біології та гігієни вивчали біохімічні механізми адаптації під час напруженої м'язової діяльності. На цій кафедрі також вивчалися такі прикладні теми, як біохімічна діагностика стану спортсмена під впливом тренувальних навантажень і харчування спортсмена. На кафедрі легкої атлетики доцент Віктор Олександрович Сіренко досліджував питання розвитку витривалості у легкоатлетів. На кафедрі анатомії доцент Володимир Васильович Талько спільно з групою співробітників працювали над науковою темою "Морфологические показатели адаптации организма при управлении тренировочным процессом в различных структурных образованиях", а завідувач кафедри педагогіки і психології професор Іван Михайлович Онищенко здійснював дослідження з прикладних аспектів спортивної педагогіки.

Заслужений тренер УРСР **Микола Васильович Жмарьов** кандидатську дисертацію присвятив розвитку швидкості й швидкісної витривалості у юних веслувальників. Його посібник з цього виду спорту зацікавив фахівців не лише нашої країни, а також Японії, де він був перевиданий. Згодом професор Жмарьов,

*Кандидат педагогічних наук, професор
М.В. Жмар'юв*

захопившись ідеями організації та управління, написав монографію, присвячену управлінській діяльності тренера, а потім — книгу про системний підхід і цільове управління у спорті.

Свою науково-дослідницьку діяльність М.В. Жмар'юв тісно пов'язував з потребами практики, а за розробку програми для дитячих спортивних шкіл він був відзначений золотою медаллю і премією Держкомспорту СРСР як лауреат всесоюзного конкурсу "За кращу науково-дослідну роботу в галузі фізичної культури і спорту".

На початку 1980-х років із Краснодару до Києва переїхав досвідчений фахівець **Вадим Олександрович Запорожанов**. Він захистив докторську дисертацію з питань спортивного контролю і на новому місці своєї роботи — на кафедрі теорії спорту КДІФК — почав розвивати новий напрям наукових досліджень, присвячений проблемам спортивного відбору. Успішно поєднуючи дослідницьку і педагогічну діяльність з організаційною на посаді проректора з наукової роботи, професор В.О. Запорожанов став керівником створеного у 1984 р. на кафедрі теорії спорту КДІФК Центру спортивного відбору, який фінансувався Держкомспортом СРСР. Через цей Центр, що був науково-практичним підрозділом, пройшли тисячі учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл — з метою визначення придатності для подальшого спортивного вдосконалення та можливої перспективності для спорту вищих досягнень.

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор педагогічних наук, професор В.О. Запорожанов

Практична діяльність Центру була тісно пов'язана з розробкою актуальних наукових тем, спрямованих на вирішення проблем комплексного контролю в спорті, відбору перспективних спортсменів на різних етапах багаторічного удосконалення, управління у процесі підготовки спортсменів. Результати цієї роботи знайшли відображення в численних публікаціях, у тому числі монографіях і підручниках. Вадим Олександрович один із авторів підручника "Теория спорта" (1987). На матеріалі досліджень, що проводилися в центрі спортивного відбору, багато аспірантів і здобувачів захистили кандидатські і докторські дисертації. Діяльність Центру була під постійним контролем Держкомспорту СРСР, результати роботи Центру отримали високу оцінку керівництва держави, а В.О. Запорожанов у 1988 р. став лауреатом Всесоюзного конкурсу "За кращу науково-дослідну роботу в галузі фізичної культури і спорту" і був відзначений золотою медаллю Держкомспорту СРСР.

Надзвичайно продуктивною була діяльність професора **Леоніда Антоновича Латишкевича**, який замінив Є.І. Івахіна на посаді завідувача кафедри спортивних ігор. Здавалося б, що після Євгена Івановича молодому завідувачу буде важко підтримувати високий авторитет кафедри. Однак Латишкевич сміливо ініціював розвиток перспективних наукових напрямів, налагодив тісні ділові стосунки з проблемною лабораторією і кафедрами медико-біологічного профілю КДІФК, тренерами збірних команд СРСР з гандболу (чоловіки і жінки), науково-методичне забезпечення підготовки яких було доручено інституту. Він активно розпочав роботу з підготовки науково-педагогічних кадрів. За 25-річний період своєї діяльності на посаді завідувача він підготував понад 30 кандидатів наук.

Л.А. Латишкевич опублікував більше 150 робіт з різних проблем підготовки спортсменів високого класу, що спеціалізуються в спортивних іграх, у тому числі ряд монографій та підручників. Його спільна робота зі знаменитим радянським фа-

Заслужений працівник народної освіти, кандидат педагогічних наук, професор Л.А. Латишкевич

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор біологічних наук, професор А.М. Лапутін

хівцем, заслуженим тренером СРСР І.Є. Турчиним не тільки сприяла успіхам збірної команди СРСР на світовій і олімпійській аренах, а й надала можливість випустити у світ підручник "Гандбол" (1988 р.), який було високо оцінено фахівцями. Праці Л.А. Латишкевича одержали визнання і за кордоном — його книги видані в Іспанії, Польщі. У 1990 р. він визнаний "Відмінником народної освіти", а у 2000 р. йому присвоєно почесне звання "Заслужений працівник народної освіти України".

У КДІФК 1980-ті роки були позначені також успішною розробкою багатьох наукових напрямів, здійснюваною колективом кафедри кінезіології під керівництвом професора **Анатолія Миколайович Лапутіна** — фахівця з високим авторитетом і широким колом наукових інтересів. Це дозволило йому і його учням не лише додати багато нового і корисного до технічних аспектів підготовки спортсменів, розробити оригінальний спортивний одяг і спорядження, а й удосконалити гравітаційну підготовку космонавтів, за що А. Лапутін у 1990 р. був нагороджений Федерацією космонавтики СРСР золотою медаллю імені М. Келдиша, а в 1998 р. він разом з учнями був відзначений Федерацією космонавтики України почесною медаллю імені Ю. Кондратюка.

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор педагогічних наук, професор В.М. Болобан

У 1980 р. завідувачем кафедри гімнастики КДІФК став **Віктор Миколайович Болобан**. Він не тільки забезпечив стабільну й успішну роботу колективу кафедри у всіх напрямках її діяльності, але й зробив значний особистий внесок у розвиток спортивної науки, підготовку науково-педагогічних

кадрів, науково-методичне забезпечення підготовки найсильніших українських спортсменів, що спеціалізувалися в різних видах спорту зі складною координацією рухів. Його багаторічні наукові дослідження були спрямовані на фундаментальну розробку проблеми статодинамічної стійкості спортсмена й інших координаційних здібностей. З цієї проблеми він захистив докторську дисертацію. Серед великої кількості друківаних праць Болобана варто виділити підручник "Спортивная акробатика". Заслуги В.М. Болобана були високо оцінені державою — його визнано гідним звання "Заслужений діяч науки і техніки України" (2000 р.).

У середині 1980-х років на роботу у КДІФК прийшов з Київського науково-дослідного інституту медичних проблем фізичної культури відомий фахівець з питань кардіології і функціональної діагностики, доктор медичних наук, професор **Станіслав Анатолійович Душанін**. Він швидко адаптувався до умов навчального закладу і віднайшов своє місце в колективі — став завідувачем кафедри лікувальної фізичної культури, лікарського контролю, масажу і цивільної оборони, очолив наукову тему всесоюзного Зведеного плану досліджень у галузі фізичної культури і спорту, активно розпочав роботу з науково-методичного забезпечення збірних команд СРСР із зимових видів спорту та гандболу до Олімпійських ігор, а також підготовки аспірантів.

Станіслав Анатолійович багато зробив для підвищення наукового рівня педагогічного процесу, впровадження передових технологій до програм навчальних дисциплін. Він автор розробки оригінальної методики тестування функціональних можливостей спортсменів, сформував перспективний підхід до комплексної оцінки стану здоров'я людини. Перу Душаніна належить понад 200 друкованих праць, у тому числі кілька монографій із питань оздоровчого спорту, комплексного контролю функціональних можливостей спортсменів, застосування

Доктор медичних наук, професор С.А. Душанін

*Доктор медичних наук,
професор І. В. Муравов*

тренажерів у реабілітаційно-відновній практиці.

Говорячи про досягнення Університету в науково-педагогічній діяльності, не можна не відмітити надзвичайно корисну і продуктивну діяльність професорів І.В. Муравова, А.Я. Іващенко С.С. Гурвича, М.М. Баки.

Організатор і перший директор Київського науково-дослідного інституту медичних проблем фізичної культури (1969—1973 рр.), доктор медичних наук, професор **Ігор Вікторович Муравов**, з 1978 р. очолював роботу кафедри спортивної медицини і спортивних споруд КДІФК. З 1984 р. був переведений на посаду професора кафедри фізіології, де працював до 1987 р. Учасник багатьох міжнародних конгресів, конференцій і симпозіумів. Ним підготовлено 12 докторів і більше 50 кандидатів наук у галузі біології, медицини, фізичної культури, які працюють як в Україні, так і за її межами. І.В. Муравов — ініціатор створення і перший Президент Міжнародного валеологічного співтовариства. Відзначений багатьма міжнародними нагородами за розробку проблем здоров'я та активного довголіття.

І.В. Муравов є автором більше ніж 300 робіт з питань здоров'я, фізіології фізичного виховання і спорту. У 2003 р. у видавництві "Олімпійська література" І.В. Муравовим у співавторстві з Е.Г. Булич видано книгу "Здоровье человека", яка присвячена проблемам здоров'я: його сутності, діагностики, стимуляції.

Випускниця аспірантури Київського державного інституту фізичної культури (1967 р.), доктор педагогічних наук, професор **Людмила Яківна Іващенко** працювала над дослідженнями, пов'язаними зі здоров'ям людини, руховою активністю і масовим спортом, оздоровчою фізичною культурою. Вона продовжувала роботу, що була започаткована О.В. Качоровською, в напрямі лікарського контролю і лікувальної фізкультури.

З 1986 р. Людмила Яківна працювала старшим науковим співробітником Проблемної науково-дослід-

ної лабораторії, а у 1988 р. перейшла на посаду професора кафедри теорії і методики фізичного виховання КДІФК.

Докторська дисертація Людмили Іващенко присвячена розробці науково-прикладних засад базової фізичної культури чоловіків другого зрілого віку. Разом із професорами І.В. Муравовим, С.А. Душаніним, О. Пироговою у 1980-х роках стояла біля витоків теорії багаторівневого підходу до оцінки фізичного стану людини, пошуку інформативних і доступних для застосування в практиці фізкультурного руху діагностичних систем і теорії управління фізичним станом людини.

Під керівництвом А.Я. Іващенко захищено більше 10 кандидатських дисертацій. Її аспіранти працюють в Україні та за її межами (Туніс, Франція). За матеріалами досліджень підготовлені монографії та навчальні посібники: спільно з С.А. Душаніним "Тренировочные программы для здоровья", "Самоконтроль физического состояния", з О.А. Пироговою "Влияние физических упражнений на работоспособность и здоровье человека", із співробітниками кафедри оздоровчої фізичної культури "Методика врачебно-педагогического контроля в массовой физической культуре", "Практикум по методике физкультурно-оздоровительной работы для студентов" у співавторстві з Т.Ю. Круцевич та ін.

У 1991 р. по завершенні роботи у Державному комітеті Української РСР з фізичної культури і спорту прийшов у КДІФК **Михайло Макарович Бака**.

З 1972 р. він обіймав посаду голови Держкомспорту УРСР і багато зробив для розвитку фізкультурно-спортивного руху, вдосконалення матеріально-технічної бази фізичної культури і спорту, підготовки українських спортсменів до участі в Олімпійських іграх. Маючи величезний практичний досвід у сфері управління галуззю, М.М. Бака очолив кафедру соціально-економічних та організаційно-правових основ фізичної культури і спорту.

*Доктор педагогічних наук,
професор А. Я. Іващенко*

Доктор педагогічних наук, професор М.М. Бака

Невдовзі йому вдалося узагальнити накопичений за час роботи на відповідальній керівній посаді досвід й успішно впровадити його у практику підготовки фахівців зі спортивного менеджменту, захистити докторську дисертацію на тему "Организационно-методологические основы развития физической культуры и спорта в Украинской ССР". Наукові інтереси М.М. Баки надзвичайно широкі. Вони пов'язані з організацією фізкультурно-спортивного руху,

його історією, фізкультурно-оздоровчою роботою у виробничій сфері, фізичним та військово-патріотичним вихованням молоді, розвитком ветеранського руху у сфері фізичної культури і спорту.

М.М. Бака опублікував серію наукових праць, чільне місце серед яких посідають "Олимпийская подготовка спортсменов Украины" (1983), "Социально-биологические проблемы физической культуры и спорта" (1983), "Теоретико-методическая концепция управления системой развития массовой физической культуры и спорта на Украине" (1990), "Фізичне і військово-патріотичне виховання молоді" (2004), "Фізична та військово-прикладна підготовка допризовної молоді" (2004).

У 1981—1991 рр. професор Володимир Миколайович Платонов був одним із провідних фахівців, які розробили, за завданням Держкомспорту СРСР, основні положення концепції підготовки найсильніших спортсменів країни до Ігор XXII—XXV Олімпіад.

У 1980 р. у видавництві "Здоров'я" виходить книга В.М. Платонова "Современная (спортивная тренировка)", що вдало доповнила книги М.Г. Озоліна (1970), Л.П. Матвеева (1977), а також колективу авторів із НДР під керівництвом Д. Харре (1970). Книга здобула високу оцінку фахівців, а її автор став лауреатом Всесоюзного конкурсу "За кращу науково-дослідну роботу в галузі спорту". Вихід цієї праці остаточно направив наукові інтереси В.М. Платонова у русло загальної теорії підготовки спортсменів, а потім — загальної теорії спорту.

У 1984 р. у видавництві "Вища школа" вийшов у світ навчальний посібник для інститутів фізичної культури "Теорія і методика спортивного тренування". Книга невдовзі стала не тільки однією з базових при підготовці тренерів у системі фахової освіти, але й була оперативно перевидана у Франції, Іспанії, Китаї, поширилася і ввійшла в систему фахової освіти франкомовних та іспаномовних країн.

Зростання конкуренції у світовому спорті наприкінці 1970-х — на початку 1980-х років, інтенсивний розвиток спортивної науки, необхідність підвищення якості підготовки та кваліфікації тренерського складу стимулювали формування самостійної навчальної і наукової дисципліни "Теорія спорту". Першим конкретним кроком у цьому напрямі була опублікована у 1980 р. видатним радянським фахівцем Л.П. Матвеевим навчальна програма з дисципліни "Теорія спорту" для інститутів фізичної культури. Однак її розвиток стримувався існуючими стереотипами, відсутністю у вузах спеціальних кафедр тощо. В.М. Платонов у 1984 р. ініціював розподіл кафедри теорії і методики фізичного виховання КДІФК на дві самостійні — кафедру теорії і методики фізичного виховання та кафедру теорії спорту, очолив останню і утворив авторський колектив для написання підручника "Теорія спорту", до якого увійшли провідні фахівці СРСР — професори В.М. Платонов, В.О. Запорожанов і С.С. Гурвич (Київ), А.І. Пономарьов (Ленінград), В.С. Келлер (Львів).

Водночас керівництво Держкомспорту СРСР підтримало ідею В.М. Платонова про створення у Науковій раді Держкомспорту СРСР самостійної комісії з теорії спорту, що багато в чому сприяло її розвиткові як наукової і навчальної дисципліни, удосконаленню ряду концептуальних положень олімпійської підготовки, консолідації вчених, що працювали у цій сфері.

У 1987 р. книга "Теорія спорту" за загальною редакцією В.М. Платонова побачила світ як офіційний підручник для інститутів фізичної культури СРСР, а в наступному році його авторів було відзначено золотими медалями і преміями як лауреатів всесоюзного конкурсу "За кращу науково-дослідну роботу в галузі спорту".

Після перетворення у 1993 р. Київського державного інституту фізичної культури в Український державний університет фізичного виховання і спорту помітно розширилася тематика наукової роботи, що проводиться у вузі, — збільшилася частина фунда-

ментальних досліджень, які гармонійно поєднуються з прикладними, орієнтованими на розв'язання актуальних завдань олімпійського спорту і фізичного виховання.

Продовжують розвиватися традиційні наукові напрями з урахуванням сучасних запитів практики та використанням найновіших досягнень науково-технічного прогресу.

За ініціативою вузу в перелік спеціальностей, за якими в Україні здійснюється підготовка кадрів, введено новий самостійний напрям, за яким розпочинається захист дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук із фізичного виховання і спорту. Важливим моментом у вдосконаленні системи підготовки науково-педагогічних кадрів стало створення у Вищій атестаційній комісії України самостійної експертної ради з фізичного виховання і спорту. Головою експертної ради було призначено доктора педагогічних наук, професора Марію Булатову.

Найрозгалуженішою і плідною серед різних напрямів досліджень, що реалізуються у вузі з 1990-х років, залишається наукова школа професора Володимира Миколайовича Платонова. Сфера інтересів ученого і тематика його праць багатогранні: це структура підготовленості спортсмена та зміст різних компонентів спортивної підготовки; побудова процесу підготовки спортсмена — від окремих тренувальних занять, їх частин і фрагментів до основних етапів багаторічного спортивного шляху; відбір і орієнтація спортсменів упродовж багаторічного спортивного вдосконалення; змагальна діяльність спортсменів і система її оцінювання; ефективна реалізація різноманітного арсеналу позатренувальних і позазмагальних чинників, що впливають на якість підготовки спортсменів; різні аспекти адаптації в спорті, особливо пов'язані з пристосуванням спортсменів до екстремальних умов довкілля; проблематика олімпійського й професіонального спорту тощо. Згадані напрями комплексно і всебічно розробляються як самим Платоновим, так і його численними учнями, серед яких близько 50 кандидатів і докторів наук. Від 1991 р. в Україні й за кордоном було видано понад 50 підручників і монографій ученого з різних напрямів олімпійського і професіонального спорту, загальної теорії підготовки спортсменів, педагогічних і медико-біологічних основ спорту тощо.

Наприкінці 1980-х — початку 1990-х років на розвиток спортивної науки, олімпійської освіти звернули

увагу Міжнародний олімпійський комітет і його президент Хуан Антоніо Самаранч. Це сприяло тому, що МОК став спрямовувати свою діяльність у напрямі збільшення політичних, виховних, освітніх, соціальної сторін олімпійського спорту.

Це стало за підставу ініціювання В.М. Платоновим створення у 1992 р. в очолюваному ним інституті кафедри олімпійського спорту і введення в навчальний процес самостійної дисципліни "Олімпійський спорт". Він розпочав роботу над першим у світі підручником з олімпійського спорту для вузів фізичного виховання і спорту, запросивши до співпраці відомого фахівця з Росії, керівника російської служби спортивної інформації, доктора педагогічних наук С.І. Гуськова.

У 1993 р. В.М. Платонов запропонував керівництву МОК реалізувати широкомасштабну програму розробки найбільш актуальної проблематики олімпійського руху, розвитку і реалізації комплексу заходів для олімпійської освіти та значного підвищення ролі і місця олімпійської проблематики в системі підготовки фахівців сфери фізичного виховання і спорту. Складовою програми стала розробка ряду наукових тем із найбільш складних і актуальних проблем олімпійського руху і підготовки спортсменів до Олімпійських ігор, видання підручників "Олимпийский спорт" і "Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте", інших книг з актуальних проблем олімпійського спорту, відкриття в спеціалізованих вузах кафедр олімпійського спорту, регулярне проведення великих міжнародних наукових конгресів, а у перспективі — підготовка повної Енциклопедії олімпійського спорту тощо.

Цю програму, всебічно обговорену в 1993 р. у штаб-квартирі МОК з президентом і провідними спеціалістами МОК, а також всі ідеї та плани В.М. Платонова Хуан Антоніо Самаранч цілком схвалив і, як показали подальші події, забезпечив підтримку протягом 12 років реалізації. Для роботи у розпорядження фахівців інституту були надані архіви МОК, бібліотека олімпійського музею, фінансова і пропагандистська підтримка всіх проектів, що були складовою частиною програми, тощо.

За обсягами виконаної роботи, кількості фахівців, залучених до неї, складністю і розмаїтістю реалізованих проектів, ця програма не має аналогів не тільки в історії НУФВСУ, а й, наскільки нам відомо, у світовій практиці. Наведемо її історичні віхи.

У 1993 р. у Києві проходив міжнародний конгрес "Сучасний олімпійський спорт", задуманий як міжнародний форум для фахівців усіх континентів, але перш за все для російськомовних фахівців країн Східної Європи і Центральної Азії. Спочатку конгрес планувалося проводити один раз на чотири роки, після Ігор чергової Олімпіади. Однак після другого конгресу (1997 р.) їх стали проводити щорічно. У кожному з таких конгресів, що відбулися у Києві, Мінську, Варшаві, Алмати, Москві, брали участь до 500—600 фахівців у галузі спорту з 40—60 країн світу. ІХ Конгрес відбувся у 2005 р. у Києві і був присвячений 75-річчю Національного університету фізичного виховання і спорту України.

У 1994 р. на Олімпійському конгресі століття у Парижі президент МОК Х.А. Самаранч організував презентацію першого у світі підручника "Олімпійський спорт", підготовленого В.М. Платоновим і С.І. Гуськовим, та прийняв рішення про видання англійськомовної версії підручника і поширення його в НОКи усіх країн світу, з рекомендацією використовувати в системі фахової освіти. Англійською мовою підручник вийшов у 1997 р.

У цьому самому році у видавництві "Олімпійська література" побачив світ підручник В.М. Платонова "Теория и методика подготовки спортсменов в олимпийском спорте", що певною мірою базувався на попередніх, вже згаданих книгах, однак як за обсягом, так і за широтою проблематики цей підручник був працею незмірно більш високого рівня. Про це свідчило і те, що його було перевидано у багатьох країнах — Італії, Бразилії, Іспанії, Німеччині, а його автору була присуджена Державна премія України в галузі науки і техніки за 1999 р.

У 1998—2000 рр. реалізується проект програми, пов'язаної з підготовкою і виданням серії популярних книг українською мовою. Серед них "Олімпійські мемуари" першого президента МОК П'єра де Кубертена, "Президенти МОК: життя і діяльність", "Малий античний олімпійський словник", подарункове видання "Золоті сторінки олімпійського спорту України".

У 1998 р. побачило світ довідкове видання "Энциклопедия современного олимпийского спорта".

Ще задовго до завершення виконання програми діяльність В.М. Платонова була високо оцінена МОК. У 1999 р. Х.А. Самаранч писав президентові Національної Академії наук України Б.Є. Патону з нагоди

присудження В.М. Платонову Державної премії в галузі науки і техніки: "Професор В. Платонов і як ректор Національного університету фізичного виховання і спорту України, і як перший віце-президент Національного олімпійського комітету України зробив вагомий внесок у розвиток науки в галузі олімпійського спорту шляхом опублікування ряду великих праць і значної роботи в ім'я олімпійської освіти. Міжнародний олімпійський комітет високо цінує його досвід, особисту прихильність і гідні всіх похвал заслуги, що не тільки значно перевищили масштаби свого значення для окремої країни — України, але є епохальними для усього світового спортивного руху". 2001 р. рішенням Виконкому МОК В.М. Платонов був нагороджений Олімпійським орденом — вищою нагородою Міжнародного олімпійського комітету.

У тому самому році президент МОК Х.А. Самаранч затвердив найбільший проект програми, реалізацію якого було підготовлено всією попередньою роботою творчого колективу університету, починаючи з 1993 р. Йшлося про видання найбільш значної у світовій літературі праці про олімпійський рух — п'яти томної "Энциклопедии олимпийского спорта". Перша книга вийшла у видавництві "Олімпійська література" в 2002 р., а завершено було цю роботу виданням останнього тому в травні 2005 р., напередодні 75-річчя НУФВСУ. Заразом з Х.А. Самаранчем, який стояв біля витоків підготовки цієї праці, видання Енциклопедії підтримав і його спадкоємець на посту президента МОК — Жак Рогге, який забезпечив як політичну, так і фінансову підтримку видання в період 2003—2005 рр.

У 2005 р. побачила світ розширена версія п'ятого тому енциклопедії, присвячена олімпійському спорту України. Ця фундаментальна праця, видана українською мовою, стала часткою співробітництва університету з Національним олімпійським комітетом України й Олімпійською академією України.

У 2001—2002 рр. поступово став формуватися відносно самостійний напрям, пов'язаний із розвитком ефективної методології олімпійської освіти. Його актуальність визначалася тією величезною роллю, яку відіграє Міжнародний олімпійський комітет і Міжнародна олімпійська система в цілому у поширенні знань про олімпійський спорт — його ідеали, досягнення, принципи і вплив на громадське життя кожної країни і світового співтовариства, а реальність реалі-

зації — тим величезним фактичним матеріалом, який було накопичено у процесі багаторічної розробки в університеті олімпійської проблематики.

Розробку цього напрямку очолила професор Марія Михайлівна Булатова — президент Олімпійської академії України і голова комісії олімпійської освіти і культури НОК України. За короткий період М.М. Булатова зуміла сформувати дійовий підхід до вирішення проблеми, залучити до роботи не тільки співробітників університету, але й багатьох фахівців із різних регіонів України, довести значущість цієї роботи Національному олімпійському комітетові України й отримати його повну підтримку, Міністерству освіти і науки України, основним засобам масової інформації.

М.М. Булатова спромоглася довести, що олімпійська освіта широких верств населення й у першу чергу шкільної і вузівської молоді не може йти тим шляхом, який має місце в системі підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, тобто простим введенням до навчального плану вузів відповідних дисциплін. Необхідним є формування особливої методології, що ґрунтується на широкому інтересі представників різних вікових і соціальних верств населення, тобто не на нав'язливому наданні інформації про олімпійський рух, а у цікавих і емоційних формах, спроможних не просто знайти місце в офіційній системі освіти і виховання, заповнити вільний час, привернути увагу людей до цієї сфери життя, перейнятися філософією олімпізму, різноманітними подіями, фактами, закономірностями олімпійського руху тощо. Першим кроком у цьому напрямі стало видання комплекту з 10 яскравих, інформативних плакатів, які здобули величезну популярність і заповнити коридори і зали багатьох вузів, шкіл, спортивних організацій тощо. Нині спільно з НОК України і спонсорами ОАУ вирішує питання, як випустити 50 тисяч комплектів плакатів для забезпечення всіх загальноосвітніх і спортивних шкіл, вищих навчальних закладів і різних спортивних організацій. Важливим кроком у популяризації ідей олімпізму стало видання книжки для дітей "Твій перший олімпійський путівник", що швидко здобула популярність серед читачів.

Важливу роль в олімпійській освіті повинна зіграти і система різноманітних захоплюючих акцій — конкурсів, ігор, теле- і радіовікторин тощо, здатних викликати активність та інтерес у найбільш широких

верств населення. Вже перші кроки у цьому напрямі (всеукраїнські конкурси дитячого малюнка, всеукраїнські конкурси віршів, творів з олімпійської тематики, захоплююча гра "Олімпійські перегони" для дітей молодшого шкільного віку тощо) викликали величезний інтерес не тільки в учасників цих заходів, а й їхніх батьків, учителів шкіл, представників різних громадських організацій і засобів масової інформації.

Професор **Леонід Вікторович Волков** успішно розвиває почату ним ще в 1960-х роках розробку наукових проблем спортивного відбору. Результати його досліджень представлені докторською дисертацією та рядом книжок на цю тему: "Теория спортивного отбора: способности, одаренность, талант" (1997), "Спортивная подготовка детей и подростков" (1998), "Теория и методика детского и юношеского спорта" (2002) та інші, а також кількома десятками дисертацій, підготовлених під його керівництвом, у тому числі відомими спортсменами-боксерами. Віталій Кличко у 2000 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук із фізичного виховання і спорту на тему "Методика вивчення здібності боксерів у системі багатоетапного спортивного відбору", а Володимир Кличко у 2001 р. — на тему "Педагогічний контроль у системі базової підготовки кваліфікованих боксерів".

Дослідження в галузі спортивної медицини стосовно актуальних прикладних питань спорту вищих досягнень здійснює керівник Центру спортивної травматології, заслужений діяч науки і техніки України **Віталій Миколайович Левенець**. Разом зі своїми співробітниками він розв'язує завдання підвищення ефективності фундаментальної діагностики стану опорно-рухового апарату, лікування спортсменів після травм та проведення реабілітаційно-відновних заходів.

Підготовка фахівців у галузі фізичної реабілітації позитивно вплинула і на розширення спектра наукових досліджень у цій галузі. Результати досліджень

*Доктор педагогічних наук, професор
Л.В. Волков*

Заслужений діяч науки і техніки УРСР, академік Нью-Йоркської академії наук, доктор медичних наук, професор В.М. Левенець

одержали свій подальший розвиток у численних публікаціях з різних аспектів фізичної реабілітації. Авторами цих робіт є професори В.М. Мухін ("Фізична реабілітація", 2000), І.К. Пархотик ("Фізична реабілітація при захворюваннях органів черевної порожнини", 2003), доцент О.К. Марченко ("Фізична реабілітація у клініці нервових захворювань", 2005).

Професор **Костянтин Павлович Сахновський** розробляв тематику наукових досліджень, мета яких — удосконалення програмно-нормативного забезпечення

системи спортивної підготовки. Під його керівництвом було розроблено 15 навчальних програм із різних видів спорту для дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ), дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву (ДЮСШОР), шкіл вищої спортивної майстерності (ШВСМ).

Доцентом С.А. Олійником та іншими фахівцями здійснюються дослідження в галузі фармакології. Результати роботи були узагальнені у фундаментальній праці групи авторів "Допінг та ергогенні засоби у спорті" (2003).

Доктор педагогічних наук, професор К.П. Сахновський

Доводиться з жалем констатувати, що економічні труднощі в Україні та пов'язане з цим недостатнє фінансове забезпечення багатьох підприємств, закладів і організацій з держбюджетною формою фінансування, у тому числі й галузі фізичної культури і спорту, а також проблеми організаційного характеру спричинили скорочення обсягів наукових досліджень у галузі спорту вищих досягнень і зменшення

діяльності комплексних наукових груп (КНГ), які займаються науково-методичним забезпеченням підготовки збірних команд України з різних видів спорту. У такій ситуації НУФВСУ концентрує зусилля на пошуку найактуальніших шляхів підвищення ефективності свого внеску в науково-методичне забезпечення вітчизняного спорту вищих досягнень, активно беручи участь у діяльності центрів олімпійської підготовки й використовуючи інші форми поєднання науки і спортивної практики.

Складниками підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів системи у НУФВСУ є аспірантура й докторантура.

У 1993 р. на базі проблемної науково-дослідної лабораторії високих тренувальних навантажень, що упродовж 24 років успішно діяла в КДІФК, було створено ДНДІФКС — Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту, який зосередив свої зусилля загалом на науково-методичному забезпеченні підготовки збірних команд країни з олімпійських видів спорту. Використовуючи наявні у НУФВСУ сильні наукові школи й давні традиції здійснення високоефективних досліджень, у 2004 р. було створено Науково-дослідний інститут Національного університету фізичного виховання і спорту для розв'язання фундаментальних наукових проблем фізичної культури і спорту в нашій країні, для підвищення ефективності підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів (кандидатів і докторів наук) та впровадження досягнень науки в навчальний процес в університеті. До основних його завдань входять: подальший розвиток пріоритетних для університету напрямів наукових досліджень світового рівня; розв'язання фундаментальних і прикладних проблем спорту вищих досягнень, фізичного виховання і масового спорту; аналіз сучасних тенденцій розвитку фізичної культури і спорту, узагальнення наукових розробок, здійснених в Україні й за кордоном, поширення нової інформації у відповідних підрозділах галузі; розроблення й упровадження інноваційних технологій у тренувальний процес спортсменів високої кваліфікації; використання результатів досліджень у практиці підготовки спортсменів вищої кваліфікації та у фізкультурно-оздоровчій роботі з населенням; упровадження в навчальний процес в університеті досягнень науки і прогресивних технологій, спрямованих на підвищення якості й ефективності підготовки наукових кадрів; методологічне й патентне забезпечення, обґрунтування біо-

етичних і правових норм, здійснення відповідно до існуючих вимог фундаментальних досліджень у галузі фізичного виховання та в олімпійському спорті; підготовка різних наукових, науково-методичних і науково-популярних праць для їх подальшої публікації; розвиток і вдосконалення системи міжнародного наукового співробітництва; здійснення науково-консультативної діяльності та надання на договірних засадах послуг зацікавленим організаціям.

Для забезпечення системи освіти та досліджень у галузі фізичного виховання і спорту необхідною навчальною, науковою та іншою літературою в 1994 р. при Національному університеті фізичного виховання і спорту України було створено спеціалізоване видавництво "Олімпійська література", продукція якого користується великою популярністю. За десять років своєї діяльності воно підготувало й випустило в світ близько 80 книжок (підручники й навчальні посібники, наукові монографії, автори яких є провідні вітчизняні й зарубіжні фахівці, а також енциклопедії, науково-популярні, довідково-інформаційні та інші видання). Регулярно видаються три спеціалізовані журнали — "Наука в олімпійському спорті", "Теорія й методика фізичного виховання і спорту", "Спортивна медицина".

У своїй науково-дослідній роботі Національний університет фізичного виховання і спорту України активно й плідно співробітничав на взаємовигідних умовах із інститутами, підпорядкованими Національній академії наук України, Академії медичних наук України та Міністерству охорони здоров'я України, з різними вузами країни, галузевими НДІ та іншими організаціями, а також із добровільними спортивними товариствами й відомствами, що діють у галузі фізичної культури і спорту та багатьох суміжних сферах.

За ініціативою університету в складі Української академії наук (УАН) було створено Відділення фізичної культури і спорту, членами якого є 10 академіків УАН і 12 членів-кореспондентів, дев'ять із них — 5 академіків і 4 члени-кореспонденти — працюють у Національному університеті фізичного виховання і спорту України. Відділення фізичного виховання і спорту УАН очолює академік УАН Володимир Платонов.

Коли йдеться про науково-методичні школи університету, видатних педагогів і учених, які працюють у ньому, слід відмітити діяльність цілого ряду науков-

ців, серед яких професор **Олександр Райнольдovich Радзієвський**.

В 1957 р. О.Р. Радзієвський захистив кандидатську дисертацію на тему "О морфологических и физиологических изменениях конечностей в условиях длительного нарушения их кровообращения", а в 1969 р. докторську дисертацію.

Працюючи на кафедрі фізіології КДІФК О.Р. Радзієвський вніс в її наукову діяльність нові аспекти. Вперше в теорії і практиці спорту були введені нові принципи у тренувальний процес жінок, оснований на особливостях працездатності, пов'язаних з їхніми специфічними біологічними ритмами. Спільно з І.В. Вржесневським та Н.В. Свечніковою в 1960—1970-х роках ним уперше в теорії і практиці спорту була науково обгрунтована необхідність під час планування і проведення тренувального процесу в жіночих видах спорту враховування специфічних біологічних ритмів, які суттєво впливають на рівень фізичної працездатності, що є нині загально визнаним. О.Р. Радзієвський є основоположником наукової школи фізіологів спорту за напрямом роботи "Особливості адаптації жіночого організму до значних фізичних навантажень".

Крім того, як учень основоположника школи фізіології спорту професора М.Я. Горкіна О.Р. Радзієвський у 1972—1981 рр. очолював кафедру фізіології людини і разом зі співробітниками кафедри продовжував дослідження, започатковані М.Я. Горкіним, та започаткував основи інших наукових напрямів. Суттєвий внесок у цей період кафедра фізіології зробила в розробку неспецифічних методів підвищення працездатності (в тому числі впровадження електростимуляції, методу "суха" імерсія, вітамінних препаратів тощо).

З 2000 р. наукова робота Олександра Райнольдovichа була спрямована на розв'язання ряду спірних та нез'ясованих питань проблеми тренування жінок-спортсменок, ряду теоретичних питань проблеми валеології в спорті: оптимум рухової активності, вплив спортивної діяльності на тривалість життя людини,

*Доктор медичних наук,
професор О.Р. Радзієвський*

механізми виникнення ряду захворювань, пов'язаних із спортивною діяльністю.

О.Р. Радзівський — автор понад 200 наукових робіт з актуальних проблем спортивної анатомії, фізіології і медицини. Брав участь у редагуванні та рецензуванні ряду підручників, навчальних посібників із дисциплін навчального плану НУФВСУ, в тому числі тритомного посібника з валеології В.П. Петленка, монографії А.Дж. Мак-Комаса "Скелетные мышцы".

Під керівництвом О.Р. Радзівського 22 аспіранти та здобувачі захистили кандидатські дисертації, багато з них потім стали докторами наук.

У 2002 р. О.Р. Радзівський Радю університету був відзначений почесним званням "Заслужений професор Національного університету фізичного виховання і спорту України".

Високий авторитет Національного університету фізичного виховання і спорту України значною мірою визначається формуванням у вузі науково-теоретичних засад системи фізичного виховання в нашій країні. Значний внесок у розвиток цього напряму наукової діяльності зробила доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор **Тетяна Юріївна Круцевич**.

Ввібравши науковий досвід свого вчителя — професора В. Петровського, з яким вона у 1980-х роках розробляла новий у СРСР науковий напрям — диференційований підхід у фізичному вихованні школярів, Тетяна Круцевич спільно з колективом кафедри теорії і методики фізичного виховання, рекреації та оздоровчої фізичної культури (яку вона очолює з 1990 р.) підготувала й видала перший вітчизняний підручник "Теория и методика физического воспитания" (2003). Зміст цього підручника інтегрує сучасні погляди на засоби та методи фізичного виховання різних груп населення, запропоновані провідними фахівцями України і Росії, а також відображає наукову концепцію самої Т.Ю. Круцевич, була доведена нею і обґрунтована у докторській дисертації "Управління фізичним станом підлітків у системі фізичного виховання" (2000).

Тетяною Круцевич написано і видано понад 200 наукових робіт. Серед них — навчальний посібник (у співавторстві з Л.Я. Іващенко) "Практикум з методики фізкультурно-оздоровчої роботи" (1992), покладений в основу курсу спеціалізації з рекреації та оздоровчої фізичної культури у вищих навчальних закла-

дах України; монографія "Наукові дослідження в масовій фізичній культурі" (1995); "Методи дослідження індивідуального здоров'я дітей, підлітків і юнаків" (1999); "Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і юнаків" (2005).

Професор Тетяна Круцевич залучає до наукової діяльності молодих дослідників. Завдяки цьому сформувалася її наукова школа. Нині це — понад 20 аспірантів і докторантів, які досліджують проблеми адаптивного фізичного виховання та фізичного виховання дошкільної і учнівської молоді, опрацьовують теоретико-методичні аспекти рекреаційної діяльності різних груп населення в Україні та в інших країнах, зокрема у Польщі, Гвінеї, Ізраїлі, Мозамбіку.

Тетяна Круцевич як академік-секретар Відділення фізичної культури і спорту Української академії наук проводить активну організаційну роботу, спрямовану на інтеграцію різних наукових напрямів у сучасному вітчизняному фізичному вихованні.

Сьогоднішня науково-методична діяльність професора Т.Я. Круцевич визначається концентрацією зусиль на дослідженні нових напрямів, націлених на формування у молоді духовних і психологічних цінностей в процесі занять фізичною культурою.

У Національному університеті фізичного виховання і спорту України з багатогранною діяльністю завідувача кафедри спортивної медицини, доктора медичних наук, професора **Лариси Генріхівни Шахліної** пов'язано чимало цікавих ідей та успішних рішень — як у науці, так і в освітній роботі.

Працювати викладачем у Київський державний інститут фізичної культури вона прийшла 1978 р. вже досвідченим фахівцем: після завершення Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця (1961 р.), навчання у якому студентка поєднувала із заняттями спортивною гімнастикою (мала кваліфікацію майстра спорту), працювала акушером-гінекологом в одній з районних лікарень Києва (1962—1965 рр.), старшим

Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Т.Ю. Круцевич

*Доктор медичних наук,
професор Л.Г. Шахліна*

науковим співробітником Київського науково-дослідного інституту гігієни харчування (1965—1966 рр.), асистентом кафедри нормальної фізіології Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця (1967—1978 рр.). У 1972 р., захистивши дисертацію, стала кандидатом медичних наук. За тривалий період роботи (з 1978 р.) у Київському державному інституті фізичної культури (Українському державному університеті фізичного виховання і спорту, Національному університеті фізичного виховання і спорту України) Л.Г. Шахліна пройшла шлях від викладача кафедри фізіології до завідувача кафедри спортивної медицини.

З перших днів роботи у цьому навчальному закладі вона, не обмежуючись педагогічною діяльністю, включилася й у наукові дослідження, здійснювані під керівництвом професора О.Р. Радзівєвського на кафедрі фізіології КДІФК, — щодо вирішення медичних проблем у спортивній підготовці жінок-спортсменок у спорті вищих досягнень.

У подальшому професор О.Р. Радзівєвський передав керівництво дослідженнями у цьому науковому напрямі Ларисі Шахліній — і вона й понині продовжує успішно його очолювати у НУФВСУ, а її наукові праці й виступи на конференціях і конгресах привертають увагу фахівців заслуженим авторитетом як в Україні, так і за її межами.

Професор Шахліна є автором більше 130 наукових робіт (у тому числі й монографій), присвячених медико-біологічним основам спортивного тренування жінок, у тому числі таких фундаментальних праць, як "Женщина и спорт на рубеже третьего тысячелетия" (2000) та "Медико-биологические основы спортивной подготовки женщин" (2001).

Результати наукових досліджень, поєднані з найважливішими аспектами педагогічної діяльності, знайшли найбільш повне відображення у дисертації, за підсумками успішного захисту якої в 1995 р. (у спеціалізованій вченій раді Інституту кібернетики імені

В.М. Глушкова Національної академії наук України) Лариса Шахліна стала доктором медичних наук.

У 2002 р. вона очолила сформовану в НУФВСУ нову кафедру спортивної медицини й залучила до співробітництва провідних фахівців із різних медичних вузів та науково-дослідних інститутів.

Під її керівництвом молодий колектив кафедри спортивної медицини НУФВСУ бере участь у вирішенні низки актуальних питань сучасної спортивної медицини, що стосуються, зокрема, спортивної підготовки жінок, застосування ергогенних засобів у спорті, імунологічного стану спортсменів та його корекції у сучасному спорті вищих досягнень.

Протягом багатьох років Л.Г. Шахліна успішно очолює у вузі раду з науково-дослідної роботи студентів. За її ініціативою та під її безпосереднім керівництвом на базі НУФВСУ було проведено чотири міжнародні наукові студентські конференції, в яких взяли участь студенти з 18 країн.

Доктор медичних наук, професор Л.Г. Шахліна взяла активну участь у процесі утворення в 2005 р. міжвузівського навчально-наукового комплексу, що організується для консолідації потенціалів Національного університету фізичного виховання і спорту України та Медичного інституту Української асоціації народної медицини з метою забезпечення спільної підготовки фахівців зі спортивної медицини — спортивних лікарів, потреба в кваліфікованих кадрах яких є актуальною і для спорту і для сфери оздоровчої фізичної культури.

Юрій Матвійович Шкрєбтій закінчив Київський державний інститут фізичної культури 1969 р. З 1972 р. працює у цьому вузі, пройшовши в ньому шлях від викладача кафедри плавання до проректора університету з навчально-методичної роботи і професора кафедри теорії та методики спортивної підготовки і резервних можливостей спортсменів.

У перший період роботи Юрія Шкрєбтія у вузі — ко-

*Заслужений працівник
народної освіти України,
кандидат педагогічних
наук, професор
Ю.М. Шкрєбтій*

ли він працював викладачем, старшим викладачем, доцентом кафедри плавання КДІФК (1972—1992 рр.), захистив кандидатську дисертацію (1976 р.) — основний напрям здійснюваних ним досліджень стосувався управління тренувальним і змагальним процесами плавців високого класу. Водночас він доклав багато зусиль для налагодження органічних взаємозв'язків наукової та педагогічної діяльності з потребами спорту вищих досягнень. Тоді Юрій Шкретій був одним з провідних тренерів збірної команди Української РСР з плавання і брав активну участь в організації сформованої на базі кафедри плавання КДІФК експериментальної групи плавців та у її функціонуванні.

Плідно поєднуючи педагогічну роботу з тренерською діяльністю, Юрій Шкретій підготував чимало спортсменів високого класу, в тому числі переможців різних великих міжнародних змагань.

У 1992 р. Ю.М. Шкретія було призначено проректором вузу з навчально-методичної роботи. Водночас у тому самому році він змінив сферу своїх наукових інтересів, переорієнтувавшись на дослідження проблем олімпійського і професійного спорту (на відповідній кафедрі), зокрема на питання управління тренувальними і змагальними навантаженнями в умовах інтенсифікації підготовки спортсменів високого класу.

Протягом останніх років професор Юрій Шкретій, залишаючись проректором університету з навчально-методичної роботи, працює на утвореній в НУФВСУ 2002 р. кафедрі теорії та методики спортивної підготовки і резервних можливостей спортсменів. Цій проблематиці присвячені і його наукові дослідження з удосконалення системи спортивної підготовки, які лягли в основу створеної ним докторської дисертаційної роботи.

З 2004 р. Ю.М. Шкретій є дійсним членом Української академії наук (входить до складу Відділення фізичної культури і спорту УАН).

Водночас він приділяє велику увагу напрямам наукової і практичної організаційної діяльності, пов'язаним із розробкою тематики Зведеного плану науково-дослідних робіт у галузі фізичного виховання і спорту на 2001—2005 рр.

Юрій Шкретій є автором 96 наукових і науково-методичних робіт у галузі фізичної культури і спорту вищих досягнень, у тому числі підручників і нав-

чальних посібників. Серед його основних праць можна відмітити, наприклад, такі, як "Об'єктивізація методики управління основними параметрами тренувальних нагрузок" (1983), "Управление реакциями адаптации спортсменов высокой квалификации в ударных микроциклах" (1992), "Внетренировочные и внесоревновательные факторы в системе подготовки пловцов" (2001), "Основы построения микроциклов при многократных занятиях в течение дня" (2001). Підготував 10 аспірантів.

У різні роки Юрій Шкретій очолював творчі колективи, що здійснювали розробку документів, які становили основу нормативно-правового та нормативно-методичного забезпечення діяльності галузі фізичної культури і спорту в Україні. Серед них, зокрема, Цільова комплексна програма "Фізичне виховання — здоров'я нації", проект нової редакції Закону України "Про фізичну культуру і спорт", проект Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту в Україні та ін.

Професор Шкретій є головою науково-методичної комісії з фізичного виховання і спорту Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, він заступник голови експертної ради Міністерства освіти і науки України з ліцензування і акредитації закладів освіти, член Державної атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України, головний редактор фахового журналу "Теорія і методика фізичного виховання і спорту".

Ю.М. Шкретій є одним з активних ініціаторів реформування системи вищої освіти у галузі фізичної культури і спорту в Україні. За його безпосередньої участі у Державний перелік спеціальностей включено новий напрям підготовки фахівців "Фізичне виховання і спорт", змінено зміст навчання, а НУФВСУ став сучасним організаційно-методичним центром для навчальних закладів сфери фізичної культури і спорту в нашій країні.

Багато уваги професор Шкретій приділяє здійсненню в університеті комплексу заходів, пов'язаних зі спрямованістю вузу на європейську інтеграцію (включно з практичною реалізацією принципів Болонської декларації).

Діяльність Ю.М. Шкретія відзначено присвоєнням йому 1998 р. почесного звання заслуженого працівника народної освіти України. Він також нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор педагогічних наук, професор М.М. Булатова

Різномічною і плідною у 1990-ті роки і наступний період стала діяльність **Марії Михайлівни Булатової**. Основною для цього послужила як фундаментальна освіта (окрім КДІФК вона закінчила біологічний факультет Державного університету імені Т.Г. Шевченка за спеціальністю "фізіологія") і великий досвід експериментальної роботи, отриманий у проблемній лабораторії під час підготовки кандидатської дисертації, так і вільне володіння кількома іноземними мовами.

Захистивши у 1984 р. кандидатську дисертацію вона перейшла на роботу на кафедру теорії спорту. Там М.М. Булатова отримала принципово нові умови для науково-педагогічного росту і різко розширила коло своїх наукових інтересів. Дослідження у сфері функціональних спроможностей спортсменів високої кваліфікації вона доповнила роботою, спрямованою на теоретико-експериментальне обґрунтування системи фізичної підготовки, проблематикою спортивного відбору та орієнтації підготовки перспективних спортсменів у процесі багаторічного і річного удосконалення, адаптації спортсменів до експериментальних умов навколишнього середовища — високогір'я, середньогір'я, спеки, холоду. Природним підсумком цієї роботи стало закінчення докторантури, захист докторської дисертації (1997 р.), отримання звання професора (1998 р.), кілька книг, виданих в Україні та перекладаних у Китаї, Бразилії, Іспанії, Польщі. Найвищим визнанням наукової діяльності професора М.М. Булатової стало і запрошення до колективу видатних українських фізіологів — засновників і продовжувачів всесвітньо визнаної школи академіка М.М. Сиротиніна, які починаючи з 1930-х років розробляли проблеми фізіології людини та тварин, що перебувають в екстремальних умовах навколишнього середовища, і претендували на здобуття Державної премії України у галузі науки і техніки. У 2000 р. М.М. Булатова була удостоєна цієї премії у групі

вчених, у якій були також такі всесвітньо визнані імена, як М.М. Сиротинін, Н.В. Лауер, А.З. Колчинська.

У наступні роки інтереси і коло питань, вирішуваних М.М. Булатовою у НУФВСУ значно розширилися. Це багато у чому зумовлено тим, що протягом двох років (2001—2003 рр.) професор Булатова працювала головою Державного комітету України з фізичної культури і спорту, нині вона проректор з міжнародних зв'язків, очолює Олімпійську академію України, є представником у різних міжнародних організаціях, головним редактором часопису "Наука в олімпійському спорті", дійсним членом Української академії наук (з 2004 р.). У коло питань, які вона вирішує, входять міжнародне співробітництво, науково-практична діяльність у сфері олімпійського спорту та олімпійської освіти, фітнес-індустрія, що бурхливо розвивається у країні, атестації науково-педагогічних кадрів (з 2004 р. М.М. Булатова — голова експертної ради ВАК України) та ін.

Кандидат економічних наук **Юрій Петрович Мічуда**, який з 1988 р. працює у КДІФК (УДУФВС, НУФВСУ), нині є одним із провідних у нашій країні дослідників соціально-економічних та управлінських проблем сучасного розвитку фізичної культури і спорту, вельми актуальних з огляду на поступовий перехід України до принципів ринкової економіки і нинішніх вітчизняних реалій у цій сфері.

Очолюючи у вузі кафедру гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, професор Мічуда підготував кількох кандидатів наук, а сам нещодавно завершив докторську дисертацію.

У вітчизняних і зарубіжних виданнях ним опубліковано понад 80 наукових робіт, спрямованих на пошук ефективних шляхів розвитку в Україні фізичної культури і спорту в ринкових умовах. Головними серед цих праць є "Особливості наукового аналізу сучасного ринку у сфері фізичної культури і спорту" (2001), "Проблеми

Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, кандидат економічних наук, професор Ю.П. Мічуда

вдосконалення механізму державного управління сферою фізичної культури і спорту в Україні" (2002), "Особливості формування і розвитку ринкових відносин у сфері фізичної культури і спорту України" (2001), "Нормативно-правове забезпечення олімпійської підготовки в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення" (2004).

Ю.П. Мічуда докладає значних зусиль для впровадження результатів власних наукових досліджень у процес підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту та у практику діяльності фізкультурно-спортивних організацій. Він є автором навчального посібника "Ринкові відносини та підприємництво у сфері фізичної культури і спорту" (1995).

З 2004 р. Ю.П. Мічуда — член-кореспондент Української академії наук (входить до складу Відділення фізичної культури і спорту УАН).

Професор Мічуда неодноразово брав активну участь у розробці проектів таких важливих нормативно-правових документів, як Закон України "Про фізичну культуру і спорт", Цільова комплексна програма "Фізичне виховання — здоров'я нації", "Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту" тощо.

У 2005 р. Юрію Петровичу Мічуді було присвоєно почесне звання заслуженого працівника фізичної культури і спорту України.

Розвиток кафедри футболу Національного університету фізичного виховання і спорту України в середині 1990-х років і на початку ХХІ ст. та досягнення цього підрозділу вузу пов'язані з плідною діяльністю професора **Геннадія Анатолійовича Лісенчука**. Він, очолюючи кафедру з 1992 до 2004 р., зумів у соціально-економічно складний для держави в цілому і для її вузівської освіти зокрема період знайти вдалі та оптимальні форми роботи, націлені перш за все на якомога ефективніше вирішення завдань підготовки висококваліфікованих фахівців для вітчизняної системи фізичного виховання і фізичної культури, масового спорту і спорту вищих досягнень.

Спорту Геннадій Лісенчук присвятив кілька десятиків років свого життя. Протягом 1967—1982 рр. він грав у футбольних командах "Дніпро" (Кременчук), "Шахтар" (Стаханов), "Зоря" (Луганськ), "Таврія" (Сімферополь), СКА (Одеса), "Крила Рад" (Куйбишев), "Металург" (Запоріжжя), "Ворскла" (Полтава), "Дніпро" (Дніпропетровськ), "Колос" (Нікополь), а згодом, закінчивши Вищу школу тренерів у Москві, працював (про-

тягом 1984—1991 рр.) тренером у командах "Колос" (Нікополь), "Суднобудівник" (Миколаїв), "Ворскла" (Полтава), "Кривбас" (Кривий Ріг).

У 1989 р. Геннадій Лісенчук успішно захистив кандидатську дисертацію. З 1994 р. він — доцент кафедри футболу Українського державного університету фізичного виховання і спорту, а з 1997 р. — професор кафедри футболу НУФВСУ.

Г.А. Лісенчук є автором понад 70 наукових і методичних робіт, у тому числі одним із співавторів навчального посібника для вузів "Футбол" (1996), автором монографії "Управление в футболе" (2004), співавтором посібника "Футбол" для спортсменів і тренерів аматорського футболу (2005).

Наукові ідеї та науково-методичні розробки, що знайшли відображення у цих та інших працях Г.А. Лісенчука, втілилися і в його дисертаційній роботі "Теоретико-методичні основи керування підготовкою футболістів" (2004), після успішного захисту якої він став доктором наук з фізичного виховання і спорту.

Науково-педагогічні і тренерські здібності Г.А. Лісенчука добре проявилися у його плідній співпраці з Федерацією футболу України та в ініціативі щодо утворення в нашій країні Асоціації міні-футболу, президентом якої він є з 1993 р., а особливо — на посаді головного тренера національної збірної команди України з міні-футболу (футзалу).

Під його керівництвом національна збірна команда України 1996 р. завоювала бронзові медалі на чемпіонаті світу з футзалу, а згодом двічі (у 2001 і 2003 рр.) здобувала срібні нагороди на чемпіонаті Європи. Студентська ж збірна команда України двічі (у 1998 і 2004 рр.) ставала переможцем на молодіжних чемпіонатах світу і ще двічі (у 1996 і 2002 рр.) — бронзовим призером таких змагань.

Г.А. Лісенчук як тренер підготував 8 заслужених майстрів спорту, 28 майстрів спорту міжнародного класу, 83 майстри спорту.

Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Г.А. Лісенчук

Його вагомий внесок у розвиток спорту відзначений званням заслуженого тренера України (1996) та почесним званням заслуженого працівника фізичної культури і спорту України (1999). Він нагороджений орденом "За заслуги" III (2001) та II ступеня (2004).

Нині Геннадій Лісенчук успішно поєднує свою повсякденну педагогічну працю на посаді професора кафедри футболу НУФВСУ, тренерську роботу на чолі збірної команди України з міні-футболу (футзалу) і громадську діяльність в очолюваній ним Асоціації міні-футболу України.

З 2004 р. він є членом-кореспондентом Української академії наук (входить до складу Відділення фізичної культури і спорту УАН).

Наукова діяльність **Оксани Анатоліївни Шинкарук** у Київському державному інституті фізичної культури була пов'язана з Центром спортивного відбору, який за підтримки Деркомспорту СРСР почав працювати у столиці України при координації кафедри теорії спорту КДІФК та під керівництвом професора В.О. Запорожанова. Тоді Центр спортивного відбору в Києві був одним із найвідоміших і найсильніших в СРСР науково-дослідних центрів галузі фізичної культури і спорту, в якому на фундаментальній науковій основі безпосередньо вирішувалися питання відбору та орієнтації спортсменів у циклічних олімпійських видах спорту.

Наукова робота О.А. Шинкарук була пов'язана з обґрунтуванням такої актуальної проблеми теорії і методики спорту найвищих досягнень, як формування комплексної системи відбору спортсменів у ті види спорту, до яких той чи інший спортсмен має схильність і найкращі перспективи подальшого удосконалення.

Ці та інші завдання вона вирішувала, працюючи молодшим науковим співробітником Центру спортивного відбору проблемної науково-дослідної лабораторії високих тренувальних навантажень у спорті КДІФК

*Кандидат педагогічних наук, доцент
О.А. Шинкарук*

(1987—1993 рр.) й проводячи дослідження у збірних командах СРСР і Української РСР з різних видів спорту, що знайшло відображення у кількох наукових роботах та в успішному захисті Оксаною Анатоліївною 1993 р. кандидатської дисертаційної роботи на тему "Критерії відбору перспективних спортсменів у веслуванні на байдарках на етапі спеціалізованої базової підготовки".

З 1993 по 2002 р. О.А. Шинкарук працювала в університеті (УДУФВС, НУФВСУ) старшим викладачем, згодом доцентом кафедри олімпійського і професійного спорту. Водночас вона у 1998—2000 р. очолювала комплексну наукову групу (КНГ) з веслування на байдарках і каное, а з 1997 по 2000 р. була завідувачем відділу докторантури й аспірантури університету.

Наукові розробки Оксани Шинкарук дозволили їй згуртувати навколо себе групу молодих дослідників — аспірантів та магістрантів, визначити на тривалий термін пріоритетні напрями досліджень, результати яких реалізуються у таких видах спорту, як веслування, фехтування, легка атлетика, футбол, важка атлетика. Підготувала кількох кандидатів наук.

З 2000 по 2005 р. працювала проректором НУФВСУ зі спортивної роботи, а 2003 р. була обрана віце-президентом Студентської спортивної спілки України.

Дослідження, здійснювані О.А. Шинкарук в університеті, знайшли своє відображення у понад 80 наукових роботах і у підготовленій нею докторській дисертаційній роботі "Теоретико-методологічне обґрунтування відбору і орієнтації спортсменів в олімпійському спорті".

У 2005 р. О.А. Шинкарук було призначено директором Науково-дослідного інституту Національного університету фізичного виховання і спорту України. Враховуючи історичні традиції вузу, вона у цьому науково-дослідному інституті створює науково-дослідну лабораторію спортивного відбору, яка має сприяти найефективнішому вирішенню актуальних проблем галузі.

На першому етапі своєї науково-педагогічної діяльності у Київському державному інституті фізичної культури **Сергій Федорович Матвеев**, який до цього був семиразовим чемпіоном України і триразовим призером чемпіонатів СРСР із самбо, працював над обґрунтуванням системи підготовки спортсменів ви-

Кандидат педагогічних наук, професор С.Ф. Матвєєв

сокого класу у спортивних єдиноборствах (дзюдо, самбо, вільна боротьба, карате),

Одним із підсумків цих досліджень стала кандидатська дисертація "Ефективність чергування занять з різними навантаженнями у тренувальних мікроциклах", успішно захищена 1983 р.

З 1977 по 1984 р. С.Ф. Матвєєв очолював у КДІФК кафедру боротьби і боксу.

Результати досліджень і науково-педагогічних розробок протягом багатьох років активно впроваджувалися Сергієм Матвєєвим у діяль-

ності комплексних наукових груп (КНГ) із самбо, дзюдо, вільної та греко-римської боротьби. Він як тренер підготував 11 майстрів спорту міжнародного класу та 37 майстрів спорту, серед яких 25 чемпіонів України, 6 чемпіонів СРСР і один чемпіон Європи з самбо (Віталій Биченок).

С.Ф. Матвєєв працював також у вищих навчальних закладах Алжиру і Китайської Народної Республіки, де передавав місцевим колегам знання і досвід підготовки кадрів фізичного виховання і спорту.

Згодом, дещо змінивши профіль наукових і педагогічних інтересів, він працював у КДІФК заступником завідувача кафедри теорії спорту, в подальшому — заступником завідувача кафедри олімпійського і професійного спорту, а у 2000 р. став завідувачем цієї кафедри, яку очолює й нині.

Останнім часом на кафедрі олімпійського та професійного спорту НУФВСУ, керованій професором Сергієм Матвєєвим, велика увага приділяється проблематиці такої надзвичайно актуальної для сучасного олімпійського руху сфери, як паралімпійський спорт і взагалі спорт інвалідів. Кафедра у співдружності з Національним комітетом спорту інвалідів України, Українським центром "Інваспорт", загальноукраїнською громадською організацією "Спеціальна Олімпіада України", Олімпійською академією України та міжнародними спортивними організаціями інвалідів регулярно бере участь у підготовці і проведенні присвячених цій тематиці міжнародних наукових конфе-

ренцій, засідань "круглих столів" та практичних семінарів для підвищення кваліфікації фахівців, що працюють у даній сфері.

Професор Сергій Федорович Матвєєв є автором понад 300 наукових і методичних робіт, серед котрих варто відзначити такі його праці, як "Боротьба самбо" (1973, 1978), "Карате-до" (1994), "Современная тренировка в дзюдо" (1995). Ним підготовлені кілька кандидатів наук.

Вагомий внесок Сергія Матвєєва у підготовку висококваліфікованих кадрів фахівців з фізичного виховання і спорту у 2000 р. було відзначено почесним званням "Заслужений працівник народної освіти України".

Віталій Олександрович Кашуба розпочав наукову діяльність у Київському державному інституті фізичної культури в 1990 р. під керівництвом свого вчителя — засновника української школи біомеханіки професора Анатолія Лапутіна — з розробки і впровадження у практику спортивного тренування біомеханічних ергогенних засобів відставленої дії.

Результати цих досліджень були узагальнені у кандидатській дисертації, яку В.О. Кашуба успішно захистив 1993 р.

У подальшому (з середини 1990-х років) він розширив коло своїх дослідницьких інтересів і почав розробляти новий науковий напрям у вивченні рухової функції людини — дослідження динаміки змін просторової організації тіла в онтогенезі. Віталій Кашуба, розвиваючи разом зі своїми учнями оригінальний напрям у біомеханіці, вперше теоретично сформулював та експериментально обґрунтував концепцію профілактики біогеометричного профілю постави. Відмітними рисами цієї концепції є побудова методології керування з урахуванням індивідуальних особливостей моторики дітей та орієнтація на просторову організацію біології тіла відносно соматичної системи відліку. Він вперше розробив технологію виміру та аналізу постави

Доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор В.О. Кашуба

школярів із використанням відеокомп'ютерної системи й опрацював методику її застосування у фізично-му вихованні.

Результати досліджень були узагальнені Віталієм Олександровичем в успішно захищеній ним докторській дисертації (2003) й у монографіях "Биомеханика осанки" (2003) та "Профилактика и коррекция нарушений пространственной организации тела человека в процессе физического воспитания" (2005). Автора було нагороджено Почесною грамотою Держкомспорту України (за монографію "Биомеханика осанки") та пам'ятною відзнакою Держкомспорту України за кращу науково-методичну роботу 2004 р.

В.О. Кашуба є автором понад 80 наукових і науково-методичних робіт, багато з яких були представлені на міжнародних конгресах, конференціях, симпозіумах.

Професор Кашуба підготував п'ять кандидатів наук, які нині працюють в Україні та за її межами.

Очолюючи кафедру кінезіології, В.О. Кашуба з 2004 р. є і проректором НУФВСУ з науково-дослідної роботи.

Він бере участь у діяльності Відділення фізичної культури і спорту Української академії наук та у роботі експертної ради Вищої атестаційної комісії України.

Кандидат педагогічних наук, доцент **Володимир Ілліч Бобровник**, очолюючи кафедру легкої атлетики НУФВСУ з 2000 р. й продовжуючи давні славні трудові та спортивні традиції цього підрозділу вузу, підібрав здебільшого молодий колектив кафедри і домігся відчутного підвищення ефективності його навчальної, методичної та наукової діяльності.

Володимир Бобровник, активно реалізуючи свої знання і досвід, збагатив легку атлетику новими плідними ідеями. Під його керівництвом формуються нові підходи до удосконалення технічної майстерності спортсменів-легкоатлетів високої кваліфікації, впроваджуються в практику сучасні методи аналізу спортивної техніки, розробляються й опрацьовуються комп'ютерні програми та моделі змагальної діяльності.

Фундамент наукового і тренерського потенціалу Володимира Бобровника закладено ще у студентські 1970-ті роки у Львові та аспірантські 1980-ті роки в Москві, коли він під керівництвом професора Анатолія Стрижака брав активну участь у науково-мето-

дичному забезпеченні підготовки членів збірних команд СРСР з легкоатлетичних стрибків. Ще в ті роки практична реалізація результатів наукових досліджень позитивно вплинула на формування системи знань про підготовку спортсменів високої кваліфікації.

Дослідження, проведені за участю таких легкоатлеток-спортсменок світового класу, як Стефка Костадинова, Тамара Бикова, Ольга Турчак та інші, втілилися у кандидатській дисертаційній роботі В.І. Бобровника

"Рациональный состав основных средств подготовки прыгунов в высоту (женщин) в годичном тренировочном цикле", яку він успішно захистив 1988 р. у Всесоюзному науково-дослідному інституті фізичної культури.

Подальша праця В.І. Бобровника у Київському державному інституті фізичної культури (Українському державному університеті фізичного виховання і спорту, Національному університеті фізичного виховання і спорту України) та його великий практичний досвід сприяли підготовці та публікації понад 60 наукових робіт, підготовці аспірантів та написанню (під науковим керівництвом професора Анатолія Лапутіна) докторської дисертації, підготовленої до захисту.

Все це дало можливість В.І. Бобровнику втілити новітні наукові знання і практичні вміння у реалізацію підготовки дев'ятиразової чемпіонки України зі стрибків у висоту, дворазової чемпіонки всесвітніх Універсіад (1997 і 1999 рр.), срібної призерки Кубка Європи (2000 р.), фіналістки Ігор XXVI Олімпіади в Атланті (1996 р.) та Ігор XXVII Олімпіади в Сідней (2000 р.) Олени Шеховцової, а також двох майстрів спорту міжнародного класу та п'яти майстрів спорту.

За успіхи у тренерській роботі В.І. Бобровнику було присвоєно звання заслуженого тренера України.

Початок педагогічної та наукової діяльності **Валентина Григоровича Олешка** припадає на другу половину 1970-х років: у 1976 р. він закінчив Київський держав-

*Кандидат педагогічних наук, доцент
В.І. Бобровник*

*Кандидат педагогічних наук, доцент
В.Г. Олешко*

ний інститут фізичної культури, у 1979 р. — аспірантуру КДІФК, а у 1982 р. успішно захистив кандидатську дисертацію і продовжив плідно працювати у вузі, досліджуючи проблеми управління тренувальним процесом важкоатлетів. Підготував кількох кандидатів наук.

Накопичені глибокі знання і чималий науковий потенціал дозволили кандидату педагогічних наук, доценту Валентину Олешку очолити науково-методичну комісію Федерації важкої атлетики України та комплексну наукову групу (КНГ) при збірній команді України з важкої атлетики (з 1997 р.). У тому самому році його було обрано членом виконкому Федерації важкої атлетики України.

Валентин Олешко — автор понад 70 наукових і методичних робіт, основними з яких є "Управление тренировочным процессом тяжелоатлетов" (1982), підручник "Силові види спорту" (1999), монографія "Моделювання процесу підготовки та відбір спортсменів у силових видах спорту" (2005).

Свою педагогічну і наукову роботу на кафедрі він поєднує із регулярним експертно-консультаційним співробітництвом з видавництвом "Олімпійська література".

Нині доцент Валентин Олешко продовжує досліджувати проблеми, пов'язані з удосконаленням відбору талановитих спортсменів у силових видах спорту та підвищенням ефективності тренувального процесу, що він планує висвітлити у своїй докторській дисертації.

Олександр Іванович Пуцов, закінчивши 1976 р. Київський державний інститут фізичної культури і пропрацювавши протягом двох років (1976—1977 рр.) тренером у дитячо-юнацькій спортивній школі Київської обласної ради фізкультурно-спортивного товариства "Колос", 1978 р. повернувся до КДІФК, де почав працювати викладачем кафедри важкої атлетики.

Накопичивши в інституті протягом двох років (1978—1979 рр.) певний досвід і знання, він у 1980 р.

перейшов на роботу до Держкомспорту Української РСР, де працював старшим тренером, державним тренером з важкої атлетики (1980—1985 рр.), тренером збірної команди СРСР по Українській РСР (1986—1991 рр.). У 1986 р. йому було присвоєно звання "Заслужений тренер УРСР".

Згодом О.І. Пуцов три роки (1991—1994 рр.) працював у Тунісі головним тренером з важкої атлетики і водночас радником Комісаріату зі спорту Республіки Туніс.

Повернувшись з Африки, він кілька років працював головним державним тренером з важкої атлетики Держкомспорту України.

О.І. Пуцов є автором 20 наукових робіт та цільових комплексних програм підготовки важкоатлетів до Ігор Олімпіад (протягом чотирьох олімпійських циклів).

Після двадцяти років тренерської роботи Олександр Пуцов очолює (з 2000 р.) кафедру силових видів спорту і фехтування Національного університету фізичного виховання і спорту України. У 2002 р. успішно захищає у спеціалізованій вченій раді НУФВСУ кандидатську дисертацію, а у 2004 р. стає доцентом.

Він є генеральним секретарем Федерації важкої атлетики України (з 1994 р.) і членом виконкому Європейської федерації важкої атлетики (з 2004 р.). У 2003 р. його було нагороджено срібною медаллю Європейської федерації важкої атлетики, а у 2004 р. відзначено медаллю "Золота зірка" Міжнародної федерації важкої атлетики — за особистий внесок у розвиток цього виду спорту в світі.

У 2004 р. О.І. Пуцов, залучивши і колектив очолюваної ним кафедри, чітко організував і як виконавчий директор успішно провів у столиці України чемпіонат Європи з важкої атлетики, що став першим у нашій країні змаганням такого рангу з цього виду спорту.

У Національний університет фізичного виховання і спорту України Рада Валентинівна Чудна прийшла

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент О.І. Пуцов

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Р.В. Чудна

1998 р. з практичної медицини, де з 1992 р. працювала дитячим лікарем-неврологом та фахівцем з лікувальної фізичної культури, розробила методiku консервативного лікування початкових форм сколіозу та комплексну лікувально-профілактичну програму для учнів шкіл та професійно-технічних училищ на 1998—1999 рр.

Під час навчання в аспірантурі НУФВСУ, у процесі виконання дисертаційних досліджень, підготовки кандидатської дисертації та викладацької діяльності в університеті Радою Чудною було сформовано й опрацьовано новий науковий напрям — адаптивне фізичне виховання людей з психофізичними вадами, яке розкриває нові гуманні перспективи застосування фізичної культури для соціального розвитку та інтегра-

ції у суспільство людей, що знаходяться в складних життєвих умовах.

Рада Валентинівна Чудна розробила нову у вітчизняній системі освіти навчальну дисципліну "Адаптивне фізичне виховання" і програми підготовки та удосконалення фахівців високої кваліфікації з фізичного виховання дітей із вадами розвитку.

У своїх працях — навчальному посібнику "Адаптивное физическое воспитание" (2000), монографії "Теорія адаптивного фізичного виховання" (2003), навчальному посібнику "Адаптивне фізичне виховання дітей з психофізичними порушеннями" (2005) та у наукових статтях Рада Чудна висвітила розроблені нею фундаментальні теоретичні основи фізичного виховання при вадах слуху, зору, опорно-рухового апарату та вадах розумового розвитку.

Свої наукові дослідження Р.В. Чудна поєднувала з педагогічною діяльністю, працюючи на кафедрі теорії і методики фізичного виховання, рекреації та оздоровчої фізичної культури НУФВСУ, а зараз проходить підготовку у докторантурі Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Докторантура і аспірантура

Завідувач відділу аспірантури і докторантури кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент О.В. Андреева

В університеті чітко й ефективно функціонує система підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів. Складовими цієї системи є аспірантура та докторантура, навчання в яких за роки їх існування пройшла велика кількість фахівців.

Згідно з наказом міністерства вищої освіти СРСР № 221-КР від 12 березня 1953 р. при Київському державному інституті фізичної культури було відкрито аспірантуру і розпочато підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів з таких спеціальностей: "Теорія фізичного виховання і методика викладання фізичних вправ", "Фізіологія фізичних вправ", "Динамічна анатомія", "Фізіологія людини і тварини".

За 52 роки в аспірантурі закінчили навчання понад 800 аспірантів та здобувачів учених ступенів. У різні роки відділом аспірантури у вузі завідували професор Сергій Фомін, доцент Андрій Горбунов, доцент Павло Сахновський, Анастасія Шахова, доцент Леонід Драгунов, професор Володимир Ткачук, професор

Віктор Болобан, професор Георгій Верич, доцент Віталій Левицький, доцент Оксана Шинкарук, доцент Світлана Дроздовська. Нині керівником відділу аспірантури і докторантури є кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Олена Андреева.

У 1973 р. засновано спеціалізовану раду КДІФК. З того часу у ній успішно захищено понад 630 кандидатських дисертацій.

Серед колишніх аспірантів, які закінчили аспірантуру інституту (університету), нинішній ректор НУФВСУ професор Володимир Платонов, проректори — професор Марія Булатова, професор Юрій Шкретій, професор Віталій Кашуба, доцент Григорій Данько, ректори та проректори профільних вищих навчальних закладів галузі фізичної культури і спорту України професор Віктор Савченко, професор Олексій Демінський, Наталія Москаленко, Оксана Вацеба, завідувачі кафедр НУФВСУ Тетяна Круцевич, Сергій Матвеев, Оксана Шинкарук та багато інших.

У 1991 р. в інституті було утворено докторантуру. За роки її функціонування захищено 25 докторських дисертацій у сфері фізичного виховання і спорту.

За ініціативою вузу до переліку спеціальностей, за яким в Україні здійснюється підготовка кадрів, було введено новий самостійний напрям і почали захищатися дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук і доктора наук з фізичного виховання і спорту.

З 1997 р. здійснюється підготовка аспірантів та докторантів зі спеціальностей "Олімпійський і професійний спорт", "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення".

Найбільший внесок у підготовку науково-педагогічних кадрів вузу зробили професори Володимир Платонов, Валентин Петровський, Анатолій Лапутін, Віктор Болобан, Олександр Радзівевський, Тетяна Круцевич, Леонід Латишкевич, Віктор Міщенко, Леонід Волков.

Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту

Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту (ДНДІФКС), створений у 1993 р. на базі Проблемної науково-дослідної лабораторії (ПНДА) високих тренувальних навантажень Українського державного університету фізичного виховання і спорту (нині — Національного університету фізичного виховання і спорту України), формально самостійна науково-дослідна установа. Реально ж, що й було передбачено під час його утворення, цей інститут — структурний підрозділ НУФВСУ з різними функціями, основною з яких є робота з науково-методичного забезпечення підготовки збірних команд України до Олімпійських ігор, удосконалення системи олімпійської підготовки. Робота НДІ, як у попередні роки ПНДА, тісно пов'язана з діяльністю кафедр університету, передбачає тісні ділові контакти з провідними науковцями вузу, використання їхніх знань і досвіду, а також потенціалу аспірантури й докторантури університету, його матеріальної бази.

У 1990-ті роки науково-дослідна робота велася у вкрай складних умовах. Пов'язане це було як із загальною соціально-економічною кризою, що виразилося у

дуже низькому фінансуванні, від'їзді фахівців за кордон, порушенні системи планування і контролю, так і з необхідністю різкого збільшення підготовки українських спортсменів, які вийшли на олімпійську арену самостійною командою.

Слід віддати належне колективу лабораторії та НДІ, який за цих умов зумів не втратити традицій, зберегти основну частину кадрового потенціалу, знайти своє місце у системі науково-методичного забезпечення збірних команд, зберегти творчі зв'язки з кафедрами університету. Велика заслуга у цьому належить директорам інституту В.С. Міщенку (1997—1998 рр.), В.М. Болобану (1998—2000 рр.), К.П. Сахновському (2000—2003 рр.).

У 2003 р. директором НДІ став Володимир Олексійович Дрюков — фахівець високої кваліфікації, який має великий досвід науково-педагогічної і тренерської роботи. Керівництво інститутом В.О. Дрюков успішно пов'язав із науковою та педагогічною діяльністю — завершив написання і захистив докторську дисертацію (2002 р.), отримав звання професора у 2004 р. і у тому самому році був обраний членом-кореспондентом Української академії наук.

Найважливішим напрямом роботи інституту є науково-методичне забезпечення підготовки збірних команд країни до чемпіонатів світу, Європи, Олімпійських ігор та інших міжнародних змагань. Така практична реалізація наукових досліджень має суттєвий позитивний вплив на підготовку спортсменів високої кваліфікації, збагачує тренерів, які працюють зі збірними командами, сприяє досягненню спортивних результатів світового рівня, перемогам українських спортсменів на міжнародних змаганнях, у тому числі й на Олімпійських іграх.

За свою плідну працю співробітники інституту не раз отримували високі нагороди, про них згадували добрими словами найяскравіші зірки світового та українського спорту та і їхні тренери. Так, в чотирирічному олімпійському циклі 2001—2004 рр. професори В. Дрюков та В. Левенець, старші наукові співробітники Ю. Павленко та А. Тайболіна нагороджені Почесною грамотою Кабінету Міністрів України; старші наукові співробітники А. Павлік, Т. Містулова, О. Лисенко та О. Варвинський нагороджені Подякою Кабінету Міністрів України; професори В. Дрюков та А. Яценко нагороджені знаком "Почесний працівник фізичної культури і спорту України".

Нині ДНДІФК бере найактивнішу участь у системі науково-методичного забезпечення підготовки найсильніших українських спортсменів до ХХ зимових Олімпійських ігор, які в лютому 2006 р. відбудуться в Турині (Італія). Водночас триває інтенсивний пошук нових ефективних форм підготовки найсильніших українських спортсменів, поліпшуються всі основні аспекти цієї роботи.

Однак не тільки найсильніші українські спортсмени та їх підготовка є об'єктом турботи співробітників НДІ, які чимало роблять і для розвитку дитячо-юнацького спорту, створюючи до цього передумови засобом удосконалювання всіх основних документів, які регламентують відповідну роботу.

Ще одним важливим напрямом роботи інституту є виконання науково-дослідних тем Зведеного плану НДР у галузі фізичної культури і спорту. НДІ не тільки здійснює розробку науково-дослідних тематик, що спрямовані на розвиток у країні фізичної культури і спорту, але й разом з НУФВСУ виконує важливу функцію планування, обліку, контролю та загальну координацію науково-дослідної роботи галузі.

Відносно новим напрямом роботи інституту є розробка Єдиної спортивної класифікації України для

олімпійських та неолімпійських видів спорту. Ця робота виконується спільно із співробітниками НУФВСУ та Міністерства України у справах молоді і спорту.

Удосконалення програмно-нормативного забезпечення системи підготовки українських спортсменів — дуже важливий напрям діяльності ДНДІФКС, в межах якого останні роки було чимало зроблено.

Нині інститут є великим творчим колективом, у якому створено науково-організаційний відділ та вісім наукових лабораторій.

Відділ науково-організаційної роботи очолює Н. Кожемякіна. Сферою діяльності відділу є організація, координація, планування і управління виконанням науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту.

До структури науково-організаційного відділу входить лабораторія нормативно-правового забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, створена 2003 р., яку очолює кандидат наук з фізичного виховання і спорту М. Приймак.

Лабораторію діагностики функціонального стану спортсменів очолює кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник А. Павлік. Науково-дослідна та практична робота лабораторії базується на фундаментальних та прикладних наукових розробках ряду дослідників у галузі спортивної фізіології, які працювали у різні роки: В. Моногарова (проблема стомлення в спорті), А. Колчинської (використання гіпоксії в процесі підготовки спортсмена), В. Міщенка (структура функціональної підготовленості спортсмена), М. Слободянюк та І. Дмитрієвої (спортивна кардіологія), А. Яценко (адаптація системної та регіонарної гемодинаміки до тренувальних і змагальних навантажень). Результати досліджень використовуються для оцінки функціонального стану спортсменів, для впровадження нових підходів до вивчення процесу адаптації та дезадаптації організму спортсменів у ході тренувального процесу.

Тісний зв'язок із практикою, співробітництво зі збірними командами країни з велосипедного спорту, плавання, веслування, біатлону, триатлону й інших видів спорту — це те, що насамперед визначає авторитет лабораторії. Її співробітники завжди в центрі проблем підготовки спортсменів, і це дозволяє коригувати тренувальні навантаження, враховуючи індивідуальні особливості спортсменів, істотно та позитивно впливати на наукові пошуки не тільки інституту, але і всієї науково-спортивної галузі.

Сьогодні в лабораторії працюють досвідчені спеціалісти — кандидати наук Т. Шпак та О. Майданюк,

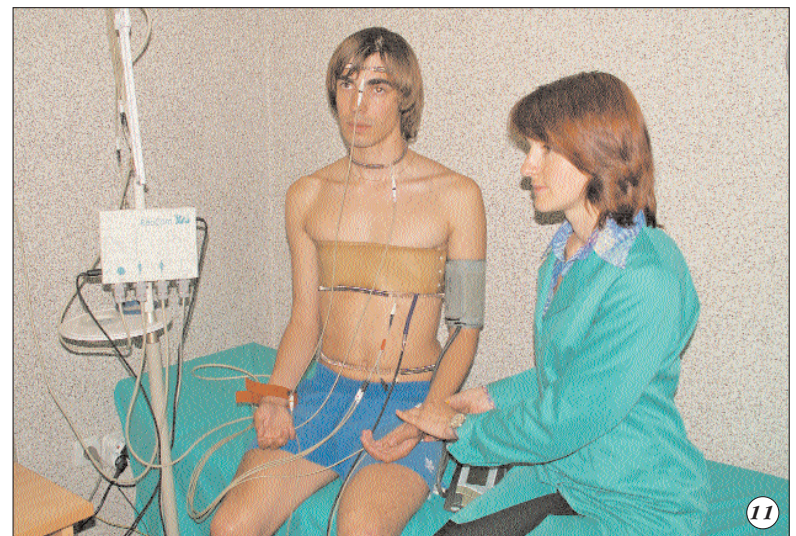
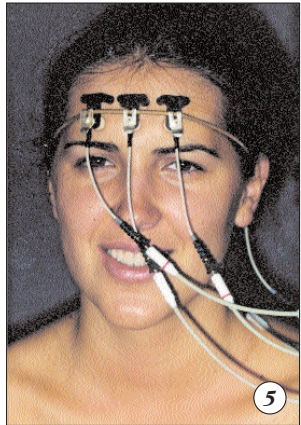

1. Колектив ДНДІФКС
2. Директор ДНДІФКС доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор В.О. Дрююков
3. Діагностика функцій рівноваги у ЗМС з художньої гімнастики Тамири Єрофєєвої
4. Визначення біомеханічних параметрів рухів суглобів спортсмена на дослідницькому комплексі REV-9000

5. Дослідження мозкового кровотоку методом реоенцефалографії багаторазової олімпійської чемпіонки з плавання Яни Клочкової
6. Обстеження Віталія Кличка в лабораторії діагностики функціонального стану спортсменів
7. Професор А.Г. Яценко досліджує стан системної гемодинаміки у чемпіона світу з шахів Руслана Пономарьова
8. В лабораторії діагностики функціонального стану спортсменів
9. В лабораторії психофізіологічної діагностики
10. В лабораторії ергогенних чинників у спорті
11. В лабораторії поточного та оперативного контролю

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

старший науковий співробітник Л.Тайболіна, науковий співробітник С. Дрюков.

Лабораторію ергогенних чинників у спорті очолює кандидат наук з фізичного виховання і спорту І. Коваль. У складі лабораторії працюють висококваліфіковані спеціалісти доктор біологічних наук С. Олійник, кандидат біологічних наук І. Земцова, кандидат медичних наук А. Путро, кандидат біологічних наук І. Батуріна, науковий співробітник Н. Вдовенко.

Серед пріоритетних напрямів наукових досліджень, що проводяться в лабораторії, є: проведення у межах поточного, оперативного та етапного контролю оцінки функціонального стану членів збірних команд України біохімічними методами з метою надання рекомендацій щодо діагностики, а у разі необхідності й корекції цього стану педагогічними та медико-біологічними засобами; дослідження стану різних ланок антиоксидантної системи спортсменів, які спеціалізуються у видах спорту різної спрямованості з метою оптимізації тренувального процесу; розробка та впровадження нових засобів діагностики та профілактики перевтоми для своєчасного застосування заходів реабілітації та підвищення працездатності спортсменів високої кваліфікації за допомогою ергогенних засобів; пошук з-поміж факторів харчування ефективних ергогенних засобів відновлення та стимуляції фізичної працездатності; розробка і впровадження у практику підготовки збірних команд України методичних рекомендацій щодо харчування та застосування дозволених ергогенних засобів з метою підвищення ефективності тренувальної і змагальної діяльності спортсменів.

Лабораторію психофізіологічної діагностики очолює доктор біологічних наук Г. Коробейніков.

Основним напрямом досліджень лабораторії є розробка і впровадження засобів психологічного контролю в систему підготовки спортсменів збірних команд України. Співробітниками лабораторії А. Коняєвою, Г. Россохою, К. Медведчук розроблено цілу низку комп'ютерних систем, що забезпечують об'єктивізацію оцінки психологічної підготовленості спортсменів високої кваліфікації з подальшою оптимізацією тренувального процесу, а також розробляються психофізіологічні критерії функціональних станів спортсменів високої кваліфікації. За результатами діагностики, яка проводиться в лабораторії, формуються висновки та практичні рекомендації для тренерів і лікарів збірних команд на основі розроблених диференційних шкал оцінки стану психофізіологічних

функцій спортсменів високої кваліфікації, пропонуються індивідуальні шляхи психорегуляції та психокорекції для спортсменів збірних команд.

Лабораторію удосконалення фізичної підготовленості й технічної майстерності спортсменів очолює кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Т. Містулова. Формування наукового напрямку вдосконалення технічної майстерності спортсменів пов'язано з іменами таких учених, як колишній керівник лабораторії доктор біологічних наук, професор А. Лапутін та співробітник лабораторії доктор педагогічних наук, професор В. Болобан. Сьогодні співробітники лабораторії концентрують свою увагу на важливих питаннях, пов'язаних із механізмами координації рухів, вестибулярної та статодинамічної стійкості, проблемами швидкісно-силової підготовки, вдосконалення технічної та виконавської майстерності в спорті вищих досягнень. Результати досліджень за цими проблемами представлено у численних наукових статтях.

Лабораторію спортивної травматології очолює доктор медичних наук, професор В. Левенець. Лабораторія працює на базі Центру спортивної травматології НУФВСУ. Головне завдання співробітників лабораторії — розробка та впровадження клініко-інструментальної системи діагностики, профілактики та лікування м'язів та судин при їх пошкодженнях та синдромах перевантажень у спортсменів.

Належне кадрове забезпечення, технічне та технологічне обладнання лабораторії здатне надавати оперативну та консервативну допомогу, здійснювати реабілітацію спортсменів на сучасному світовому рівні.

Лабораторію поточного та оперативного контролю підготовленості спортсменів збірних команд України очолює старший науковий співробітник кандидат педагогічних наук Ю. Павленко. Лабораторія функціонує як філіал ДНДІФКС на території Державного олімпійського навчально-спортивного центру "Конча-Заспа". Це дає змогу в умовах навчально-тренувальних зборів проводити обстеження спортсменів. Діяльність лабораторії ґрунтується на співпраці педагогів та медиків, серед яких старший науковий співробітник, спортивний лікар-фізіотерапевт О. Варвинський, який забезпечував медичне супроводження виступів членів збірних команд України на ХІХ зимових Олімпійських іграх та Іграх ХХVІІІ Олімпіади.

Головне завдання співробітників лабораторії — спостереження за динамікою розвитку адаптаційних перебудов у організмі спортсменів та своєчасна корекція

тренувального процесу і функціонального стану атлетів.

Лабораторію програмування і впровадження результатів наукових досліджень у практику підготовки збірних команд України очолює заслужений тренер України, старший науковий співробітник кандидат біологічних наук М. Кірієнко.

Лабораторія створена в результаті реорганізації двох лабораторій — лабораторії програмування процесу підготовки спортсменів та лабораторії впровадження наукових результатів у практику підготовки збірних команд України, які раніше були в структурі відділу теоретико-методичних основ підготовки спортсменів високого класу. На всіх етапах свого розвитку лабораторія мала і має достатньо високий науково-методичний потенціал з теорії та методики підготовки спортсменів високого класу.

Результатом дослідної роботи співробітників лабораторії були не тільки захисти кандидатських та докторських дисертацій, а й опублікування монографій В. Дрюкова "Підготовка спортсменів високої кваліфікації у чотирирічних олімпійських циклах" (2002) та "Теорія і методика спортивної підготовки у сучасному п'ятиборстві" (2003). Співробітники лабораторії беруть участь у розробці концепцій підготовки спортсменів України до Олімпійських ігор, цільових програм підготовки збірних команд України з видів спорту до Олімпійських ігор, Єдиної спортивної класифікації олімпійських та неолімпійських видів спорту, проводять науково-дослідну роботу з вдосконалення системи науково-методичного забезпечення підготовки збірних команд країни.

Постійно розширюється та вдосконалюється і матеріально-технічна база інституту. Тільки протягом останніх двох років практично всі лабораторії отримали нове сучасне обладнання.

Велике значення в НДІ приділяється і розширенню міжнародних контактів, насамперед із науковими структурами ближнього та далекого зарубіжжя. Встановлено тісні зв'язки з колегами з НДІ фізичної культури і спорту Росії, Республіки Білорусь, польськими колегами з Академії фізичного виховання в Гданську, колегами з НДІ спорту в Бухаресті та ін. Вчені ДНДІФКС були учасниками десятків міжнародних конгресів, конференцій та семінарів. Як показує досвід, таке співробітництво не тільки допомагає вирішувати чисельні локальні завдання, а й є важливим фактором кращого взаєморозуміння між країнами та народами.

Важливий напрям роботи інституту — видавнича діяльність. Співробітники інституту є авторами і співавторами підручників і навчальних посібників, монографій, багатьох методичних рекомендацій і статей, опублікованих в найавторитетніших спеціалізованих наукових і науково-популярних виданнях. У 2003 р. керівництвом ДНДІФКС було прийнято рішення про видання збірника наукових праць: "Актуальні проблеми фізичної культури і спорту". Збірник затверджено ВАК України як фахове видання у галузі фізичного виховання і спорту. В цьому виданні представлено численні актуальні праці наукових співробітників інституту, а також колег у спільних дослідженнях із різних академічних галузевих організацій та вузів України.

В інституті активно працюють з науковою молоддю, постійно дбають про підготовку творчої зміни. 2005 р. вчена рада інституту прийняла рішення про значну активізацію роботи зі студентами, магістрами та аспірантами, надання їм можливості працювати на сучасній науковій апаратурі, збільшення кількості навчальних занять, що проводяться на базі відділів і лабораторій ДНДІФКС.

Науково-дослідний інститут НУФВСУ

На базі існуючих у НУФВСУ наукових шкіл і давніх традицій здійснення високоефективних досліджень у жовтні 2004 р. було створено Науково-дослідний інститут Національного університету фізичного виховання і спорту України (НДІ НУФВСУ) для розв'язання фундаментальних теоретичних і практичних наукових проблем фізичної культури і спорту в Україні, підвищення ефективності підготовки науко-

вих кадрів, впровадження досягнень науки у навчальний процес університету.

Нагальна потреба у створенні такого науково-дослідного інституту була зумовлена, насамперед, статусом Національного університету фізичного виховання і спорту України та необхідністю суттєвого підвищення фундаменталізації освіти у галузі фізичної культури і спорту, створення умов для впровад-

*Колектив науково-дослідного інституту НУФВСУ (2005 р.).
Від лівої: 1-й ряд: А.В. Белоус, В.І. Воронова, директор
О.А. Шинкарук, О.А. Благій, О.В. Тімашева; 2-й ряд:
С.А. Олійник, О.М. Лисенко, В.В. Гамалій, Р.А. Антоненко*

ження досягнень сучасної науки у навчальний процес університету.

Науково-дослідний інститут є складовою Університету і працює в органічній взаємодії з кафедрами та підрозділами вузу. Свою діяльність він концентрує на концептуальних положеннях олімпійської підготовки, безпосередньої роботи з науково-методичного, медико-біологічного та інформаційного забезпечення підготовки збірних команд з олімпійських видів спорту.

Основними завданнями НДІ визначено: подальший розвиток пріоритетних для НУФВСУ напрямів наукових досліджень, які мають міжнародне визнання; розв'язання фундаментальних і прикладних проблем у спорті вищих досягнень, фізичному вихованні та масовому спорті; аналіз сучасних тенденцій розвитку фізичної культури і спорту, узагальнення наукових розробок, одержаних в Україні й за кордоном, поширення нової інформації у відповідних галузевих підрозділах; розробка і впровадження інноваційних технологій у тренувальний процес спортсменів високої кваліфікації; використання результатів досліджень у практиці підготовки спортсменів високої кваліфікації та у фізкультурно-оздоровчій роботі з населенням; впровадження у навчальний процес університету передових наукових технологій, спрямованих на підвищення якості та ефективності підготовки наукових кадрів; метрологічне і патентне забезпечення, обґрунтування біоетичних та правових норм, проведення фундаментальних досліджень у галузі фізичного виховання й олімпійського спорту згідно з існуючими вимогами; підготовка до видання

наукової, періодичної, науково-методичної і науково-популярної літератури; розвиток та удосконалення системи наукового міжнародного співробітництва; здійснення науково-консультативної діяльності.

Відповідно до мети і предмета діяльності Інститут здійснює у межах своєї компетенції науково-організаційну роботу, а саме:

- організовує та проводить науково-дослідні роботи за основними фундаментальними теоретичними і практичними проблемами фізичної культури та спорту в Україні, а також надає науково-практичну, консультаційну та іншу допомогу підприємствам, установам і організаціям, іншим юридичним та фізичним особам з питань наукового забезпечення галузі фізичного виховання і спорту, веде авторський нагляд за використанням наукових розробок НДІ;

- здійснює спільні наукові дослідження і розробки з іншими організаціями як в Україні, так і за її межами з виконання тем (робіт) на основі договорів;

- здійснює координацію і співробітництво з іншими науково-дослідними, проектно-конструкторськими і конструкторськими організаціями та установами як в Україні, так і за кордоном для розв'язання комплексних проблем галузі фізичного виховання і спорту;

- організовує проведення наукових конференцій, нарад, семінарів з напрямів досліджень НДІ;

- здійснює взаємний обмін науковцями та фахівцями з науково-практичними та іншими організаціями й установами України та зарубіжних країн, відряджає працівників НДІ за кордон та приймає в себе іноземних фахівців;

- готує до видання наукові праці, здійснює підготовку наукових кадрів через аспірантуру і докторантуру Національного університету фізичного виховання і спорту України, бере участь у роботі з підвищення наукової кваліфікації співробітників НДІ;

- забезпечує виконання чинного законодавства і нормативних актів, що регламентують наукову, виробничу і фінансово-господарську діяльність НДІ та його підрозділів.

З квітня 2005 р. директором Науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту НУФВСУ є кандидат педагогічних наук, доцент Оксана Анатоліївна Шинкарук.

До складу Науково-дослідного інституту Національного університету фізичного виховання і спорту України входять шість науково-дослідних лаборато-

рій. Організаційна основа діяльності НДІ та його лабораторій передбачає тісну взаємодію з кафедрами та іншими підрозділами та максимальне використання знань і досвіду провідних фахівців, професорів університету, що забезпечує високий науково-теоретичний і методологічний рівень досліджень та, що є принципово важливим, збереження традицій історичної спадкоємності розробки актуальних проблем галузі фізичної культури і спорту.

Лабораторію олімпійської освіти очолює кандидат педагогічних наук доцент В.І. Воронова. Основними напрямками діяльності лабораторії є формування науково-методичних і організаційних основ олімпійської освіти в Україні, наукове консультування з питань олімпійської освіти і підготовка до видання наукових та методичних розробок з питань олімпійської освіти. Наукове консультування лабораторії забезпечує провідний фахівець галузі Президент олімпійської академії України, доктор педагогічних наук, професор М.М. Булатова. Наукові співробітники лабораторії на основі сучасного світового досвіду розробляють перспективні наукові програми досліджень, аналізують та узагальнюють головні наукові результати, готують аналітичні огляди та інші вагомні праці. Результатом роботи лабораторії є видання першого підручника для школярів "Твій перший олімпійський путівник", розроблено методичні рекомендації для школярів 1—11-х класів з проведення уроку "Спорт — посол миру", дитяча гра за олімпійською тематикою, олімпійська вікторина. Лабораторія плідно співпрацює з Олімпійською академією України, Національним олімпійським комітетом України.

Лабораторію теорії і методики спортивної підготовки та резервних можливостей спортсменів очолює кандидат біологічних наук О.М. Лисенко. До складу лабораторії входять сектори теорії і методики спортивної підготовки та функціональних резервів організму спортсмена та їх діагностика. Наукове консультування лабораторії забезпечує доктор педагогічних наук професор В.М. Платонов.

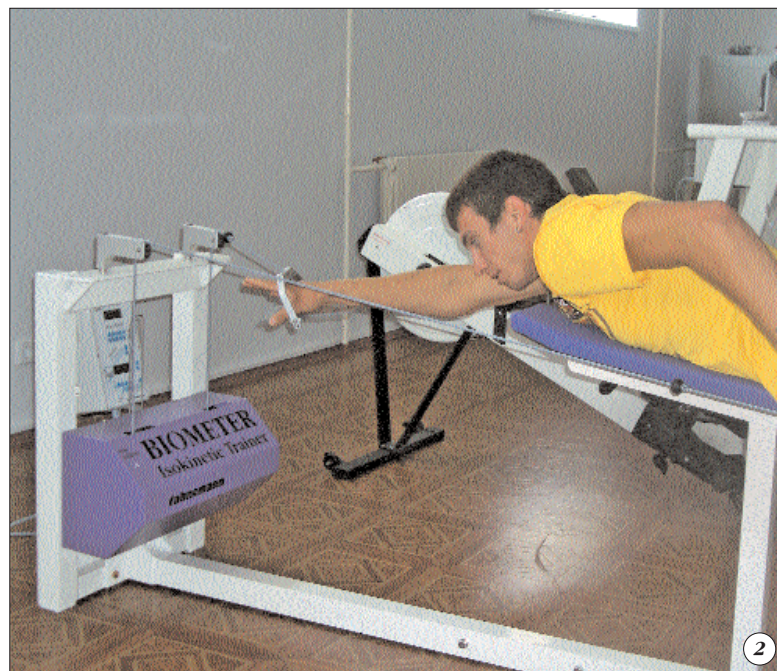
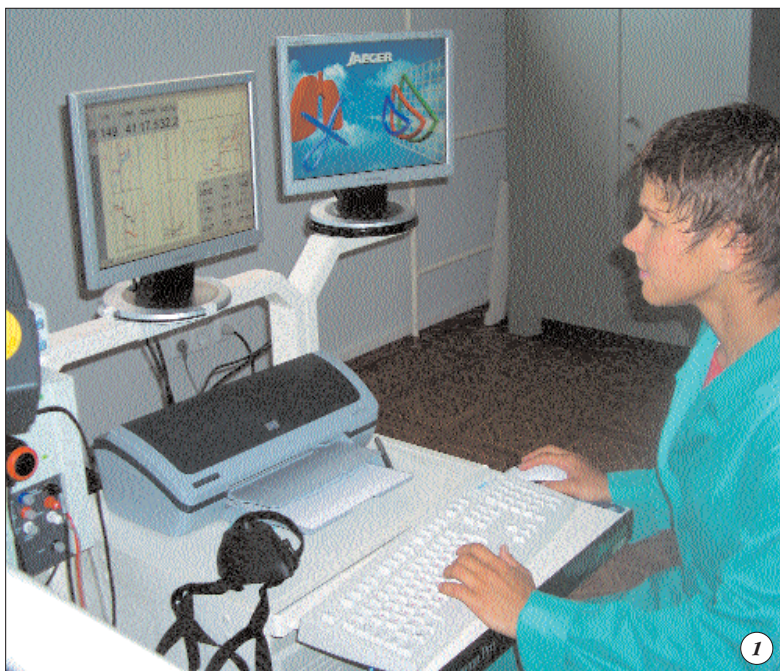
Головним завданням першого сектору є теоретико-методологічне обґрунтування основних шляхів удосконалення системи підготовки спортсменів до Олімпійських ігор; розробка наукових основ побудови багаторічної підготовки, підготовки у чотирирічних олімпійських циклах, структури підготовки спортсменів в річному циклі з урахуванням реалій сучасного

спорту з його великими тренувальними та змагальними навантаженнями, прагнення спортсменів, тренерів та організаторів спорту максимально подовжити спортивну кар'єру.

Основною метою науково-дослідної роботи у другому секторі є вивчення особливостей мобілізації функціональних резервів організму та формування функціональної підготовленості кваліфікованих спортсменів у процесі адаптації до напруженої спортивної діяльності як основи для розробки критеріїв управління адаптаційними процесами. Лабораторія вирішує завдання такі: вивчення основних закономірностей реалізації функціональних резервів організму в процесі термінової та довгострокової адаптації кваліфікованих спортсменів до тренувальних та змагальних навантажень, що пов'язані зі змінами регуляції фізіологічних функцій; розробка базово-методологічної основи оцінки рівня мобілізації функціональних резервів і на її основі створення загальних та індивідуальних моделей функціональної підготовленості кваліфікованих спортсменів, що спеціалізуються у різних видах спорту; визначення ключових напрямів підвищення ефективності реалізації функціонального потенціалу організму спортсменів на основі оцінки термінових та довгострокових реакцій; моніторинг процесу адаптації кваліфікованих спортсменів на основі критеріїв фізіологічної регуляції; науково-методичне забезпечення навчального процесу НУФВСУ та спортивної підготовки кваліфікованих спортсменів.

До роботи лабораторії залучені перспективні молоді науковці, які під керівництвом видатних вчених спортивної галузі продовжують традиції української школи спортивного тренування. Лабораторія плідно співробітничає з федераціями баскетболу, гандболу, легкої атлетики, веслування на байдарках і каное, біатлону, лижного спорту. Налагоджені наукові контакти з Інститутом фізіології ім. О. Богомольця НАН України (м. Київ) та ін.

Лабораторію стимуляції працездатності і адаптаційних реакцій у спорті вищих досягнень очолює заступник директора НДІ доктор біологічних наук, доцент С.А. Олійник. Діяльність лабораторії зосереджена на двох найбільш актуальних напрямках — фундаментальні та прикладні аспекти вивчення механізмів, що лімітують використання функціональних резервів організму, та особливостей системи біоценосу організму спортсменів залежно від екологічних умов. На-

1—4. Дослідження функціонального стану членів збірних команд країни з веслування, плавання та легкої атлетики в лабораторії теорії і методики спортивної підготовки та резервних можливостей спортсменів

5. Біохімічні дослідження під час тестування спортсменів в лабораторії стимуляції працездатності і адаптаційних реакцій у спорті вищих досягнень проводить кандидат біологічних наук І.І. Земцова

6. Завідувач лабораторії теорії і методики спортивної підготовки та резервних можливостей спортсменів кандидат біологічних наук О.М. Лисенко досліджує особливості варіабельності серцевого ритму

уковими консультантами лабораторії є доктор медичних наук, професор Н.О. Горчакова, доктор медичних наук, доцент І.М. Башкін, доктор біологічних наук, професор В.М. Ільїн. До найбільш пріоритетних завдань у рамках першого напрямку діяльності лабораторії належать: поетапне вивчення функціональних резервів фізіологічних систем, що забезпечують працездатність і оптимальний психофізіологічний статус спортсменів; вивчення фармакодинаміки, фармакокінетики, фармакотерапії і особливостей молекулярних механізмів дії фармакологічних препаратів у практиці спорту вищих досягнень і фізичної культури; розробка модельних характеристик і системи біологічного моніторингу резервних можливостей організму людини в процесі адаптації до фізичних навантажень на різних етапах. Співробітники лабораторії регулярно проводять семінари з харчування, фармакології з головними та старшими тренерами збірних команд з олімпійських видів спорту. Лабораторія співробітничує з Інститутом харчування та гігієни, Інститутом фізіології ім. О. Богомольця НАН України, Інститутом біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України.

Лабораторію програмно-нормативних основ управління сферою фізичної культури та спорту очолює проректор з науково-методичної роботи НУФВСУ доктор педагогічних наук, професор Ю.М. Шкрєбтій.

Головні напрями роботи лабораторії охоплюють дослідження, спрямовані на формування програмно-нормативних основ підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з фізичної культури і спорту; дослідження, пов'язані з підготовкою проектів законодавчих і підзаконних актів, що регламентують функціонування та розвиток галузі фізичної культури і спорту, а також проведення наукової експертизи проектів законодавчих та підзаконних актів, що регламентують функціонування та розвиток галузі фізичної культури і спорту. Наукові співробітники лабораторії проводять моніторинг виконання чинних законодавчих та підзаконних актів, цільових програм розвитку галузі фізичної культури і спорту в Україні, надають консультаційні послуги з питань нормативно-програмного забезпечення функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту.

Лабораторія теоретико-методичних основ фізичного виховання школярів та молоді функціонує під керівництвом кандидата педагогічних наук доцента О.Л. Благій. Основні напрями роботи лабораторії полягають у вивченні загальних і специфічних закономірностей керування процесом фізичного виховання, визначення програмно-нормативних основ фізичного виховання молоді, вивчення ефективних шляхів відновлення працездатності організму після розумової та фі-

зичної праці, вивчення теоретико-методичних основ формування сучасної системи оздоровчого фітнесу; визначення тенденцій становлення та розвитку пріоритетних напрямів фізичного виховання; вивчення теоретико-методичних основ рекреаційної діяльності з різним контингентом населення; вивчення впливу рухової активності на процес життєдіяльності організму людини та визначення норм рухової активності для оптимального функціонування систем; вивчення соціально-психологічних факторів, які впливають на вибір форм і видів рекреації різних соціально-демографічних груп населення; визначення факторів, які впливають на формування мотивації молоді до рухової активності. Науковим консультантом лабораторії є доктор наук з фізичного виховання професор Т. Ю. Круцевич.

Лабораторію біомеханічних технологій в фізичному вихованні та олімпійському спорті очолює кандидат педагогічних наук доцент В.В. Гамалій. Науково-дослідна діяльність сконцентрована у двох напрямках — оптимізація управління процесом удосконалення технічної майстерності спортсменів високої кваліфікації та удосконалення рухової функції людини в процесі фізичного виховання. Науковими консультантами є доктор біологічних наук професор А.М. Лапутін та проректор з наукової роботи університету доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор В.О. Кашуба. У створеній науковій лабораторії провідні фахівці об'єднали зусилля для розробки та обґрунтування методичних основ цільового програмування процесу удосконалення технічної майстерності спортсменів, дослідження біомеханічних закономірностей рухових дій спортсменів у різних видах спорту, удосконалення технічної майстерності спортсменів на основі відеокомп'ютерного та імітаційного біомеханічного моделювання, розробки індивідуальних раціональних зразків техніки рухових дій в окремих видах спорту та розробки інноваційних біомеханічних ергогенних засобів, які застосовуються у спорті. Співробітниками лабораторії налагоджені контакти з тренерами збірних команд України з олімпійських та неолімпійських видів спорту.

За напрямом удосконалення рухової функції людини у процесі фізичного виховання науковцями лабораторії ведеться робота з вивчення закономірностей розвитку рухових функцій людини на різних етапах онтогенезу, науково-методичне та інформаційне забезпечення моніторингу здоров'я школярів України, удоско-

налення дидактики рухових дій на основі використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, удосконалення біомеханічних технологій рекреації та рухової реабілітації, розробка сучасних інформаційних технологій для використання в практиці фізичного виховання, спорті та фізкультурній освіті, науково-методичне забезпечення розробки та впровадження здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих технологій у практику фізичного виховання та спорту. Співробітники лабораторії регулярно проводять семінари з тренерами збірних команд із різних видів спорту.

Провідні фахівці та консультанти Науково-дослідного інституту НУФВСУ В.М. Платонов, М.М. Булатова, О.А. Шинкарук, С.А. Олійник, І.М. Башкін, В.М. Ільїн, Н.О. Горчакова, І.А. Земцова, А.М. Лапутін, В.О. Кашуба, В.В. Гамалій, Т.Ю. Круцевич, О.А. Благий, О.М. Лисенко, Ю.П. Мічуда, В.І. Воронова беруть активну участь в організації та проведенні круглих столів з актуальних проблем галузі фізичної культури і спорту.

Науково-дослідний інститут НУФВСУ є основною базою для викладачів та аспірантів для проведення сумісних досліджень за тематикою Зведеного плану науково-дослідної роботи галузі. На базі створених наукових центрів співробітники лабораторій проводять 10% занять з магістрантами і аспірантами за програмами відповідно до розроблених спецкурсів, таких, як "Оцінка функціональних можливостей організму спортсмена на різних етапах спортивної підготовки", "Оцінка функціонального стану серцево-судинної системи і вегетативної регуляції", "Оцінка основних властивостей нейродинамічних функцій людини в практиці контролю ефективності спортивної діяльності кваліфікованих спортсменів", "Використання портативних телеметричних пульсометрів типу POLAR під час контролю тренувального процесу", "Сучасні методи досліджень фізичного стану школярів", "Технічні засоби навчання і контролю", "Побудова біокінематичної схеми фізичної вправи, виявлення кінематичних характеристик руху, визначення ступеня стійкості тіла, аналізу фізичної вправи за опорними реакціями", "Методи біохімічного контролю у спорті", "Система олімпійської освіти в Україні".

Результати наукових досліджень знаходять відображення в науково-теоретичних журналах, визнаних в Україні та за рубежом, таких, як "Наука в олімпійському спорті" та "Спортивна медицина."

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

НДІ НУФВСУ співробітничав з Державним науково-дослідним інститутом фізичної культури і спорту, вирішуючи спільні завдання. Формами спільних наукових досліджень та роботи інституту з іншими науковими закладами є створення дослідних наукових центрів; формування об'єднаного науково-організаційного відділу на базі НУФВСУ; проведення фундаментальних та прикладних досліджень докторантами та аспірантами на базі науково-дослідних інститутів; проведення спільних науково-практичних семінарів та круглих столів за напрямками досліджень; проведення спецкурсів для магістрантів та аспірантів провідними фахівцями науково-дослідних центрів наукових закладів.

Перспективними напрямками подальшої діяльності інституту є:

- проведення аналізу здійснюваних наукових досліджень в Україні, визначення пріоритетних напрямів досліджень та розробка на їх основі Зведеного плану НДР на 2006—2010 рр. з урахуванням багатофункціональних завдань галузі;
- проведення пошуку новітніх педагогічних, медико-біологічних, психологічних засобів науково об-

грунтованих технологій підвищення ефективності діяльності спортсменів;

- опрацювання та забезпечення виконання перспективного плану підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників;
- здійснення науково-методичного супроводження цільових програм підготовки спортсменів до Олімпійських та Паралімпійських ігор;
- забезпечення наукових досліджень із фізичного виховання і масового спорту як важливої складової процесу повноцінного розвитку людини та її виховання, дієвого засобу профілактики захворювань, підготовки до високопродуктивної праці, захисту Батьківщини, забезпечення творчого довголіття, організації змістовного дозвілля, запобігання антигромадським проявам;
- сприяння становленню та розвитку системи дитячо-юнацького та резервного спорту, що забезпечать підготовку спортсменів, спроможних досягти високих результатів міжнародного рівня;
- розвиток та вдосконалення системи наукового міжнародного співробітництва.

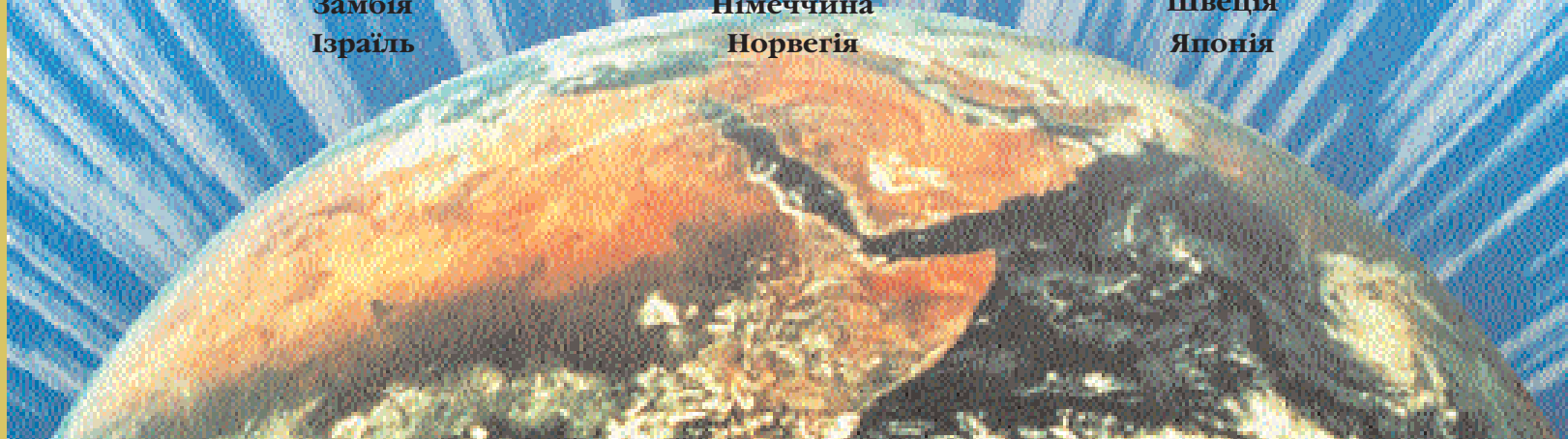
Університет в системі міжнародної освіти та спортивної науки

Національний університет фізичного виховання і спорту України посідає гідне місце у міжнародній системі фізкультурної освіти і спортивної науки. Це стало можливим завдяки активній діяльності Університету в різних напрямках міжнародного співробітництва. Серед них:

- навчання громадян зарубіжних країн;*
- участь вчених та фахівців у міжнародних конгресах, симпозиумах і конференціях;*
- здійснення спільних із зарубіжними партнерами наукових досліджень і розробок у галузі фізичної культури і спорту;*
- співробітництво зі спорідненими за профілем вищими навчальними закладами та з міжнародними організаціями;*
- обмін спортивними делегаціями та групами фахівців;*
- участь представників університету у міжнародних асоціаціях і федераціях з різних видів спорту.*

МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ УНІВЕРСИТЕТУ

Австрія	Індія	Об'єднані Арабські Емірати
Азербайджан	Ірак	Палестина
Албанія	Іран	Польща
Алжир	Іспанія	Португалія
Аргентина	Італія	Республіка Корея
Ангола	Йорданія	Росія
Афганістан	Казахстан	Румунія
Бельгія	Кампучія	Сейшельські острови
Бенін	Канада	Сербія і Чорногорія
Білорусь	Киргизстан	Сирія
Болгарія	Китай	Словенія
Бразилія	Кіпр	Сполучені Штати Америки
Вірменія	Колумбія	Тайвань
В'єтнам	Конго	Таїланд
Велика Британія	Куба	Того
Венесуела	Кувейт	Туніс
Гвінея	Латвія	Туркменістан
Гонконг	Литва	Угорщина
Греція	Ліван	Узбекистан
Грузія	Мозамбік	Фінляндія
Данія	Молдова	Франція
Еквадор	Монголія	Чехія
Естонія	Непал	Швейцарія
Ефіопія	Нідерланди	Швеція
Єгипет	Нікарагуа	Японія
Ємен	Німеччина	
Замбія	Норвегія	
Ізраїль		

Діяльність Національного університету фізичного виховання і спорту України у галузі міжнародного співробітництва можна розділити на два основних етапи.

Перший (до 1991 р.) — це етап, який припав на радянські часи, коли Українська РСР була однією із союзних республік, що входили до складу СРСР. Соціально-політична й економічна система, що існувала на той час у країні, централізовано керувала з Москви міжнародним співробітництвом, здійснюваним різними організаціями та установами республік СРСР, та всеосяжно контролювала цю діяльність у будь-якій галузі, в тому числі й у фізичній культурі та спорті. Ні про яку самостійність республік, а тим більше про конкретних суб'єктів у визначенні пріоритетів і критеріїв міжнародної діяльності та у виборі її форм і партнерів тоді навіть не йшлося — усі параметри задавалися із союзного центру.

Другий — принципово новий етап у міжнародному співробітництві Київського державного інституту фізичної культури (згодом — Українського державного університету фізичного виховання і спорту, Національного університету фізичного виховання і спорту України) розпочався у 1991 р., коли Україна здобула державну незалежність. У країні почали поширювати й активізувати численні різноманітні міжнародні зв'язки, спрямовані, зокрема, на тісне ділове партнерство з метою запозичення передового досвіду, найкращих здобутків світової науки і техніки, технології та організації справи у фізичному вихованні і спорті тощо, намагаючись зберегти національні традиції і найкращі власні здобутки минулих часів.

На першому етапі серед різних напрямів міжнародної діяльності Київського державного інституту фізичної культури помітне місце посідала розпочата у 1950-ті роки підготовка фахівців фізичної культури і спорту — громадян із різних зарубіжних країн. У числі тих, хто здобував знання у КДІФК, були студенти і аспіранти з понад 60 держав світу — Алжиру, Анголи, Афганістану, Болгарії, Венесуели, В'єтнаму, Гани, Гвінеї, Греції, Єгипту, Ємену, Зімбабве, Індії, Іраку, Ірану, Китайської Народної Республіки, Колумбії, Корейської Народно-Демократичної Республіки, Коста-Рики, Куби, Лівану, Маврикію, Мозамбіку, Монголії, Нікарагуа, Німецької Демократичної Республіки, Перу, Польщі, Сейшельських островів, Сене-

галу, Сирії, США, Сьєрра-Леоне, Таїланду, Тунісу, Угорщини, Чехословаччини, Швеції та інших країн.

Високий потенціал Київського державного інституту фізичної культури вплинув на те, що Держкомспорт СРСР, розподіляючи між фізкультурно-спортивними вузами країни контингенти студентів — іноземних громадян, які приїздили для навчання до Радянського Союзу, найбільшу їх кількість спрямовував саме у КДІФК. Варто відмітити, що у 1980-ті роки у вузі навчалися водночас понад 300 іноземних студентів.

Викладачі та інші досвідчені фахівці Київського державного інституту фізичної культури неодноразово надавали лекційну, тренерську, консультативну, експертну та іншу допомогу в становленні й розвитку національних систем вищої фізкультурно-спортивної освіти, з підготовки кадрів для фізичної освіти і спорту у різних країнах — як тих, що входили до соціалістичної співдружності, так і у державах "третього світу", що починали розвиватися, — в Азії, Африці, Латинській Америці та деяких інших регіонах планети.

Так, викладача кафедри плавання КДІФК Віктора Вржесневського у 1953 р. було запрошено до Пекінського інституту фізичної культури і спорту. У цьому вузі він працював три роки і чимало зробив для формування у ньому дієвої системи підготовки фахівців. Крім того, Віктор Вржесневський був і автором підручника з плавання, виданого в той період у КНР.

У 1960-ті роки доценти Вадим Федченко (фахівець з психології спорту), Анатолій Зверев (плавання) та Микола Дудін (спортивна фізіологія), працюючи на Кубі, надавали консультативну допомогу в організації фізкультурного вузу цієї країни, а також брали участь у розробці концептуальних положень системи підготовки кубинських спортсменів і у становленні системи спеціальної освіти.

У той самий період відомий волейболіст, заслужений майстер спорту, доцент кафедри спортивних ігор КДІФК Михайло Пименов передавав свої знання і досвід фахівцям Індії.

Аналогічною роботою займалися за кордоном і чимало інших викладачів КДІФК, у тому числі Степан Романенко (футбол) — у Польщі, Михайло Дмитрієв (спортивна гімнастика) — у Монголії, Володимир Шаблінський (баскетбол) — у НДР, Анатолій Коваленко (легка атлетика) — у КНР, Володимир Константинов (спортивна гімнастика) — в Афганістані тощо.

Велика група викладачів КДІФК у 1970—1980-х роках сприяла становленню системи освіти у сфері фізичної культури і спорту в Алжирі. Серед них — Альберт Вальтін, Леонід Поплавський, Василь Окіпняк (баскетбол), Олег Джус (футбол), Олександр Кубраченко, Володимир Марков, Володимир Трегуб, Олександр Данилов (гандбол), Сергій Матвеев (спортивна боротьба), Юрій Крюков (волейбол), Олександр Гринь (психологія спорту), Маргарита Вострокнутова, Володимир Гамалій (спортивна біомеханіка) та ін.

Фахівці КДІФК надавали тренерську та науково-методичну підтримку командам із різних видів спорту в різних країнах, у тому числі: у В'єтнамі — Олександр Леонов (баскетбол); Сирії — Віталій Ков'янов (баскетбол); Ірані — Леонід Євтушенко (гандбол); Італії — Олена Бірюк (художня гімнастика); Саудівській Аравії — Валентин Кінцель (плавання); Іспанії — Людмила Лапіна (синхронне плавання); Олександр Никаноров (весловий спорт); Індії — Віктор Міщенко (науково-методичне забезпечення спортивної підготовки), Володимир Дрюков (фехтування); Корейській Народно-Демократичній Республіці — Вадим Запорожанов (легка атлетика); Гвінеї — Юрій Крюков (волейбол), Леонід Поплавський (баскетбол); Мексиці — Володимир Михайлов (весловий спорт); Чехословаччині — Володимир Дрюков (сучасне п'ятиборство); Монголії — Ольга Марченко (реабілітація у спорті); Об'єднаних Арабських Еміратах — Віктор Сенча (плавання), Анатолій Попов (футбол) та ін.

Саме тоді підручники, навчальні посібники, монографії таких провідних фахівців КДІФК, як Володимир Платонов, Валентин Петровський, Вадим Запорожанов, Віктор Міщенко, Володимир Моногаров, Микола Жмарьов, Леонід Латишкевич та інших авторів, було видано у Китайській Народній Республіці, Іспанії, Польщі, Франції, Японії, США, Фінляндії, ФРН, Португалії, Італії, Болгарії та інших країнах.

Реалізація цих та інших форм міжнародного співробітництва КДІФК сприяла створенню та удосконаленню системи спеціальної освіти у сфері фізичної культури і спорту (програми, навчальні плани та інші аспекти підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів). В Африці, Азії, Латинській Америці, Східній Європі чимало вихованців Київського державного інституту фізичної культури у різні часи посідали керівні посади у галузях фізичного вихован-

ня і спорту. Так, у Тунісі (країні, яка в минулому була французькою колонією і після здобуття незалежності зберегла певну орієнтацію на Францію в освітніх, наукових та деяких інших аспектах) у фізкультурно-спортивній сфері працюють понад сто фахівців, що здобули вищу спеціальну освіту у КДІФК. З них понад 30 фахівців працюють у Туніському інституті фізичної культури. Десять з дванадцяти членів вченої ради цього вузу (у тому числі і ректор) — вихованці КДІФК.

На Кубі чимало фахівців, які свого часу отримали вищу освіту у КДІФК, нині керують національними федераціями з різних видів спорту, очолюють вузи та факультети у навчальних закладах країни. Посідають випускники КДІФК керівні посади й у міністерстві спорту Сирії та ряду інших країн.

Фахівці з КДІФК брали активну участь у програмах міжнародного співробітництва з відповідними спортивними організаціями та іншими структурами із соціалістичних країн — Болгарії, Німецької Демократичної Республіки, Китайської Народної Республіки, Польщі, Румунії, Угорщини, Чехословаччини — зокрема, у спільних дослідженнях, орієнтованих на науково-методичне забезпечення потреб спорту вищих досягнень.

Варто також відміти, що фахівці з КДІФК (викладачі-тренери та науковці), які у різні роки працювали в комплексних наукових групах (КНГ) і здійснювали наукове та методичне забезпечення підготовки збірних команд СРСР з різних видів спорту, водночас використовували закордонні відрядження під час тренувальних зборів та виступів цих команд на міжнародних змаганнях для плідних контактів із зарубіжними колегами для набуття передового досвіду, ознайомлення із сучасним зарубіжним науковим обладнанням, діагностичною апаратурою, тренажерами тощо.

На другому етапі, починаючи з 1991 р., значно розширився спектр міжнародної діяльності КДІФК. Вуз посів гідне місце в міжнародній системі фізкультурної освіти і спортивної науки завдяки активній діяльності різних форм міжнародного співробітництва. Серед них — навчання у НУФВСУ громадян зарубіжних держав (студентів і аспірантів), співробітництво університету з аналогічними за профілем вузами та науковими центрами багатьох країн, участь викладачів, учених та інших співробітників НУФВСУ в міжнародних конгресах, конференціях і симпозиумах, спіль-

ЛІТОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

1

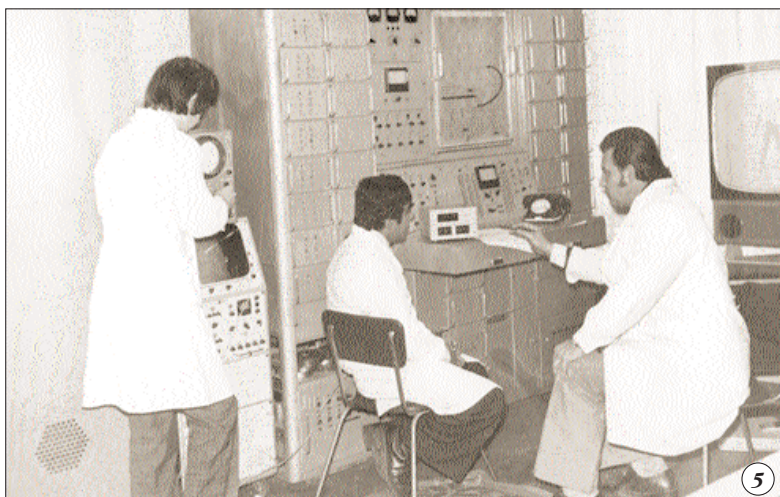
2

3

4

5

6

7

8

9

10

1. Михайло Пименов (сидить перший ліворуч) разом з колегами і слухачами тренерських курсів у Хайдербаді (Індія) (1960 р.)

2. Чоловіча збірна команда Сирії з баскетболу. Крайній праворуч стоїть тренер команди В.М. Ков'янов (1986 р.)

3. Декан КДІФК з роботи з іноземними студентами В.Г. Окіпняк (у третьому ряду праворуч) з командою гандболістів — студентів-іноземців КДІФК

4. Вольдемар'єн Вуттет з Ефіопії (ліворуч) захищає організаційно-педагогічну практику у КДІФК, приймає доцент Ю.О. Крюков (1972 р.)

5. Робота аспіранта Лей Ганім Саєда (Ірак) і доцента А.М. Лапутіна з аналого-модельною ЕОМ "ЕМУ-10"

6. Підписання договору про співробітництво між КДІФК та Інститутом фізичної культури провінції Хубей (м. Ухань, КНР, 1988 р.)

7. В.М. Платонов на прийомі у президента НОК Республіки Корея віце-президента МОК Ун Йонг Кіма (1993 р.)

8. У штаб-квартирі МОК у Лозанні. Від лівої: професор С.І. Гуськов (Москва), керівник відділу досліджень та олімпійської освіти МОК Карел Вендл, професор В.М. Платонов (1994 р.)

9. В.М. Платонов читає лекцію тренерам збірних команд Литви (Вільнюс, 1995 р.)

10. Обговорення питання про розвиток олімпійської освіти у президента Міжнародного олімпійського комітету Хуана Антоніо Самаранча (у центрі). У розмові беруть участь ректор університету професор Володимир Платонов (другий праворуч), професор Юрій Шкрєбтій (перший праворуч), професор Марія Булатова (1995 р.)

ні із зарубіжними партнерами наукові й наукові-методичні розробки у сферах фізичного виховання і спорту, обмін делегаціями та групами фахівців, читання лекцій, проведення семінарів та інші види діяльності, які виконують викладачі й науковці, працюючи в зарубіжних навчальних закладах, наукових і спортивних центрах; участь фахівців університету в діяльності різних міжнародних спортивних федерацій, асоціацій тощо, реалізація програм співробітництва з Міжнародним олімпійським комітетом та Міжнародною олімпійською академією, з Всесвітньою радою зі спортивної науки і фізичного виховання (НУФВСУ є одним з її членів), з Європейською мережею спортивної науки та вищої освіти у галузі фізичного виховання і спорту (у ній НУФВСУ є асоційованим членом) та з іншими міжнародними організаціями.

Ще задовго до прийняття Болонської декларації КДІФК брав участь у широкомасштабній роботі з координації систем освіти у різних країнах. Наприклад, на початку 1990-х років інститут налагодив плідне й обопільно корисне співробітництво з Національним інститутом спорту і фізичного виховання у Барселоні (Іспанія).

Згодом Національний університет фізичного виховання і спорту України активно включився у реалізацію різноманітних заходів, здійснюваних за планами Європейської мережі спортивної науки та вищої освіти у галузі фізичного виховання і спорту (вона об'єднує вузи з різних країн Європи, які готують фахівців для цієї сфери). Таке співробітництво є взаємовигідним: фахівці НУФВСУ дізнаються від своїх зарубіжних колег багато нового у таких наукових і навчальних дисциплінах, як спортивна біологія, спортивна медицина, рекреація, фізична реабілітація, масовий спорт й водночас діляться з іноземними фахівцями своїми здобутками у галузі підготовки кадрів тренерів, викладачів фізичного виховання тощо.

Така діяльність значно активізувалася у НУФВСУ із прийняттям Болонської декларації та певними заходами, здійснюваними в університеті для реалізації її найважливіших та найактуальніших принципів, спрямованих на уніфікацію основних параметрів вищої освіти у різних державах.

Серед країн з науковими і спортивними центрами, університетами, інститутами та іншими вищими навчальними закладами НУФВСУ плідно працює із Польщею, Іспанією, Росією, Канадою, Італією, Китай-

ською Народною Республікою, Німеччиною, Бразилією, Францією, Угорщиною, Ізраїлем, Колумбією, Румунією, Португалією, Білоруссю, Хорватією, Казахстаном, Іраном, Словенією, Узбекистаном, Тунісом, Молдовою, Киргизстаном, Сирією, Литвою, Латвією, Естонією та іншими державами.

Нині у НУФВСУ навчаються 160 громадян із 16 зарубіжних держав — Алжиру, Афганістану, Білорусі, Венесуели, Ізраїлю, Йорданії, Ірану, Китайської Народної Республіки, Кіпру, Кувейту, Лівану, Молдови, Польщі, Росії, Саудівської Аравії, Тунісу.

Навчальну і виховну роботу із зарубіжними студентами, окрім кафедр спортивно-педагогічного і медико-біологічного профілю та міжнародного відділу університету, проводять кафедра української і іноземних мов, викладачі якої активно співпрацюють із посольствами й консульствами відповідних держав та студентськими земляцтвами в Україні.

За увесь період, упродовж якого у вузі здійснювалася підготовка фахівців з фізичної культури і спорту — громадян зарубіжних країн (з 1950-х років і донині), дипломи про здобуття вищої освіти чи про присвоєння вченого ступеня одержали близько 1500 іноземців.

Учені вузу беруть активну участь у міжнародних конгресах, симпозіумах, круглих столах та інших заходах, які проводяться під егідою Всесвітньої ради зі спортивної науки і фізичного виховання, спільно з Міжнародним олімпійським комітетом та деякими іншими міжнародними організаціями, у тому числі й у найпрестижніших наукових форумах у галузі олімпійського спорту, які відбуваються один раз на чотири роки, — передолімпійських конгресах. Зокрема, на такому конгресі, що відбувся у 1992 р. у Малазі (Іспанія), з доповідями виступали професори Володимир Платонов, Вадим Запорожанов, Леонід Латишкевич, Анатолій Лапутін, Георгій Ложкін, доценти Марія Булатова, Олександр Красильщиков; на конгресі 1996 р., що проходив у Далласі (США), — професори Марія Булатова, Віктор Болобан, доценти Ігор Ємчук, Сослан Адирхаєв, Людмила Адирхаєва; у 2000 р. на конгресі, який відбувся у Брисбені (Австралія), — професор Віктор Болобан; у 2004 р. на конгресі, що проходив у Салоніках (Греція), — професори Володимир Платонов та Марія Булатова.

Учені університету були в числі ініціаторів створення Європейського коледжу спортивної науки, який з

часом став потужним конкурентом аналогічного Американського коледжу спортивної науки, що функціонує вже досить тривалий час. У 1996—2004 рр. у засіданнях Європейського коледжу спортивної науки брали участь професори Володимир Платонов, Віктор Болобан, Марія Булатова, Лариса Шахліна, Віктор Міщенко, Леонід Латишкевич, Анатолій Лапутін, Георгій Ложкін, Юрій Мічуда та інші провідні фахівці НУФВСУ.

Викладачі університету продовжують надавати науково-методичну допомогу в розвитку навчальних, наукових закладів та спортивних структур у різних країнах. Так, доцент кафедри спортивних і оздоровчих видів гімнастики, майстер спорту міжнародного класу Наталія Овчинникова в 1991—1992 рр. працювала у Чехословаччині в спортивному клубі "Ходов" і брала участь у підготовці молодіжної команди з художньої гімнастики в Карловому університеті в Празі, у 2001 р. працювала в Швейцарії тренером-хореографом з національними збірними командами цієї країни з художньої гімнастики та фігурного катання на ковзанах. Доцент тієї самої кафедри майстер спорту Тетяна Нестерова в 1993 р. проводила у Лісабоні семінар для тренерів із художньої гімнастики, що проходив під патронатом Федерації гімнастики Португалії та Національного олімпійського комітету цієї країни; в 1994—1995 рр. працювала в місті Кальярі (на острові Сардинія) в Італії старшим тренером з художньої гімнастики в спортклубі "Dance Sport", а в 2002—2003 рр. кілька разів виїздила у Порту, де виступала з доповідями на семінарах для тренерів з художньої гімнастики, які проводила Асоціація гімнастики північної Португалії. В 1992—2000 рр. доцент кафедри футболу Володимир Кожухов працював тренером різних футбольних команд в Об'єднаних Арабських Еміратах.

Вчена рада університету встановила звання почесного доктора Національного університету фізичного виховання і спорту України, яке присвоюється за вагомий внесок у розвиток міжнародного наукового співробітництва. За період з 1995 по 2004 р. дванадцятьом провідним зарубіжним фахівцям, що працюють у сферах фізичного виховання і спорту та у деяких суміжних галузях, було присвоєно звання почесного доктора Українського державного університету фізичного виховання і спорту (Національного університету фізичного виховання і спорту України). Згідно з рішеннями вченої ради 1995 р. почесними доктора-

ми університету стали Хенрік Анджей Созанські — ректор Академії фізичного виховання у Варшаві (Польща), Еміліо Ортега Гомес — директор видавництва "Paidotribo" Національного інституту спорту і фізичного виховання у Барселоні (Іспанія), Петер Чіне — керівник факультету кінезіології Технічного університету у Дармштаті (Німеччина), Альберт Тейлор — професор кафедри кінезіології Університету Західного Онтаріо у Лондоні (Канада); Антоніо Дал Монте — керівник відділу фізіології і біомеханіки, науковий директор Інституту спортивних наук Національного олімпійського комітету Італії у 1997 р. У 2000 р. почесними докторами НУФВСУ стали Драган Міланович — керівник факультету фізичного виховання, проректор Загребського університету (Хорватія), Сергій Гуськов — професор Всеросійського науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту, радник Комітету з охорони здоров'я і спорту Державної думи Російської Федерації, Януш Червінський — ректор Академії фізичного виховання у Гданську. У 2001 р. — Йорген Сендман — президент Міжнародної конфедерації більярдного спорту, Карой Янош Бретз — технічний директор, науковий консультант Університету фізичного виховання з Будапешта (Угорщина). У 2003 р. — Антоніо Куоко — регіональний директор представництва авіакомпанії "Luftgansa" (Німеччина) в Україні. У 2004 р. — Лев Матвеев — завідувач кафедри теоретико-методичних основ фізичної культури і спорту Російського державного університету фізичної культури, спорту і туризму з Москви.

Помітне місце у міжнародному співробітництві посідають взаємовигідні ділові зв'язки НУФВСУ зі спеціалізованими вузами й центрами олімпійської підготовки Китайської Народної Республіки. Так, у період 1992—2004 рр. у місті Ухань (адміністративному центрі провінції Хубей) у різний час працювали професори Валерій Бойко та Сергій Матвеев (боротьба), доценти Володимир Бегунов і Володимир Михайлов (весловий спорт), професор Броніслав Юшко (легка атлетика), доцент Валерій Богуславський (бокс) та ін. Заслужений тренер України Леонід Козенюк (нині старший викладач кафедри спортивних і оздоровчих видів гімнастики) у 2000 р. працював тренером-викладачем зі стрибків на батуті у Центрі олімпійської підготовки в місті Наньнін (адміністративному центрі провінції Гуаньсі). Професори Володимир Платонов, Марія Булатова, Юрій Шкрєбтій, Віталій Поліщук та

ЛІТОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

1. Директор Міжнародної олімпійської академії вручає почесний диплом президенту Олімпійської академії України Марії Булатовій

2. Фахівці університету та Держкомспорту України (Андрій Чорноіван, Юрій Шкретій, Анатолій Яценко) знайомляться із сучасними інформаційними технологіями у сфері фізичної культури і спорту в Національному університеті спорту Франції

3. Доцент кафедри спортивних та оздоровчих видів гімнастики університету Тетяна Нестерова (у другому ряду перша ліворуч) зі своїми вихованками — спортсменками збірної команди спортивного клубу "Dance Sport" (1995 р.)

4. Керівник відділу досліджень та олімпійської освіти МОК Карел Вендл (у центрі) доповідає президенту МОК Х.А. Самаранчу про діяльність університету з реалізації програми (Лозанна, 1996 р.)

5. Почесний президент НУФВСУ, директор найбільшого спеціалізованого книжкового видавництва Іспанії "Paidotribo" Еміліо Ортега Гомес (ліворуч) в гостях у співробітників бібліотеки університету (1997 р.)

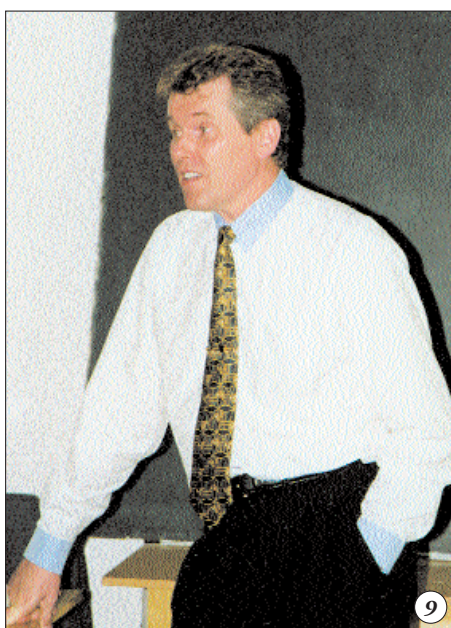
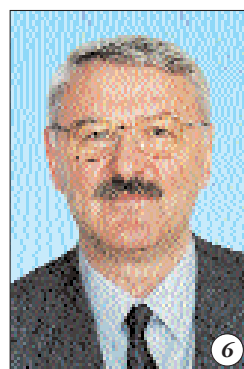
6. Ректор НУФВСУ В.М. Платонов та завідувач кафедри спортивних ігор Л.А. Латишкевич обговорюють напрямки співробітництва з представниками Туніського інституту фізичної культури (Туніс, 1998 р.)

7. Викладачі та співробітники університету професори Вадим Запорожанов та Віктор Болобан, доценти Юрій Марченко, Борис Шахлін, Леонард Шлепаков серед учасників міжнародної гімнастичної конференції в Академії фізичного виховання (Гданськ, Польща, 1999 р.)

8. Старший викладач кафедри спортивних та оздоровчих видів гімнастики НУФВСУ, заслужений тренер України Леонід Козенюк (третій від лівої) зі своїми вихованцями — стрибунками на батуті (Наньнін, КНР, 2000 р.)

9. Учасники всесвітнього конгресу МОК "Жінка і спорт": президент Асоціації спортсменів Росії Галина Горохова (ліворуч), президент Олімпійської академії України Марія Булатова (в центрі), олімпійська чемпіонка Тамара Бикова (праворуч) (Намібія, 2000 р.)

10. Основні доповідачі міжнародного конгресу "Спорт, стрес, адаптація". Від лівої: М.І. Волков (Москва), В.М. Платонов (Київ), Н.Ж. Булгакова (Москва) (Софія, 2001 р.)

1. У президії перші почесні доктори НУФВСУ. Від лівої: Еміліо Ортега Гомес (Іспанія), Хенрік Созанські (Польща), Альберт Тейлор (Канада), Пітер Чіне (Німеччина), у центрі — перекладач Т.Б. Субботіна (Київ, 1995 р.)

2—9. Почесні доктори університету: Лев Матвеев (Росія); Антоніо Дал Монте (Італія); Януш Червінські (Польща); Кароль Бретз (Угорщина); Драган Міланович (Хорватія); Сергій Гуськов (Росія); Антоніо Куоко (Німеччина); Йорген Сендман (Швеція)

10. Професори (від лівої) Георгій Ложкін, Віктор Міщенко, Віталій Левенець, Віталій Кашуба, Юрій Мічуда на VI міжнародному науковому конгресі "Сучасний олімпійський спорт і спорт для всіх" (Варшава, Польща, 2002 р.)

11. Ректори Національного університету фізичної культури і спорту України та Інституту фізичної культури м. Сянь

(КНР) після підписання договору про співробітництво (Київ, 2004 р.)

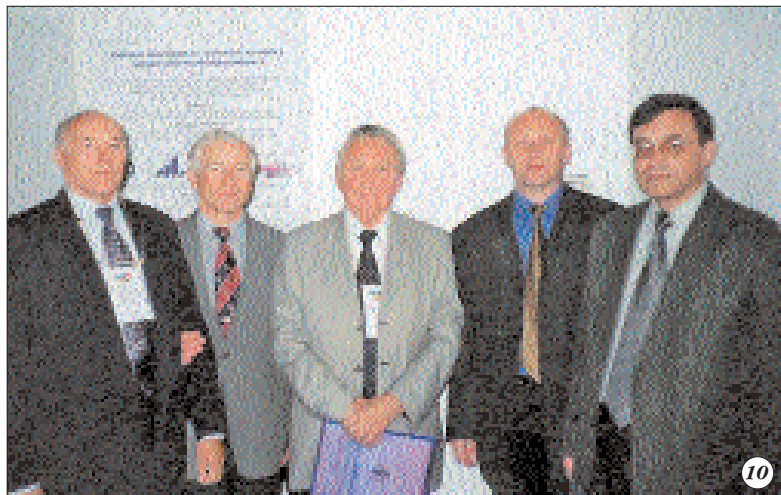
12. На семінарі у Міжнародній олімпійській академії в Олімпії Лариса Доценко з деканом академії Костасом Георгіадісом (ліворуч) (Греція, 2002 р.)

13. Підписання договору про співробітництво між НУФВСУ та Інститутом спорту Куби (Гавана, 2005 р.)

14. Проректор з міжнародних зв'язків НУФВСУ Марія Булатова (третя від правої) з іноземними студентами

15. Під час презентації п'ятитомного видання "Енциклопедии олимпийского спорта", що проходила у штаб-квартирі МОК та Олімпійському музеї в Лозанні. Від лівої: ректор НУФВСУ Володимир Платонов, директор бібліотеки Центру олімпійських досліджень у Лозані Йо-Мі Стефан та проректор НУФВСУ з міжнародних зв'язків Марія Булатова (2005 р.)

УНІВЕРСИТЕТ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ ТА СПОРТИВНОЇ НАУКИ

інші фахівці НУФВСУ багато разів виїздили у Пекін, Ухань, Шанхай, Сіань та інші міста для читання лекцій студентам вузів КНР і слухачам факультетів підвищення кваліфікації. У 1990-х роках у КНР було видано книги В.М. Платонова "Современная спортивная тренировка", "Тренировка пловцов", Марії Булатової та Володимира Платонова "Фізичні якості спортсмена", Віталія Поліщука "Підготовка десятиборців".

На початку 1990-х років у вузі для забезпечення повноцінного розвитку досліджень та олімпійської освіти було розроблено розраховану на 10 років програму науково-дослідної, освітньої та видавничої діяльності, яку обговорили з тодішнім президентом Міжнародного олімпійського комітету Хуаном Антоніо Самаранчем і з провідними фахівцями МОК. Програма отримала всебічну організаційну і матеріальну підтримку з боку Міжнародного олімпійського комітету.

Одним із перших кроків на шляху практичної реалізації цієї програми стала підготовка і видання першого в світі офіційного підручника "Олімпійський спорт" (у двох книгах) для вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. На Олімпійському конгресі в серпні 1994 р. у Парижі, присвяченому сторіччю сучасного олімпійського руху, президент МОК Хуан Антоніо Самаранч провів презентацію першої книги підручника "Олімпійський спорт", запропонував видати такий підручник англійською мовою та користуватися ним у системі олімпійської освіти й підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в різних країнах. Згодом (1994, 1997) такий підручник було видано у видавництві "Олімпійська література", яке є структурним підрозділом НУФВСУ.

У 2005 р. у штаб-квартирі Міжнародного олімпійського комітету та в Олімпійському музеї у Лозанні (Швейцарія) за участю почесного президента МОК Хуана Антоніо Самаранча було презентовано фундаментальну п'ятитомну "Енциклопедію олімпійського спорту", яка вийшла в світ у видавництві "Олімпійська література".

Провідні фахівці Національного університету фізичного виховання і спорту України продовжують виступати як лектори на різноманітних курсах і семінарах, що проводяться у різних країнах світу для тренерів та науковців, які працюють у сфері науково-методичного забезпечення спорту. Так, професор Воло-

димир Платонов тільки протягом останнього десятиліття був лектором приблизно на 50 семінарах, що проходили у Китайській Народній Республіці, Іспанії, Італії, Бразилії, Аргентині, Колумбії, Республіці Корея, Польщі, Тунісі, Німеччині та інших державах на різних континентах планети.

З Міжнародною олімпійською академією, що знаходиться в Олімпії (Греція), і з Олімпійським музеєм у Лозанні (Швейцарія) активно співробітничав Олімпійська академія України, президентом якої є проректор НУФВСУ з міжнародних зв'язків, член виконкому Національного олімпійського комітету України Марія Булатова. За ініціативою Олімпійської академії України була підготовлена і випущена в світ видавництвом "Олімпійська література" серія з восьми плакатів, призначених для популяризації олімпійського спорту в системі середньої і вищої освіти України: "Давні Ігри", "Відродження", "Символіка", "Ігри, що підкорили світ", "Олімпійська Україна", "Багатогранність", "Тенденції", "Проблеми". Також за ініціативою Олімпійської академії України було видано популярний навчальний посібник "Твій перший олімпійський путівник" (за загальною редакцією професора Марії Булатової), який вводить школярів у світ олімпізму та Олімпійських ігор.

Десятки студентів, аспірантів і викладачів НУФВСУ брали участь у засіданнях Міжнародної олімпійської академії, що проходили в Олімпії (Греція). Щорічно переможці всеукраїнського конкурсу молодих учених (в окремих номінаціях — студенти й аспіранти) нагороджуються поїздкою до Олімпії, де вони беруть участь у семінарах, які проводить Міжнародна олімпійська академія.

З 1994 р. у співробітництві з Міжнародним олімпійським комітетом і Державним комітетом України з питань фізичної культури і спорту (нині — Міністерство України у справах молоді і спорту) видається міжнародний науково-теоретичний журнал "Наука в олімпійському спорті".

Видавництво "Олімпійська література" Національного університету фізичного виховання і спорту України підтримує робочі контакти з колегами з багатьох зарубіжних видавництв, серед яких "Paidotribo" (Іспанія), "Human Kinetics" (США), "Calzetti Mariicci" (Італія), "McGraw-Hill Higher Education" (США), "Oxford Publishing Limited" (Велика Британія), "Советский спорт" (Росія) та ін.

Університет активно співробітничав з різними зарубіжними компаніями і фірмами — виробниками сучасного наукового обладнання, діагностичної апаратури, тренажерів тощо. Фахівці НУФВСУ надають цим компаніям і фірмам консультації з можливостей якнайкращого використання їхньої продукції у сферах фізичного виховання і спорту та здійснюють апробацію зразків обладнання, приладів, апаратури, тренажерного устаткування. Натомість університет отримує можливості для оснащення вузу різноманітними технічними і технологічними новинками на пільгових умовах.

На початку 1990-х років вуз ініціював проведення міжнародних наукових конгресів "Сучасний олімпійський спорт", які з часом стали традиційними, регулярними, популярними та вельми представницькими.

Перший (1993 р.) і другий (1997 р.) міжнародні наукові конгреси "Сучасний олімпійський спорт" відбулися у Києві на базі Українського державного університету фізичного виховання і спорту, третій — у столиці Польщі Варшаві (1999 р.). У подібних форумах брали участь фахівці з різних країн Європи, Азії, Африки та Америки. На цих конгресах обговорювалися найважливіші проблеми олімпійського спорту, в тому числі питання теорії та методики підготовки спортсменів, дозволені засоби підвищення працездатності, зниження стомлення, прискорення відновлення після великих тренувальних і змагальних навантажень, проблеми боротьби з допінгом тощо.

Четвертий міжнародний науковий конгрес, присвячений 70-річчю Національного університету фізичного виховання і спорту України, відбувся у Києві в 2000 р. Його тему було сформульовано так: "Олімпійський спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації, спортивної медицини і реабілітації". Цей конгрес було включено до переліку основних заходів Міжнародного олімпійського комітету та Міжнародної ради спортивної науки і фізичного виховання.

П'ятий міжнародний науковий конгрес "Сучасний олімпійський спорт і спорт для всіх" відбувся у Мінську (Білорусь, 2001), шостий — у Варшаві (Польща, 2002), сьомий — у Москві (Росія, 2003), восьмий — в Алмати (Казахстан, 2004).

Досвідчені фахівці, що працюють у НУФВСУ, беруть активну участь у діяльності міжнародних феде-

рацій з різних видів спорту, залучаються до суддівства Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи, інших великих міжнародних змагань. Так, видатний спортсмен, заслужений майстер спорту, багаторазовий олімпійський чемпіон і чемпіон світу Борис Шахлін після завершення своїх виступів на гімнастичному помості став арбітром міжнародної категорії і в період 1968—2004 рр. брав участь у суддівстві змагань гімнастів на десяти Іграх Олімпіад — у Мехіко, Мюнхені, Монреалі, Москві, Лос-Анджелесі, Сеулі, Барселоні, Атланті, Сіднеї, Афінах. За значний особистий внесок у розвиток олімпійського спорту він був нагороджений МОК Олімпійським орденом.

П'ять років тому Національний університет фізичного виховання і спорту України підтримав ініціативу Казахстанської академії фізичної культури і спорту та кількох російських вищих навчальних закладів цього профілю щодо утворення Асоціації вузів фізичного виховання і спорту країн Східної Європи та Центральної Азії з метою координації діяльності, обміну передовим досвідом, збереження позитивних традицій та підвищення ефективності співробітництва. Згодом НУФВСУ взяв активну участь у створенні такої асоціації, а її першим президентом у 2001 р. було обрано ректора НУФВСУ професора Володимира Платонова. Щорічні наради керівників вузів, які входять в асоціацію, що відбулися в Алмати (Казахстан), Києві (Україна), Санкт-Петербурзі (Росія), Бішкеку (Киргизстан), сприяли підвищенню якості підготовки фахівців, поліпшенню координації виконуваної у вузах науково-дослідної та спортивної роботи, допомагають розвитку різних форм взаємовигідного ділового партнерства.

З кожним роком географія міжнародного співробітництва НУФВСУ постійно розширюється, а взаємовигідні зв'язки між вузом та його зарубіжними партнерами стають дедалі тіснішими і різноманітнішими.

* * *

Колектив Національного університету фізичного виховання і спорту України, наділений високим інтелектуальним потенціалом, заслужено користується широкою популярністю й авторитетом у світі та продовжує успішно розвиватися і удосконалювати свою плідну діяльність.

Спортивна робота

Для кожного фізкультурного вузу престижно виховати чемпіона Олімпійських ігор, але важливіше підготувати спеціаліста, здатного засобами фізичної культури і спорту сформувати кожного вихованця як духовно багату, морально здорову і фізично досконалу особистість.

Тому вища спортивна майстерність студентів Університету є не самоціллю, а органічною і складовою частиною їхньої професійної підготовки.

Історично вся багатогранна діяльність вузу органічно пов'язана зі спортом у всіх його проявах. Це і підготовка спортсменів високого класу, і масові спортивні заходи, і студентський спорт, і спортивно-педагогічні школи, і покоління відомих тренерів у ньому вихованих.

*І з яким із цих проявів ми б не зіткнулися,
Університету є чим пишатися...*

Головний тренер національної збірної команди України з футзалу Геннадій Лісенчук дає вказівки своїм гравцям під час хвилинного тайм-ауту у товариському матчі зі збірною командою Японії (Токіо, Японія, 2005 р.)

Історія спортивних досягнень університету сягає ще в 30-ті роки, коли у 1934 р. були засновані спортивно-педагогічні кафедри — гімнастики, спортивних ігор, плавання, легкої атлетики, фехтування і рукопашного бою, боротьби, боксу і важкої атлетики, велосипедного і ковзанярського спорту, лижного і веслового спорту. На цих кафедрах передавали свої знання, досвід і педагогічну мудрість учням визнані особистості, заслужені майстри спорту, заслужені тренери СРСР.

Коли у Харкові відкрився інститут фізкультури, І. Бражнику запропонували викладати гімнастику — основну на той час спеціальну дисципліну, на яку у навчальному плані інституту відводилося 500 годин. У 1936 р. Іван Андрійович очолив кафедру гімнастики, якою завідував з перервами (спричиненими війною і переїздом інституту до Києва) до 1962 р., а доцентом кафедри залишався до останніх днів свого життя.

Іван Бражник зумів зібрати на кафедрі справжніх ентузіастів своєї справи. У 1932 р. там починає працювати випускник Центрального інституту фізичної культури Петро Собенко. Залишився на кафедрі і її вихованець Сергій Мяшин. Запросив Іван Андрійович і найстаріших харківських викладачів гімнастики Г. Шабайдаша, М. Постникова, О. Ігнат'єва. Так був сформований дружний і відданий справі колектив.

Багато років у довоєнні часи Бражник очолював підготовку збірної команди республіки до першостей країни, залучаючи до цього і викладачів кафедри. У 1936 р. підготовлена ним команда посіла перше місце на чемпіонаті країни, а викладач М. Дмитрієв став чемпіоном СРСР. Цей успіх збірна України повторила і два роки потому, причому основний склад команди представляли викладачі і вихованці кафедри М. Дмитрієв, Г. Гончарова, О. Мишаков, Є. Наливайко, І. Люситенко, О. Хорунжий, А. Яриза, М. Мачковський.

Методичною концепцією кафедри було прагнення до гармонійного розвитку всіх видів гімнастики. Virіznivши групу спортсменів під керівництвом О. Онищенка, колектив кафедри зумів розпочати спеціалізовану підготовку тренерів з акробатики. Серед випускників КДІФК були відомі акробати Володимир, Анатолій і Віктор Тишлери та Володимир Мотузенко — заслужені майстри спорту, шестиразові чемпіони СРСР. Анатолій Тишлер і Володимир Мотузенко працювали викладачами на кафедрі гімнастики.

Під керівництвом І.А. Бражника були організовані самостійні курси з художньої гімнастики (керівник — О.М. Семенова-Найпак). Саме тут було покладено початок розвитку цих видів спорту в Україні. Кафедра була не лише підрозділом інституту, але й методичним та організаційним центром розвитку спортивних видів гімнастики. У повоєнні роки І.А. Бражник очолював республіканську федерацію гімнастики, О.А. Онищенко — федерацію спортивної акробатики, В.С. Зінченко — федерацію художньої гімнастики. І вже навколо вихованців Івана Андрійовича — М. Дмитрієва, О. Мишакова, Є. Ярохіна — згуртувалися талановиті молоді гімнасти. Майстерність Н. Бочарової, Л. Латиніної, Б. Шахліна, Ю. Титова, П. Астахової, Р. Борисової високо підняла престиж вітчизняного спорту. Учні заслуженого тренера СРСР О. Мишакова на Олімпійських іграх, чемпіонатах і кубках континенту, першостях країни завоювали 157 медалей, у тому числі 78 золотих.

Великий внесок у розвиток легкої атлетики України зробила кафедра інституту, очолювана заслуженим майстром спорту, заслуженим тренером СРСР З.П. Синицьким. Вихованці і послідовники талановитого педагога і тренера З.П. Синицького відомі не лише у нас в країні, а й на світовій арені. Це такі видатні спортсмени, як З.О. Синицька, Є.М. Буланчик, О.Г. Канакі, В.С. Цибуленко, П.І. Денисенко.

У 1930—1940-ті роки Є.І. Івахіним та його учнями і послідовниками М.І. Хомутовим, О.Д. Леоновим було закладено основу сучасного гандболу. Власне з того часу і на довгі роки КДІФК став відомим гандбольним центром. Це була творча лабораторія, де створювалася теорія і практика сучасного і гандболу майбутнього. Вона стала фундаментом підготовки видатних спортсменів.

У 1930-ті роки спеціалізація студентів остаточно визначалася лише на випускних іспитах. Тому практично кожний студент ДІФКУ виходив на старті з легкої атлетики, гімнастики, лижного спорту, плавання, спортивних ігор, боротьби, боксу, важкої атлетики. Ця традиція збереглася і серед викладачів. Так, за збірну команду інституту з гандболу, окрім таких класних гравців, як Є. Івахін, О. Постолювський та інші, виступали завідувач кафедри плавання І. Вржесневський, старший викладач кафедри гімнастики О. Мишаков.

Чоловіча гандбольна команда київського "Буревісника" на той час була однією з найсильніших у

країні. Під керівництвом Євгена Івахіна в ній успішно виступали Леонід Маневич, Микола Хомутов, Леонід Латишкевич, Юрій Предеха, Олександр Леонов та ін. У подальшому, закінчивши виступи у спорті, багато з них стали викладачами вузу або тренерами гандбольних команд. Кафедру спортивних ігор упродовж довгого часу очолював Леонід Латишкевич. Олександр Леонов плідно працював тренером баскетбольної команди київського СКА, а згодом — викладачем у КДІФК.

Влітку 1945 р. викладачі й студенти інституту брали участь у першому повоєнному Всесоюзному фізкультурному параді на Красній площі в Москві. Головним режисером-постановником виступу української групи спортсменів на цьому параді був завідувач кафедри гімнастики КДІФК, заслужений майстер спорту, доцент Іван Бражник. Згодом колектив вузу взяв діяльну участь у підготовці й проведенні в Києві першої повоєнної Спартакіади України.

Поступово поновлювалося й активізувалося спортивне життя, перерване в 1941 р. війною, а інститут продовжував розвивати й зміцнювати свої спортивні традиції.

Команда інституту з 1946 р. постійно ставала переможцем і призером чемпіонатів республіки та СРСР. Гравці цієї команди завжди входили до складу збірної команди країни.

У повоєнні роки успішно виступали на різноманітних республіканських, всесоюзних і міжнародних змаганнях викладачі й студенти КДІФК: гімнасти Михайло Дмитрієв і Олександр Мишаков, плавці Анатолій Драпей і Юрій Короп, важкоатлети Яків Куценко і Микола Лапутін, легкоатлети Олександр Канакі, Євген Буланчик і Петро Денисенко, волейболіст Михайло Пименов, баскетболістки Ніна Пименова і Зоя Стасюк, борець Арам Ялтирян та ін.

У перші повоєнні роки, коли Радянський Союз ще не брав участі в Олімпійських іграх, спортсмени СРСР, і серед них вихованці КДІФК, все частіше брали участь у різних міжнародних змаганнях. Вони ставали переможцями чемпіонатів світу і Європи з різних видів спорту. Наприклад, Михайло Пименов входив до складу збірної команди СРСР з волейболу, яка в 1950 і 1951 рр. перемогла на чемпіонатах Європи, а в 1950 і 1952 рр. була найсильнішою на чемпіонатах світу. У складі збірної команди СРСР з баскетболу чемпіонками Європи стали Зоя Стасюк (двічі — в 1950

і 1952 рр.) і Ніна Пименова (1950 р.). Важкоатлет Яків Куценко двічі (1947 і 1950 рр.) перемогав на чемпіонатах Європи і двічі (1946 і 1950 рр.) ставав срібним призером чемпіонатів світу. Арам Ялтирян у 1947 р. завоював срібну медаль на чемпіонаті Європи з класичної боротьби. Чемпіоном Європи став у 1951 р. плавець Анатолій Драпей.

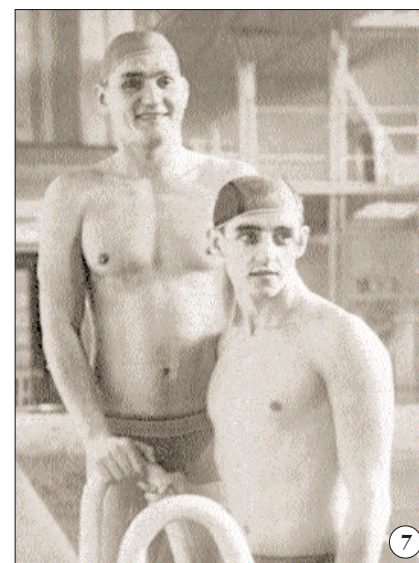
У числі радянських спортсменів, яким у повоєнні роки за видатні досягнення присвоїли звання заслуженого майстра спорту СРСР, були Євген Буланчик, Петро Денисенко, Микола Лапутін, Михайло Пименов, Ніна Пименова, Зоя Стасюк.

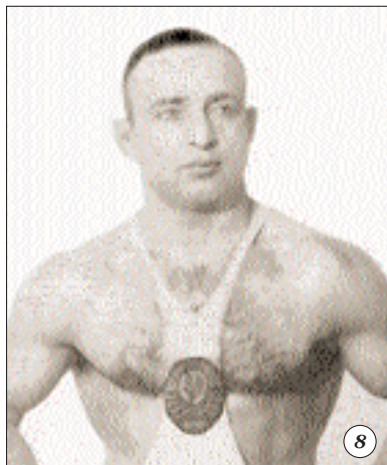
Таким чином, висока теоретична значущість найкращих досягнень інститутської науки поєднувалась із практичною цінністю, переконливо підтвердженою багатьма блискучими перемогами спортсменів високого класу, серед яких: гімнасти — Ніна Бочарова, Лариса Латиніна (володарка 18 олімпійських медалей, з яких 9 — золоті), Борис Шахлін (7 золотих нагород), Поліна Астахова (5 золотих медалей); легкоатлети — Віктор Цибуленко, Віра Крепкіна, Валерій Борзов, Володимир Голубничий (2 золоті нагороди); веслувальники — Володимир Морозов (3 золоті медалі), Олександр Шапаренко (2 золоті нагороди); борці — Іван Богдан, Борис Гуревич; фехтувальник — Григорій Крисс та багато інших.

Протягом 1950—1960-х років успішно реалізувалися традиції спортивної слави КДІФК, які було закладено у попередні роки. Так, чимало студентів, випускників і викладачів КДІФК неодноразово перемогли на всесоюзних і міжнародних змаганнях із різних видів спорту. Таким чином вони здобули право відстоювати спортивну славу країни на європейських та світових аренах і Олімпійських іграх.

В історії вітчизняного спорту чимало талановитих людей залишили свій яскравий слід. Мова йде не лише про видатних спортсменів, а й про їх вихователів, що проклали шлях до знаменних перемог. Вихователі ж, у свою чергу, здобували знання, досвід та педагогічну мудрість у своїх вчителів, які стояли біля витоків спорту.

Не буде перебільшенням вважати, що плеяда одержимих — Зосима і Зоя Синицькі, Олександр Мишаков, Іван Вржесневський, Леонід Соболев, Євген Івахін та інші — гармонійно доповнювали в стінах вузу один одного, створюючи у своїх учнів образ викладача-тренера.

1. Момент гри у гандбол. У захисті — завідувач кафедри плавання І. Вржесневський, у нападі — завідувач кафедри гандболу Є.І. Івахін (1932 р.)

2. Команда інфізкультівців з водного поло. Від лівої: Каранетян, Андреев, Вржесневський, Седньєв, Мешалкін, Рибалкін, Левантович (1937 р.)

3. Одна з перших випускниць ДІФКУ, провідний фахівець України з художньої гімнастики заслужений тренер України, перший голова Федерації художньої гімнастики В.С. Зінченко

4. Гандбольна команда ДІФКУ — одна з найсильніших у країні. Другий від правої — Євген Івахін (капітан), третій від лівої — Олександр Мишаков (1936 р.)

5. Виступ спортсменів ДІФКУ на площі Дзержинського у Харкові (1937 р.)

6. Студенти КДІФК на відкритті Спартакіади УРСР (1945 р.)

7. Вихованці заслуженого тренера УРСР завідувача кафедри плавання КДІФК І.В. Вржесневського рекордсмени СРСР з плавання випускники і викладачі КДІФК Анатолій Дραπεй (ліворуч) і Юрій Корон (1958 р.)

8. Випускник КДІФК, 14-разовий чемпіон СРСР з вільної та греко-римської боротьби заслужений тренер СРСР А.В. Ялтир'ян

9. Випускники КДІФК заслужені майстри спорту СРСР шестиразові чемпіони СРСР з акробатики брати Володимир, Анатолій і Віктор Тишлері і Володимир Мотузенко

10. Старший викладач кафедри плавання КДІФК заслужений тренер України О.Ф. Журавльова зі своїм учнем випускником КДІФК заслуженим майстром спорту СРСР чемпіоном Європи з плавання Леонідом Барбієром (1969 р.)

11. III Спартакіаду УРСР відкривають ветерани спорту і Великої Вітчизняної війни викладачі КДІФК: Є.І. Івахін, Б.І. Табарчук, М.П. Черкун, С.І. Калинчук, І.В. Вржесневський, О.С. Канакі, М.П. Лапутін (1963 р.)

12. Збірна команда УРСР з художньої гімнастики. Перша ліворуч Любов Парадієва, перша праворуч Наталія Овчинникова

Далеко за межами країни відомі вихованці Івана Вржесневського (плавання) — Анатолій Драпей, Юрій Короп, Ігор Заседа та ін. Слід сказати добре слово і про Павла Володимировича Сахновського — відомого фахівця з водного поло, члена збірної команди СРСР, судді всесоюзної категорії, першого заслуженого тренера УРСР з цього виду спорту. Будучи постійно в оточенні студентів, П.В. Сахновський вражав уяву молоді неординарними рішеннями тактичних ситуацій гри. Завдяки цьому, а також уміло створюваному стану впевненості у своїх силах, команді інфізкультурців удавалося перемагати значно сильніших і досвідченіших суперників. Заслужений тренер СРСР Валентин Петровський підготував володаря двох золотих медалей легкоатлета-спринтера Валерія Борзова. Серед вихованців заслуженого тренера СРСР Анатолія Бондарчука дворазовий олімпійський чемпіон Юрій Седих, призер Олімпійських ігор Юрій Тамм та ін. Неодноразово перемагали на різних найбільших змаганнях вихованці наших досвідчених тренерів Михайла Дмитрієва, Володимира Смирнова (спортивна гімнастика), Івана Леоненка, Анатолія Коваленка, Бориса Юшка (легка атлетика), Олександра Карпінського (боротьба греко-римська), Ольги Журавльової (плавання), Сергія Фоміна (лижний спорт) та ін.

До складу першої збірної Олімпійської команди СРСР на Іграх XV Олімпіади (1952) увійшли 12 студентів і випускників КДІФК, які здобули 7 медалей; в Іграх XVI Олімпіади (1956) взяли участь 21 вихованець інституту — 22 медалі, в Іграх XVII Олімпіади (1960) від інституту — 23 учасники, завойовано 29 медалей. Усього за період 1952—1968 рр. у Іграх XV—XIX Олімпіад взяли участь понад 90 студентів і випускників вузу, які здобули 91 медаль різного гатунку (36 золотих, 32 срібні, 33 бронзові медалі), 33 вихованці за період 1952—1970 рр. стали чемпіонами світу.

Опановуючи спеціальність, студенти КДІФК успішно оволодівали основами спортивної майстерності. Постійно зростала кількість вихованців інституту — переможців всесоюзних, європейських та світових змагань. Вагомий внесок зробили студенти і вихованці КДІФК до здобутків чемпіонів і призерів Ігор XX, XXI, XXII, XXIV Олімпіад. Так, до збірної команди СРСР на Іграх XX Олімпіади (1972) увійшли 25 наших вихованців, які здобули 29 золотих, срібних і бронзових медалей. На аренах Ігор XXI Олімпіади (1976) змагалися 45 представників КДІФК, з яких чемпіона-

ми і призерами стали 38 чоловік. Успішно виступили вихованці інституту на Іграх XXII (1980) і XXIV (1988) Олімпіад. 51 золота, 33 срібні і 49 бронзових медалей, завойованих на XX—XXIV Олімпійських іграх, — такий внесок колективу КДІФК до скарбниці спортивних нагород України.

Ряд вихованців вузу, що виступали в 1992 р. у складі об'єднаної команди СНД на XVI зимових Олімпійських іграх в Альбервілі та на Іграх XXV Олімпіади в Барселоні, також вибороли там золоті медалі. Олімпійськими чемпіонами стали Олексій Житник (хокей з шайбою), Олександра Тимошенко (гімнастика художня), Олена Жирко та Марина Ткаченко (баскетбол), Сергій Бебешко та Юрій Гаврилов (гандбол), Тетяна Лисенко (спортивна гімнастика).

На Іграх XXVI Олімпіади в Атланті у складі збірної команди України виступали 57 студентів і випускників Національного університету фізичного виховання і спорту України — представники різних видів спорту. Олімпійськими чемпіонами стали легкоатлетка Інесса Кравець (у потрійному стрибку), борець греко-римського стилю В'ячеслав Олійник, Лілія Подкопаєва (гімнастика спортивна). Зі срібною медаллю повернулися з Атланти Світлана Мазій, яка у змаганнях з веслування академічного виступала у складі четвірки парної. Володарями бронзових нагород стали борець греко-римського стилю Андрій Калашников, легкоатлет Олександр Багач (штовхання ядра), важкоатлет Денис Готфрід, гімнасти Олег Косяк і Володимир Шаменко (у складі чоловічої збірної України, яка посіла третє місце у командних змаганнях).

Яна Клочкова, яка в басейні Сіднея на Іграх XXVII Олімпіади (2000) виборола дві золоті нагороди (в комплексному плаванні на 200 та 400 м), через чотири роки — на Іграх XXVIII Олімпіади в Афінах (2004) — повторила свій успіх, знову виборовши на тих самих двох дистанціях комплексного плавання та ставши таким чином чотириразовою олімпійською чемпіонкою. Видатній спортсменці студентці 5-го курсу НУФВСУ було присвоєно високе звання Герой України.

На Олімпійських іграх в Афінах 2004 р. взяли участь 66 студентів і випускників університету. 21 студент та випускник університету вибороли 4 золоті медалі з дев'яти, чотири срібні з п'яти, п'ять бронзових з дев'яти. Олімпійськими чемпіонами стали Яна Клочкова, Юрій Білоног, Ельбрус Тедеєв, призерами — Олена Красовська, Ганна Калініна, Родіон Лука,

СПОРТИВНА РОБОТА

Георгій Леончук, Ігор Разорьонов, Владислав Третяк, Сергій Гринь, Інна Осипенко, Тетяна Семикіна, Анна Безсонова, Наталія Борисенко, Марина Вергелюк, Наталія Ляпіна, Галина Маркушевська, Лариса Заспа, Олена Радченко, Ганна Сюкало, Олена Яценко.

Для успішного поєднання навчальної і тренувальної діяльності для студентів, які є членами національних збірних команд України, з 1994 р. створено спортивний факультет. Протягом останніх шести років за індивідуальним графіком навчалося 826 студентів. Серед них чемпіони і призери Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи, а саме: Сергій Голубицький, Вадим Гутцайт, Жанна Пінтусевич-Блок, Юрій Білоног, Яна Клочкова, Валерій Перешкура, Олег Лісогор, Анна Безсонова, Тамара Єрофеева, Ельбрус Тедеєв, Володимир Лукашенко, Владислав Третяк, Володимир Дюдя, Любомир Полатайко, Денис Готфрід, Тарас Данько, Андрій Удачин, Юрій Кримаренко та інші.

Усього за період з 1952 по 2004 р. включно вихованці вузу (студенти, аспіранти, випускники) завоювали 266 олімпійських медалей різного гатунку, у тому числі 108 золотих, 73 срібні та 85 бронзових нагород.

За всю історію існування університету в ньому підготовлено 110 заслужених майстрів спорту та 350 майстрів спорту міжнародного класу.

Нині в університеті навчається 232 студенти, які є членами збірних команд України з олімпійських і неолімпійських видів спорту.

За роки навчання вихованці вузу вдосконалюють спортивну майстерність. Серед студентів вузу — провідних спортсменів сьогодення — сім заслужених майстрів спорту, 37 майстрів спорту міжнародного класу, 230 майстрів спорту.

В активі спортсменів — студентів та випускників вузу — численні перемоги на чемпіонатах світу і Європи, на Всесвітніх іграх Універсіад та інших великих міжнародних спортивних змаганнях.

Щорічно студенти університету беруть участь приблизно у 200 змаганнях міжнародного рівня, 350 змаганнях національного рівня. Тільки у 2003 р. студенти університету вибороли на чемпіонатах світу, Європи, Кубках світу, першостях Європи з олімпійських і неолімпійських видів спорту 46 золотих, 33 срібні, 43 бронзові медалі (всього 122 нагороди).

З 1993 р. спортсмени університету становлять кількісну більшість збірних команд на Всесвітніх зимових студентських іграх та іграх літніх Універсіад.

У семи Зимових студентських іграх брали участь 160 студентів університету, які вибороли шість золотих, шість срібних, сім бронзових медалей.

У семи іграх літніх Універсіад брали участь 303 студенти університету, котрі вибороли 52 золоті, 74 срібні та 26 бронзових медалей, усього 152 медалі.

Чемпіонами стали: Сергій Голубицький і Вадим Гутцайт (фехтування), Вікторія Титова, Єва Виборнова, Алла Миронюк, Дмитро Чумак, Володимир Лукашенко, Віталій Ошаров, Владислав Третяк, Тетяна Новаковська, Надія Казимирчук (фехтування), Олена Красовська, Ірина Пуха, Олена Говорова, Вікторія Паламар, Олександр Корчмід (легка атлетика), Олег Лісогор, Яна Клочкова, Сергій Адвена, Сергій Бреус, Денис Сизоненко (плавання), Тамара Єрофеева, Анна Безсонова, Наталія Годунко (художня гімнастика), Ірина Яроцька (спортивна гімнастика), Роман Лейбюк, Валентина Шевченко (лижні гонки) та ін.

В університеті культивуються 58 видів спорту, сформовано 31 збірну команду університету з видів спорту, роботу з якими здійснюють 66 викладачів-тренерів, 27 з них — заслужені тренери України.

Нині на базі Національного університету фізичного виховання і спорту України — з використанням оснащених на сучасному рівні різних спортивних об'єктів НУФВСУ та його високого кадрового потенціалу (досвідчених викладачів-тренерів, вчених та інших спеціалістів) — діє один із центрів олімпійської підготовки провідних спортсменів України з таких видів спорту, як боротьба вільна, важка атлетика, веслування на байдарках, баскетбол.

З перших днів організації у Харкові Державного інституту фізичної культури його студенти брали активну участь у змаганнях з різних видів спорту, де посідали провідні місця, встановлювали рекорди. Спортивна робота була ключовою в інституті й після його переведення до Києва. У 1945 р. керівником позанавчальної спортивної роботи у вузі був старший викладач кафедри лижного спорту Андріян Мізяк. У 1946 р. уперше проведено особисті змагання на першість спортивного клубу Київського державного інституту фізичної культури.

Офіційною датою заснування спортивного клубу "СКІФ" Київського державного інституту фізичної культури став 1956 р. Тоді на всіх курсах інституту і у школі тренерів було організовано курсові ради

СПОРТИВНА РОБОТА

7

8

11

9

10

1. Ветерани спорту — випускники і викладачі НУФВСУ — чемпіони і призери Олімпійських ігор, чемпіонатів Європи. Від лівої: Іван Богдан, Михайло Пименов, Борис Гуревич, Олена Бірюк, Борис Шахлін (1971 р.)

2. Викладачі університету — учасники легкоатлетичного кросу (1978 р.)

3. Заслужений тренер СРСР і України завідувач кафедри легкої атлетики НУФВСУ (1985—2000 рр.) Іван Леоненко

4. Тренувальне заняття з художньої гімнастики веде доцент кафедри гімнастики заслужений майстер спорту Олена Бірюк (перша праворуч)

5. Збірна команда університету з водного поло — переможець I Всеукраїнських літніх спортивних ігор

6. Збірна команда НУФВСУ з міні-футболу — переможець I Всеукраїнського турніру з міні-футболу серед студентських команд на Кубок Президента України (1999)

7. Команда "ТІМ-СКУФ" — чемпіон України з баскетболу (вища ліга)

8. Виступ студенток університету на чемпіонаті Європи зі спортивної акробатики (2003 р.)

9. Нагороду отримує переможець легкоатлетичного кросу профектор зі спортивної роботи О.А. Шинкарук, вручає приз завідувач кафедри легкої атлетики В.І. Бобровник (2004 р.)

10. Роман Лейбюк — переможець зимової всесвітньої Універсиади з лижних гонок 2005 р. Інсбрук — Зеефельд, Австрія

11. Танцювальна пара Лілія Дмитраш та Станіслав Портаненко — фіналісти Кубка України 2005 р., чемпіони України серед молоді

"СКІФ", організовано інститутські колегії студів з 17 видів спорту. Велику увагу приділяли комплексній спартакіаді інституту з 13 видів спорту. У спортивних секціях тренувалися та підвищували спортивну майстерність 1483 студенти з 25 видів спорту, 40 майстрів спорту, 695 розрядників. У тому році 200 студентів інституту входили до складу збірних команд Української РСР, 276 — до збірних команд міста Києва, 16 студентів стали учасниками Ігор XVI Олімпіади (1956).

Спортивний клуб "СКІФ" до 1987 р. входив до складу Всесоюзного добровільного фізкультурно-спортивного товариства "Буревісник", а у період 1987—1990 рр. — до всесоюзного добровільного фізкультурно-спортивного товариства профспілок. З 1991 р. спортивний клуб працює як громадська організація і відокремлений підрозділ Національного університету фізичного виховання і спорту України та проводить свою діяльність відповідно до діючого законодавства України, статуту університету та положення про спортивний клуб "СКІФ".

Спортивний клуб "СКІФ" у різні роки очолювали Самуїл Хавчин, Леонід Островський, Юрій Карпюк, Олександр Коваль, Маргарита Пугачевська, Оксана Шинкарук.

Спортивна діяльність, здійснювана клубом, реалізується за такими основними напрямками:

- організація роботи в системі студентського спорту і спорту вищих досягнень, послідовна та планомірна підготовка спортсменів високої кваліфікації — кандидатів до складу збірних команд України на основі науково обґрунтованого та якісного навчально-тренувального процесу;

- підвищення рівня професійної підготовки студентів університету шляхом їх участі у районних, міських, всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях та спортивно-масових заходах;

- створення любительських спортивних об'єднань, команд та клубів з видів спорту, спортивних шкіл різного профілю, центрів олімпійської підготовки;

- розвиток міжнародних зв'язків та співробітництва зі студентськими організаціями українських та зарубіжних вузів;

- організація спільної діяльності зі спортивно-педагогічними, медико-біологічними, теоретичними кафедрами, службами університету та інших навчальних закладів у галузі фізичної культури і спорту;

- організація активного дозвілля студентів та співробітників університету з використанням різних засобів фізичної культури і спорту.

Керівництво роботою спортивного клубу "СКІФ" здійснюється шляхом поєднання адміністративних методів управління та громадського самоврядування.

До структури спортивного клубу входять:

- конференція — вищий орган керівництва спортивного клубу;

- правління спортивного клубу;

- голова спортивного клубу;

- контрольно-ревізійна комісія;

- члени спортивного клубу.

Спортивний клуб "СКІФ" протягом багатьох років співпрацює з Державним комітетом України з питань фізичної культури і спорту (а останнім часом з Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту), зі Студентською спортивною спілкою України, Комітетом з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти та науки України, Київським міським управлінням з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти та науки України, Школою вищої спортивної майстерності та іншими фізкультурно-спортивними організаціями.

Спортивний клуб організовує та проводить спортивні та спортивно-масові заходи міжнародного, всеукраїнського, міського та районного рівнів; спортивні змагання, свята, вечори.

Нині у спортивному клубі НУФВСУ займаються понад 876 студентів-спортсменів.

Навчально-тренувальну діяльність спортивний клуб "СКІФ" проводить на 27 спортивних об'єктах університету.

Національний університет має сучасну спортивну базу з багатьох видів спорту. Це — спеціалізовані ігрові зали, гімнастичні, борцівський зали, зали важкої атлетики, фехтування й сучасного п'ятиборства, боксу, спортивного танцю, плавальний басейн "Олімп", весловий центр, фітнес-центр, аквацентр, стрілецький тир, тренажерні зали, веслова та лижна навчальні бази, два більярдних зали.

Емблема спортивного клубу "СКІФ"

СПОРТИВНА РОБОТА

Активне будівництво спортивних споруд розпочалося в 1967 р. З'явився корпус № 3 із залами гімнастики, боксу, боротьби, фехтування і важкої атлетики.

У спортивних залах активно проводяться заняття з підвищення спортивної майстерності — з боксу, кікбоксингу, боротьби вільної, греко-римської, дзюдо, тхеквондо, східних єдиноборств, фехтування, сучасного п'ятиборства, важкої атлетики, пауерліфтингу, культуризму, а з 2003 р. — заняття зі спортивного танцю.

У 1970 р. побудовано лижну базу КДІФК в Голосіївському парку імені М.Т.Рильського (поруч з озером Дидорівка). Спорудження лижної бази дозволило ефективно проводити заняття із зимових видів спорту (лижних гонок, стрибків з трампліна, лижного двоборства, біатлону, гірськолижного спорту тощо), лижні збори для студентів різних спеціалізацій, заняття із зимового орієнтування.

Спорудження корпусу № 1, де розташувалися ігровий зал, зал гімнастики, стрілецький тир, весловий басейн було завершено у 1973 р., у 2002 р. реконструйовано весловий центр з весловим басейном, тренажерним залом та навчальними аудиторіями, у 2003 р. виконано роботи зі зведення чотириповерхової прибудови до тиру з навчальними аудиторіями, стрілецьким тиром та залом для електронної стрільби.

У 1974 р. відкрився плавальний басейн, де проводять тренування плавці, ватерполісти. У 1998—2000 рр. у плавальному басейні було проведено капітальний ремонт із заміною залізобетонних плит покриття. Цей спортивний комплекс має не лише плавальний басейн, а й тренажерний зал та відновний центр. На сучасному етапі розвитку басейну НУФВСУ будується перший у Києві комплекс дитячих басейнів для задоволення потреб дітей віком до 5 років.

У спортивному плавальному комплексі займаються й такими видами спорту, як аквафітнес, підводне плавання, водне поло, а у тренажерному залі проводяться заняття з аеробіки, фітнесу та спортивного танцю.

У 1988 р. було споруджено навчальний корпус № 5, до якого увійшли сучасний ігровий зал з трибунами, тренажерний зал, зал спінбайкаеробіки. В цих залах проводяться заняття зі спортивних ігор та різних видів аеробіки.

У 1992 р. на Оболоні у затоці Верблюд була створена веслова база університету, де проводяться заняття зі студентами вузу і з дітьми міста Києва — з веслування на байдарках і каное та із загальної фізичної підготовки.

У другій половині 1990-х років підвищується зацікавленість до оздоровчих занять новими видами аеробіки та фітнесу, зростає їх популярність. У 1998 р. у вузі було споруджено сучасно обладнаний фітнес-центр, до якого увійшли тренажерний зал, аквацентр, майданчик для боулінгу, зал спінбайкаеробіки, різних видів аеробіки та фітнесу, комплекс відновлення стану та працездатності.

На спортивних базах університету проводяться заняття з підвищення спортивної майстерності серед студентів, тренуються спортсмени — члени збірних команд України з різних видів спорту, учні Школи вищої спортивної майстерності; жіноча баскетбольна команда вищої ліги "ТІМ-СКУФ".

На спортивних спорудах університету тренуються близько 200 членів збірних команд України (основний та резервний склад) з олімпійських видів спорту та 31 збірна команда університету, що виступають у змаганнях всеукраїнського і міжнародного рівня; 100 спортсменів — кандидати до олімпійської збірної команди з різних видів спорту — мають можливість тренуватися і відновлюватися на базі реабілітаційно-відновного центру, оснащеного найновішим обладнанням, який надає широкий спектр послуг.

На базах університету щорічно проводяться спортивні заходи міжнародного і всеукраїнського рівня. Це — фітнес-конвенція "Nike" та "Планета фітнес", міжнародні турніри з боксу, більярду, баскетболу (жінки), настільного тенісу, гімнастики спортивної, веслування академічного, плавання тощо; всеукраїнські змагання з різних видів спорту, чемпіонати, універсіади м. Києва, спартакіади району та університету серед студентів та серед професорсько-викладацького складу вузу.

У 2004—2005 рр. практично усі спортивні споруди університету обладнано сучасними тренажерами, спортивними снарядами, комплексами, діагностичною апаратурою та відновними центрами, що дозволяє ефективно проводити навчально-тренувальні заняття зі студентами, спортсменами та різними групами населення.

Факультети, кафедри та допоміжні підрозділи

Факультет — навчально-науковий і адміністративний підрозділ вищого навчального закладу, що здійснює підготовку студентів і аспірантів, а також керівництво науково-дослідною та навчально-виховною діяльністю кафедр, які він об'єднує.

Кафедра є основною ланкою навчально-виховної, науково-методичної та спортивної роботи Університету, визначає її зміст і єдність. Формування кафедр і факультетів відбувалося поступово — відповідно до запитів фізкультурного руху, розвитку теорії, удосконалення методики навчання та наукових знань у галузі певної навчальної дисципліни. Сучасна кафедра покликана ефективно вирішувати завдання, що стоять перед нею. Це унікальна структура зі складним механізмом становлення та розвитку. Успіх діяльності кафедри визначається професійним рівнем професорсько-викладацького складу. Нині у Національному університеті фізичного виховання і спорту України існує 19 кафедр.

*Заняття зі спортивної фізіології проводить
завідувач кафедри професор А.Г. Шахліна*

Факультет олімпійського і професійного спорту

*Декан факультету олімпійського і професійного спорту
Валерій Федосійович Бойко*

Факультет олімпійського і професійного спорту було засновано в Національному університеті фізичного виховання і спорту України 1999 р. шляхом об'єднання факультетів спортивних єдиноборств, спортивних ігор та циклічних видів спорту, що ведуть свою історію від створеного ще у 1954 р. спортивного факультету, який готував фахівців зі спеціальності "фізична культура і спорт" — тренерів з різних видів спорту.

Так уже склалося, що факультет, на якому здійснювалася підготов-

ка тренерських кадрів, протягом кількох десятків років був основним для Київського державного інституту фізичної культури (згодом — університету).

Підготовка тренерських кадрів була і залишається у вузі на високому рівні, тому на його випускників завжди чималий попит як в Україні, так і в багатьох державах Європи, Америки, Азії, Африки.

Значне збільшення кількості осіб, які вступали для навчання на тренерський факультет вузу, змусило розділити його на три факультети, де готували тренерів з циклічних видів спорту, спортивних ігор та спортивних єдиноборств. Коли у суспільстві виник попит на нові види спорту, з'явилася потреба у підготовці фахівців з фізичної реабілітації, рекреації, спортивної медицини, спортивного маркетингу і менеджменту — у вузі відкрилися відповідні спеціалізації. Було визнано за доцільне здійснити певну структурну реорганізацію, внаслідок якої замість згаданих факультетів було сформовано факультет олімпійського і професійного спорту. При цьому вдалося зберегти і примножити ту добру традицію, яку було започатковано ще за часів функціонування

його попередників: створення належних умов для того, щоб провідні спортсмени (серед яких чимало видатних) мали змогу гармонійно поєднувати навчання у вузі, регулярні напружені тренування та участь у спортивних змаганнях, що пов'язано з високими навантаженнями і великими витратами часу. Принциповою рисою режиму сприяння для поєднання навчальних занять зі спортивною діяльністю є спрямованість на забезпечення повноцінної вищої освіти.

Факультет здійснює підготовку фахівців за спеціальністю "Олімпійський і професійний спорт".

У межах цієї спеціальності існують дві спеціалізації:

- теорія і методика викладання обраного виду спорту і фізичного виховання. Підготовка фахівців цього профілю здійснюється за всіма олімпійськими та багатьма неолімпійськими видами спорту;
- менеджмент і маркетинг у фізичному вихованні та спорті.

До складу факультету олімпійського і професійного спорту входять такі кафедри: теорії і методики спортивної підготовки і резервних можливостей спортсменів; спортивних єдиноборств; легкої атлетики; силових видів спорту і фехтування; олімпійського і професійного спорту; велосипедного і зимових видів спорту; водних видів спорту; футболу; спортивних і оздоровчих видів гімнастики; спортивного танцю; спортивних ігор; гуманітарних і соціально-економічних дисциплін.

За роки свого існування факультет олімпійського і професійного спорту зріс не лише кількісно, але й якісно, перетворившись на розгалужений навчально-науково-спортивний комплекс.

Студенти, які навчаються на факультеті олімпійського і професійного спорту, здобувають ґрунтовні знання, опановують різноманітні загальні та спеціальні дисципліни і, завершивши навчання, стають, відповідно до обраної спеціальності, висококваліфікованими викладачами фізичного виховання, тренерами, менеджерами у різних ланках спорту. Вони працюють не лише в усіх куточках України та в інших державах, що утворилися на території колишнього СРСР, але й у кількох десятках країн Європи, Азії, Африки, Америки, громадяни яких здобули вищу освіту у Націо-

нальному університеті фізичного виховання і спорту України.

Випускники, які виявили схильність до дослідницької роботи й відповідні здібності, мають змогу продовжувати здобувати ще глибші фундаментальні та прикладні знання — і врешті стати науковцями, що спеціалізуються у таких актуальних напрямках, як олімпійський та професійний спорт, фізична культура і фізичне виховання різних груп населення тощо.

Навчальний процес на факультеті органічно і гармонійно поєднується з науковими дослідженнями. Тематика їх широка і різноманітна. Результати, здобуті під час цих досліджень, ефективно використовуються на практиці у багатьох сферах.

Обдарованим юнакам і дівчатам для підвищення спортивної майстерності створено належні умови: з ними працюють досвідчені тренери, у вузі функціонують оснащені сучасним обладнанням спеціалізовані спортивні зали, а тренувальний процес планується і здійснюється на базі найновіших наукових та науково-методичних розробок.

На факультеті підготовлено багато видатних спортсменів, які уславилися перемогами на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу і Європи.

Нині на факультеті олімпійського і професійного спорту НУФВСУ навчається близько 1000 студентів, серед яких 232 — члени збірних команд України з олімпійських та неолімпійських видів спорту.

Факультет фізичного виховання, фізичної реабілітації і спортивної медицини

Декан факультету фізичного виховання, фізичної реабілітації і спортивної медицини Юрій Андрійович Бородин

Загальні тенденції розвитку й удосконалення системи фізичного виховання ще у 1990-ті роки показали значно зросло роль, яку у цій сфері відіграють фізична реабілітація, рекреація та інші засоби зміцнення здоров'я людей, пов'язані з використанням різних науково обґрунтованих форм рухової активності. Їх суспільне значення відчутно підвищилось — попри всі економічні та інші труднощі сьогодення повсякденних реалій людей, все більше приваблює здоровий спосіб життя — і, від-

повідно, є попит на те, що може цьому сприяти.

До того ж, як інтенсивний розвиток оздоровчої індустрії, так і непинний прогрес спорту вищих досягнень вимагають високоякісного медичного супроводу в обох згаданих сферах, що потребує належної організації підготовки на сучасному світовому рівні фахівців цього профілю.

Враховуючи ці фактори, ректорат і вчена рада НУФВСУ у 1996 р. прийняли рішення про утворення факультету фізичного виховання, рекреації і оздоровчої фізичної культури, що мав готувати висококваліфікованих фахівців цих професій, які володіли б, великим обсягом знань з різних аспектів фізіології, психології, педагогіки, гігієни, фізичного виховання, спортивної медицини і широким арсеналом практичних навичок з організації та проведення фізкультурно-оздоровчих занять з різними контингентами населення.

У 2001 р. в Національному університеті фізичного виховання і спорту України було започатковано підготовку спортивних лікарів — на основі експерименту, схваленого Міністерством освіти і науки України.

Аналіз стану справ у цій сфері засвідчив, що найефективнішим і водночас найекономічнішим варіантом підготовки фахівців зі спортивної медицини, дуже потрібних як для вітчизняного спорту вищих досягнень, так і для сфери масового спорту і фізичної культури, має стати міжвузівський навчально-науковий комплекс, який реалізується спільними зусиллями Національного університету фізичного виховання і спорту України та Медичного інституту Української асоціації народної медицини.

У зв'язку зі згаданими потребами в НУФВСУ разом з факультетом фізичного виховання, рекреації і

оздоровчої фізичної культури, почав діяти факультет спортивної медицини і фізичної реабілітації.

Набуття додипломної вищої медичної освіти за діючими державними стандартами тими, хто вирішив стати фахівцем зі спортивної медицини, здійснюється протягом шести років у Медичному інституті Української асоціації народної медицини за участю (в обсягах не більше 15 % загального обсягу годин навчання) Національного університету фізичного виховання і спорту України. При цьому фахівці НУФВСУ залучаються до попереднього відбору абітурієнтів, які орієнтовані на спеціалізацію зі спортивної медицини та мають відповідну спортивну підготовку і фізичні здатності, прийому вступних іспитів, а також участі у тій частині навчального процесу (протягом усіх шести років), яка націлена на забезпечення органічного взаємозв'язку додипломної медичної освіти зі спеціалізованими елементами спортивної орієнтації майбутніх фахівців. Після отримання додипломної вищої медичної освіти (спеціальність "Лікувальна справа", кваліфікація — лікар) студенти направляються до інтернатури, що діятиме на базі навчально-наукового комплексу у складі Національного університету фізичного виховання і спорту України та Медичного інституту Української асоціації народної медицини. Підготовка в інтернатурі здійснюватиметься силами факультету спортивної медицини та фізичної реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України за участю (у необхідних обсягах) фахівців Медичного інституту Української асоціації народної медицини.

Зазначений вище експеримент завершився утворенням згаданого міжвузівського навчально-наукового комплексу, який має відповідний кадровий потенціал професорсько-викладацького складу та матеріально-технічну базу. Створено необхідні навчальні плани й організовано пошук оптимальних форм підготовки спортивних лікарів.

У 2005 р. у НУФВСУ було здійснено реорганізацію структурних підрозділів, у результаті якої факультет фізичного виховання, рекреації і оздоровчої фізичної культури і факультет спортивної медицини і фізичної реабілітації об'єдналися у факультет фізичного виховання, фізичної реабілітації і спортивної медицини.

Цей факультет очолює кандидат педагогічних наук, доцент Юрій Бородін (на посаді декана він працює у НУФВСУ з 1996 р.).

До складу факультету фізичного виховання, фізичної реабілітації і спортивної медицини входять кафедри теорії і методики фізичного виховання, рекреації і оздоровчої фізичної культури, фізичної реабілітації, спортивної медицини, кінезіології, біології людини, педагогіки і психології, української і іноземних мов.

Факультет здійснює підготовку фахівців за спеціалізаціями "Фізичне виховання", "Фізична реабілітація", "Спортивна медицина" та підготовку магістрів за спеціалізаціями "Рекреація і оздоровча фізична культура", "Фізична реабілітація", "Психологія спорту", "Біомеханіка спорту", "Фізіологія спорту", "Теорія і методика оздоровчої фізичної культури і масового спорту".

Серед професорсько-викладацького складу кафедр факультету — 20 докторів наук і професорів, понад 50 кандидатів наук і доцентів, 28 викладачів з ученими ступенями.

На факультеті навчаються не лише громадяни України, а й студенти з Венесуели, Ірану, Ізраїлю, Йорданії, Кіпру, Саудівської Аравії та інших держав. Випускники факультету працюють у Канаді, Іспанії, США, Австралії, Німеччині, Росії, Ізраїлі, Тунісі, Австрії, на Кіпрі та в інших країнах.

Підготовлено й захищено понад 650 кваліфіційних, магістерських та дипломних робіт. Захищено 30 кандидатських і 4 докторські дисертації. Опубліковано 14 підручників і навчальних посібників, понад 60 навчально-методичних посібників, 500 наукових статей і тез.

Викладачі кафедр факультету є постійними учасниками різних наукових форумів. На факультеті у 2005 р. проведено VIII відкриту науково-методичну конференцію студентів, у роботі якої взяли участь студенти десяти навчальних закладів з України, Польщі, Білорусі. Лише за останні п'ять років з доповідями на університетських, всеукраїнських і міжнародних конференціях виступили понад 400 студентів факультету, 25 з яких стали лауреатами різних премій і дипломів. Серед претендентів на вступ до аспірантури університету понад 60 % складають випускники факультету.

На факультеті приділяється значна увага підвищенню рухової активності студентів та зміцненню їхнього здоров'я. Щорічно проводиться факультетська спартакіада з 10 видів спорту.

Факультет протягом 2000—2004 рр. неодноразово ставав переможцем оглядів художньої самодіяльності студентів університету.

Факультет заочного навчання і післядипломної підготовки

Декан факультету заочного навчання і післядипломної підготовки Михайло Іванович Воробійов

Галузь фізичної культури і спорту після закінчення Великої Вітчизняної війни відчувала гостру нестачу кваліфікованих фахівців з вищою спеціальною освітою. Великою потребою у таких кадрах була зумовлена здійснена у другій половині 1940-х років організація у спеціалізованих фізкультурно-спортивних вузах заочної форми навчання (без відриву від роботи).

Саме в той період (у 1949 р.) в Київському державному інституті фізичної культури було відкрито заочне відділення, куди приймалися

на навчання особи, що мали досвід практичної роботи у різних ланках системи фізичної культури і спорту, а також провідні спортсмени, які виявляли бажання поєднувати тренування і виступи у спортивних змаганнях з оволодінням відповідною професією фахівця фізичної культури та спорту і набуттям необхідних для цього знань.

У 1953 р. заочне відділення КДІФК було перетворене у факультет заочного навчання, який на той час мав навчально-консультаційні пункти у трьох містах Української РСР — Києві, Львові, Харкові.

Перші випуски заочного відділення КДІФК були не дуже чисельними: 1950 р. — 17 чоловік, 1951 р. — 18, 1952 р. — 22, 1953 р. — 31 особа.

Деякі випускники заочного відділення інституту 1950-х років надалі стали відомими фахівцями галузі фізичної культури і спорту. Наприклад, випускник 1951 р. Анатолій Малий згодом був проректором КДІФК з навчально-методичної роботи, а випускник 1953 р. Михайло Бака з часом став заступником голови Української ради фізкультурно-спортивного това-

риства "Динамо", а потім — головою Комітету з фізичної культури і спорту Української РСР.

Серед тих випускників вузу, які у різні роки закінчили факультет заочного навчання, чимало відомих спортсменів, які ставали чемпіонами призерами Олімпійських ігор, переможцями і призерами чемпіонатів світу і Європи з різних видів спорту.

З 1960-х років чисельність випусків факультету заочного навчання КДІФК поступово відчутно збільшувалася. У 1961 р. випуск факультету заочного навчання становив 150 чоловік, у 1971 р. — 325, у 1981 р. — 213, у 1991 р. — 354 особи.

У різні роки відділення заочного навчання, а згодом відповідний факультет очолювали досвідчені фахівці, серед яких Микола Вакуленко (1952—1954 рр.), Леонід Соболев (1954—1958 рр.), Володимир Парфьонов (1958—1970 рр.), Геннадій Власов (1970—1978 рр.), Віталій Поліщук (1980—1990 рр.), Михайло Воробійов (з 1990 р.).

У 1999 р. відповідно до наказу Держкомспорту України було здійснено реорганізацію системи перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників галузі фізичної культури і спорту. Зокрема, припинила свою діяльність Вища школа тренерів, що з 1993 р. функціонувала при університеті. Її у серпні 1999 р. було об'єднано з факультетом заочного навчання і факультетом підвищення кваліфікації, у результаті чого в НУФВСУ було утворено факультет заочного навчання та післядипломної підготовки. Нині під егідою факультету перебувають не лише студенти-заочники, а й фахівці, що вже мають вищу освіту, проходять перепідготовку та підвищують свою кваліфікацію.

Перепідготовка фахівців здійснюється на факультеті за двома спеціальностями: "Олімпійський і професійний спорт" (термін навчання — два роки) та "Фізичне виховання, рекреація і оздоровча фізична культура" (термін навчання — два роки).

У межах спеціальності "Олімпійський і професійний спорт" перепідготовка на факультеті здійснюється з таких спеціалізацій: "Теорія і методика викладання обраного виду спорту і фізичного виховання" та "Менеджмент фізичного виховання і спорту".

На факультеті заочного навчання та післядипломної підготовки діють курси підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання, які працюють у вищих навчальних закладах I—IV рівнів акредитації, а також здійснюється підвищення кваліфікації і стажування тренерів з різних видів спорту.

Факультет реалізує широку програму різних форм заочного навчання — як за державним замовленням, так і на контрактній основі.

За державним замовленням здійснюється підготовка фахівців зі спеціальностей та спеціалізацій "Олімпійський і професійний спорт", "Фізичне виховання, рекреація, оздоровча фізична культура", "Фізична реабілітація". На цю форму навчання приймаються особи без вікових обмежень, що працюють у сфері фізичного виховання і спорту чи мають спеціальну фізкультурну освіту та кваліфікацію молодшого фахівця.

На контрактній основі на факультеті можна отримати освіту зі спеціальностей та спеціалізацій "Олімпійський і професійний спорт", "Фізичне виховання, рекреація, оздоровча фізична культура", "Фізична реабілітація", "Менеджмент фізичного виховання і спорту".

Особи, які мають вищу фізкультурну освіту, можуть на факультеті заочного навчання та післядип-

ломної підготовки пройти поглиблену підготовку (магістратуру) з таких спеціальностей та спеціалізацій: "Олімпійський і професійний спорт" (термін навчання — півтора року), "Фізичне виховання, рекреація, оздоровча фізична культура" (термін навчання — півтора року), "Фізична реабілітація" (термін навчання — два роки).

Підготовка магістрів на факультеті здійснюється за спеціалізаціями "Менеджмент фізичного виховання і спорту", "Психологія спорту", "Біомеханіка спорту", "Фізіологія спорту", "Теорія і методика викладання обраного виду спорту і фізичного виховання".

Сферами професійної діяльності випускників факультету заочного навчання та післядипломної підготовки є дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані ДЮСШ олімпійського резерву, школи вищої спортивної майстерності, училища олімпійського резерву, міжвідомчі центри олімпійської підготовки, національні збірні команди з різних видів спорту, науково-дослідні установи, комплексні наукові групи, спортивні клуби, колективи фізичної культури, школи, технікуми, ліцеї, вищі навчальні заклади, державні органи управління фізичною культурою і спортом, фізкультурно-спортивні товариства тощо.

КАФЕДРИ ТЕОРЕТИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Кафедра теорії і методики спортивної підготовки і резервних можливостей спортсменів

Колектив кафедри теорії і методики спортивної підготовки і резервних можливостей спортсменів (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: Є.О. Степковська, О.М. Лисенко, завідувач кафедри В.М. Платонов, Н.М. Грицюк, Н.П. Спичак; 2-й ряд: В.Є. Самуйленко, А.Ю. Дяченко, О.А. Шинкарук, Ю.М. Шкретій, Л.О. Драгунов, В.В. Томашевський, О.А. Єременко

Утворена у 2002 р.

Принциповою перевагою вітчизняної школи підготовки фахівців у галузі фізичного виховання і спорту перед багатьма зарубіжними школами є її функціональний характер, що передбачає особливу увагу до викладання і розвитку теоретико-методичних дисциплін, які розвивають основи конкретної галузі знань. Теорія і методика підготовки спортсменів як відносно цілісна система знань, самостійна навчальна і наукова дисципліна досить повно сформувалася у 1970 — на початку 1980-х років, в основному завдяки працям фахівців східноєвропейських країн і, насамперед, СРСР та НДР. Однак і до цього, починаючи з 1930-х років, питання теорії і методики спортивної підготовки досить широко висвітлювалися у межах викладання загальної теорії фізичного виховання на відповідних кафедрах.

У Київському державному інституті фізичної культури ця робота проводилася кафедрою теорії і методики фізичного виховання, заснованою у 1938 р. Саме на цій кафедрі, як і на аналогічних кафедрах інших фізкультурних вищих навчальних закладів (насамперед, Державного інституту фізичної культури у Москві), створювалися організаційні передумови для формування теорії та методики спортивної підготовки як самостійної дисципліни. Для підтвердження цього досить послатися на праці 1950—1970-х років провідних фахівців кафедри теорії та методики фізичного виховання даного навчального закладу: В.В. Петровського "Чередование работы и отдыха в спортивной тренировке" (1959), "Кибернетика и спорт" (1973), "Организация спортивной тренировки" (1978), К.В. Михайлова "Методы спортивной подготовки" (1981).

Природним підсумком цієї роботи, стимульованої бурхливим розвитком практики спорту вищих досягнень, стала розробка нової навчальної дисципліни "Теорія спорту". Першим конкретним кроком у цьому напрямі стала поява навчальної програми з теорії спорту, розробленої у Москві професором Л.П. Матвеевим. Однак необхідність виділити знання з теорії спорту з традиційної дисципліни "Теорія і методика фізичного виховання" та деяких інших дисциплін, їх інтеграція зі знаннями, що становлять зміст теорії спортивного тренування, наштовхнулося на організаційні труднощі — відсутність у навчальних планах навчальної дисципліни "Теорія спорту", відсутність у

вищих навчальних закладах відповідних кафедр, надмірна бюрократія системи освіти у цілому.

Здоланню цих труднощів сприяло ініційоване проктором з наукової роботи КДІФК В.М. Платоновим створення у науковій раді Держкомспорту СРСР спеціальної комісії з теорії спорту, котру він і очолив, створення у Київському державному інституті фізичної культури першої у світовій практиці кафедри теорії спорту (1984 р.) та введення у навчальні плани вузів відповідної дисципліни. Ці традиційні заходи стимулювали наукові дослідження у галузі теорії спорту, розробку навчальної дисципліни. Закономірним підсумком такої роботи став випуск у 1987 р. в українському видавництві "Вища школа" першого у світі офіційного підручника "Теория спорта" (за загальною редакцією В.М. Платонова). Випуск підручника викликав широкий резонанс, свідченням чого було те, що його автори стали лауреатами всесоюзного конкурсу "За кращу науково-дослідну роботу в галузі фізичної культури і спорту.

У становленні нової кафедри разом з В.М. Платоновим, котрий її очолив, значну роль відіграв доктор педагогічних наук, професор В.О. Запорожанов, який багато зробив для наукового і педагогічного становлення її молодого колективу.

Принципово нова соціально-політична ситуація, що склалася в Україні у зв'язку з проголошенням у 1991 р. державної незалежності, привела до закономірних змін у сфері спорту і потребувала суттєвої корекції підготовки фахівців. Реакцією на вимоги країни стало перетворення кафедри теорії спорту у кафедру олімпійського і професійного спорту з формуванням трьох навчальних дисциплін: "Олімпійський спорт", "Професійний спорт", "Теорія і методика підготовки спортсменів".

Необхідність подальшого удосконалення системи підготовки фахівців, у першу чергу тренерів вищої кваліфікації, стимулювалася як загальним розвитком спорту, так і наданням вузу статусу національного університету, вимагала розширення фундаментальної складової у підготовці фахівців. Це було підставою для відгалуження від кафедри олімпійського і професійного спорту нової загальнотеоретичної кафедри — теорії і методики спортивної підготовки і резервних можливостей спортсменів.

Процес становлення нової кафедри пройшов досить легко. Цьому сприяло залучення до її складу фахівців високої кваліфікації: Ю.М. Шкретія, Л.О. Дра-

гунова, К.П. Сахновського, Л.В. Волкова, В.О. Дрюкова, О.А. Шинкарук, а також наявність фундаментального підручника "Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте" (автор В.М. Платонов), випущеного у 1997 р. видавництвом "Олімпійська література" і перевиданого у багатьох країнах світу, включаючи Іспанію, Італію, Німеччину, Бразилію, а також навчального посібника "Теория и методика детского и юношеского спорта" (автор Л.В. Волков), випущеного тим самим видавництвом у 2002 р.

Основним змістом роботи кафедри є здійснення високоефективного викладання чотирьох загальнотеоретичних дисциплін: "Загальна теорія підготовки спортсменів", "Теорія юнацького спорту", "Адаптація і функціональні резерви спортсменів", "Сучасна система спортивного тренування" (магістратура).

Нині на кафедрі працюють висококваліфіковані фахівці. Завідує кафедрою В.М. Платонов, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії наук, заслужений діяч науки і техніки, автор понад 400 наукових і науково-методичних праць, у тому числі 70 книг — монографій, підручників, виданих більше ніж на 10 мовах у різних країнах світу.

Ю.М. Шкретій — кандидат педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії наук, заслужений працівник народної освіти України, головний редактор науково-теоретичного журналу "Теорія і методика фізичного виховання і спорту".

Л.О. Драгунов — кандидат педагогічних наук, професор, майстер спорту міжнародного класу, керівник предметної комісії з дисципліни "Загальна теорія підготовки спортсмена".

О.А. Шинкарук — кандидат педагогічних наук, професор, заступник головного редактора науково-теоретичного журналу "Наука в олимпийском спорте".

О.М. Лисенко — кандидат біологічних наук, доцент, керівник предметної комісії кафедри з дисципліни "Адаптація та функціональні резерви спортсменів".

О.А. Єременко — кандидат педагогічних наук, доцент, керівник предметної комісії "Теорія юнацького спорту" та "Сучасна система спортивної підготовки".

На кафедрі також працюють кандидати наук, доценти А.Ю. Дяченко, В.В. Томашевський, викладачі Л.В. Ясько, В.В. Білецька, Н.П. Спичак.

Великий внесок у розвиток кафедри зробили відомі фахівці, котрі працювали на ній у попередні роки. Серед них слід відмітити професорів В.О. Запорожа-

нова, В.В. Петровського, М.М. Булатову, К.П. Сахновського, С.Ф. Матвєєва, Б.М. Юшка, В.О. Дрюкова.

Нині науково-дослідна робота кафедри проводиться відповідно до розроблених основних напрямів Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту і є провідною у розробці ряду тем і напрямів наукових досліджень:

"Узагальнення знань і практичного досвіду спортсменів збірних команд України до Ігор Олімпіад і розробка рекомендацій щодо вдосконалення системи олімпійської підготовки" (керівник теми — доктор педагогічних наук, професор Володимир Платонов);

"Удосконалення системи управління параметрами тренувальної і змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів" (керівник напряму — кандидат педагогічних наук, професор Юрій Шкрєбтій);

"Удосконалення системи підготовки кваліфікованих спортсменів з урахуванням співвідношення тренувальних і змагальних навантажень" (керівник напряму — кандидат педагогічних наук, доцент Леонід Драгунов);

"Удосконалення системи багаторічного відбору й орієнтації спортсменів у різних видах спорту" (керівник напряму — кандидат педагогічних наук, доцент Оксана Шинкарук).

Крім співробітників кафедри в розробці наукових тем беруть участь докторанти, аспіранти і студенти.

Усього з початку 2003 р. професорсько-викладацьким складом кафедри опубліковано майже 200 наукових і науково-методичних праць, у тому числі і за кордоном.

У числі найгрунтовніших праць, підготовлених кафедрою останнім часом, слід відмітити підручник В.М. Платонова "Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті. Общая теория и ее практические приложения" (2004 г.), п'ятитомну "Енциклопедию олімпійського спорту" (2003—2005) та "Енциклопедию олімпійського спорту України", під час підготовки яких співробітники кафедри виконали значний обсяг роботи.

Найважливішим розділом роботи кафедри є підготовка науково-педагогічних кадрів. Починаючи з 1984 р., на кафедрі, з урахуванням її перетворень, було підготовлено понад 50 кандидатів і докторів наук.

Кафедра веде постійну роботу з науково-методичного забезпечення підготовки провідних спортсменів країни і збірних команд, тренерів, фахівців у сфері фізичної культури і спорту.

Провідні спеціалісти кафедри виступають з лекціями і повідомленнями, проводять наукові і методичні консультації, обмінюються досвідом і даними науково-дослідної роботи. Розповсюджують фахову сучасну науково-методичну літературу. Проводять семінари, "круглі столи" для тренерів, спортсменів, спортивних фахівців.

Кафедра теорії і методики фізичного виховання, рекреації і оздоровчої фізичної культури

Утворена у 1938 р.

Першими викладачами теорії і методики фізичного виховання були Микола Філь і Костянтин Куніцин.

Першим завідувачем кафедри київського періоду в 1944 р. був Ілля Кантор, якого змінив у 1946 р. Георгій Євсєєв. У 1950 р. кафедру очолив відомий фахівець в галузі фізичного виховання і спорту Микола Шерстюк, який одночасно (з 1952 по 1956 рр.) був ректором Київського державного інституту фізичної культури.

Законодавцями у формуванні навчальної дисципліни теорії і методики фізичного виховання у 1930—1970-ті роки виступали російські вчені (О.Д. Новиков, В.В. Белінович, Л.П. Матвєєв).

Тільки з приходом на посаду завідувача кафедри у КДІФК кандидата педагогічних наук Костянтина Михайлова (1961—1971 рр.) з'явилися перші українські навчально-методичні посібники з теорії і методики фізичного виховання, авторами яких були кандидат педагогічних наук, доцент Михайло Догадін і сам Костянтин Михайлов. У цих посібниках було представлено нові підходи до змісту і структури загальної теорії і методики фізичного виховання, що викладалися у фізкультурних вузах Української РСР.

Серед викладачів кафедри різних років слід згадати таких, як кандидати педагогічних наук, доценти Михайло Бунчук, Таїсія Дмитренко, Михайло Догадін,

Колектив кафедри теорії і методики фізичного виховання, рекреації і оздоровчої фізичної культури (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: В.П. Кравцов, В.П. Семененко, О.А. Благий, Г.Г. Словіус, Р.О. Лисенко, завідувач кафедри Т.Ю. Круцевич, М.М. Булатова, О.В. Давиденко, О.В. Андреева, О.Д. Кривчикова, А.М. Заяць; 2-й ряд: М.В. Михайлова, О.В. Клименко, А.А. Єракова, Р.В. Чудна, І.Ю. Берестецька, О.О. Довгич, М.В. Чернявський, А.О. Фандикова, М.А. Зайцева, Ю.О. Усачов, В.О. Ісаченко

Костянтин Михайлов, Леонід Соболев, Юрій Теппер, Євгенія Чернова, доценти Олексій Ледовський, Тарас Недільський.

У цей період на кафедрі почали розробляти наукові теми, що стосувалися дослідження вікових аспектів розвитку рухових здатностей дітей (Леонід Волков, Валерій Ареф'єв), а також методичних основ фізичного виховання (Михайло Догадін, Костянтин Михайлов, Леонід Соболев).

Починаючи з 1964 р. відбулося розділення дисципліни теорія і методика фізичного виховання на дві — власне теорія і методика фізичного виховання та основи спортивного тренування.

Інтенсивного розвитку вивчення та викладання проблем спортивного тренування набуло з приходом на посаду завідувача кафедри професора Валентина Петровського (1971—1991 рр.). Він підготував і видав кілька наукових праць, що визначили напрям його науково-педагогічної школи: "Чергування роботи і відпочинку в спортивному тренуванні" (1959 р.), "Кібернетика і спорт" (1973 р.), "Організація спортивного тренування" і "Біг на короткі дистанції" (1978 р.), "Режим тренувальних навантажень" (1982 р.). Валентин

Петровський запропонував нові підходи до методології фізичного виховання, що визначило систематизацію методів у теорії і методиці фізичного виховання, диференційований підхід до тренування школярів, що мають різні темпи фізичного розвитку, фізичну підготовленість, властивості вищої нервової діяльності. Під його керівництвом було захищено 30 кандидатських дисертацій. Його учнями є такі відомі фахівці у галузі фізичної культури і спорту, як Валерій Борзов, Віталій Поліщук, Володимир Дрюков, Тетяна Круцевич та ін.

У 1984 р. в інституті створюється кафедра теорії спорту, і всі дисципліни і розробки, що стосуються спорту вищих досягнень передаються на нову кафедру. Це дає можливість колективу кафедри сконцентрувати увагу на удосконаленні теоретико-методичних основ фізичного виховання і розробці нового напрямку диференційованого фізичного виховання школярів.

У 1990-х роках пріоритети особистісних потреб у державній політиці дали новий виток у розвитку фізичного виховання. На базі традиційних видів спорту почали інтенсивно розвиватися нові види рухової активності — аеробіка, шейпінг, аквааеробіка тощо. Попит населення на рекреаційні розваги й оздоровлення

з використанням рухової активності сприяє інтенсивному розвитку методики фізичного виховання, що мала підвести наукову базу, виявляти загальні і специфічні закономірності впливу нових видів рухової активності на організм людини, визначити можливість їх застосування в різні вікові періоди, способи дозування навантажень, їхні норми.

Інтенсивно розвивається оздоровчий напрям у наукових дослідженнях кафедри, який очолювала професор, доктор педагогічних наук Людмила Іващенко.

Вона розробляє основи нової навчальної дисципліни "Теорія і методика оздоровчої фізичної культури і масового спорту", яка у 1997 р. стає основою спеціалізації "Рекреація і оздоровча фізична культура".

У цей самий період формується науковий напрям оздоровчих аспектів фізичного виховання школярів, його програмно-нормативних основ, що очолює спочатку кандидат наук доцент, а згодом доктор наук з фізичного виховання і спорту професор Тетяна Круцевич.

З 1993 р. кафедра стає випускаючою, а з 1997 р. змінюється її назва — кафедра теорії і методики фізичного виховання, рекреації і оздоровчої фізичної культури.

З 1991 до 1999 рр. діяльністю кафедри, змінюючи один одного, керували кандидат педагогічних наук, доцент Володимир Глухов, кандидат педагогічних наук, доцент Анатолій Єфімов, доктор медичних наук, професор Геннадій Апанасенко.

З 1999 р. кафедру очолює доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Тетяна Круцевич. Під її керівництвом вперше в Україні у 2003 р. колектив кафедри у тісному співробітництві з провідними вченими Санкт-Петербурга підготував і видав підручник "Теорія і методика фізичного виховання" (у двох томах), де знайшли втілення сучасні методологічні підходи до трактування термінологічного апарату теорії і методики фізичного виховання, принципів, завдань, засобів і методів фізичного виховання, а також до структури і змісту навчальної дисципліни. Вперше у підручник включено розділ "Адаптивне фізичне виховання", автором якого є Рада Чудна — фахівець з медичною освітою, докторант кафедри, яка нині розробляє проблему реабілітації дітей із психофізіологічними порушеннями.

На кафедрі здійснюється підготовка спеціалістів з фізичного виховання (рекреація й оздоровча фізична

культура) на базі чотирьох років навчання і магістрів (один рік навчання).

З 2002 р. на кафедрі викладаються три базових дисципліни: "Теорія і методика фізичного виховання", "Теорія і методика оздоровчої фізичної культури і масового спорту", "Вступ до спеціальності", а також 19 спеціальних дисциплін для підготовки спеціалістів і магістрів з рекреації та оздоровчої фізичної культури.

Предметом спеціалізації "Рекреація і оздоровча фізична культура" є принципи і закономірності підвищення рівня фізичного стану людини під впливом різноманітних форм рухової активності. Навчальний план передбачає вивчення спеціальних дисциплін — методика викладання сучасних традиційних і нетрадиційних видів спорту (бодібілдінг, аеробіка, оздоровчий туризм і інші). Практичні заняття проводяться провідними фахівцями-тренерами з використанням новітнього тренажерного устаткування та інноваційних технологій.

Понад 200 випускників кафедри працюють в усіх ланках фізкультурного руху, у різних фізкультурно-спортивних організаціях та об'єднаннях нового зразка (фітнес-клубах, центрах здоров'я тощо), у громадських організаціях, молодіжних об'єднаннях, добровільних спортивних товариствах, федераціях масового спорту (аеробіка, фітнес, спортивні танці, більярд та ін.), а також в установах сфери освіти і туризму.

Кафедра теорії і методики фізичного виховання, рекреації і оздоровчої фізичної культури організовує і проводить кілька видів педагогічних практик. У плані підготовки фахівців, що професійно опановують майстерність викладача фізичної культури і спорту в різних сферах соціальної діяльності, педагогічна практика в школі посідає значне місце. У 1960-ті роки педагогічна практика проводилася відповідно до навчального плану інституту на базі кращих освітніх шкіл і ДЮСШ тривалістю 8 тижнів (4 тижні в середній загальноосвітній школі, 4 тижні в ДЮСШ). З 1972 р., крім педагогічної практики в школі, кафедрою проводилася практика у піонерських таборах (тривалістю 4 тижні).

Виходячи з потреби галузі, інтенсивного розвитку нових видів рухової активності, відкриття фітнес-центрів і фізкультурно-оздоровчих груп, виникла необхідність у підготовці фахівців нового профілю, що володіють сучасними фізкультурно-оздоровчими технологіями. З цією метою з 1998 р. для студентів першо-

го курсу, які спеціалізуються з рекреації та оздоровчої фізичної культури, проводиться ознайомча практика (обсягом 36 годин) без відриву від навчальних занять. Студенти відвідують кращі фізкультурно-оздоровчі організації — для формування уявлення про цю спеціальність.

Для студентів четвертого курсу вводиться практика за профілем майбутньої роботи у спортивних клубах вищих навчальних закладів, фізкультурно-оздоровчих організаціях, що надають послуги населенню засобами фізичної культури.

З 1998 р. кафедра здійснює підготовку магістрів, проводячи стажування (обсягом 180 годин) з відривом від навчальних занять протягом п'яти тижнів, а з 2001 р. підготовка магістрів ведеться за двома спеціальностями: "Рекреація і оздоровча фізична культура" та "Теорія і методика оздоровчої фізичної культури і масовий спорт" (з відривом від навчальних занять обсягом 270 годин).

Стажування проводиться з метою реалізації професійних умінь і навичок, отриманих в університеті з фізкультурно-оздоровчої роботи, і проведення досліджень для написання магістерських робіт.

Колектив кафедри здійснює і велику науково-дослідну роботу.

Професорсько-викладацький склад кафедри за 50 років підготував понад 120 кандидатів і докторів наук. Серед кандидатів наук, підготовлених на кафедрі, понад два десятки іноземних громадян (з Сьєрра-Леоне, Гвінеї, Мозамбіку, Йорданії, Ізраїлю, Афганістану, Греції, Китаю).

Викладачі кафедри беруть участь у міжнародних конгресах, конференціях, симпозиумах — як організатори і доповідачі.

Професор Марія Булатова є президентом Олімпійської академії України і керівником наукового напрямку з олімпійської освіти. Професор Тетяна Круцевич керує науковим напрямом Зведеного плану НДР

"Теоретико-методичні основи фізичного виховання". З 2004 р. в НДІ НУФВСУ відкрито наукову лабораторію "Теоретико-методологічних основ фізичного виховання школярів та молоді", яку очолює доцент, кандидат педагогічних наук Олександра Благій. Тематикою досліджень цієї наукової лабораторії є удосконалення програмно-нормативних основ фізичного виховання школярів. Викладачами кафедри за час її існування опубліковано понад 1300 праць з актуальних проблем теорії і методики фізичного виховання, спортивного тренування і масової фізкультурно-оздоровчої роботи.

На кафедрі дотримуються традицій кращих викладачів теорії і методики фізичного виховання попередніх поколінь, проводиться науково-методична і професійна підготовка молодих викладачів. Плідно працюють у колективі викладачі із сорокарічним досвідом педагогічної діяльності, такі як Галина Смоліус — почесний працівник вищої школи СРСР, старший викладач; доцент, кандидат педагогічних наук Олена Давиденко, яка підготувала плеяду молодих науковців. Щороку кафедра поповнюється молодими викладачами з числа випускників магістратури.

Нині на кафедрі працюють 22 викладачі, серед них — два професори, доктори наук, сім доцентів кандидатів наук. Три викладачі працюють над докторськими дисертаціями, п'ять — над кандидатськими.

Сьогодення кафедри визначається перспективними напрацюваннями у різних сферах діяльності, стратегією яких є наукові дослідження у створенні моделі системи фізичного виховання різних груп населення. Важливим чинником цього є забезпечення оптимальної рухової активності у повсякденній діяльності людини, здорового способу життя і формування гуманістичних цінностей фізичної культури для удосконалення змісту навчального процесу студентів і підготовки конкурентоспроможних фахівців з фізичної культури і спорту.

Кафедра олімпійського і професійного спорту

Утворена у 1992 р.

З часу здобуття Україною незалежності фізкультурна освіта зазнала принципових змін. Фізичне виховання і спорт уперше набули статусу самостійної галузі системи знань та наукових досліджень, що реалі-

зуються у напрямах: "Олімпійський і професійний спорт" та "Фізичне виховання різних груп населення". У зв'язку з цим змінилися вимоги суспільства до якості підготовки спеціалістів, тому впровадження у спеціальну освіту, за ініціативи професора В.М. Пла-

Колектив кафедри олімпійського і професійного спорту (2005 р.). Від лівої: Я.С. Щербашин, І.С. Павлюк, О.В. Борисова, завідувач кафедри С.Ф. Матвеев, І.О. Когут, Т.А. Кропивницька, Л.О. Радченко, О.С. Брегус

тонова, самостійної комплексної системи знань створило сприятливі передумови формування фундаментальних засад фахової підготовки кадрів для спортивної галузі.

Практичне втілення навчально-наукового проекту з викладанням трьох навчальних дисциплін: "Олімпійський спорт", "Теорія і методика підготовки спортсменів", "Професійний спорт" успішно здійснює у НУФВСУ кафедра теорії спорту, яка була перетворена у кафедру олімпійського і професійного спорту.

Поширення ідей олімпізму в систему освіти і виховання, зв'язок олімпійського спорту з професійним і спортом інвалідів стали основою для подальшого удосконалення процесу навчання і досліджень з урахуванням історичних, гуманістичних, організаційно-правових, економічних, соціальних і педагогічних факторів. Тому кафедру олімпійського і професійного спорту було реорганізовано у дві окремі кафедри: "Олімпійського і професійного спорту" і "Теорії і методики спортивної підготовки і резервних можливостей спортсменів".

З 2000 р. кафедру очолює кандидат педагогічних наук, професор Сергій Матвеев — заслужений працівник народної освіти України, провідний фахівець в галузі спортивних єдиноборств. Дослідницька діяльність професора С. Матвеева відображена у 10 підручниках, чотири з яких видано за кордоном, та у по-

над 300 інших наукових публікаціях.

Сьогодні на кафедрі працюють висококваліфіковані фахівці.

В.П. Карленко — кандидат педагогічних наук, доцент, майстер спорту міжнародного класу, заслужений тренер СРСР та УРСР.

О.В. Борисова — кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, керівник предметних комісій кафедри з дисциплін "Професійний спорт" та "Організаційні аспекти олімпійського і професійного спорту".

Л.О. Радченко — кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, керівник предметних комісій кафедри з дисциплін "Олімпійський спорт" та "Олімпійський і професійний спорт".

І.О. Когут — кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, керівник предметної комісії кафедри з дисципліни "Спорт інвалідів".

На кафедрі також працюють: кандидат наук з фізичного виховання і спорту Т.А. Кропивницька, старші викладачі Я.С. Щербашин, І.С. Павлюк; викладачі А.А. Фортунатов, Є.В. Гончаренко, Є. Ю. Павленко.

Вагомий внесок у розвиток спортивної науки і практики і, зокрема, у діяльність кафедри олімпійського та професійного спорту внесли такі відомі фахівці, як Марія Булатова, Вадим Запорожанов, Валентин Петровський, Костянтин Сахновський, Оксана Шинкарук, Леонід Драгунов, Борис Юшко.

Загалом на кафедрі олімпійського і професійного спорту у різні часи її функціонування працювали 8 професорів, 10 доцентів, 10 старших викладачів та 15 викладачів, було захищено 14 докторських та кандидатських дисертацій, опубліковано понад 1000 наукових і науково-методичних праць.

Діяльність кафедри здійснюється у чотирьох основних напрямках: навчальному, науковому, підвищення кваліфікації, координаційному.

Навчальна діяльність реалізується у процесі викладання дисциплін "Олімпійський спорт", "Професій-

ний спорт", "Спорт інвалідів" — на кваліфікаційному рівні "спеціаліст" та "Організаційні аспекти олімпійського і професійного спорту" — на кваліфікаційному рівні "магістр". У скорочених варіантах ці дисципліни включено до навчальних планів факультетів фізичної реабілітації і спортивної медицини, заочного навчання і післядипломної підготовки.

Введення за ініціативою В.М. Платонова до навчального плану університету згаданих спеціальних дисциплін (вперше у світі) зумовлене об'єктивними потребами опанування сучасними знаннями, вміннями та навичками, які б дозволяли орієнтуватися у тонкощах вимог професійно-спортивного сьогодення. Це сприяло не лише підвищенню рівня фахових знань студентів, але й надало їм нові можливості у працевлаштуванні після завершення навчання у вузі.

Навчальна дисципліна "Олімпійський спорт" введена у 1992 р. Предметною областю її є вивчення історії та розвитку олімпійського руху, його ідеалів і принципів, місця у системі сучасного суспільного життя, організаційно-правових, соціально-економічних, політичних та гуманістичних основ олімпійського спорту, а також формування у студентів знань у галузі олімпійської освіти.

Навчальна дисципліна "Професійний спорт" введена у 1994 р. Предметною областю її є вивчення історії виникнення та розвитку професійного спорту, його впливу на особистість та суспільство, встановлення взаємозв'язку професійного спорту з іншими сферами суспільної діяльності, характеристика видів професійного спорту, визначення організаційної структури професійного спорту та його економічних і правових основ, обґрунтування ефективних методів відбору та підготовки спортсменів, аналіз стану та перспектив розвитку професійного спорту в світі, у тому числі в Україні та Росії.

Навчальна дисципліна "Спорт інвалідів" введена у 2003 р. Предметною областю її є вивчення історії та організаційних аспектів спорту інвалідів, програми змагань та особливостей видів інваспорту, класифікації спортсменів-інвалідів, спортивної підготовки різних нозологічних груп інвалідів. У рамках практичних занять передбачено участь студентів в організації, проведенні та суддівстві спортивних змагань серед інвалідів.

Дисципліна "Організаційні аспекти олімпійського і професійного спорту" введена у 2000 р. Предметною

областю її є вивчення організаційних, соціально-економічних та політичних аспектів розвитку сучасного олімпійського, професійного спорту і спорту інвалідів на національному і міжнародному рівнях, а також в різних країнах світу.

Для викладання згаданих дисциплін було розроблено і реалізовано спеціальний комплекс організаційного і науково-методичного супроводження процесу підготовки студентів. У видавництві "Олімпійська література" при НУФВСУ вийшли в світ перші (і єдині у світі) фундаментальні підручники — "Олімпійський спорт" (у двох томах), автори В.М. Платонов і С.І. Гуськов, "Професійний спорт" та "Енциклопедія олімпійського спорту" (у п'яти томах) за загальною редакцією В.М. Платонова.

Згідно з рішенням ученої ради НУФВСУ від 1 жовтня 2000 р. кафедра олімпійського і професійного спорту є відповідальною за підготовку фахівців на освітньо-кваліфікаційному рівні "магістр". З 2000 р. кваліфікацію "магістр" з олімпійського і професійного спорту отримали 50 молодих фахівців, які мають змогу працювати науковими співробітниками у науково-дослідних установах та у науково-дослідних підрозділах вузів, завідувачами лабораторій у спеціалізованих науково-дослідних закладах, викладачами у вузах III і IV рівнів акредитації, провідними методистами з фізичної культури, тренерами-викладачами з видів спорту, начальниками команд та державними тренерами з видів спорту, керівниками підприємств спортивної спрямованості.

З метою підвищення ефективності підготовки магістрів з 2004 р. на кафедрі олімпійського і професійного спорту покладено відповідальність за організацію і проведення стажування. Під час занять магістри набувають теоретичних і практичних знань стосовно удосконалення всіх компонентів спортивної підготовки та змагальної діяльності, організаційної структури, науково-методичного, кадрового, правового, фінансово-економічного, матеріально-технічного, медико-біологічного та інформаційного забезпечення національних збірних команд України, федерацій з видів спорту, Міністерства України у справах молоді і спорту, науково-дослідних установ, Національного антидопінгового центру, шкіл олімпійського резерву, професійних ліг України та спортивних клубів, а також особливостей роботи структурних підрозділів НУФВСУ.

Тісний зв'язок змісту навчальних дисциплін із кваліфікаційними характеристиками професійної придатності майбутніх фахівців дозволяє розглядати координаційний напрям як один із головних у діяльності кафедри.

Важливим напрямом роботи кафедри є наукова діяльність. Традиційні дослідження проблем спортивного тренування здійснюються паралельно з науковим обґрунтуванням гуманістичних і організаційно-педагогічних аспектів олімпійського, професійного спорту та спорту інвалідів, кінцевим результатом яких є підготовка докторських та кандидатських дисертаційних робіт.

Згідно зі Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на кафедрі розробляється наукова тема "Теоретико-методичні основи розвитку професійного спорту в Україні". Керівник теми — кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент Ольга Борисова. У розробці теми беруть активну участь співробітники кафедри, аспіранти, магістранти та студенти. Викладачі кафедри забезпечували та забезпечують науково-методичний супровід підготовки збірних команд країни з плавання, легкої атлетики, спортивної боротьби, веслування на байдарках і каное, тенісу, фехтування.

Основними шляхами підвищення кваліфікації фахівців кафедри є участь у різних конгресах, конференціях та семінарах, робота у мережі Інтернет. Викладачі кафедри беруть участь у підготовці енциклопедій, написанні підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, статей. Студенти, магістранти та аспіранти кафедри неодноразово були переможцями та призерами університетських, загальноукраїнських та міжнародних наукових конференцій.

Колектив кафедри щорічно організовує і проводить міжнародні комплексні заходи з проблем олімпійського, професійного спорту та спорту інвалідів. В рамках заходів, як правило, відбуваються науково-практичні конференції, засідання круглих столів, семінари-наради з підвищення кваліфікації провідних фахівців галузі олімпійського і професійного спорту і спорту інвалідів.

Діяльність кафедри олімпійського і професійного спорту НУФВСУ здійснюється у тісній взаємодії з різними структурними підрозділами сфери фізичного виховання і спорту на університетському, національному та міжнародному рівнях. На університетському рівні — це співробітництво зі спортивними та теоретичними кафедрами, аспірантурою, докторантурою, факультетами денної та заочної форм навчання, Науково-дослідним інститутом НУФВСУ тощо. На національному рівні — зв'язки з Українською академією наук, Державним науково-дослідним інститутом фізичної культури і спорту, Олімпійською академією України, теоретичними та спеціальними кафедрами вищих навчальних закладів України (у Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Луцьку, Львові та інших містах). На міжнародному рівні — співробітництво з відділом наукових досліджень Міжнародного олімпійського комітету, з Олімпійським музеєм у Лозанні, Міжнародною олімпійською академією, а також з різними зарубіжними вищими навчальними закладами, серед яких — Національний інститут фізичного виховання (Барселона, Іспанія), Академія фізичного виховання (Варшава, Польща), Академія фізичного виховання, (Москва, Росія), Академія фізичного виховання і спорту (Пекін, Китай); Центр П'єра де Кубертена (Париж, Франція); Інститут фізичної культури (Ухань, Китай) тощо.

Кафедра психології і педагогіки

Утворена у 1945 р.

Розвиток кафедри психології і педагогіки і формування її науково-педагогічної школи почалися у 1950-х роках. У цей період кафедру очолював професор Іван Єременко, зміцнивши секцію педагогіки і збільшивши викладацький склад до шести осіб. Наукові інтереси кафедри на той час були зосереджені в основному на дослідженнях педагогічних проблем фізичного виховання і спорту.

У 1959—1965 рр. робота кафедри здійснювалась під керівництвом кандидата педагогічних наук, доцента Микити Богуша. В цей період основну увагу приділяли розвитку секції психології. На кафедрі під керівництвом кваліфікованих викладачів, розпочав активну діяльність студентський науковий гурток, основна робота якого була зосереджена на вивченні актуальних проблем психології фізичного виховання і психології спортивної діяльності.

Кафедра психології і педагогіки (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: В.І. Воронова, І.В. Толкунова, завідувач кафедри Г.В. Ложкін, Т.В. Петровська, О.В. Прокопенко; 2-й ряд: А.Б. Колосов, І.І. Смоляр, Н.Ю. Волянук, О.Р. Гринь, В.І. Ковальчук, Р.Н. Глоба

У 1965—1986 рр. кафедру очолював кандидат педагогічних наук, професор Іван Онищенко. З цього часу на кафедрі починається інтенсивна робота з підготовки науково-педагогічних кадрів для галузі фізичної культури і спорту.

У цей період були видані навчальні посібники "Психологія фізичного виховання" І. Онищенка і перший у країні підручник для вузів фізичного виховання і спорту "Психологія", де кафедра була представлена окремими розділами.

Плідна робота І. Онищенка була відзначена престижними відзнаками вищої школи СРСР і медаллю "За трудову відзнаку" (1990 р.).

Більшість викладачів нинішнього складу кафедри (кандидати наук, доценти Олександр Гринь, Валентина Воронова, Тетяна Петровська, Інна Толкунова) пройшли підготовку в аспірантурі кафедри.

У 1970—1980-х роках кафедра вела активну роботу, спрямовану на підвищення якості навчальної, методичної, наукової та інших видів діяльності. Професорсько-викладацький склад брав участь у виконанні планових тем НДР — як самостійно, так і у співробітництві з іншими кафедрами інституту. У складі КНГ співробітники кафедри вели роботу з психологічного забезпечення підготовки збірних команд країни до

спортивних змагань різного рівня. Основний акцент робився на дослідженні проблем психології спорту.

Ряд викладачів кафедри у цей період були направлені на роботу до зарубіжних країн — на Кубу, в Алжир та ін. — для надання науково-методичної допомоги у підготовці спеціалістів фізичного виховання і спорту.

У 1986—1990 рр. кафедрою керував кандидат психологічних наук, доцент Микола Гуменюк.

З 1990 р. кафедру психології та педагогіки очолює Заслужений діяч науки і техніки України, доктор психологічних наук, професор Георгій Ложкін. Разом з базовими навчальними дисциплінами — психологією та педагогікою — на кафедрі введено такі нові самостійні курси, як: "Психологія спорту", "Педагогічна майстерність", "Медична психологія", "Гендерна психологія", "Психологія здоров'я" та ін.

З 1994 р. на кафедрі вперше в СНД розпочато підготовку магістрів за спеціальністю "Психологія спорту". Понад 60 випусників магістратури отримали відповідні дипломи, один з них, Олег Кокун, став доктором психологічних наук, а шестеро захистили кандидатські дисертації з психології та з фізичного виховання і спорту.

Випусники магістратури поповнюють професорсько-викладацький склад кафедри психології і педагогіки (Ірина Смоляр, Ольга Прокопенко), кафедри спортивних ігор (Світлана Шутова), кафедри водних видів спорту (Софія Сальнікова, Уляна Корнейко) та ін.

На кафедрі психології і педагогіки підготували і захистили дисертації заслужені майстри спорту: чемпіони світу з боксу — Віктор Савченко, нині — доктор педагогічних наук, професор (ректор Дніпропетровського ДІФК), семиразова чемпіонка світу з академічного веслування Олена Терьошина (кандидат психологічних наук, доцент) і майстер спорту міжнародного класу, чемпіон Європи з веслування на каное Олександр Солтик (кандидат наук з фізичного виховання і спорту) — нині вони очолюють кафедри в інших вузах України.

З 1992 р. кафедра психології і педагогіки координує роботу Асоціації спортивної психології України,

є членом Європейської асоціації спортивної психології, здійснює наукові контакти зі спортивними психологами з країн СНД та інших держав (Канади, США, Ірландії, Чехії, Бельгії, Венесуели тощо), також веде підготовку спеціалістів — громадян зарубіжних країн. Магістрами з психології спорту стали студенти Китаю, Литви та Ізраїлю. У 2001 р. захистив кандидатську дисертацію Жабер Рамзі (Палестина). А у 2002 р. захистив докторську дисертацію Войцех Ришковські (Польща), в 2005 — кандидатську дисертацію С. Кенані (Туніс).

Професорсько-викладацький склад кафедри, докторанти, аспіранти і студенти беруть участь у виконанні теми НДР "Психолого-педагогічні резерви розвитку особистості в спортивно-просвітницькій галузі" (керівник — професор Георгій Ложкін). Творчі контакти з провідними академічними установами України дали змогу кафедрі випустити у світ навчально-методичні посібники "Психологія спорту" (Валентина Воронова, Олександр Гринь, Георгій Ложкін), "Имідж юного футболіста" (Валентина Воронова і Євген Позднишев), "Мастерність спортивного педагога" (Тетяна Петровська); "Педагогічна майстерність" (Тетяна Петровська, Інна Толкунова), "Психологія взаємодії в системі "тренер-спортсмен" (Наталія Волянчук та ін.), "Психологія здоров'я людини" (Георгій Ложкін, Інна Толкунова), "Основи психології" (Георгій Ложкін та ін.), "Гендерная психологія" (за участю всіх співробітників кафедри), що істотно розширило інформаційну базу для підготовки студентів.

Учені кафедри здійснюють психологічний супровід навчально-тренувального процесу і змагань у взаємодії зі спортивними федераціями України: футболу (Валентина Воронова), зимових видів спорту (Георгій

Ложкін), легкої атлетики (Олександр Гринь), водного слалому (Ольга Прокопенко). Співробітники кафедри регулярно беруть участь у науково-методичних семінарах для тренерського складу федерацій: гімнастики (Тетяна Петровська), легкої атлетики (Наталія Волянчук, Олександр Гринь), гандболу та ін.

Завдання кафедри нині спрямовані на підвищення якості та ефективності навчальної, методичної, наукової та інших основних видів діяльності.

Велика увага приділяється підготовці висококваліфікованих спеціалістів, які проходять навчання на кафедрі на освітньому рівні "магістр". Понад 60 випускників магістратури отримали відповідні дипломи, один із них, О. Кокун, став доктором психологічних наук, а шість — захистили кандидатські дисертації.

Підтримання творчих контактів з провідними навчальними та академічними закладами України дозволяє здійснювати розробку наукових проблем, необхідних навчально-методичних матеріалів, посібників. Кафедра бере участь у проведенні експерименту з переходу на кредитно-модульну систему організації навчального процесу в університеті, що зумовлено євроінтеграційними процесами у навчанні.

Активна взаємодія зі спортивними федераціями України дозволяє здійснювати допомогу з психологічного забезпечення і супроводу навчально-тренувального процесу та змагань.

Співробітники кафедри є визнаними спеціалістами в галузі фізичного виховання та спорту, входять до складу редакційних колегій журналів "Теорія і методика фізичного виховання" (Валентина Воронова); "Наука в олімпійському спорті" (Георгій Ложкін), "Спортивный психолог" (Росія), "Нагакат" (Іран) (Георгій Ложкін).

Кафедра гуманітарних і соціально-економічних дисциплін

Утворена у 1992 р.

Рішенням ученої ради Київського державного інституту фізичної культури від 21 червня 1991 р. замість ліквідованих кафедр філософії і культурології та історії і економічної теорії було створено кафедру суспільних наук. Наступного року цю кафедру було перейменовано у кафедру гуманітарних і соціально-

економічних дисциплін, що більшою мірою відповідає завданням та характеру її діяльності.

На долю нового колективу випало нелегке завдання — докорінно трансформувати зміст навчально-виховного процесу, звільнити його від ідеологічних штампів та надати гуманітарного спрямування усім навчальним дисциплінам та курсам. Вирішення цього

Кафедра гуманітарних і соціально-економічних дисциплін (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: О.В. Терещенко, Н.М. Довгич, О.М. Діденко, Т.В. Довбенко, завідувач кафедри Ю.П. Мічуда, В.Д. Калита, Н.О. Верзіліна, І.А. Лисенко, О.В. Попова, А.В. Сміновська, О.Я. Вдовина; 2-й ряд: С.В. Бичатин, О.В. Тімашева, С.В. Свистунов, Н.В. Ткаченко, Г.С. Машеренкова, К.В. Циганюк, Ю.І. Довгенько, О.М. Вареник, А.О. Смолка, М.Ф. Дубовенко, Н.М. Петрик

завдання було б неможливим, якби колектив кафедри не спирався на власний інтелектуальний та професійний потенціал, здатність вчасно відгукнутися на нові суспільні реалії, вимоги часу, а також на досвід, накопичений чисельними кафедрами-попередниками.

Щодо останнього, то слід насамперед відзначити керівників суспільствознавчих кафедр, яких з моменту заснування вузу у 1934 р. було дуже багато. Це Микола Таранчук (1934—1939 рр.), Наталія Лещинська (1939—1941 рр.), Григорій Бандурко (1945—1952 рр.), Сергій Кіхтев (1952—1959 рр.), Анатолій Тихоход (1959—1972 рр.), Віра Кольченко (1972 — 1973 рр.), Василь Морозов (1973—1978 рр.), Леонід Куліченко (1978—1982 рр.), Віктор Малишев (1983—1987 рр.), Микола Купрій (1983—1988 рр.), Клара Шаповалова (1987 р.), Олександр Нельга (1987—1991 рр.), Анатолій Поручник (1987—1988 рр.). З 1988 р. кафедру очолює кандидат економічних наук, професор Юрій Мічуда. Слід також відмітити великий внесок у розвиток кафедри викладачів, які віддали ба-

гато років педагогічній, науковій та виховній діяльності у вузі. Серед них: Михайло Мартишевський, Антон Меленевський, Жанна Суптель, Аделіна Бандровська, Світлана Лисова, Леоніда Дідковська, Ганна Ландарь та ін.

Нині продовжують примножувати здобутки кафедри викладачі-ветерани — кандидати наук, доценти Володимир Калита, Олександр Діденко, Микола Дубовенко, які плідно працюють як зі студентами, так і з молодими викладачами кафедри, щедро віддаючи їм свої всебічні знання та безцінний життєвий досвід.

З 1996 р. кафедра опановує новий напрям діяльності — підготовку фахівців зі спеціальності "Олімпійський та професійний спорт (менеджмент і управління фізичним вихованням і спортом)" на освітніх рівнях "спеціаліст" і "магістр". Цей напрям забезпечує група викладачів, частина з яких є носієм традицій кафедр вузу, що за різних часів здійснювали підготовку управлінських кадрів для сфери фізичної культури і спорту.

У 1934 р. було створено кафедру історії та організації фізичної культури (завідувач — Григорій Євсєєв), яка перервала свою діяльність у 1941 р., і у повоєнний період працювала під керівництвом Євгенії Чернової). У 1972 р. цей підрозділ отримав назву — кафедра організації управління фізкультурним рухом та історії фізичної культури (завідувач — Юрій Теппер). У цей період на кафедрі викладали такі відомі фахівці, як Григорій Євсєєв, Микола Бунчук.

У 1982 р. розпочалась підготовка організаторів масової фізкультурно-оздоровчої роботи і туризму. А з 1986 р. підготовка кадрів здійснювалася вже за двома напрямками — викладач масової фізичної культури та організатор фізкультурно-масової роботи на кафедрі організації та методики масової фізичної культури (завідувач — Юрій Євтушок). У 1987 р. на її основі було створено ще одну кафедру — історії та управління фізкультурним рухом (завідувач — Наталя Верзіліна).

З 1993 р. кафедра управління фізичною культурою і спортом (завідувач — Михайло Бака) розпочала підготовку фахівців за спеціалізацією "Менеджмент та управління фізичним вихованням і спортом". Значний внесок у формування та вдосконалення науково-методичного забезпечення навчального процесу зробили професори Микола Жмарьов, Володимир Панюков, доцент Микола Туленков.

Нині кафедра гуманітарних та соціально-економічних дисциплін розгортає свою діяльність у двох головних напрямках:

- соціально-гуманітарна та економічна підготовка фахівців усіх спеціальностей з фізичного виховання і спорту;

- підготовка фахівців з менеджменту та маркетингу фізичного виховання і спорту.

Перший напрям забезпечується викладанням комплексу дисциплін протягом усього періоду підготовки фахівців освітнього рівня "спеціаліст": "Історія України", "Українська та зарубіжна культура", "Основи економічної теорії", "Філософія", "Соціологія", "Основи права", "Релігієзнавство".

У рамках другого напрямку студентами, які проходять фахову підготовку на освітніх рівнях "спеціаліст" та "магістр", викладаються дисципліни "Менеджмент і управління фізичною культурою і спортом", "Основи менеджменту", "Менеджмент фізкультурно-спортивних організацій", "Операційний менеджмент", "Менеджмент

персоналу", "Організаційне проектування та бізнес-планування", "Спортивний маркетинг", "Макроекономіка", "Ринкові відносини та підприємництво у сфері фізичної культури і спорту", а також ряд спецкурсів. Студенти проходять практику та стажування за профілем майбутньої спеціальності у провідних фізкультурно-спортивних організаціях, що належать до різних форм власності, беруть участь як менеджери у проведенні різноманітних спортивних заходів, зокрема у фітнес-конвенціях фірм "Nike" та "Планета Фітнес".

Отримані за період навчання фахові знання студенти викладають у дипломних та магістерських роботах, у яких вони визначають та обґрунтовують засоби розв'язання найактуальніших проблем менеджменту та управління у сфері фізичної культури і спорту в Україні.

Кафедра також здійснює перепідготовку фахівців з вищою освітою.

За майже десятирічний період кафедрою підготовлено понад 250 фахівців зі спортивного менеджменту. Переважна кількість випускників кафедри успішно застосовує набуті знання та навички в організаціях та закладах вітчизняної сфери фізичної культури і спорту. Їх можна зустріти серед провідних фахівців Міністерства України у справах молоді і спорту, в апаратах управління спортивних федерацій та добровільних спортивних товариств, на посадах менеджерів престижних фітнес-клубів, у засобах масової інформації тощо. Окремі з них є засновниками та керівниками приватних фірм, що надають населенню фізкультурно-спортивні та маркетингові послуги. Кращі випускники, які виявили схильність до науково-педагогічної діяльності, успішно працюють на кафедрі.

Колектив кафедри докладає багато зусиль аби постійно вдосконалювати дидактичне забезпечення навчального процесу. Провідні фахівці кафедри є авторами або співавторами навчальних програм, підручників та навчальних посібників. Завідувач кафедри, професор Юрій Мічуда — автор навчального посібника "Ринкові відносини та підприємництво у сфері фізичної культури і спорту", укладач ряду навчально-методичних розробок з економічної теорії та спортивного маркетингу. Доцент Олександр Діденко — один із співавторів підручника "Основи економічної теорії", доценти Володимир Калита, Микола Дубовенко — укладачі навчально-методичних розробок з дисциплін "Історія України" та "Релігієзнавство".

Кафедра має усталені традиції у здійсненні науково-дослідної роботи. Серед викладачів кафедр-передників було багато авторів наукових монографій та статей. Доктор філософських наук, професор Сократ Гурвич — автор понад 150 наукових робіт з проблем філософії та виховної роботи, у тому числі монографій "Философские вопросы медицины", "Философские проблемы медицины", "Воспитательная работа со спортсменами". Понад 150 публікацій з проблем військової історії, виховної роботи у спортивному колективі було на рахунку кандидата історичних наук, доцента Михайла Мартишевського. Результатом наукових досліджень професора Миколи Жмарьова стали чисельні праці з питань управління сферою фізичної культури і спорту, у тому числі монографії "Системный подход и целевое управление в спорте", "Управление деятельностью спортивной организации".

Протягом 1990-х років та у 2000-х роках кафедра здійснювала наукові дослідження за темами, які у різні роки входили до Зведених планів науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту. Дослідження здійснювались за трьома головними напрямками. Перший напрям досліджень, яким керував доктор філософських наук, професор Володимир Панюков, був присвячений проблемам формування фізкультурно-спортивних цінностей у суспільній свідомості населення України. Другий напрям (науковий керівник кандидат економічних наук, професор Юрій Мічуда) — виявленню закономірностей становлення та розвитку спортивного маркетингу та застосування ринкових технологій фізкультурно-спортивними організаціями України. У рамках третього напрямку (науковий керівник кандидат педагогічних наук, доцент Наталія Верзіліна) досліджувались проблеми формування системи управління сферою фізичної культури і спорту у нових соціально-економічних умовах. До проведення досліджень широко залучались аспіранти кафедри, а також студенти та магістранти кафедри.

За підсумками досліджень опубліковано понад 200 робіт, у тому числі розділи монографій, наукові статті у вітчизняних та зарубіжних виданнях. Головні наукові здобутки оприлюднювались на конгресах та конференціях, зокрема на щорічному міжнародному конгресі "Сучасний олімпійський спорт та спорт для всіх".

Слід відмітити, що наукові дослідження кафедри мали не лише теоретичний характер, а також були спрямовані на вирішення актуальних проблем розвитку сфери фізичної культури і спорту України у нових соціально-економічних умовах. Підтвердженням цього стало включення наукових керівників тем до складу творчих колективів, які розробляли проекти документів, що сьогодні відіграють визначальну роль у розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Це закон України "Про фізичну культуру і спорт" (1993 р.), Цільова комплексна програма "Фізичне виховання — здоров'я нації" (1998 р.), Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту (2004 р.).

Вчені кафедри постійно співпрацюють з центральними органами виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту, Національним олімпійським комітетом України, громадськими організаціями фізкультурно-спортивного спрямування, спортивними видавництвами. Професор Юрій Мічуда протягом тривалого часу виконує обов'язки члена Наукової ради та члена ліцензійної комісії Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту, є членом редакційних колегій наукових журналів "Наука в олімпійському спорті" та "Теорія і методика фізичного виховання і спорту", а також деканом Олімпійської академії України.

Одним із важливих напрямів своєї діяльності кафедра визначила підготовку науково-педагогічних кадрів. З 1996 р. в аспірантурі навчалися вісім аспірантів, п'ять з яких успішно захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту. Серед них громадяни Сирії та Палестини. Ними були проведені дослідження, спрямовані на практичне вирішення нагальних проблем розвитку фізичної культури і спорту у країнах, де вони мешкають. Так, громадянин Палестини Абдельрахман МА Найрат, який захистив дисертацію "Формування державної політики у сфері фізичної культури і спорту в Палестині" (науковий керівник професор Юрій Мічуда), сьогодні успішно впроваджує у практику результати своїх досліджень як провідний фахівець Міністерства молоді та спорту Палестини.

Сьогодні колектив кафедри активно працює над удосконаленням усіх напрямів своєї діяльності, докладає зусилля аби відповідати вимогам нової епохи.

Кафедра української і іноземних мов

Колектив кафедри української і іноземних мов (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: Л.Г. Белокопитова, В.П. Лоцихіна, Н.М. Слободяник, Т.В. Мартіросова, Т.Б. Субботіна, завідувач кафедри Л.М. Бардіна, Л.З. Доценко, Н.Ю. Алексеєва, Л.В. Валігура, Л.А. Корж; 2-й ряд: С.В. Вятчаніна, Н.Г. Назаренко, Л.В. Глуценко, Я.В. Манаєва, В.Л. Шепелюк, Л.Є. Хорунжева, І.І. Коваленко, Л.С. Світнієва, Ю.М. Кондратенко, Я.В. Ферстюк

Утворена у 1949 р.

До 1953 р. її очолювала Ніна Павлова-Барятинська. У 1953—1960 рр. завідувачем кафедри був Микола Марфієвич. Протягом 1960—1964 рр. завідувала кафедрою Ольга Авраменко. З 1964 до 1991 р. кафедру іноземних мов Київського державного інституту фізичної культури очолювала кандидат філологічних наук, доцент Любов Ліпська. Вона працювала в університеті 43 роки. За участь у київському підпіллі учасник бойових дій Л.О. Ліпська була нагороджена медалями та орденом Вітчизняної війни II ступеня.

У Київському державному інституті фізичної культури до складу кафедри іноземних мов входила секція російської мови, яка у 1978 р. була реорганізована у кафедру через значне збільшення кількості студентів, аспірантів і стажистів із зарубіжних країн, для яких володіння російською мовою була необхідною умовою для опанування фаху. Очолила кафедру російської мови Ліна Константинова.

З 1992 р. кафедрою також викладається дисципліна "Ділова українська мова".

З 1996 р. у Національному університеті фізичного виховання і спорту України працює як єдина структура кафедра української та іноземних мов.

З 1991 р. кафедру очолює Людмила Бардіна, відмінник освіти України, нагороджена у 2000 р. орденом княгині Ольги III ступеня.

Метою викладання мов в університеті є розвиток у студентів мовної компетенції та стратегії, необхідні їм для ефективної участі у процесі навчання та в тих ситуаціях професійного спілкування, у яких вони можуть опинитися.

Рішення створити до 2010 р. Європейський простір вищої освіти (Болонья, 1998 р.) ставить складні завдання до підвищення мобільності студентів, ефективнішого міжнародного спілкування, легшого доступу до інформації та глибшого взаєморозуміння. Тому на заняттях з іноземних мов студенти університету

знайомляться з культурно-етичними нормами, звичаями і традиціями народу, мову якого вивчають. Для ефективного засвоєння таких знань використовується різноманітний дидактичний матеріал, різні методики подання мовного матеріалу та здійснюється активізація його у ситуативно-комунікативному мовленні.

Викладачі іноземних мов поєднують принципи комунікативності та системного вивчення граматики, використовуючи як традиційні, так і нові активні форми (рольові та ділові навчальні ігри, створення проблемних ситуацій та інші завдання) і методи навчання, які забезпечують комплексний підхід в методиці викладання іноземних мов у вищій школі на сучасному етапі.

З метою інтенсифікації навчального процесу кафедра приділяє значну увагу забезпеченню студентів необхідними навчально-методичними матеріалами, які допомагають опанувати іноземну мову, враховуючи майбутню спеціальність, активізувати мовну діяльність, дати лінгвокраїнознавчі знання.

Викладачі англійської, французької, іспанської та німецької мов під час проведення в університеті міжнародних конференцій, конгресів, симпозіумів систематично працюють як перекладачі з делегаціями різних країн.

Починаючи з 1950-х років у вищому навчальному закладі здійснюється підготовка фахівців з фізичної культури і спорту — громадян різних країн. Дипломи про вищу освіту та присвоєння наукових ступенів одержали понад 1600 іноземних громадян з багатьох країн, а саме: Алжиру, Анголи, Афганістану, Болгарії, В'єтнаму, Венесуели, Гвінеї, Греції, Ізраїлю, Індії, Іраку, Ірану, Ємену, Кіпру, Китаю, Колумбії, Корейської Народно-Демократичної Республіки, Коста-Рики, Куби, Лівану, Маврикію, Мозамбіку, Монголії, Марокко, Непалу, Нікарагуа, Перу, Польщі, Сенегалу, Сирії, Сьєрра-Леоне, Танзанії, Таїланду, Тунісу, Угорщини, Фінляндії, Швеції та інших. Підготовче відділення для іноземних громадян було створене у вищому навчальному закладі 1992 р. Випускниками цього відділення стали понад 550 осіб. Студенти вивчають російську мову, загальноосвітні дисципліни (біологію, хімію, фізику, інформатику, математику, креслення), щоб надалі навчатися у вищих закладах медико-біологічного та інженерно-технічного профілю.

Головний перспективний напрям роботи кафедри з іноземними студентами — удосконалення навчально-виховного процесу, викладання російської мови з

урахуванням спеціальності, підготовка навчальних посібників, методичних розробок з російської мови для іноземних громадян, які навчаються в НУФВСУ.

Іноземні студенти — це об'єкт особливої уваги колективу кафедри. Навчальну та виховну роботу з ними активно проводять її викладачі, які не тільки викладають мови, а й співпрацюють із земляцтвами і представництвами відповідних держав. Основною метою такої роботи є систематизація країнознавчих та суспільно-політичних знань іноземців, поглиблення їх професійного світогляду, ознайомлення з різноманітними аспектами розвитку суспільства незалежної української держави на сучасному етапі.

Навчання студентів-іноземців російської мови як засобу спілкування успішно здійснюється завдяки чіткій організації навчального процесу, створенню цілеспрямованої системи навчання і виховання.

На кафедрі у навчальному процесі та у позааудиторний час проводяться різні заходи — бесіди, дискусії, навчальні екскурсії, олімпіади, вечори, конференції, переглядаються кінофільми, відвідуються спектаклі у театрах тощо.

Протягом кількох років колектив кафедри узагальнює накопичений досвід роботи, здійснює систематичний аналіз ефективності окремих заходів. Це дає змогу щорічно корегувати робочі програми за курсами, обирати загальну спрямованість роботи.

Дисципліна "Ділова українська мова" покликана розв'язати низку проблем, серед яких:

- корекція грамотності студентів;
- збагачення лексичного запасу студентів фаховою лексикою, тобто спортивною термінологією та фразеологією;
- вивчення правил оформлення і викладу різних видів документації, ділових паперів, що допоможе студентам у майбутній професійній діяльності;
- підвищення загальнокультурного рівня студентів, виховання у них почуття національної гідності, що великою мірою формує мотивацію вивчення української мови і надалі.

Для ефективного вирішення згаданих завдань та для забезпечення навчального процесу на кафедрі розроблено більше десятка програм з української мови для різних контингентів студентів різних форм навчання, для слухачів курсів української мови. Підготовлено значну кількість необхідних під час викладання методичних і дидактичних, роздаткових і наоч-

них, а також інформаційних матеріалів. Навчальні матеріали мають глибокий зміст, містять правдиву інформацію про Україну, її мову і культуру, традиції.

На кафедрі активно ведеться науково-дослідна робота серед студентів. Підсумком такої роботи є щорічна загальноуніверситетська студентська науково-практична конференція з української мови, на якій студенти на основі написаних раніше і захищених в академічних групах рефератів роблять наукові доповіді, цікаві змістовні повідомлення на певну лінгвістичну або культурологічну тему.

Кафедрою протягом навчального року також здійснюється низка заходів, присвячених розвитку і поглибленню знань з української мови, серед яких:

- тиждень української мови, в рамках якого проводяться тематичні заняття, виставки літератури, конкурси, олімпіади, екскурсії, вечір відпочинку тощо;
- Міжнародний день рідної мови, проголошений ЮНЕСКО.

Викладачами української мови постійно надається допомога в оформленні та перекладі науково-методичної документації українською мовою всім службам і підрозділам Національного університету фізичного виховання і спорту України та консультації з мовних питань.

Нині повністю ліквідовано нестачу теоретичного і практичного матеріалу з української мови для занять зі студентами.

За період існування кафедри написано і захищено три кандидатські дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (В.А. Бухбіндер, Л.О. Ліпська, Т.Ф. Заремба). Опубліковано три видання підручника німецької мови "Deutsch" (Л.О. Ліпська, 1991) та три видання підручника з англійської мови "English" (В.В. Дегтярьова, 1980) для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання та спорту; навчальна програма для фізкультурних вищих навчальних закладів "Практикум з української мови" (1996), "Збірник контрольних завдань" (1998), посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту "Практикум з правопису української мови" (1999).

Викладачі кафедри української і іноземних мов здійснюють також науково-методичну роботу. Всього підготовлено 130 навчальних посібників, методичних розробок до практичних занять з української, російської та іноземних мов, надруковано 196 статей та тез доповідей. Викладачі кафедри підготували доповіді та повідомлення і виступили на 152 всеукраїнських та міжнародних науково-методичних конференціях, у тому числі за кордоном. Старший викладач Лариса Доценко підготувала до видання низку фахових посібників для магістрів, за матеріалами яких були підготовлені доповіді та виступи на міжнародних симпозиумах і конференціях у Греції, Данії, в Індії, Італії, Канаді, США, Японії та на Кіпрі.

КАФЕДРИ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Кафедра водних видів спорту

Кафедра плавання утворена у 1934 р. у Харкові в ДІФКУ на базі відділення плавання школи тренерів.

У подальші роки кафедра плавання функціонувала як підрозділ Київського інституту фізичної культури. Вона забезпечувала підготовку фахівців з плавання, водного поло і стрибків у воду. У різні роки кафедрою плавання завідували: Олег Концевич (1934—1935 рр.), М. Бутаков (1935—1936 рр.), Іван Вржесневський (1937—1941, 1948—1971 рр.), Віктор Вржесневський (1945—1947 рр.), Анатолій Кудряшов (1971—1976 рр.), Володимир Платонов (1976—1978 рр.), Юрій Короп (1978—1980 рр.), Едмонд Черняєв (1980—

1987 рр.), Сергій Фесенко (1988—1992 рр.), Йосип Земцов (1993—1996 рр.), Ігор Ємчук (1996—2000 рр.), Людмила Шульга (з 2000 р.).

Вагомий внесок у розвиток кафедри плавання зробив Іван Вржесневський, який започаткував і обґрунтував нові положення теорії і методики підготовки спортсменів у плаванні: зокрема, цілорічне тренування плавців з двома циклами, використання великих навантажень, планування малих циклів перед відповідальними змаганнями, розвиток спеціальної сили плавців, планування тренування у змагальний період, розробки з техніки плавання тощо. І.В. Вржесневський

Колектив кафедри водних видів спорту (2005 р.). Від лівої: А.Ю. Дяченко, Н.О. Ребицька, В.О. Домбровський, завідувач кафедри Л.М. Шульга, І.Ф. Ємчук, С.Д. Костікова, В.Є. Самуйленко, В.М. Пономарьов, Б.Є. Очеретько, А.П. Подосінова, В.І. Глухов

був автором понад 100 друкованих робіт, підготував 20 кандидатів педагогічних наук, серед яких — В.О. Парфонов, В.М. Платонов, А.І. Кудряшов та інші.

І.В. Вржесневський є автором підручника для технікумів фізкультури, підручника "Плавання" для середніх фізкультурних навчальних закладів, співавтором підручника для спортивних факультетів інститутів фізкультури.

У 1976—1978 рр. кафедру плавання очолював Володимир Платонов, який у подальшому став ректором НУФВСУ. Під керівництвом В.М.Платонова на кафедрі плавання захистили дисертації і здобули вчений ступінь кандидата наук — Людмила Федорова, Віктор Сенча, Дмитро Фомін, Анатолій Єфімов, Юрій Шкретій, Георгій Лисенко, Тетяна Литвиненко, Володимир Чепелев та інші.

З циклу водного поло значний внесок у розвиток кафедри плавання зробив П.В. Сахновський, який підготував кандидатів наук Йосипа Земцова і Михайла Авдєєва.

Йосип Земцов — кандидат педагогічних наук доцент, заслужений тренер України — очолював Федерацію водного поло України, тренер жіночої команди ватерполісток НУФВСУ та збірної жіночої команди з водного поло України, яка була чемпіоном та призером України протягом 1995—1999 рр.

Людмила Шульга — завідувач кафедри кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений тренер України, багато років тренує кваліфікованих плавців. У 1980—1990 рр. працювала тренером збірної команди Радянського Союзу й України. Л.М. Шульга вперше запровадила найсучасніші методи тренування плавців із вадами слуху, її вихованці стали призерами XVIII, XIX, XX Дефлімпійських ігор і багаторазовими призерами чемпіонатів Європи.

У 1996 р. кафедра плавання була об'єднана з кафедрою веслового спорту під назвою "Кафедра водних видів спорту".

Кафедра веслового спорту існувала у КДІФК з 1972 р. Її було

утворено шляхом поділу кафедри лижного і веслового спорту. Протягом 1972—1996 рр. кафедрою керували: Ігор Ємчук — доцент, заслужений майстер спорту, заслужений тренер України (1972—1981 рр.); Юрій Стеценко — доцент, кандидат педагогічних наук, заслужений майстер спорту (1981—1990 рр.); Володимир Михайлов — доцент, кандидат педагогічних наук, майстер спорту (1990—1996 рр.).

Серед випускників кафедри веслового спорту є чемпіони Олімпійських ігор: Володимир Морозов, Юрій Стеценко, Юрій Філатов, Олександр Шапаренко.

Випускники кафедри веслового спорту працюють на високих керівних посадах у сфері спорту: Юрій Маслачков — заступник голови Спорткомітету України, віце-президент НОК України; Ігор Ємчук — був головним тренером збірної команди СРСР з академічного веслування під час підготовки до Ігор XXII Олімпіади (1977—1980 рр.), проректор КДІФК—НУФВСУ з навчальної роботи (1981—1996 рр.); Олександр Коваль, Оксана Шинкарук — проректори КДІФК—НУФВСУ зі спортивної роботи.

Діяльність кафедри водних видів спорту забезпечена належною матеріальною базою, яка дозволяє здійснювати навчально-тренувальний процес на високому рівні: спортивними залами, обладнаними спеціальними тренажерами, весловим басейном, навчаль-

ними аудиторіями і плавальним басейном, який старанно доглядає випускник кафедри кандидат педагогічних наук, доцент Володимир Глухов.

Кафедра водних видів спорту постійно удосконалює професійний рівень своєї роботи. На кафедрі проводиться науково-методична робота за такими напрямками: планування тренувального процесу від мікроциклу до цілорічної підготовки спортсменів; система управління тренувальним процесом спортсменів; вплив великих навантажень на організм спортсменів; відновлення організму після великих фізичних навантажень засобами фармакології і психотерапії; дослідження раціональних варіантів техніки плавання, стартів і поворотів; дослідження тактичних дій у водному поло; вплив оздоровчого плавання на організм людини.

Кафедра водних видів спорту плідно співпрацює з різними структурними підрозділами університету з питань науково-методичного забезпечення навчально-тренувального процесу. Свого часу була створена експериментальна група на чолі з В.М. Платоновим, яка стала прообразом сучасних центрів олімпійської підготовки спортсменів. Слід відмітити плідну роботу у

складі цієї групи таких викладачів: Віктор Сенча, Віктор Голець, Віктор Данильченко, Юрій Шкретій, Дмитро Фомін, Людмила Шульга.

Плідною була робота кафедри у республіканській комплексній науковій групі (КНГ) з науково-методичного забезпечення підготовки збірної команди України з плавання. Викладачі кафедри надавали раніше і нині надають науково-методичну допомогу тренерам і спортсменам з різних питань проведення навчально-тренувального процесу. Випускники кафедри водних видів спорту стали чемпіонами і призерами Олімпійських ігор, чемпіонатів світу і Європи: Сергій Фесенко, Олександр Сидоренко, Володимир Ткаченко, Яна Клочкова, Олег Лісогор та інші.

Подальшими напрямками діяльності кафедри водних видів спорту є тісна співпраця з проблемною науково-дослідною лабораторією НУФВСУ і Державним науково-дослідним інститутом фізичної культури і спорту. Невідкладним завданням кафедри є зміцнення матеріальної бази за рахунок будівництва спеціального дослідного басейну, а також застосування у роботі найсучасніших технічних засобів тренування спортсменів.

Кафедра легкої атлетики

Утворена у 1934 р., очолив її Зосима Синицький.

Включає спеціалізації: легка атлетика.

Основною метою кафедри є якісне забезпечення педагогічного процесу підготовки фахівців, формування базових знань, вмінь використання засобів легкої атлетики в інших видах спорту, оздоровчій роботі з населенням, фізичній реабілітації, медицині та роботі з неповносправними. Кафедра готує тренерів з легкої атлетики і викладачів фізичного виховання і спорту.

Головним змістом діяльності колективу кафедри є навчальний процес, для реалізації якого її професорсько-викладацький склад широко застосовує прогресивні форми організації, методи і сучасні технології. Нині на кафедрі впроваджується кредитно-модульна система організації навчального процесу. У студентів формуються навички організації та проведення дослідницької роботи. Результати досліджень систематизуються, обробляються і доповідаються на міжнародних конференціях.

Останнім часом значно поліпшилася матеріально-технічна база кафедри. Кожен кабінет оснащено сучасними комп'ютерами, що мають доступ в Інтернет. Створений сайт кафедри, який регулярно поповнюється новою інформацією.

На кафедрі підготовлено понад 4,5 тисячі висококваліфікованих фахівців з легкої атлетики. Серед них 8 докторів наук, 12 професорів, 85 кандидатів наук, 38 доцентів, 16 заслужених тренерів СРСР, 107 заслужених тренерів України, 21 заслужений працівник фізичної культури і спорту України.

У різні роки завідувачами кафедри були:

1934—1937 рр., 1947—1972 рр. — Зосима Синицький, доцент, заслужений тренер СРСР, заслужений майстер спорту СРСР;

1937—1941 рр. — Юрій Гринаковський;

1944—1947 рр. — Олександр Данилов, заслужений майстер спорту СРСР;

1972—1981 рр. — Віктор Сіренко, кандидат біологічних наук, професор, заслужений тренер УРСР;

Колектив кафедри легкої атлетики (2005). Від лівої: 1-й ряд: В.І. Гладченко, О.К. Козлова, В.Д. Поліщук, завідувач кафедри В.І. Бобровник, Б.М. Юшко, І.П. Чухаїна, В.М. Ніколайчук; 2-й ряд: С.М. Миленька, О.А. Єременко, О.В. Криворученко, А.В. Колот, В.А. Коробченко, Г.С. Гризун, Л.А. Жураківська, С.П. Совенко

1981—1985 рр. — Броніслав Юшко, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений тренер УССР, заслужений тренер СРСР, майстер спорту, суддя національної категорії (завідувач кафедри легкої атлетики спортивного факультету КДІФК);

1981—1985 рр. — Роман Гринь, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений тренер УРСР (завідувач кафедри легкої атлетики педагогічного факультету КДІФК);

1985—2000 рр. — Іван Леоненко, доцент, заслужений тренер УССР, заслужений тренер СРСР;

з 2000 р. — Володимир Бобровник, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений тренер України.

За весь період діяльності кафедри у її колективі працювали 113 фахівців. З них 5 докторів наук, 7 професорів, 31 кандидат педагогічних наук і кандидати наук з фізичного виховання і спорту, 18 доцентів, 8 заслужених тренерів СРСР, 19 заслужених тренерів України, 8 заслужених майстрів спорту.

Значний внесок у розвиток легкої атлетики в Україні зробили такі викладачі кафедри легкої атлетики, як Зосима Синицький, Дмитро Оббаріус, Олександр Безруков, Зоя Синицька, Гаврило Раєвський, Арам Тер-Ованесян, Микола Виставкін, Анатолій Ковален-

ко, Сергій Левінштейн, Олександр Бабкін, Євген Буланчик, Іван Леоненко, Юрій Карпюк, Броніслав Юшко, Віктор Сіренко, Ростислав Жордочко, Валентин Петровський, Валентин Коробченко, Віктор Клименко, Станіслав Канішевський, Роман Гринь, Вадим Запорожанов, Анатолій Бондарчук, Віталій Поліщук, Леонід Волков та інші.

Нині на кафедрі працюють 13 викладачів, з них 2 професори, 5 кандидатів наук, доцентів, 3 заслужені тренери України. Серед викладачів кафедри шість осіб навчаються в аспірантурі НУФВСУ.

Науково-дослідна робота на кафедрі має давні традиції, закладені ще в довоєнні роки.

Разом з фундаментальними дослідженнями медико-біологічного циклу закладалися традиції науково-методичної роботи з метою підвищення ефективності підготовки спортсменів високого класу.

У 1935 р. вийшов перший в Україні підручник для інструкторів фізичної культури і спортсменів "Легка атлетика" (автори — проф. В.А. Блях, В.А. Бедункевич, З.П. Синицький).

У 1950—1960-ті роки дослідження проводилися за темами "Методика тренування і навчання техніки у видах легкої атлетики", "Спеціальні вправи легкоатлета", "Методика застосування вправ з обтяженнями у тренуванні жінок" тощо.

Під керівництвом Зосими Синицького було розроблено методичну концепцію тренування легкоатлетів взимку на відкритому повітрі. Ініціативу кафедри підтримали в усіх містах колишнього СРСР, у тому числі і в Україні, почали проводити зимові першості СРСР. До вітчизняної методики тренування взимку виявили інтерес і зарубіжні фахівці. У 1956 р. вийшла у світ книга "Тренування легкоатлетів взимку на відкритому повітрі" (З.П. Синицький, Н.І. Виставкін, А.Я. Коваленко).

На кафедрі формувалися наукові напрями, орієнтовані на створення загальнотеоретичних і спеці-

альних основ підготовки спортсменів високої кваліфікації в легкій атлетиці. Принциповою особливістю наукових досліджень спортивно-педагогічної спрямованості, що проводилися на кафедрі, було і традиційно залишається їх тісний зв'язок із практикою спорту. Постійно наголошувалося на позитивний вплив наукових досліджень на якість підготовки і виступи багатьох легкоатлетів високої кваліфікації — Віктора Цибуленка, Віри Крепкіної, Петра Денисенка, Надії Коняєвої та багатьох інших.

Тісний зв'язок науки і спортивної практики зберігся й у подальші роки. Тут слід згадати роботу відомих фахівців — професора, заслуженого тренера СРСР Валентина Петровського (вивчав режими роботи і відпочинку в системі спортивного тренування, управління тренувальним процесом легкоатлетів), який підготував дворазового олімпійського чемпіона Валерія Борзова; професора, заслуженого тренера СРСР Анатолія Бондарчука (досліджував методику тренування в метанні молота, періодизацію спортивного тренування), серед вихованців якого — дворазовий олімпійський чемпіон, рекордсмен світу в метанні молота Юрій Сєдих і призер Олімпійських ігор Юрій Тамм; професора Бориса Юшка (темою його досліджень було підвищення ефективності різних структурних утворень тренувального процесу в підготовці бігунів на короткі дистанції), який підготував олімпійських чемпіонів Тетяну Пророченко і Віктора Буракова, а також 8 кандидатів наук.

У 1970—1980 рр. колектив кафедри багато зробив для формування річної підготовки спортсменів із застосуванням базових досліджень. Під керівництвом професора Віктора Сіренка здійснювалися дослідження за темою "Побудова і зміст річного тренування кваліфікованих спортсменів у дисциплінах легкої атлетики на витривалість". Він підготував 20 кандидатів наук. У світ вийшли книги: "Бег на средние дистанции" (1985), "Подготовка бегунов на средние дистанции" (1990) (автор — проф. В.О. Сіренко).

З фундаментальними дослідженнями спортивно-педагогічної спрямованості під керівництвом професора Віктора Клименка формувалися наукові напрями, пов'язані з психологією тренування легкоатлетів.

Питання педагогічного контролю у тренувальному процесі легкоатлетів розробляв професор Вадим Запорожанов.

Разом із дослідженням проблем підготовки спортсменів високої кваліфікації під керівництвом профе-

сора Леоніда Волкова на кафедрі почали розроблятися методичні основи системи початкової підготовки юних легкоатлетів.

З 2000 р. на кафедрі ведуться роботи з проблем удосконалення технічної майстерності і функціональних можливостей легкоатлетів у системі багаторічної підготовки, очолювані доцентами Володимиром Бобровником і Олександром Єременком. Результати проведених багаторічних досліджень відображені у книзі "Легкоатлетическому спорту – высокие технологии" (автори — проф. А.М. Лапутін, доц. В.І. Бобровник). Впроваджуються передові наукові технології, розробляються комп'ютерні програми аналізу технічної майстерності спортсменів, моделі змагальної діяльності, які забезпечують досягнення заданих спортивних результатів тощо.

Результати науково-дослідних робіт на кафедрі втілювалися не тільки в численні книги, статті в наукових журналах та інші публікації (опубліковано понад 1000 праць, з них 96 книг), а й активно використовувалися у практичній діяльності комплексних наукових груп, що діяли в збірних командах колишнього СРСР і збірних командах України та безпосередньо віддзеркалювалися у результатах підготовки багатьох видатних спортсменів, серед яких — переможці і призери Ігор Олімпіад, чемпіонатів світу і Європи: Валерій Борзов, Юрій Сєдих, Інесса Кравець, Роман Щуренко, Юрій Білоног і багато інших.

Провідні фахівці кафедри є науковими консультантами збірних команд України з легкої атлетики. Праці колективу кафедри відомі за межами України: *Lehkoatletyka* (автор — В.Д. Поліщук), *La carrera atletica* (автори — проф. Запорожанов, проф. В.О. Сіренко, проф. Б.М. Юшко), *Atletismo* (автор — проф. В.Д. Поліщук).

Традиції спортивної слави закладалися на кафедрі ще у довоєнні роки, коли її вихованці перемагали на всесоюзних змаганнях, а також на робітничих олімпіадах і деяких інших змаганнях, що проводилися за межами СРСР. Випускники кафедри легкої атлетики успішно виступали на олімпійських аренах від Ігор XV Олімпіади в Гельсінкі (1952 р.) до Ігор XXV Олімпіади у Барселоні у складі збірних команд СРСР (1952—1988 рр.) та СНД (1992 р.). Вихованці кафедри 16 разів ставали чемпіонами Ігор Олімпіад різних років: Володимир Голубничий (двічі) — у спортивній ходьбі, Віктор Цибуленко — у метанні списа, Людмила Лисенко-Гуревич — у бігу на 800 м, Віра Крепкіна — у стриб-

ках в довжину, Валерій Борзов (двічі) — у бігу на короткі дистанції, Володимир Кисельов — у штовханні ядра, Юрій Сєдих (двічі) — у метанні молота, Віктор Бураков — в естафеті 4 x 400 м, Тетяна Пророченко — в естафеті 4 x 400 м, Сергій Бубка — у стрибку з жердиною. У складі національної команди України на олімпійській арені (1994—2004) було виборено дві золоті медалі: Інесса Кравець — у потрійному стрибку, Юрій Білоног — у штовханні ядра. Всього вихованці кафедри вибороли 41 олімпійську медаль (16 золотих, 9 срібних, 16 бронзових).

Крім того, в активі спортсменів-студентів і випускників кафедри — численні перемоги на чемпіонатах світу, Європи і Всесвітніх Універсіадах. Звання чемпіонів світу випускники кафедри виборювали 20 разів (у тому числі й у закритих приміщеннях), чемпіонами Європи ставали 41 раз, переможцями Всесвітніх Універсіад — 16 разів. Традиції спортивної слави підтримують молоді талановиті вихованці кафедри — у серпні 2005 р. у Гельсінкі Юрій Кримаренко став чемпіоном світу у стрибках у висоту.

Випускники кафедри 75 разів вносили поправки до таблиць світових рекордів з легкої атлетики, 51 вихованець кафедри стали заслуженими майстрами спорту.

Кафедра спортивних і оздоровчих видів гімнастики

Утворена у жовтні 1934 р.

Основною метою кафедри є підготовка фахівців для таких видів спорту: спортивна, художня гімнастики, акробатика, стрибки на батуті, фітнес.

З 1930 р. викладачем Державного інституту фізичної культури України працював Іван Бражник, який став першим завідувачем кафедри гімнастики і був на цій посаді до 1962 р.

З перших років існування кафедра взяла на себе відповідальну місію — підготовку висококваліфікованих спеціалістів зі спортивних видів гімнастики. Для цього Іван Бражник зібрав на кафедрі ентузіастів своєї справи, які розробили нові навчальні та кваліфікаційні програми, підготували навчально-методичні посібники та підручники зі спортивних видів гімнастики, що сприяли вихованню спеціалістів нової форми. Особливу популярність у багатьох країнах сві-

ту 1990 р. внесок кафедри в якість підготовки фахівців, спортсменів високого класу достойно оцінено ІААФ. Кафедру легкої атлетики нагороджено Почесним знаком ІААФ.

Сьогодні колектив кафедри легкої атлетики прагне до збереження і примноження досягнень спортивної і трудової слави НУФВСУ. Його завданням є:

- удосконалення ділових контактів з ФЛАУ з актуальних проблем розвитку легкоатлетичного спорту в Україні;
- створення міжрегіонального центру координації з підготовки фахівців з легкої атлетики за участю Міністерства України в справах молоді і спорту, ІААФ, ФЛАУ;
- планомірна перепідготовка тренерських кадрів України з легкої атлетики з наступним одержанням міжнародного сертифіката;
- подальший розвиток професійних відносин з провідними міжнародними організаціями, що активно займаються питаннями сучасної освіти в сфері легкоатлетичного спорту;
- підвищення педагогічного рівня та обміну досвідом професорсько-викладацького складу кафедри легкої атлетики у передових вузах Європи.

ту набули видані значним тиражем навчальні посібники "Страхування і допомога при вправах на гімнастичних снарядах" (1948), "Початкова школа гімнаста" (1948), підручник "Гімнастика" (1962).

Саме в ці роки викладачі кафедри очолюють новостворені республіканські федерації: спортивної гімнастики — Іван Бражник, спортивної акробатики — Олександр Онищенко, художньої гімнастики — Валентина Зінченко, а пізніше Федерацію стрибків на батуті — Олександр Оцупок. Центри розвитку цих видів спорту переміщуються у Київський державний інститут фізичної культури, де вони стають прообразами сучасних центрів олімпійської підготовки. Завдяки наполегливій праці педагогів кафедри набула знань нова когорта талановитих тренерів та спортсменів.

Студенти та випускники кафедри, що отримали звання заслуженого тренера СРСР — Лариса Латині-

*Колектив кафедри спортивних і оздоровчих видів гімнастики (2005 р.).
Від лівої: 1-й ряд: О.В. Стецька, С.П. Прокопюк, К.Ю. Слюсар, Т.М. Левчук,
Т.В. Нестерова, Т.Г. Шишєня, О.П. Перетятко; 2-й ряд: Е.А. Добровольський,
Б.А. Шахлін, А.А. Єретик, завідувач кафедри Ю.М. Салямін, І.А. Терещенко,
А.Б. Козенюк*

на, Юрій Титов, Володимир Смирнов, Леонід Едельман, Альбіна Дерюгіна, Ірина Дерюгіна, Петро Рабинович. Понад 50 випускників отримали звання заслуженого тренера УРСР та заслуженого тренера України.

Чемпіони та призери Ігор Олімпіади: спортивна гімнастика — Ніна Бочарова, Марія Гороховська, Борис Шахлін, Юрій Титов, Лариса Латиніна, Поліна Астахова, Стелла Захарова, Олег Косяк, Тетяна Лисенко, Лілія Подкопаєва, Володимир Шаменко, Валерій Перешкура; художня гімнастика — Олександра Тимошенко, Анна Безсонова.

Чемпіони світу: спортивна гімнастика — Ніна Бочарова, Марія Гороховська, Борис Шахлін, Юрій Титов, Лариса Латиніна, Поліна Астахова, Стелла Захарова, Тетяна Лисенко, Оксана Омелянчик, Лілія Подкопаєва; художня гімнастика — Жанна Васюра (Буряк), Ірина Дерюгіна, Ольга Щоголева (Яковенко), Ольга Плохова, Людмила Євтушенко (Бережна), Вікторія Серих (Безсонова), Еліна Хозлу, Олександра Тимошенко, Оксана Скалдін, Тамара Єрофєєва, Анна Безсонова, Наталія Годунко, Єлизавета Карабаш; спортивна акробатика — Маргарита Кухаренко, Надія Тищенко, Юрій Тишлер, Сергій Петров, Геннадій Церишенко, Юрій Степченков, Ганна Демиденко; стрибки на батуті — Ігор Гелемба-

товський, Сергій Нестреляй, Оксана Починок.

Стратегія розвитку кафедри гімнастики у довоєнний період, навіть з позицій нинішньої теорії управління, виглядає надзвичайно цілеспрямованою і продуманою програмою дій. Самостійними спеціалізаціями, окрім спортивної гімнастики, стали спортивна акробатика і художня гімнастика. Завідувачу кафедри доценту Івану Бражнику як одному з найавторитетніших фахівців країни було присвоєно звання заслуженого тренера СРСР. У довоєнні роки він очолював підготовку збірної команди України, що двічі була переможницею чемпіонатів СРСР, у повоєнні роки протягом довгого часу очолював Федерацію гімнастики України.

Разом з викладачами кафедри гімнастики Михайлом Дмитрієвим, Олександром Мишаковим, Євгеном Єрохіним Іван Бражник брав участь у підготовці таких видатних спортсменів, як Ніна Бочарова (чемпіонка Ігор XV Олімпіади у командній першості та вправах на колоді, чемпіонка світу 1954 р., нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня), Лариса Латиніна (чемпіонка Ігор XVI, XVII, XVIII Олімпіад, чемпіонка світу 1954, 1958, 1962, 1966 р., нагороджена орденом Леніна, трьома орденами “Знак Пошани”, орденом Дружби народів, княгині Ольги III ступеня), Борис Шахлін (чемпіон Ігор XVI, XVII, XVIII Олімпіад, чемпіон світу 1954, 1958 рр., нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”, “За заслуги” III ступеня, Олімпійським орденом), Юрій Євлампійович Тітов (чемпіон Ігор XVI, XVII, XVIII Олімпіад, чемпіон світу 1958, 1962 рр., нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”, Дружби народів), Поліна Астахова (чемпіонка Ігор XVI, XVII, XVIII Олімпіад, чемпіонка світу 1958, 1962 рр., нагороджена орденами Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”, княгині Ольги III ступеня, медаллю “За трудову доблесть”). У 1962—1974 рр. кафедрою керував доцент Борис Георгійович Сільченко. У цей час на ка-

федрі працювали 35 викладачів. До 1970 р. викладачами кафедри були захищені три дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук, семи викладачам було присвоєне вчене звання доцента — Борису Сільченку, Михайлу Дмитрієву, Борису Шахліну, Валентині Зінченко, Олександрі Онищенко, Олександрі Мишакову, Юрію Листовничому. У цей період (1954—1966 рр.) на кафедрі працював і кандидат педагогічних наук, доцент Леонід Соколов, котрий захистив дисертацію під керівництвом відомого фахівця М. Украна.

У 1974—1980 рр. кафедру очолював кандидат педагогічних наук, доцент Анатолій Волков.

У 1981 р. кафедра гімнастики була розділена на дві кафедри: основної гімнастики (завідувач кафедри — кандидат педагогічних наук, доцент Юрій Марченко) і спортивних видів гімнастики (завідувач кафедри — кандидат педагогічних наук, доцент Віктор Болобан). Кафедрою основної гімнастики забезпечувалося викладання курсу основної гімнастики на факультетах заочного навчання, педагогічному і спортивному. На кафедрі спортивних видів гімнастики здійснювалася підготовка тренерів зі спортивної гімнастики, спортивної акробатики і художньої гімнастики, викладалася дисципліна “Художня гімнастика” для студентів загального курсу за програмою фізичного виховання у загальноосвітніх школах.

У 1985 р. ці кафедри були об'єднані в одну — кафедру гімнастики, яку до 2001 р. очолював кандидат педагогічних наук, доцент Юрій Марченко. У 1996 році кафедра гімнастики була перейменована у кафедру спортивних та оздоровчих видів гімнастики. Викладачами кафедри була розроблена програма з дисципліни “Оздоровчі види гімнастики” на матеріалі ритмічної гімнастики, танцювальної аеробіки, каланетики, стретчингу, атлетичної гімнастики, хореографії з урахуванням розвитку таких сучасних оздоровчих видів, як шейпінг, фітнес, аеробіка.

У 2001—2004 рр. завідувачем кафедри була кандидат педагогічних наук, доцент Тетяна Нестерова. В цей період була відкрита магістратура зі спеціальності “Теорія та методика організації спортивних видовищ і свят”, спеціалізації: фітнес та стрибки на батуті.

З 2004 р. очолює кафедру кандидат педагогічних наук, доцент Юрій Сялямін. Сьогодні кафедра нараховує 15 викладачів, з них 6 доцентів, 5 старших викладачів, 4 викладачі. Вчений ступінь кандидата наук мають шість співробітників кафедри.

Багато викладачів кафедри отримали високі звання заслуженого тренера СРСР — Михайло Дмитрієв, Олександр Мишаков, Євген Єрохін, Олександра Семенова-Найпак, Олександр Онищенко, Анатолій Тишлер; заслуженого тренера УРСР — Петро Собенко, Валентина Зінченко, Леонід Мізіков, Жанна Белокопитова, Едвард Добровольський, Оксана Омелянчик.

Викладачі кафедри, які удостоєні звання заслуженого майстра спорту — Олена Бірюк, Борис Шахлін, Анатолій Тишлер, Любов Парадієва, Оксана Омелянчик.

Кафедра забезпечує підготовку фахівців за спеціальністю “Олімпійський та професійний спорт” з художньої гімнастики, спортивної гімнастики, спортивної акробатики, стрибків на батуті, спортивної аеробіки, фітнесу.

На освітньо-кваліфікаційному рівні “магістр” (5-й курс) кафедрою здійснюється підготовка фахівців зі спеціалізації “Теорія і методика організації спортивних видовищ і свят”, предметом спеціалізації якої є принципи та закономірності створення показових виступів і театралізованих спортивних свят з використанням сучасних засобів.

Випускники отримують кваліфікацію “тренер з виду спорту, викладач фізичного виховання” і можуть працювати тренером з обраного виду спорту, інструктором з оздоровчих видів гімнастики, фітнесу, спортивним хореографом, постановником спортивних видовищ і свят, викладачем фізичного виховання в освітніх закладах.

Кафедра має у своєму розпорядженні два гімнастичні зали, методичні кабінети, де студенти набувають знань та вмінь за обраною спеціалізацією.

Колектив кафедри плідно співпрацює зі збірними командами України зі спортивної та художньої гімнастики, стрибків на батуті, а також зі студією олімпійської чемпіонки Катерини Серебрянської.

Науково-дослідна робота є однією з найважливіших складових діяльності професорсько-викладацького складу кафедри спортивних та оздоровчих видів гімнастики.

Іван Бражник — автор понад 100 науково-методичних праць, зробив істотний внесок у становлення і розвиток гімнастичної термінології. Дослідження, проведені ним разом з учнями і послідовниками у галузі теорії та методики підготовки у гімнастиці, поклали початок створенню загальнотеоретичних і

спеціальних основ підготовки спортсменів високого класу. Викладачі кафедри розробили основи класифікації гімнастичних вправ, методи підготовки гімнастів високої кваліфікації. При кафедрі була створена наукова лабораторія, де розроблялися нові методи досліджень, створювалися зразки апаратури.

На кафедрі продовжувалася інтенсивна наукова діяльність, створювалися комплексні наукові групи із забезпечення підготовки збірних команд зі спортивної гімнастики, спортивної акробатики, художньої гімнастики. До 1980 р. на кафедрі сформувалося два напрями з впровадження теоретико-методичних основ гімнастики. Перший з них — підготовка фахівців у галузі фізичного виховання та оздоровчої фізичної культури, другий напрям — підготовка фахівців для спорту вищих досягнень.

Кафедра спортивних та оздоровчих видів гімнастики бере участь у науково-методичному забезпеченні концепції розвитку спортивних видів гімнастики в країні, у розробці навчальних програм для спортивних шкіл, класифікаційних та цільових комплексних програм, здійснює керівництво студентськими науковими роботами, дипломними, магістерськими та курсовими роботами, підготовку студентів до участі у наукових конференціях і конкурсах різного масштабу.

Провідні фіхівці кафедри беруть участь у науково-методичному забезпеченні збірних команд України зі спортивної і художньої гімнастики, стрибків на батуті, включаючи виїзди на збори та змагання — для надання науково-методичної допомоги, консультацій спортсменам і тренерам.

Кафедра спортивних та оздоровчих видів гімнастики має різноманітні міжнародні зв'язки. Викладачі кафедри надають наукові консультації, беруть участь у міжнародних конгресах та симпозиумах, читають лекції та проводять семінари для тренерів багатьох країн світу — Чехії, Швейцарії, Фінляндії, Іспанії, Італії, Бразилії, Португалії, Німеччини, Польщі, Бельгії, Тунісу та інших.

Велику увагу кафедра приділяла підготовці фахівців та науковців із зарубіжних країн. Зокрема, кафедрою підготовлено понад 40 фахівців із вищою освітою для таких країн, як Венесуела, Кіпр, Сирія, В'єтнам, Туніс, Ізраїль, Монголія, Португалія, Бразилія, Польща, США та інші, десять з яких отримали науковий ступінь кандидата педагогічних наук.

Протягом багатьох років викладачі кафедри співпрацюють з Держкомспортом України — нині Міністерством України у справах молоді та спорту, з національними спортивними федераціями, ДСТ та відомствами.

Викладачі кафедри є членами Української федерації гімнастики, судьями міжнародної категорії, проводять семінари та консультації:

Борис Шахлін — віце-президент Української федерації гімнастики, суддя міжнародної категорії.

Оксана Омелянчик — віце-президент Української федерації гімнастики, голова технічного комітету зі спортивної гімнастики (жінки), суддя міжнародної категорії, заслужений тренер України.

Едвард Добровольський — член технічного комітету зі спортивної гімнастики (чоловіки) Української федерації гімнастики, голова колегії суддів, суддя міжнародної категорії, заслужений тренер України.

Юрій Салямін — віце-президент Української федерації гімнастики, голова технічного комітету зі стрибків на батуті, голова КНГ.

Тетяна Нестерова — член технічного комітету з художньої гімнастики Української федерації гімнастики, голова КНГ.

Студенти кафедри окрім бази НУФВСУ тренуються у гімнастичному залі РВУФК (спортивна гімнастика, спортивна акробатика), гімнастичному залі олімпійської бази у Конча-Заспі (спортивна гімнастика), спеціалізованому залі СТП “Україна” (спортивна акробатика, спортивна аеробіка, стрибки на батуті), спортивному манежі військового ліцею ім. Івана Богуна.

Студенти кафедри мають високу спортивну кваліфікацію, сьогодні на кафедрі навчаються: 3 заслужені майстри спорту України, 29 майстрів спорту України міжнародного класу, 75 майстрів спорту України, 2 кандидати у майстри спорту.

На відділенні спорту вищих досягнень навчаються 16 студентів кафедри — членів національних збірних команд зі спортивних видів гімнастики.

Міжнародним фондом Бориса Шахліна “Розвиток олімпійського резерву” надані дві іменні стипендії, які отримують найактивніші спортсмени кафедри.

Студенти кафедри беруть активну участь у суддівстві змагань з художньої гімнастики, спортивної акробатики, спортивної гімнастики.

Кафедра силових видів спорту і фехтування

Колектив кафедри силових видів спорту і фехтування (2005 р.). Від лівої: М.З. Азарченков, Л.О. Радченко, І.О. Капко, завідувач кафедри О.І. Пуцов, В.Г. Олешко, Н.А. Голованова, В.М. Рошуор

Кафедра силових видів спорту і фехтування була створена в 2002 р., але історія кафедри починається ще з 1934 р., коли в Державному інституті фізичної культури України у Харкові були створені кафедра боротьби, боксу та важкої атлетики, а пізніше кафедра фехтування, сучасного п'ятиборства та стрільби. З 1944 р. інститут було переведено до Києва, а кафедра важкої атлетики з 1951 р. стала самостійним підрозділом.

Основними завданнями кафедри є підготовка висококваліфікованих тренерів з важкої атлетики, пауерліфтингу (з 1990 р.), бодібилдінгу (з 1990 р.), гирьового спорту (з 1990 р.), фехтування на рапірах, шпагах та шаблях.

Протягом 1934—2005 рр. кафедрою підготовлено понад 700 фахівців із силових видів спорту та понад 400 фахівців з фехтування, які отримали вищу освіту.

У різні роки кафедру очолювали: цикл силових видів спорту — Володимир Бедункевич (1934—1937 рр.), Іван Кириченко (1938—1941 рр.), Іван Іванов (1946—1950 рр.), Микола Лучкін (1953—1959 рр.), Яків Куценко (1961—1963 рр.), Микола Вакуленко (1979—1988 рр.), Микола Лапутін (1976—1978 рр.), Петро Мироненко, (1979—1988 рр.) Валентин Олешко (1989—

1994 рр.); цикл фехтування — Микола Теппер, Сергій Парамонов, Тарас Дубовенко, Володимир Дрюков та ін.

З 2002 р. кафедру силових видів спорту та фехтування очолює Олександр Пуцов, випускник КДІФК, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, заслужений тренер України, почесний працівник фізичної культури і спорту України.

Найвидатнішими викладачами кафедри були: Микола Лучкін (1953—1959 рр.), Яків Куценко (1961—1963 рр.), Микола Лапутін (1959—1986 рр.).

Нині на кафедрі на циклі фехтування працює професор, доктор наук з фізичного виховання і спорту, директор Державного науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту, член-кореспондент Української академії наук, автор понад 100 наукових робіт Володимир Дрюков.

На кафедрі у різні роки навчалися чимало видатних спортсменів, серед яких, зокрема: на циклі силових видів спорту — Федір Осипа, Георгій Попов, Едуард Бровко, Сергій Полторацький, Володимир Беляєв, Віктор Належкін, Олександр Первій, Ігор Разорьонов, Олексій Соловійов, Денис Готфрід, Олексій Білоус, Артем Удачин, Лариса Соловійова, Жанна Іванова; цикл фехтування — Юрій Чиж, Віктор Путятин, Сергій Парамонов, Григорій Крисс, Ганна Дмитренко, Сергій Голубицький, Георгій Погосов, Віталій Агеєв, Сергій Косенко, Сергій Кравчук, Вадим Гутцайт, Наталія Конрад, Дмитро Чумак, Владислав Третяк, Володимир Лукашенко та ін.

Кафедра забезпечує своїх студентів сучасними знаннями з техніки викладання обраного виду спорту, методики та організації тренувального процесу, підготовки організаційних питань щодо проведення змагань різного рівня. Співробітники кафедри працюють над розробкою та вдосконаленням комплексного

теоретичного та методичного забезпечення навчально-тренувального процесу, впроваджують кредитно-модульну систему організації навчального процесу, що забезпечує для студентів формування навичок організації та проведення самостійної науково-дослідної роботи. Вперше за історію незалежної України підготовлено підручник "Силові види спорту" (В.Г. Олешко, 1999 р.).

Колектив кафедри щорічно бере активну участь в організації та проведенні семінарів для тренерів і суддів з важкої атлетики, пауерліфтингу і фехтування. Викладачі регулярно відвідують міжнародні семінари та конгреси, стежать за новими науковими розробками, переймають досвід роботи у провідних науковців інших країн.

Викладачі, аспіранти та студенти кафедри у складі КНГ, керівником якої є доцент Валентин Олешко, беруть участь у науково-методичному забезпеченні підготовки збірної команди України з важкої атлетики, пауерліфтингу та фехтування. З моменту створення комплексних наукових груп при збірних командах України (1986) керівниками комплексно-наукової групи з науково-методичного забезпечення були: Микола Лапутін, Петро Мироненко, Кім Ткаченко.

Найвагоміший внесок у науково-дослідну роботу кафедри зробив Петро Мироненко. За роки роботи ним підготовлено 8 кандидатів наук, у тому числі два

громадянина іноземних держав: Фам Зань Тон (В'єтнам), Прието Вілагара Альборо (Колумбія).

З 1979 р. викладачі кафедри беруть участь у розробці досліджень за тематикою НДР Держкомспорту України. У 1980—1990 рр. напрямом досліджень було удосконалення методів відновлення працездатності важкоатлетів, у 1991—2005 рр. — моделювання процесу підготовки та відбір спортсменів на етапах спортивного вдосконалення. Викладачі кафедри активно працюють в цьому напрямі з відповідними лабораторіями Державного науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту та Центром спортивної медицини (Київ).

Успішно захистили кандидатські дисертації такі викладачі кафедри: цикл силових видів спорту — Валентин Олешко (1981), Кім Ткаченко (1981), Олександр Пуцов (2002), Ігор Капко (2004); цикл фехтування — Сергій Парамонов (1978), Сергій Кирильченко (1985), Авелій Хазан (1986), Ігор Скибицький (1988), Віталій Волков (1988), Віталій Глебов (1989), Олександр Єрохин (1989), Лідія Радченко (2005) та ін.

Викладачі кафедри здійснювали роботу з надання практичної допомоги з розвитку важкої атлетики в різних країнах світу: Микола Лапутін у Болгарії, Валентин Олешко та Геннадій Власов — у Монголії, Кім Ткаченко — в Алжирі, Олександр Пуцов — у Тунісі та Франції.

Кафедра спортивних ігор

Утворена у 1934 році.

Включає спеціалізації: баскетбол, гандбол, волейбол, теніс, настільний теніс, регбі, шахи, хокей.

Першим завідувачем був заслужений майстер спорту доцент Степан Романенко, який керував кафедрою у 1934—1941 рр.

У різні роки кафедрою завідували Володимир Шаблінський, відомий тренер з баскетболу; професор Євген Івахін, заслужений майстер спорту, заслужений тренер СРСР з гандболу; доцент Михайло Пименов, заслужений майстер спорту з волейболу; професор Леонід Латишкєвич, доцент Олександр Леонов, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Геннадій Лісенчук.

Нині кафедрою завідує доцент Валерій Маслов.

У 1930-ті роки була закладена основа теорії та методики викладання спортивних ігор.

На кафедрі працювали відомі фахівці з баскетболу Володимир Шаблінський, Олександр Леонов, навчалися спортсмени Анатолій Поливода, Олександр Білостінний, Марина Ткаченко, Наталія Климова, Микола Баглей, Альберт Вальтін, Сергій Коваленко, Володимир Ткаченко.

На спеціалізації "гандбол" досить успішно в різні роки працювали та навчались такі фахівці: Юрій Прєдєха, Василь Чертов, Олександр Кубраченко, Юхим Гальперін, Борис Чижов та Леонід Євтушенко. Видатні спортсмени: Марія Літошенко, Наталія Шерстюк, Юрій Гаврилов, Сергій Бебешко, Михайло Іщенко, Ольга Зубарева, Ольга Дідусенко, Тетяна Горб, Лариса Карлова, Тетяна Макарець, Світлана Малькова, Марина Базанова, Олена Немашкало, Наталія Митрюк, Людмила Панчук (Коломієць), Наталія Русначенко.

Колектив кафедри спортивних ігор (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: А.В. Поліщук, Т.В. Павлова, О.В. Матвієнко, С.Є. ШUTOва, А.Г. Гришко, М.В. Ібраїмова; 2-й ряд: С.О. Мороз, В.М. Ков'янов, А.М. Євтушенко, О.Г. Кубраченко, Н.О. Колоскова, В.М. Маслов, В.Г. Окіпняк, В.Д. Марков, А.В. Паткевич, М.І. Воробйов, Я.С. Назаров, Ю.А. Бородін

На предметній комісії з волейболу успішно працювали та навчались відомі фахівці та спортсмени: Леонід Небиліцький, Юрій Савченко, Геннадій Гнатюк, Юрій Карвась, Клавдія Белова, Володимир Іванов, Юрій Панченко, Борис Терещук, Лілія Осадча, Юрій Старунський, Володимир Путятюв.

На предметній комісії з хокею з шайбою працювали: Микола Кротов, Микола Балакін, Анатолій Богданов, Володимир Кожухов, Віталій Кустовський, Василь Масягін, Валерій Пономаренко, Михайло Воробйов, кращий хокеїст Олексій Житник.

На предметній комісії з гандболу працювали: Павло Синегубов, Анатолій Лєсніков. На даний момент працює Лариса Гришко.

На предметній комісії з тенісу в різні роки пра-

цювали: Володимир Бальва, Анатолій Постолювський, Валентин Тюркін, Марина Чертова (Ібраїмова).

Кафедра завжди була одним з центрів науково-дослідної роботи з питань теорії та методики спортивних ігор не тільки в Україні, а й у СРСР. Найуспішніше працювала КНГ при збірних командах СРСР з гандболу. У 1982 р. темою "Оптимізація атакуючої та захисної діяльності гравців збірних команд СРСР з ручного м'яча в іграх проти основних суперників" керував професор Леонід Антонович Латишкевич. В 1988 р. кафедра брала участь у роботах за темою "Взаємозв'язок системи підготовки та змагальної діяльності в ігрових ви-

дах спорту". Представники кафедри на замовлення Держкомспорту України виконали роботи за темою Зведеного плану НДР "Підвищення ефективності змагальної діяльності у спортивних іграх".

Протягом багатьох років кафедра активно брала участь в науковому забезпеченні різних збірних команд СРСР та України. Найактивніше працювали комплексні наукові групи при збірних командах СРСР та України з гандболу (керівники — професор Леонід Латишкевич та Олександр Кубраченко), при збірній команді України з баскетболу (керівник — доцент Олександр Леонов), з волейболу (керівники — доцент Михайло Піменов та доцент Валерій Маслов).

За роки існування кафедри нею було підготовлено понад 2500 спеціалістів з ігрових видів спорту.

Кафедра футболу

Утворена у 1963 р.

Зростання популярності футболу, великий попит на кваліфікованих тренерів у різних ланках фізкультурного руху сприяли утворенню в 1963 р. кафедри футболу і хокею Київського державного інституту фізичної культури.

До цього часу, починаючи з 1930 р., спеціалізації "футбол" і "хокей" були на кафедрі спортивних ігор.

З 2002 р. кафедра футболу є самостійним підрозділом Національного університету фізичного виховання і спорту України. З моменту утворення кафедри (тобто з 1963 р.) протягом десяти років кафед-

Колектив кафедри футболу (2005 р.). Від лівої: Д.Д. Кочин, А.А. Тесленко, О.В. Байрачний, В.М. Дараган, Г.А. Лісенчук, С.В. Бойченко, завідувач кафедри М.П. Повисший, С.Г. Лісенчук. Б.Ф. Бойченко, В.В. Залойло, О.П. Швець, А.І. Бузнік, В.В. Ніколаєнко

ру футболу і хокею очолював доцент, майстер спорту, заслужений тренер України, арбітр ФІФА Микола Балакін.

Протягом наступних років завідувачами кафедри були:

1973—1979 рр. — в.о. доцента Володимир Кожухов;

1979—1986 рр. — кандидат педагогічних наук, доцент Олег Джус (нині — доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник фізичної культури і спорту СРСР);

1986—1987 рр. — кандидат педагогічних наук, доцент Михайло Воробйов (нині — професор, заслужений тренер України, заслужений працівник фізичної культури і спорту України);

1987—1992 рр. — кандидат педагогічних наук, доцент, арбітр всесоюзної категорії Анатолій Попов;

1992—2004 рр. — доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, заслужений тренер України, заслужений працівник фізичної культури і спорту України Геннадій Лісенчук.

з 2004 р. — заслужений працівник фізичної культури і спорту України Микола Повисший.

У різні роки на кафедрі працювали такі відомі фахівці, як заслужені майстри спорту Степан Романен-

ко, Олег Базилевич, арбітри всесоюзної категорії Микола Кірсанов, Костянтин Вихров.

На кафедрі за часи діяльності була сформована система підготовки висококваліфікованих фахівців, які зробили значний внесок в успішні виступи збірних команд СРСР і України у міжнародних змаганнях.

Вихованці кафедри у складах збірних олімпійських команд СРСР вибороли олімпійські медалі різного гатунку. Так, 1988 р. у складі олімпійської збірної команди СРСР Олексій Михайличенко виграв золоту медаль Ігор XXIV Олімпіади. Бронзовими призерами Ігор XX Олімпіади (1972 р.) стали: Олег Блохін, Віктор Колотов, Володимир Онищенко, Євген Рудаков, В'ячеслав

Семенов. Володимир Веремєєв, Віктор Звягінцев, Віктор Матвієнко, Володимир Трошкін, Михайло Фоменко. На Іграх XXII Олімпіади (у 1980 р.) в складі збірної команди СРСР, яка посіла третє місце, виступали Сергій Балтача і Володимир Безсонов.

Необхідно відмітити успіхи у різних міжнародних змаганнях, досягнуті збірними командами України з міні-футболу (футзалу), у складі яких виступали випускники кафедри футболу НУФВСУ. Так, під керівництвом заслуженого тренера України, професора кафедри футболу Г.А. Лісенчука золоту медаль чемпіонату світу серед молодіжних збірних команд виборов у 1998 р. в Португалії Георгій Мельников. У 2004 р. в Іспанії цей успіх повторили Олег Шайтанов, Костянтин Власенко, Олександр Севериненко.

Національна збірна команда України, у складі якої виступали і вихованці кафедри, у 2001 р. (у Росії) та у 2003 р. (в Італії) завоювала почесне звання віце-чемпіонів Європи:

2001 р. — Сергій Коридзе, Георгій Мельников, Олег Шайтанов, Євген Варениця;

2003 р. — Сергій Коридзе, Володимир Дейнега, Георгій Мельников, Олег Шайтанов.

За успішний виступ у міжнародних змаганнях з міні-футболу випускникам кафедри Сергію Коридзе й

Георгію Мельникову присвоєно почесне звання заслуженого майстра спорту.

Звання заслуженого тренера України присвоєно викладачам кафедри Володимиру Залойло й Сергію Лісенчуку, а також випускникові кафедри Станіславу Гончаренку.

Діяльність головного тренера збірних команд України з футзалу Геннадія Лісенчука відзначено багатьма почесними званнями і урядовими нагородами України — ордени "За заслуги" II і III ступенів та орден "Знак Пошани".

Успішні виступи вихованців кафедри в міжнародних змаганнях сприяли формуванню системи підготовки кваліфікованих спеціалістів.

Більш ніж за 40-річний період на кафедрі футболу навчалися і одержали дипломи фахівця з вищою освітою близько 1500 чоловік.

Кафедрою футболу здійснюється велика науководослідна робота. Викладачі кафедри вдало поєднують педагогічну і наукову діяльність. Успішно захистили дисертаційні роботи Олег Джус, Анатолій Попов, Костянтин Вихров, Михайло Воробйов, Геннадій Лісенчук, Валерій Ніколаєнко, Борис Бойченко, Сергій Лісенчук, Анатолій Бузнік.

Колектив кафедри систематично проводить роботу з науково-методичного забезпечення футбольних і хокейних команд. Комплексні наукові групи, у складах яких були викладачі кафедри, у різні роки працювали з футбольними й хокейними командами України та міста Києва.

Особливу увагу у діяльності кафедри приділяють спортивній роботі. Як у минулі часи СРСР, так і згодом, вже у незалежній Україні кольори збірних команд країни захищали чимало випускників кафедри. Серед них — Андрій Біба, Анатолій Бишовець, Володимир Мунтян, Віктор Колотов, Євген Рудаков, Володимир Трошкін, Віктор Матвієнко, Леонід Буряк, Володимир Безсонов, Володимир Онищенко, Володимир Веремєєв, Анатолій Дем'яненко, Олексій Михайличенко, Ігор Беланов, Олег Кузнецов, Павло Яковенко, Михайло Фоменко, Іван Яремчук, Олександр Радченко, Сергій Федоров, Андрій Несмачний.

У міні-футболі (футзалі) — Сергій Коридзе, Георгій Мельников, Олег Шайтанов, Сергій Усаковський, Юрій Усаковський, Костянтин Власенко, Володимир Дейнега.

Кільком викладачам кафедри, а також багатьом її випускникам було присвоєно почесне звання заслуженого тренера України, в тому числі — Олегу Базилевичу, Геннадію Лісенчуку, Володимиру Залойло, Анатолію Бузніку, Сергію Лісенчуку, Олександрю Гуржеєву, Анатолію Бишовцю, Олексію Михайличенку, Володимиру Мунтяну, Сергію Морозову.

За успішні виступи у складах збірних команд країни почесне звання заслуженого майстора спорту було присвоєно випускникам кафедри футболу — Андрію Бібі, Анатолію Бишовцю, Володимиру Мунтяну, Олегу Блохіну, Віктору Колотову, Олексію Михайличенку, Володимирі Безсонову, Леоніду Буряку, Віктору Матвієнку, Євгену Рудакову, Володимирі Онищенку.

У різні роки збірна команда університету з футболу успішно виступала в змаганнях різного рівня, вигравши Кубок та першість України серед студентських команд.

Успішно виступали університетські команди у різних турнірах. Так, команда "Динамо-Скіф", у складі якої були найбільш перспективні студенти-футболісти, в 1990 р. виграла VI Міжнародний турнір у Нідерландах — Кубок Карела Стегемана.

Цікаво проходять вечори та дні кафедри футболу за різною тематикою.

Нині кафедра футболу НУФВСУ виконує завдання, пов'язані з підготовкою кваліфікованих фахівців для фізкультурних організацій різного рівня.

Навчальний процес проходить відповідно до навчальних планів. Групою авторів, серед яких професор кафедри Геннадій Лісенчук, видано посібник "Футбол" (для футболістів і тренерів аматорського футболу). Готується до друку підручник "Футбол" для вузів.

Викладачами кафедри підготовлено близько 10 методичних посібників з питань управління та організації навчально-тренувального процесу в футболі. Друкуються статті викладачів кафедри у фахових журналах.

Національна збірна з міні-футболу (футзалу), яку очолює професор кафедри Геннадій Лісенчук, у рейтингу ФІФА на цей час перебуває на четвертому місці.

Збірна команда університету з міні-футболу стала бронзовим призером Універсиади України 2005 р., здобула право виступу у чемпіонаті України в спортивному сезоні 2005—2006 рр.

Кафедра велосипедного і зимових видів спорту

Колектив кафедри велосипедного і зимових видів спорту (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: В.А. Соболев, С.К. Фомін, завідувач кафедри В.А. Сафонов, О.О. Вінник, Ю.О. Гаммерштедт, О.С. Холодова, 2-й ряд: В.Д. Огороднійчук, Т.В. Шпак, З.Д. Смирнова, В.М. Нестеров, В.А. Савенков, Н.А. Піонтковська, Н.С. Гаркавенко

Утворена у 1930 р.

На початку 1930-х років найпопулярнішими видами спорту були велосипедний та лижний. Гостро стояла проблема підготовки кваліфікованих фахівців з найбільш масових видів спорту, у зв'язку з чим була утворена кафедра, що включала спеціалізації: лижний спорт (лижні гонки, біатлон, гірськолижний спорт, стрибки на лижах з трампліну, лижне двоборство), велосипедний і ковзанярський спорт, фігурне катання на ковзанах, спортивне орієнтування.

Основним завданням кафедри є підготовка висококваліфікованих тренерів-викладачів з видів спорту, що розвиваються на кафедрі.

У різні роки існування кафедри її очолювали такі фахівці, як Дмитро Донської, Андріан Мізяк, Мирон Аграновський, Сергій Фомін та інші.

Найвагоміший внесок у розвиток та становлення кафедри зробили Сергій Фомін (1952—1994 рр.) — професор, кандидат педагогічних наук, заслужений тренер України, заслужений працівник народної освіти УРСР, заслужений професор НУФВСУ, Микола Теппер (1956—1974 рр.) — доцент, кандидат педагогічних наук, заслужений тренер України та Дмитро Поліщук

(1974—1982 рр.) — професор, кандидат медичних наук, майстер спорту міжнародного класу.

З 1997 р. кафедру велосипедного та зимових видів спорту очолює Віктор Сафонов — доцент, кандидат педагогічних наук, заслужений тренер України.

На кафедрі у різні роки працювали багато висококваліфікованих фахівців. Серед них: заслужені тренери УРСР та СРСР доценти Василь Задояний та Анатолій Архипов, Борис Зорін, Геннадій Бахтурін, Василь Карленко, Валентина Пивоварова, Володимир Краюшкін, Володимир Титов, Юрій Красиков, Іван Чернов, Тетяна Кулешова, Володимир Циганенко,

Володимир Федоров, Віктор Руденко.

Співробітники кафедри мають давні традиції у науково-дослідній роботі. Під керівництвом Миколи Теппера була створена перша в СРСР комплексна наукова група (КНГ), що здійснювала науково-методичне забезпечення підготовки збірної команди СРСР з велосипедного спорту. Результатами такої роботи стали традиційні перемоги велосипедистів на чемпіонатах світу та Іграх Олімпіад у 1970-ті роки.

Здобуті знання та досвід надали можливість з ініціативи кафедри у 1980-х роках разом з ДСТ "Колос" створити на кафедрі центр олімпійської підготовки "Титан". Результатами роботи центру стали не тільки високі спортивні досягнення його вихованців, а й підготовка двох монографій Д.А. Поліщука "Підготовка велосипедистів" (1986) та "Велосипедний спорт" (1997). Також на кафедрі плідно працювала КНГ з лижних гонки та біатлону, керівниками яких були Сергій Фомін та Василь Карленко. Це дало змогу В. Карленко підготувати та захистити кандидатську дисертацію, а в подальшому стати заслуженим тренером УРСР та СРСР. С.К. Фомін підготував навчальний посібник "Підготовка лижників в умовах середньогір'я" (1984).

Нині науково-дослідна робота на кафедрі здійснюється відповідно до Зведеного плану НДР університету.

Результатом роботи стала розробка нормативних вимог Єдиної спортивної класифікації України на 2002—2006 рр. з видів спорту, що входять до програми Ігор Олімпіад, зимових Олімпійських ігор, видів спорту, що не входять до програми Ігор Олімпіад та видів спорту для інвалідів. Ця робота має своє продовження і нині фахівці кафедри працюють над новою спортивною класифікацією України на 2005—2008 рр.

Велику увагу кафедра приділяє підготовці резерву збірної команди України, розробивши та опублікувавши нові навчальні програми для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ з велосипедного спорту (трек, шосе, маунтбайк, фрістайл, стрибки на лижах з трампліну, лижне двоборство, гірськолижний спорт).

Викладачі та випускники кафедри захистили 5 докторських, 39 кандидатських дисертацій. Мають звання професора — 4, доцента — 34 чоловіки.

На кафедрі діє студентський науковий гурток, яким керує кандидат біологічних наук доцент Віталій Соболев. Члени гуртка беруть участь у національних та міжнародних студентських конференціях, виборюючи почесні місця. Під керівництвом викладачів кафедри студенти проводять науково-дослідну роботу, готують конкурсні роботи та матеріали до студентських наукових конференцій, а також здійснюють підготовку матеріалів для курсових та дипломних робіт.

Випускникам кафедри за високі досягнення у підготовці спортсменів високої кваліфікації присвоєно почесне звання "Заслужений тренер України" — 84, звання "Заслужений майстер спорту" — 22, майстер спорту міжнародного класу — 53, майстер спорту — понад 400.

Заслужені майстри спорту Микола Колумбет і Володимир Пульников — переможці Велогонки Миру.

Олександр Кириченко став олімпійським чемпіоном з велосипедного спорту на треку (Сеул, 1988 р.), Леонід Колумбет виборов бронзову олімпійську нагороду у Римі (1960). Звання чемпіонів світу виборювали Олег Галкін, Любомир Полатайко, Сергій Матвеев — з велосипедного спорту; Тетяна Тарасова, Віра Бринзей — з ковзанярського спорту. Багаторазовими чемпіонами Європи були Володимир Дюдя, Володимир Загородній, Роман Кононенко, Володимир Попов — з велосипедного спорту; Дмитро Дмитренко — з фігурного катання на ковзанах.

Особливо високих результатів досягли в біатлоні заслужений майстер спорту двічі олімпійський чемпіон Іван Бяков, Венера Чернишова, Олена Зубрилова та інші. Заслужений майстер спорту Олександр Батюк — чемпіон світу з лижних гонок; призер зимових Олімпійських ігор, переможець Всесвітньої зимової Універсіади.

Переможцями та призерами зимових Олімпійських ігор, чемпіонатів світу, Європи і Всесвітніх Універсіад стали — 21 вихованець кафедри, чемпіонатів СРСР та Всесоюзних спартакіад — 14, чемпіонами та призерами України — 279.

Нині на кафедрі працюють викладачі з теорії і методики викладання велосипедного та зимових видів спорту: Юрій Гаммерштедт — доцент, заслужений тренер України, заслужений працівник фізичної культури України; Володимир Савенков — кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений тренер України; Наталія Піонтковська — старший викладач, голова колегії суддів України з велоспорту; Ольга Холодова — старший викладач; Галина Маняченко — майстер спорту міжнародного класу; Сергій Фомін — кандидат педагогічних наук, професор, заслужений тренер України, заслужений працівник народної освіти, почесний працівник фізичної культури і спорту України; Віталій Соболев — кандидат біологічних наук, доцент; Володимир Нестеров — майстер спорту СРСР, старший викладач; Зоя Смирнова — почесний майстер спорту СРСР, старший викладач; Валентина Єфанова — старший викладач; Олексій Вінник — старший викладач, заступник декана факультету.

Почесного звання "Заслужений працівник фізичної культури і спорту України" удостоєні — Василь Карленко, Юрій Гаммерштедт, Ігор Соколов.

Почесне звання "Заслужений працівник народної освіти України" присвоєно Сергію Фоміну, якого також нагороджено почесними знаками Національних олімпійських комітетів України та Росії, Міжнародної конфедерації спортивних організацій, Київської державної адміністрації.

За час діяльності кафедри було підготовлено понад 2 тисячі висококваліфікованих фахівців та видано більше 300 науково-методичних робіт.

Подальший розвиток кафедри пов'язаний з організацією та створенням "Центру олімпійської підготовки з зимових та літніх видів спорту" на лижній базі "Голосієво", а також Центру рекреації та оздоровлення населення м. Києва.

Кафедра спортивних єдиноборств

Колектив кафедри спортивних єдиноборств (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: З.Ю. Чочарай, В.І. Костюченко, В.Ф. Бойко, А.В. Тарасевич, завідувач кафедри Г.В. Данько, В.Г. Богуславський; 2-й ряд: В.В. Аксютін, О.П. Давиденко, І.Г. Шевельов, В.І. Фетісов, Р.А. Бурлака

Утворена у 1934 р.

Включає такі спеціалізації: всі види боротьби, дзюдо, східні єдиноборства, бокс, кікбоксинг, сучасне п'ятиборство, стрілецький спорт.

Основним завданням кафедри є підготовка висококваліфікованих тренерів-викладачів з єдиноборств, сучасного п'ятиборства та стрілецького спорту, відповідно до європейських і світових стандартів.

Співробітники кафедри працюють над розробкою та створенням теоретичного і методичного забезпечення навчально-тренувального процесу студентів. Впроваджують сучасні системи організації навчального процесу.

Студенти кафедри отримують сучасні знання з теорії і методики викладання обраного виду спорту на різних етапах багаторічної підготовки.

На кафедрі підготовлено понад 3 тисячі висококваліфікованих фахівців з єдиноборств, сучасного п'ятиборства та стрілецького спорту. Серед них 4

професори, 32 кандидати наук, 16 доцентів, 9 заслужених тренерів СРСР, 92 заслужених тренери України, 9 заслужених працівників фізичної культури і спорту України, 1 заслужений діяч народної освіти України.

Першим завідувачем кафедри боротьби, боксу та важкої атлетики ДІФКУ в Харкові був у 1934—1938 рр. Володимир Бедункевич — талановитий педагог, тренер, організатор.

Далі у різні роки кафедрою завідували: Іван Іванов, Михайло Романенко, Сергій Матвеев, Валентин Фетісов.

З 2003 р. кафедру очолює Григорій Данько — майстер спорту міжнародного класу, кандидат наук з фізичного виховання і спорту.

За весь період існування на кафедрі працювали 78 фахівців. З них 4 професори, 12 кандида-

тів педагогічних наук і кандидатів наук з фізичного виховання і спорту, 8 доцентів, 3 заслужені тренери СРСР, 15 заслужених тренерів України, 4 заслужені майстри спорту.

Значний внесок у розвиток кафедри зробили такі викладачі, як заслужений майстер спорту Іван Іванов, професори, заслужені тренери України Сергій Матвеев, Валерій Бойко, доценти, заслужені тренери України Михайло Романенко, Олександр Карпінський, Валентин Фетісов, Валерій Богуславський, заслужені тренери СРСР та України Арам Ялтирян, Юрій Бураков, Юрій Містулов та багато інших.

Співробітники кафедри мають давні традиції в науково-дослідній роботі. Так, під керівництвом Михайла Романенка у повоєнні роки розроблено концепцію навчання техніки боксу юних спортсменів. У 1974 р. вийшов перший в Україні підручник для інститутів фізичної культури "Бокс", автором якого є доцент М.І. Романенко. Він видав понад 70 наукових робіт,

підготував 5 кандидатів наук, 2 заслужених майстрів спорту.

Плідну роботу у повоєнні роки за темою "Тактика спортивної боротьби" здійснив доцент Олександр Карпінський. Він підготував призера Олімпійських ігор Владлена Тростянського, чемпіонів світу Романаса Богданаса, Геннадія Сапунова.

На початку 1970-х років формувались наукові напрями кафедри, орієнтовані на створення загально-теоретичних і спеціальних основ підготовки кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах. Особливістю наукових досліджень, які виконувались на кафедрі, був тісний зв'язок з практикою підготовки кваліфікованих спортсменів. Особливо це відчувалося з моменту створення комплексних наукових груп при збірних командах України (1986).

Керівниками КНГ були співробітники кафедри Валентин Фетісов, Захарій Чочарай, Валерій Бойко, Сергій Матвеев, Юрій Павленко.

Тісний зв'язок науки та спортивної практики спостерігався у роботі професора Сергія Матвеева, розробки якого за темою "Эффективность чередования занятий с различными нагрузками в тренировочных микроциклах" були втілені в підготовці 11 майстрів спорту міжнародного класу та 37 майстрів спорту, серед яких багаторазовий чемпіон Європи та СРСР Віталій Биченок. Сергій Матвеев автор понад 300 наукових робіт, підготував 5 кандидатів наук.

Під керівництвом професора кафедри Валерія Бойка здійснювалися дослідження за темою "Структура и диагностика специальной выносливости квалифицированных борцов". Втілення результатів наукових досліджень допомогли йому під час підготовки бронзового призера чемпіонату світу Григорія Данька та чемпіонів Європи Тараса Данька і Василя Федоришина. Він підготував 4 кандидатів наук.

В цілому на кафедрі захищено 16 дисертаційних робіт.

Викладацький склад кафедри здійснює велику науково-дослідну роботу, бере активну участь у розробці тем НДР Держкомспорту України. У 1980—1995 рр. напрямом досліджень було вдосконалення методів відновлення працездатності кваліфікованих борців, у 1998—2005 рр. — індивідуалізація підготовки кваліфікованих спортсменів на етапах спортивного вдосконалення.

Традиції спортивної слави кафедри закладались ще у довоєнні роки, коли її вихованці перемагали на всесоюзних та міжнародних змаганнях. Випускники кафедри успішно виступали на Іграх Олімпіад. Так, олімпійськими чемпіонами з греко-римської боротьби стали Іван Богдан (Рим, 1960), Олександр Колчинський (Монреаль, 1976; Москва, 1980), В'ячеслав Олейник (Атланта, 1996); з вільної боротьби — Борис Гуревич (Мехіко, 1968), Павло Пінігін (Монреаль, 1976), Ельбрус Тедеев (Афіни, 2004); з дзюдо — Сергій Новиков (Монреаль, 1976); зі стенової стрільби — Дмитро Монаков (Сеул, 1988); з сучасного п'ятиборства — Іван Дерюгін (Мельбурн, 1956), Борис Онищенко (Мюнхен, 1972).

Всього вихованці кафедри вибороли 22 олімпійські медалі (11 золотих, 6 срібних, 5 бронзових).

Крім того в активі студентів і випускників кафедри численні перемоги на чемпіонатах світу, Європи та Всесвітніх Універсиадах. Звання чемпіона світу випускники кафедри виборювали 28 разів, чемпіона Європи — 30 разів, чемпіонів Всесвітньої Універсиади — 5.

На кафедрі працювали такі видатні фахівці як: Арам Ялтирян — 14-разовий чемпіон СРСР, заслужений тренер СРСР, який підготував олімпійського чемпіона Бориса Гуревича, чемпіонів світу Григорія Гамарника, Володимира Синявського, Володимира Гулюткіна, Юрія Гусова; заслужений тренер СРСР Юрій Бураков — підготував олімпійського чемпіона та триразового чемпіона світу Павла Пінігіна, чемпіона Європи Миколу Петренка.

Кафедра спортивного танцю

Утворена у 2002 р.

Включає спеціалізацію: спортивний танець.

З березня 2003 р. кафедру очолює Ігор Соронович — майстер спорту міжнародного класу зі спортивного танцю, чотириразовий чемпіон України, дворазовий фіналіст Кубків світу.

Основними завданнями кафедри є підготовка висококваліфікованих тренерів зі спортивного танцю.

Співробітники кафедри працюють над розробкою та створенням комплексного теоретичного і методичного забезпечення навчально-тренувального проце-

Колектив кафедри спортивного танцю (2005 р.). Від лівої: завідувач кафедри І.М. Сороневич, О.В. Бойко, А.Ю. Руденко

су для тренерів зі спортивного танцю, яка досі майже повністю відсутня.

Кафедра забезпечує своїх студентів сучасними знаннями з техніки викладання спортивного танцю, методики організації тренувального процесу, підготовки організаційних питань щодо проведення змагань усіх рівнів з цього виду спорту — від клубних до найпрестижніших офіційних чемпіонатів.

Вперше в історії України звання майстрів спорту міжнародного класу зі спортивного танцю отримала танцювальна пара Ігор Сороневич та Оксана Бойко — фіналісти чемпіонату Європи серед команд формейшн, фіналісти Кубка світу 1997—1998 рр. Саме ця танцювальна пара у 1997 р. уперше здобула ліцензію, що давала право представляти Україну у фінальних змаганнях World Games, які відбувалися у Фінляндії. А тепер Ігор Сороневич і Оксана Бойко передають свої знання студентам, готують нових чемпіонів.

Танцювальна пара Дмитро Влох та Ольга Урмові — дворазові чемпіони світу серед юніорів та молоді, володарі Кубка світу у програмі десяти танців, абсолютні багаторазові чемпіони України. Тренерами цієї пари є Ігор Сороневич та Оксана Бойко.

Кафедра пишається здобутками своїх вихованців — майстра спорту міжнародного класу Анастасії Кісліної, майстрів спорту Станіслава Портаненка та Лілії Дмитраш, а також Андрія Дикого, Ірини Жебрар, Антона Переводчика, Дарії Довгальнової, Дмитра Дікусара та Ксенії Горб і багатьох інших.

Колектив кафедри у 2004 р. спільно з Асоціацією спортивного танцю України розробив правила проведення змагань з цього виду спорту, які відповідають міжнародним вимогам й включають всі найдрібніші аспекти проведення змагань. Ці правила було затверджено Держкомспортом України, згідно з ними зараз проводяться в Україні всі змагання зі спортивного танцю.

На кафедрі проводяться дослідження, спрямовані на удосконалення системи оцінки виступів спортсменів у фінальних змаганнях і підвищення об'єктивності суддівства, та дослідження з проблем психологічної підготовки спортсменів високого рівня, підвищення їхніх функціональних можливостей тощо.

Для організації та проведення спортивної роботи з ініціативи кафедри та при сприянні керівництва університету в квітні 2004 р. було засновано Клуб спортивного танцю НУФВСУ "Супаданс", який є громадською організацією та, відповідно до чинного законодавства, членом національної федерації — Асоціації спортивного танцю України — і представляє вихованців університету на всеукраїнській та міжнародній спортивних аренах. У найближчій перспективі клуб "Супаданс" має стати справжньою творчою лабораторією для наукових досліджень магистрантів та аспірантів кафедри, а також кузницею молодих тренерських кадрів найвищого гатунку та майбутніх чемпіонів світу зі спортивного танцю.

Кафедра активно працює над можливістю розширення підготовки спеціалістів з тих видів танцювального спорту (акробатичний рок-н-рол та сучасний спортивний танець), які дедалі активніше отримують масовий розвиток та потребують тренерів-фахівців найвищого рівня кваліфікації.

КАФЕДРИ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Кафедра біології людини

Колектив кафедри біології людини (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: А.І. Новохацький, Г.А. Осипенко, М.М. Філіпков, завідувач кафедри В.М. Ільїн, О.О. Приймаков, В.О. Климук, Н.В. Комаровська, П.Ф. Холявко; 2-й ряд: А.Г. Станкевич, І.І. Земцова, М.П. Дудін, А.М. Путро, Р.В. Кропота, Т.А. Кропивницька, А.І. Черкес

З перших років створення вузу велика увага приділяється наданню студентам знань з медико-біологічних основ м'язової діяльності, розвитку сучасної спортивної науки та підготовці спеціалістів даної галузі, що забезпечувалось різними кафедрами медико-біологічних дисциплін, а нині кафедрою біології людини.

Науково-педагогічна діяльність кафедри спрямована на підготовку студентів усіх спеціалізацій базового рівня та перепідготовку спеціалістів з вищою освітою з таких теоретичних дисциплін, як анатомія, біохімія, гігієна, латинська мова, фізіологія людини, спортивна фізіологія, безпека життєдіяльності та цивільна оборона. З 1999 р. забезпечується підготовка магістрів зі спеціалізації "Фізіологія спорту".

Професорсько-викладацький склад кафедри біології людини продовжує розвивати наукові розробки відомих вчених, які очолювали кафедри окремих медико-біологічних дисциплін і створили наукові школи та достойних послідовників, досягненнями яких може пишатися не лише кафедра, а й університет та вся спортивна наука.

У педагогічній та науковій діяльності викладачів кафедри використовуються наукові розробки з морфоло-

гічних основ адаптації скелетних м'язів до різних фізичних навантажень, які були напрацьовані ще за часів існування кафедри анатомії, завідувачами професорами, докторами медичних наук Віктором Колесниковим (1951—1959 рр.), Петром Гудзем (1959—1982 рр.), Володимиром Талько (1982—1990 рр.), а також професором, доктором медичних наук Олександром Щегольковим та багатьма співробітниками, із яких нині на кафедрі біології людини працюють: доцент, кандидат медичних наук Анатолій Новохацький, старші викладачі Вікторія Климук та Петро Холявко. З 2000 р. проводяться морфологічні дос-

лідження адаптаційних процесів кісткової тканини у спортсменок високої кваліфікації різних видів спорту.

На кафедрі продовжуються дослідження біохімічних механізмів адаптації та корекції метаболізму під час м'язової діяльності з метою підвищення фізичної працездатності спортсменів та прискорення процесів відновлення, які були започатковані на кафедрі біохімії з перших років її заснування всесвітньо відомим ученим, академіком АН України Ростиславом Чаговцем (1953—1959 рр.), а згодом кафедру біохімії очолювали: професор, доктор біологічних наук Євген Кожухар (1959—1968 рр.), доцент, кандидат біологічних наук Анатолій Свиридов (1968—1972 рр.), професор, доктор біологічних наук Михайло Калінський (1972—1990 рр.). На той час на кафедрі працювали: професор, доктор медичних наук Георгій Верич, доценти, кандидати біологічних наук Ірина Земцова, Емілія Несен, Ганна Осипенко, Людмила Путро та кандидати медичних наук Григорій Кашпуровський, Михайло Пушкар, а також старші викладачі Лариса Нужна, Наталія Сіренко, Валентина Чорна, Ірина Шаповалова, багато аспірантів. Нині на кафедрі біології люди-

ни працюють доценти Ірина Земцова, Ганна Осипенко, Людмила Путро. Ветеранами кафедри є доцент Емілія Несен, викладачі Наталія Сіренко, Валентина Чорна, методист Валентина Литвиненко.

Багаті традиції та наукові досягнення в історичному аспекті має кафедра біології людини завдяки сильній школі фізіологів спорту, заснованій першим завідувачем кафедри фізіології професором, доктором медичних наук Михайлом Горкіним (1938—1972 рр.). Роботи його та послідовників, присвячені стомленню та відновленню організму спортсмена під час м'язової діяльності, важливості розминки та ефективності тренування, дозволили теоретично обґрунтувати раціональні режими м'язової діяльності різних систем організму спортсменів. Його соратниками та послідовниками в різний час були завідувачі кафедри фізіології професори: Олександр Радзієвський (1972—1984 рр.), Володимир Ткачук (1981—1994 рр.) та після об'єднання медико-біологічних кафедр (1990—1994 рр.) Михайло Філіппов (1994—1995 рр.), Олександр Приймаков (1999—2003 рр.). Співробітниками кафедри була ціла плеяда видатних фізіологів, які відомі не лише як учені та педагоги, але й організатори науково-методичного забезпечення збірних команд країни з різних видів спорту. Це професори Лідія Євгенєва (працювала на кафедрі з 1951 р.), Володимир Моногаров (працював з 1949 р.), Ілля Кучеров, Юрій Похолечук, Віктор Міщенко, Валерій Смульський, Лариса Шахліна та інші, а також доценти Микола Дудін, Валентина Брінзак, Олександр Гаєвський та ін. На кафедрі продовжують працювати Михайло Філіппов, Микола Дудін, Валентина Брінзак. Кафедра підготувала молоду зміну фахівців — випускників аспірантури, це: доценти, кандидати наук з фізичного виховання та спорту Світлана Дроздовська, Руслан Кропта та викладачі Тетяна Кропивницька і Людмила Станкевич. Ветеранами кафедри є Олександр Радзієвський, Лідія Євгенєва, Володимир Моногаров.

З 2004 р. колектив кафедри біології людини очолює професор, доктор біологічних наук Володимир Ільїн — відомий спеціаліст в галузі екстремальної фізіології. Під його керівництвом започатковані дослідження впливу метеорологічних, геліо- та геофізичних чинників на організм спортсмена як маркерів індивідуальної стресорної стійкості організму у різні періоди тренувальної та змагальної діяльності, біоритмологічних аспектів проблем адаптації до фізичних навантажень.

Співробітники кафедри беруть участь у науково-дослідній роботі, виконуючи тему НДР Зведеного наукового плану "Модельні характеристики системної діяльності організму людини у процесі довгострокової адаптації до фізичних навантажень" (наукові керівники — професори Олександр Приймаков, Володимир Ільїн) та тем НДР разом із кафедрою спортивної медицини "Дослідження впливу гормонального статусу організму спортсменок високої кваліфікації на адаптаційні процеси кісткової тканини" (науковий керівник професор Лариса Шахліна) і ДНДІФКС "Розробка методів індивідуального вибору фармакологічних та спеціальних засобів підвищення працездатності спортсменів" (науковий керівник доктор біологічних наук Сергій Олійник), а також з окремих розділів Цільової комплексної програми "Фізичне виховання — здоров'я нації".

Викладачі та аспіранти кафедри беруть участь у науково-методичному забезпеченні збірних команд з греко-римської та вільної боротьби, дзюдо, легкої атлетики, веслування, триатлону, п'ятиборства, працюючи у КНГ, розробляють методичні критерії оцінки функціональної підготовленості спортсменів високої кваліфікації, рекомендації щодо харчування, спеціальних засобів підвищення фізичної працездатності, що сприяє удосконаленню тренувального процесу спортсменів.

Професори та доценти кафедри читають лекції на семінарах тренерів з різних видів боротьби, футболу, важкої атлетики, бодібілдінгу.

Колектив кафедри систематично поліпшує навчально-методичне забезпечення медико-біологічних дисциплін. За час існування кафедри біології людини співробітниками кафедри в співавторстві виданий підручник "Биохимия мышечной деятельности" (Микола Волков, Емілія Несен, Ганна Осипенко, Світлана Корсун, 2000), навчальні посібники: "Основи гігієни" (Михайло Пушкар, 2004), "Научные основы жизнедеятельности организма человека" (Олександр Приймаков та ін., 2001), "Психофізіологія людини" (Михайло Філіппов, 2003), "Ритмографічні методи оцінки функціонального стану організму людини" (Володимир Ільїн, 2003), а також монографії: "Медико-биологические основы спортивной тренировки женщин" (Лариса Шахліна, 2001), "Структурно-лінгвістичний підхід до оцінки функціонального стану людини в умовах високогір'я" (Володимир Ільїн, 2003), велику кількість наукових статей та тез.

Кафедра кінезіології

Колектив кафедри кінезіології (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: С.О. Герасименко, Л.В. Денисова, Т.О. Хабінець, А.М. Лапутін, Н.Л. Носова, Н.Г. Бишевець; 2-й ряд: Ю.В. Литвиненко, О.М. Бондар, А.П. Богачук, І.В. Хмельницька, О.П. Дубонос, завідувач кафедри В.О. Кашуба, Н.О. Дюбіна, В.В. Гамалій, Л.А. Харченко, Ю.О. Юхно, К.М. Сергієнко, М.В. Гордєєва, О.С. Литовченко

Утворена у 1981 р.

Систематичне викладання біомеханіки у Київському державному інституті фізичної культури почалося з 1960 р. на кафедрі анатомії (завідувач кафедри — професор Петро Гудзь). Водночас було створено першу робочу програму з курсу біомеханіки обсягом 30 годин (20 годин лекцій і 10 годин лабораторних робіт). Її авторами стали старший викладач Марія Рісва й аспірант Анатолій Лапутін. Вони взяли участь у першому всесоюзному семінарі з біомеханіки у Тбілісі (1964 р.), яким керував учень Миколи Бернштейна Левон Чхаїдзе.

До кінця 1960-х років у КДІФК було проведено широкомасштабні дослідження з біомеханіки. В 1970 р. у Москві відбувся другий всесоюзний семінар з біомеханіки під керівництвом Дмитра Донського. Тоді саме у КДІФК було відкрито аспірантуру з біомеханіки. Першими аспірантами стали Анатолій Черній і В'ячеслав Хапко (керівник — доцент Анатолій Лапутін). Водночас в інституті на громадських засадах було створено лабораторію біомеханіки.

Успішний розвиток біомеханіки у КДІФК стимулював наукову громадськість до того, щоб на базі лабораторії біомеханіки кафедри анатомії у 1974 р. провести першу всесоюзну наукову конференцію з біомеханіки. На думку численних учасників цієї конференції, вона дала новий імпульс розвитку біомеханіки як в Україні, так і в СРСР. Підсумки конференції показали, що біомеханіка стала не тільки теоретичною наукою, а й істотно впливає на практику у різних сферах людської діяльності, зокрема, у промисловості, сільському господарстві, військовій справі, космонавтиці, медицині і, звичайно, у фізичному вихованні та спорті.

Згадана конференція мала великий вплив на розвиток біомеханіки в Україні. Зокрема, лабораторія біомеханіки КДІФК разом з Кам'янець-Подільським педагогічним інститутом і Чернігівським педагогічним інститутом організували Другу (Кам'янець-Подільський, 1976 р.) і Третю (Чернігів, 1978 р.) всесоюзні конференції з біомеханіки. У цих та інших українських вузах з'явилися фахівці з біомеханіки, які пройшли підготовку, навчаючись у аспірантурі КДІФК, на базі лабораторії біомеханіки якого проведено ряд всеукраїнських зустрічей, семінарів, нарад фахівців у галузі біомеханіки. Водночас у Києві був виданий перший в СРСР навчальний посібник Анатолія Лапутіна з біомеханіки (курс лабораторних робіт). Цей посібник одержав високу оцінку фахівців і був рекомендований для студентів усіх фізкультурних вузів країни.

Намітилися творчі контакти з Академією наук України. Фахівцями у галузі біомеханіки почав розроблятися програмно-цільовий підхід в управлінні процесом формування рухів зі складною координаційною структурою. Велику допомогу в проведенні фундаменталь-

них досліджень з біомеханіки надали президент АН України академік Борис Патон, віце-президент АН України академік Володимир Глушков, член-кореспондент АН України В.М. Малиновський та ін. Завдяки цьому уже в другій половині 1970-х років розпочато комп'ютеризацію біомеханічних досліджень. Фахівці у галузі біомеханіки спорту були задіяні як співвиконавці комплексного плану Ради з автоматизації наукових досліджень при Президії АН України на 1981—1985 рр. (керівник Анатолій Лапутін). У результаті виконання цього плану розроблено автоматизовану систему управління спортивно-технічним навчанням і руховим вдосконаленням (АСК СТНРВ).

Потреби часу та накопичений досвід викладання курсу біомеханіки спонукали до того, що у 1981 р. в Києві у КДІФК було створено першу в Україні кафедру біомеханіки, яку очолив доцент Анатолій Лапутін. Це позитивно вплинуло не лише на розвиток біомеханіки як науки, а й на формування її як навчальної дисципліни, а монографія Лапутіна "Навчання спортивних рухів" (1986) стала узагальненням результатів багаторічної роботи у цьому напрямі.

У 1980-ті роки почали розробляти науковий напрям у галузі вивчення рухів людини – "дидактичну біомеханіку". Це допомогло узагальнити досвід викладання рухів у різних галузях професійної рухової діяльності людини й на такій основі створити методологію ефективної побудови педагогічного процесу.

Тривав подальший розвиток біомеханічних досліджень з різних видів спорту завдяки працям науковців, зокрема В.В. Гамалія (легка атлетика), А.А. Тесленка (велосипедний спорт), Т.О. Хабінець (лижний спорт), О.А. Архипова (гімнастика), М.О. Носко (волейбол), В.П. Ляпіна, З.Ю. Чочарая (вільна боротьба), В.М. Смирнова (дзюдо), А.А. Македона (вільна боротьба), В.І. Плисько, В.В. Крутова (військово-прикладні види єдиноборств), Лайуні Ріда Б. Шедлі (медична біомеханіка) та ін.

У 1990-ті роки колектив кафедри біомеханіки підготував нові навчальні програми з курсів біомеханіки, спортивної метрології, технічних засобів навчання (ТЗН). Навчальний процес вдосконалювався. Окрім біомеханіки, спортивної метрології та ТЗН, на кафедрі почали викладатися такі навчальні дисципліни: кінетика тіла людини, психомоторика, метрологічний контроль, біомеханічний аналіз, кінезіологія, дидактична біомеханіка, інформаційні технології у фізич-

ному вихованні та спорті, біометрія, вікова біомеханіка, ергономічна біомеханіка, клінічна біомеханіка спорту, тренажери і технічні засоби навчання у менеджменті, технічні засоби навчання в реабілітації і рекреації; спецкурси: біомеханіка техніки окремих видів спорту, моделювання спортивної техніки, технічні засоби навчання в реабілітації, рекреації і менеджменті. Усі ці дисципліни були органічно взаємозалежні у визначеній системній єдності, яка інтегрувалася завдяки основному предмету дослідження і викладання — рухам, руховим діям людини, тому колективом було прийнято рішення об'єднати всі дисципліни кафедри під загальною назвою "Кінезіологія". Таку саму назву отримала і кафедра.

У зв'язку з перетворенням КДІФК у державний університет, а потім із наданням йому статусу національного, кафедра кінезіології розширила свою навчальну роботу, на п'ятому курсі почалося викладання з випуском магістрів зі спеціалізації "Біомеханіка спорту".

У цей період одержав подальший розвиток прикладний напрям дидактичної біомеханіки — гравітаційне тренування. Концепція корекції гравітаційних взаємодій тіла людини відкриває захоплюючі перспективи підвищення ефективності й інтенсивності дидактичного процесу. Завдяки цьому може кардинально змінитися не тільки методологія, а й конкретна технологія формування заданих систем рухів у руховій реабілітації, професійному навчанні й удосконаленні складних рухових навичок у спортивному тренуванні.

У 1990-ті роки за цією тематикою найбільш цікаві біомеханічні дослідження були проведені В.О. Кашубою (кульова стрільба), В.І. Синіговцем (клінічна біомеханіка), Р.О. Зубриловим (лижні гонки, біатлон), Кхеліфа Ріадом (баскетбол), Фадхлун Мурадом (гандбол), Ю.О. Юхно, І.П. Закорко (дзюдо), Т.А. Поліщук (художня гімнастика), В.І. Бобровником (легка атлетика), А.М. Ратовим (лижний спорт) та ін.

У 1996—1997 рр. колектив кафедри взяв участь у спільному українсько-американському проєкті "Шатл-97", який передбачав політ першого українського астронавта на американському космічному кораблі "Шатл". За успішну розробку і реалізацію програми гравітаційної підготовки українських астронавтів до польоту Національне космічне агентство України і Федерація космонавтики України у квітні 1998 р. нагородили співробітників кафедри Анатолія Лапутіна, Тамару Хабінець, Юрія Юхно почесною медаллю імені Юрія Кондратюка.

У 2004 р. колектив кафедри підготував і опублікував спеціалізований навчальний посібник "Біомеханіка спорту" (за загальною редакцією професора Лапутіна). У цій праці більш повно, ніж раніше, висвітлювалися методичні рекомендації і технологія проведення навчального процесу з біомеханіки. Нині професор А.М. Лапутін завершив цикл досліджень у галузі методології гравітаційного тренування і мав намір значно інтенсифікувати спрямовані дослідження у цій галузі. З огляду на це, він прийняв рішення зосередитися переважно на власних наукових дослідженнях, а керівництво кафедрою передати своєму учню — доценту В.О. Кашубі.

Надалі під керівництвом Анатолія Лапутіна Віталій Кашуба почав розробляти новий науковий напрям у вивченні рухових можливостей людини — дослідження динаміки зміни її геометрії мас в онтогенезі. До числа фундаментальних проблем розглянутого напрямку досліджень можна віднести такі:

- взаємозв'язок онтогенезу і філогенезу людини як біологічного виду;
- взаємозв'язок закономірностей формування геометрії мас тіла людини з законами накопичення, перетворення і витрат різних видів енергії в його організмі в процесі онтогенезу;
- вивчення закономірностей розвитку рухової функції людини на певному етапі онтогенезу.

До числа прикладних проблем, на розв'язання яких можуть впливати результати цього напрямку, варто віднести наступні:

- розробка об'єктивних критеріїв для відбору і професійної орієнтації спортсменів у різних видах спорту;
- розробка об'єктивних ергономічних нормативів для конструювання ефективно функціонуючих зразків різних елементів техногенної сфери, яка оточує сучасну людину;
- профілактика ряду захворювань дітей переважно шкільного віку;
- розробка індивідуальних і групових (вікових) програм кінезитерапії і рухової реабілітації в системі медичних фізкультурно-оздоровчих установ.

Розвиваючи цей оригінальний напрям у біомеханіці, фахівці кафедри, спираючись на уже відомі традиційні і широко апробовані методи дослідження морфології і функції онтогенетичного розвитку людини, змогли розробити і вдало використати нові методи оцінки геометрії мас тіла людини. Надзвичайно

цінним є те, що під час розробки методики об'єктивної оцінки геометрії мас організму, який розвивається, виявлено закономірний зв'язок визначених геометричних параметрів розподілу маси тіла з енергетикою людини. Це відкриває певні перспективи і можливості для корекції енергетичного статусу в процесі онтогенетичного розвитку людини. У результаті проведених досліджень розроблено технологію комп'ютерної діагностики постави людини (В.О. Кашуба, 2001). У монографії Анатолія Лапутіна і Віталія Кашуби "Формування маси і динаміки гравітаційних взаємодій тіла людини в онтогенезі" узагальнено результати, отримані багатьма фахівцями у цьому напрямі.

У 2001 р. до кафедри кінезіології було приєднано кафедру передових інформаційних технологій у фізичному вихованні і спорті.

У 2003 р. В.О. Кашуба захистив докторську дисертацію на тему "Біодинаміка постави школярів у процесі фізичного виховання". Того самого року він був обраний професором і йому присвоєно почесне звання члена-кореспондента Української академії наук.

З 2004 р. професор Віталій Кашуба суміщає посади завідувача кафедрою і проректора з наукової роботи НУФВСУ. Під його керівництвом захищено 4 кандидатські дисертації. Колектив кафедри кінезіології налічує 27 чоловік, серед яких — професор А. Лапутін, доценти: В. Гамалій, Т. Хабінець, Ю. Юхно, старші викладачі: К. Сергієнко, І. Хмельницька, Л. Богачук, Л. Харченко, Л. Денисова, викладачі: Н. Носова, О. Бондар, Н. Бишевець, Н. Дюпіна, С. Герасименко, Ю. Литвиненко, М. Гордєєва, О. Литовченко; докторант Б. Виноградський.

Науково-дослідна робота аспірантів К. Сергієнко і В. Семенець у 2004 р. була відзначена індивідуальним грантом Президента України для обдарованої молоді за дослідження в галузі біомеханіки фізичної культури і спорту.

Колектив кафедри нині працює у двох наукових напрямках: "Удосконалення біомеханічних технологій рекреації та рухової реабілітації з урахуванням вікових особливостей геометрії мас тіла людини" (керівник — Віталій Кашуба) і "Удосконалення засобів і методів технічної підготовки кваліфікованих спортсменів" (керівник — Володимир Гамалій). У 2004 р. на базі університету було створено Науково-дослідний інститут, до структури якого входить лабораторія біо-

механічних технологій у фізичному вихованні та спорті, котру очолює доцент Володимир Гамалій.

На базі кафедри працює комісія з метрологічної експертизи дисертаційних робіт, до складу якої входять викладачі кафедри Володимир Гамалій, Ірина Хмельницька, Лоліта Денисова. Підготовлено понад 30 аспірантів і здобувачів наукових ступенів, 4 докторанти.

За період з 1993 по 2005 р. на кафедрі було проведено 10 випусків магістрів зі спеціальності

"Олімпійський і професійний спорт". У 2005 р. колективом кафедри вперше в Україні була розроблена і опублікована навчальна програма підготовки магістрів зі спеціальності "Біомеханіка спорту" для вищих навчальних закладів з фізичного виховання і спорту.

Співробітниками кафедри видано понад 500 публікацій, з яких: 7 монографій, 5 навчальних посібників, 14 методичних рекомендацій, 55 авторських свідоцтв і патентів, 420 наукових статей і тез.

Кафедра фізичної реабілітації

Колектив кафедри фізичної реабілітації (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: В.Ф. Коваленченко, Р.О. Баннікова, О.К. Марченко, завідувач кафедри І.М. Башкін, Е.В. Макарова, С.К. Клименко, А.А. Пілашевич; 2-й ряд: П.Є. Гусев, Г.Д. Харченко, В.М. Мухін, О.В. Степанова, І.І. Пархотик, О.М. Д'яченко

Утворена у 1930 р.

У 1930 р. під час відкриття в Харкові Державного інституту фізичної культури України до його навчальних планів входили такі дисципліни, як лікувальна фізична культура, масаж, лікарський контроль, гігієна. Для забезпечення якісного викладання цих предметів було створено кафедру лікувальної фізкультури, масажу і лікарського контролю.

Після переведення в 1944 р. інституту до Києва, названі дисципліни було включено до єдиної медико-біологічної кафедри, але вже через рік було створено дві кафедри — кафедру лікувальної фізкультури та

кафедру гігієни і лікарського контролю. У 1959 р. ці кафедри об'єднали у єдину кафедру лікувальної фізкультури, гігієни і лікарського контролю. У серпні 1993 р. з огляду на вимоги часу і потреби суспільства у фахівців нових спеціальностей кафедру перетворюють у кафедру фізичної реабілітації.

Професорсько-викладацький склад кафедри у різні роки комплектувався провідними фахівцями галузі. Першим завідувачем кафедри 1933—1937 рр. був професор Володимир Блях. У 1937—1941 рр. завідував кафедрою доцент Олександр Ессі-Езінг.

У 1944 р. кафедру очолила провідний фахівець з лікувальної фізкультури і лікарського контролю професор, доктор медичних наук Ольга Качоровська. Багатий практичний і теоретичний досвід дозволив їй організувати роботу кафедри на високому професійному рівні. Ольга Качоровська практично заклала фундаментальні основи науково-методичного забезпечення підготовки спеціалістів з фізичної реабілітації, її по праву можна вважати засновником ефективної науково-педагогічної школи з вирішення проблем лікувальної фізичної культури і фізичної реабілітації. При цьому слід відмітити, що коло інтересів О. Качо-

ровської поширювалося і на інші актуальні наукові напрями галузі фізичного виховання і спорту. Так, під її керівництвом були розроблені і проведені наукові дослідження, які стосувалися проблем вивчення особливостей функціональної діагностики різних систем організму спортсменів під впливом великих фізичних навантажень, раціонального дозування навантажень у спортсменів різного віку, причин виникнення спортивних травм, питань їх профілактики та лікування. Ольга Качоровська брала активну участь у створенні у 1960-х роках комплексних наукових груп (КНГ), які проводили медико-біологічне обстеження провідних спортсменів збірних команд країни. Вона є автором понад 100 наукових праць фундаментального та прикладного характеру.

Ольга Качоровська приділяла велику увагу підготовці наукових кадрів. У той час на кафедрі під її керівництвом сформувалися як спеціалісти та працювали такі висококваліфіковані співробітники, як професори Людмила Іващенко і Віталій Мурза, доценти Євген Завадський, Григорій Кашпуровський, Горацій Бухман та ін.

У 1974—1987 рр. керівництво кафедрою здійснювала заслужений працівник Вищої школи УРСР, професор Галина Полесь. Вона підготувала 20 кандидатів наук, серед яких 8 іноземних громадян. Нею опубліковано близько 100 наукових праць, які присвячені застосуванню лікувальної фізичної культури при сколіотичній, опіковій та гіпертонічній хворобах.

У 1987 р. кафедру очолив Станіслав Душанін і завідував нею до 1994 р. У цей період на кафедру прийшли досвідчені спеціалісти відновного лікування — доценти Світлана Клименко, Ольга Марченко, Аліна Пілашевич, Римма Баннікова і майбутній завідувач кафедри доктор медичних наук Георгій Верич. Станіслав Душанін — один із відомих фахівців у галузі спортивної медицини — є автором понад 200 наукових праць, винаходів.

У 1994—2003 рр. кафедрою, яка змінила назву на кафедру фізичної реабілітації, керував професор Георгій Верич. Він є автором понад 100 наукових праць.

Заслужений працівник фізичної культури і спорту України професор Володимир Мухін очолював кафедру у 2003—2004 рр. Він є автором першого в Україні підручника "Фізична реабілітація" та має понад 150 наукових праць.

З 2004 р. кафедру очолює доктор медичних наук Ігор Башкін. Нині на кафедрі працює 26 чоловік, з яких 23 — професори, доценти, доктори та кандидати наук.

Головним напрямом роботи кафедри є забезпечення підготовки кваліфікованих спеціалістів з фізичної реабілітації, які повною мірою володіли б сучасними теоретичними знаннями і практичними вміннями у застосуванні фізичних вправ, природних чинників, кінезитерапії і масажу та сучасних реабілітаційно-оздоровчих технологій — з метою підтримки й поліпшення здоров'я людини, ліквідації або зменшення морфофункціональних порушень при різних захворюваннях і травмах, поліпшення якості життя інвалідів. Досліджуються тенденції розвитку реабілітаційно-рекреаційного процесу у системі охорони здоров'я, праці, освіти, спорту: обґрунтовуються закономірності управління цим процесом.

Колектив кафедри виконує велику науково-дослідну роботу в трьох напрямках: фізична реабілітація при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату, фізичні засоби відновлення у спорті, вдосконалення змісту та структури викладання дисципліни "Фізична реабілітація".

Співробітники кафедри опублікували загалом понад 1000 наукових праць, в тому числі й за кордоном. Викладачі кафедри постійно запрошуються для читання лекцій в інших вузах України та за кордоном.

Кафедра є провідною установою в Україні щодо розробки наукових напрямів досліджень у сфері теоретичного та практичного застосування фізичної реабілітації у профілактиці захворювань і відновленні здоров'я, постійно здійснює методичну допомогу медичним і навчальним закладам, оздоровчо-реабілітаційним центрам, закладам соціальної допомоги.

Колектив кафедри здійснює роботу з науково-методичного забезпечення масового та інвалідного спорту та спорту вищих досягнень. Так, широко відомою у світі є методика оцінки функціонального стану спортсменів, яку розробив Станіслав Душанін спільно з працівниками кафедри.

Співробітники кафедри у різні роки входили до складу комплексних наукових груп для медико-біологічного забезпечення команд з різних видів спорту. Методичні підходи, які було розроблено колективом кафедри, впроваджувалися у підготовку збірних команд країни з легкої атлетики, гімнастики, водних видів спорту (плавання, стрибки у воду, водне поло),

стріляба з луку, триатлон, футбольні і гандбольні команди майстрів — як у СРСР, так і в Україні).

Впровадження розробок кафедри дозволяє проводити об'єктивний моніторинг функціонального ста-

ну організму спортсменів на різних етапах тренувально-змагальної діяльності, оптимізувати відновлення і поліпшення стану здоров'я, суттєво підвищувати спортивні результати.

Кафедра спортивної медицини

Колектив кафедри спортивної медицини (2005 р.). Від лівої: В.Й. Земцова, завідувач кафедри А.Я.-Г. Шахліна, Т.В. Коломієць, І.В. Коваль, С.А. Олійник, С.В. Кізяєв, С.М. Футорний

Утворена у 2001 р.

Спортивна медицина розвивалася разом з фізичним вихованням і спортом. Лікарський контроль став обов'язковим для осіб, що займалися спортом.

Ще у 1920-ті роки питання медицини почали включати в навчальний процес інститутів фізичної культури та спорту. Мінімум медичних знань студенти отримували на кафедрах лікарського контролю, лікувальної фізкультури. В Харкові у 1930 р. у Державному інституті фізичної культури була сформована кафедра лікувальної фізичної культури, масажу і лікарського контролю.

У КДІФК студентам читали лекції з лікувальної фізичної культури, лікарського контролю, спортивної медицини, масажу відомі фахівці — доктор медичних наук, професор О. Качоровська (1952—1972 рр.), доктор медичних наук, професор Галина Полесья (1972—

1978 рр.), доктор медичних наук, професор Ігор Муравов (1978—1987 рр.), доктор медичних наук, професор Станіслав Душанін (1988—1994 рр.).

Питання про створення самостійної кафедри спортивної медицини в НУФВСУ гостро стало перед керівництвом університету у зв'язку із зростаючим соціальним значенням спорту, його масовістю, збільшенням фізичних та психоемоційних навантажень спортсменів в сучасному спорті вищих досягнень, зростаючим інтересом населення України до занять масовою фізичною культурою. Аналіз медичного забезпечення спортсменів в Україні показав, що сьогодні існує потреба в трьох тисячах спортивних лікарів для обслуговування сфери спорту. На жаль, в Україні відсутня підготовка спортивних лікарів на базі медичних вузів і, відповідно, важко уявити можливість оптимального медичного обслуговування спортивної підготовки спортсменів різного віку та статі, різної спортивної спеціалізації та кваліфікації.

Ідея про організацію кафедри спортивної медицини в НУФВСУ була підтримана керівництвом Міністерства України з питань молоді та спорту, Національного олімпійського комітету. Для організації системи підготовки спортивних лікарів за узгодженням з Міністерством освіти та науки України було розпочато підготовку лікарів зі спортивної медицини за експериментальним планом.

З 2001 р. у Національному університеті фізичного виховання і спорту України була утворена кафедра спортивної медицини, яку у 2002 р. очолила доктор медичних наук, професор Лариса Шахліна. Головною метою роботи кафедри стала сумісна підготовка спортивних лікарів на базі НУФВСУ разом з кафедрами Національного медичного університету імені академіка О.О. Богомольця і Медичного інституту Української асоціації народної медицини.

За період існування сучасної кафедри спортивної медицини для забезпечення належного рівня підготовки фахівців зі спортивної медицини відповідно до-

державних вимог у НУФВСУ проведена широкомасштабна робота — створено Центр спортивної травматології, що має у своєму розпорядженні сучасне лікувально-діагностичне обладнання. Центр очолює доктор медичних наук, професор, лауреат Державної премії України Віталій Левенець. У НУФВСУ для підготовки спортивних лікарів створено також навчально-оздоровчий та реабілітаційний комплекси, лабораторію діагностики функціонального стану спортсменів. Укомплектовано кафедру спортивної медицини, яка обладнана комп'ютерним класом, науково-дослідною лабораторією. Всі студенти I-IV курсів спеціалізації "спортивна медицина" забезпечені повністю навчальною літературою. На базі видавництва "Олімпійська література", яке функціонує у НУФВСУ, організовано видання підручників та посібників з питань спортивної медицини, авторами яких є найвідоміші вітчизняні та іноземні фахівці.

Наукові напрями кафедри присвячені питанням медико-біологічного обґрунтування спортивної підготовки жінок-спортсменок; збереженню здоров'я спортсменок та осіб, які займаються оздоровчою фізичною культурою; адаптації кісткової тканини жінок-спортсменок до великих фізичних навантажень; оптимізації процесів відновлення і підвищення спортивної працездатності. Очолює рішення цих наукових проблем професор Лариса Шахліна.

Одним із наукових напрямів кафедри є також профілактика, діагностика і лікування травм, захворювань суглобів і білясуглобових тканин у спортсменів. Цей напрям розробляє доктор медичних наук, професор Віталій Левенець і його учні.

Кафедра спортивної медицини плідно співпрацює з науково-методичним центром остеопорозу при Інституті геронтології Академії медичних наук України, з Науково-дослідним інститутом педіатрії, акушерства і гінекології АМН України і Центром спортивної травматології НУФВСУ.

Нині на кафедрі 15 співробітників, з них — 6 докторів наук і 6 кандидатів наук. Видано близько

100 наукових публікацій, у тому числі 2 монографії — "Медико-біологические основы спортивной тренировки женщин" (Л.Я-Г. Шахліна, 2001) і "Похідні бурштинової кислоти та препарати природного походження у військовій, спортивній та екстремальній медицині" (С.А. Олійник, 2001) З актуальних проблем спортивної медицини зроблено понад 30 наукових доповідей на всеукраїнських і міжнародних конгресах.

З 2002 р. уперше в Україні видається науковий журнал "Спортивна медицина", який у 2005 р. визнаний ВАК України як фахове видання. Головний редактор — доктор біологічних наук, доцент С.А. Олійник та його заступники — доктор медичних наук, професор В.М. Левенець та доктор медичних наук, професор Л.Г. Шахліна — представники кафедри спортивної медицини.

З 2002 р. щорічно кафедра спортивної медицини на базі НУФВСУ проводить міжнародні конференції з актуальних проблем спортивної медицини за участю провідних фахівців різних країн.

Протягом останніх років студенти університету активно працюють у студентському науковому гуртку кафедри. Вони беруть участь у розробці таких перспективних наукових напрямів, як медичні проблеми жіночого спорту, застосування ергогенних засобів у спорті, мотивація різних груп населення до здорового способу життя і рухової активності.

Молоді вчені і студенти-гуртківці кафедри успішно беруть участь у наукових конференціях медичних інститутів України та зарубіжжя, у Всеукраїнській студентській олімпіаді на базах медичних вузів України з таких дисциплін: медична біологія, паразитологія та генетика; нормальна фізіологія; біологічна хімія.

Комплексна підготовка спортивних лікарів на базах НУФВСУ і медичних вузів міста Києва на основі договорів про сумісну діяльність забезпечує гармонійне поєднання фундаментальних медичних знань зі спеціальними базовими знаннями у сфері фізичної культури і спорту.

ДОПОМІЖНІ ПІДРОЗДЛИ

Навчально-методичний відділ

Колектив навчально-методичного відділу (2005 р.) Від лівої: завідувач відділу Л.А. Харченко, О.А. Францева, Т.І. Виноградова, Г.С. Кершновська

З 1930 р., коли у Харкові було засновано Державний інститут фізичної культури України, за організацію навчального процесу у вузі відповідав секретар учбової частини.

У серпні 1945 р. було призначено першого завідувача учбовою частиною Київського державного інституту фізичної культури — Олександра Якобсона.

Надалі учбовою частиною, а згодом навчальним та навчально-методичним відділом керували провідні фахівці навчального закладу: Григорій Крот, Володимир Спекторов, Олександр Янкевич, Володимир Рисєв, Олена Кривчикова, Тетяна Лахманюк. З 2002 р. й донині навчально-методичним відділом Національного університету фізичного виховання і спорту України завідує Лариса Харченко.

Основним завданням навчально-методичного відділу НУФВСУ є забезпечення організації та планування навчального процесу, а також підготовка методичного супроводження й здійснення контролю за його реалізацією на факультетах і кафедрах.

Навчально-методичним відділом розробляються

навчальні плани та графіки навчального процесу за всіма спеціальностями та спеціалізаціями для студентів денної форми навчання. Також здійснюється координація та контроль за розробкою навчальних планів і графіків навчального процесу на факультеті заочного навчання та післядипломної підготовки.

Відділ здійснює розрахунки педагогічного навантаження професорсько-викладацького складу за циклами навчальних дисциплін та по кафедрах, а також контролює виконання штатними викладачами кафедр університету всіх видів запланованого навантаження, готує проректору з навчально-методичної роботи вихідні цифрові матеріали для щорічного формування професорсько-викладацького штату університету.

Обов'язком навчально-методичного відділу є координація і контроль діяльності кафедр університету з питань удосконалення змісту освіти та опрацювання кафедральних фондів методичного і організаційного забезпечення навчального процесу, розробка відповідних заходів і контроль своєчасної підготовки кафедр університету до початку нового навчального року, забезпечення організації і проведення екзаменаційних сесій та державних іспитів.

Відповідно до затверджених графіків навчального процесу на поточний навчальний рік за всіма спеціальностями та спеціалізаціями відділом складається розклад навчальних занять для студентів денної форми навчання, а також, згідно з розкладом навчальних занять на факультетах університету, координується розподіл аудиторного фонду та спортивних баз університету.

Працівники відділу здійснюють контроль за організацією і проведенням навчальних занять, консультацій, удосконалюють форми та зміст організаційно-методичної документації, методи контролю знань студентів відповідно до державних вимог, разом з проректором з навчально-методичної роботи організують підготовку факультетів та кафедр університету до проведення планових атестацій, контролюють виконання кафедрами планів роботи на поточний навчальний рік та рішень, прийнятих ученою радою, і наказів по університету, здійснюють аналіз річних звітів кафедр та підготовку пропозицій щодо удоскона-

лення їхньої діяльності, підготовку і надання архівних довідок про обсяги підготовки випускників з дисципліни навчальних планів, а також — на основі отриманих ліцензій — складають та щорічно поновлюють перелік професійних кваліфікацій, отримуваних випускниками університету.

Працівники відділу готують щоквартальні цифрові звіти щодо руху студентів за курсами та виконання педагогічного навантаження викладачами університету (штатними та з погодинною оплатою).

Щорічно відділ готує статистичний звіт про роботу університету, який подається до міського статистичного управління та до Міністерства України у справах молоді та спорту.

Навчально-методичний відділ організовує підготовку підрозділами університету річних звітів про роботу за всіма основними спрямуваннями та готує річний звіт про роботу навчально-методичного відділу університету.

Співробітники відділу розробляють проекти наказів по університету та проекти рішень ученої ради з питань освітньої діяльності.

Враховуючи, що Національний університет фізичного виховання і спорту України є головним закладом освіти у сфері фізичної культури і спорту, на нього покладено функції, що покликані сприяти реалізації державної політики у галузі освіти, зокрема з питань науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу у спеціальних навчальних закладах України. Працівники відділу разом з проректором з навчально-методичної роботи займаються розв'язанням основних завдань цієї діяльності, а саме: визначенням

перспективних напрямів розвитку змісту освіти в Україні, аналізом напрямів підготовки спеціалістів за різним професійним спрямуванням і на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях та поданням пропозицій щодо впорядкування відповідного Переліку спеціальностей; аналізом стану розробки та експертизою державних стандартів освіти для різних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів, виробленням пропозицій щодо удосконалення та впорядкування їх складових; експертизою запропонованих нових концепцій освіти, навчальних планів і програм, впровадженням інновацій на державному (всеукраїнському) рівні та оцінкою їх результатів за підсумками апробації; аналізом передового педагогічного досвіду і виробленням пропозицій щодо його впровадження у практику і форм поширення; проведенням експертизи підручників, навчальних і навчальних посібників, іншої навчально-методичної літератури, дидактичних і програмних засобів та підготовкою висновків про надання рекомендаційних грифів Міністерства освіти і науки України; внесенням пропозицій щодо висунення і присудження підручникам у галузі фізичної культури і спорту Державних премій України; проведенням — за дорученням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України — незалежної експертизи навчальної, наукової та методичної роботи викладачів, які представлені до присвоєння вчених звань доцента і професора.

Окрім цього, колектив відділу бере участь в організації та проведенні навчально-методичних конференцій, семінарів і нарад університету, а також в організації, розробці та впровадженні передових технологій підготовки спеціалістів.

Бібліотека

Бібліотека Національного університету фізичного виховання і спорту України — підрозділ, який забезпечує навчальні, наукові, культурно-просвітницькі та інформаційні потреби студентів вузу, його викладачів, науковців та інших фахівців.

Бібліотеку було засновано у 1944 р. в Харкові на базі Державного інституту фізичної культури України. У березні того ж року вона була переведена до Києва. З перших днів існування бібліотеки її очолював Василь Гупало. Книжковий фонд становив 4,3 тисячі друкованих одиниць.

Поступово книжковий фонд бібліотеки Київського державного інституту фізичної культури збільшувався; крім наукової та навчальної літератури, бібліотека збирає і періодичні видання.

У 1953 р. фонд бібліотеки становив 5,5 тисячі друкованих одиниць, а очолила її Віра Адамчук.

Протягом 1950—1960-х років книжковий фонд бібліотеки формувався відповідно до профілю вузу. Щорічно цей фонд збільшувався майже на 8—10 тисяч видань зі спорту, природничих і гуманітарних наук. Особлива увага приділялася комплектуванню лі-

Колектив бібліотеки (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: С.Г. Мартинова, Г.О. Свистунова, В.Д. Садик, Г.П. Ємчук, завідувач бібліотеки Т.М. Полтавець, Н.О. Трубакова; 2-й ряд: Т.В. Кузьміна, Л.Г. Кузнецова, І.І. Варченко, Т.В. Буточнова, Л.К. Закревська, В.К. Керекеш, В.О. Кириченко

тератури з фізичного виховання, педагогіки, психології, медицини. У структурі бібліотеки формуються відділи: бібліографії, комплектування та наукової обробки книг, обслуговування. Почалося формування довідкового апарату — каталогів, картотек. У 1964 р. книжковий фонд становив 30 тисяч друкованих одиниць.

З вересня 1973 р. бібліотека вступила у новий етап розвитку. До цього вона займала напівпідвальне приміщення площею 120 квадратних метрів, а у 1973-му одержала у новому адміністративному корпусі спеціально сплановані дворівневі приміщення з читальним залом на 180 місць, пунктами видачі, книгосховищем та абонементом загальною площею 1200 квадратних метрів. Це дало змогу по-новому організувати обслуговування читачів. Було організовано групове забезпечення підручниками студентів на початку навчального року. Штат бібліотеки зріс до 13 співробітників з високим професійним рівнем.

Науково-технічний прогрес зумовив величезний потік інформації, орієнтуватися в якому ставало дедалі важче. У 1970—1980-ті роки відділи бібліотеки активно працювали над удосконаленням довідково-пошукового апарату. Щоб навчити студентів користуватися каталогами та картотеками і швидко знаходити потріб-

ну літературу, досвідчені працівники проводять практичні заняття з вивчення бібліотечної справи у рамках курсу "Вступ до спеціальності".

Серед культурно-виховних заходів визначне місце посідають тематичні вечори, усні журнали, тематичні огляди, зустрічі з видатними діячами спорту, науки, культури.

Щороку бібліотекою організовуються тематичні книжково-ілюстративні виставки, які присвячуються видатним подіям спортивного і міжнародного життя, знаменним датам, науковим конференціям. Постійно діє виставка "Друковані праці співробітників інституту".

Бібліотека приділяє велику увагу патріотичному та естетичному вихованню студентів. Для поліпшення роботи у цьому напрямі у бібліотеці створено абонемент художньої літератури, де широко представлені твори вітчизняної та світової класики, історична та мемуарна література.

В 1984 р. співробітники відділів комплектування і обробки почали роботу з переведення каталогів і фондів бібліотеки на нову бібліотечно-бібліографічну класифікацію (ББК) для обласних бібліотек. З травня 1987 р. бібліотека розпочала роботу в системі ІРІ, ДОР (тобто цільова передача наукової інформації).

У 1990-ті роки у діяльності бібліотеки КДІФК з'явилося багато нового. З 1989 р. бібліотеку очолила Світлана Мозжухіна. Відбулися якісні зміни у складі книжкового фонду. Замість застарілої за ідейним змістом літератури, яку було вилучено з фонду, з'явилася значна кількість книг з української історії, народознавства та твори письменників, які раніше були заборонені або забуті. Створено також фонд літератури, виданої іноземними мовами, з фізичного виховання, спорту та суміжних дисциплін. Ці рідкісні книги з'явилися в бібліотеці завдяки міжнародним зв'язкам НУФВСУ з видавництвом літератури зі спортивної тематики "Paidotribo" (Іспанія, Барселона). У цей же час в бібліотеці НУФВСУ створюється фонд

рідкісних та цінних видань кінця ХІХ — середини ХХ ст., який налічує понад 800 примірників.

Оскільки в університеті відкриваються нові факультети і спеціальності, основна увага бібліотеки надається створенню масивів навчальної, методичної та наукової літератури, що мають забезпечити нові освітні кваліфікаційні програми. Велику допомогу у комплектуванні книжкового фонду надає видавництво "Олімпійська література", з якого бібліотека отримує по 50 обов'язкових примірників кожного видання.

У 2000 р. бібліотеку очолила Тетяна Полтавець. Нове тисячоліття поставило нові завдання перед бібліотекою. Одним із головних джерел у забезпеченні навчальної, методичної та наукової діяльності широкого контингенту читачів — від студента до професора — є бібліотека, яка не тільки надає інформацію, але й допомагає читачеві зорієнтуватися у великому потоці друкованих видань.

Всіма методами і засобами бібліотека допомагає студентам оволодіти навичками своєї майбутньої професії. Своєчасне висвітлення подій у спорті допомагає викладачам та науковцям в їх пошуках. Діяльність бібліотеки спрямовано на виховання гармонійної особистості, відкритої до інтелектуального, духовного і творчого розвитку.

Робота бібліотеки спрямована на пропаганду літератури про здоровий спосіб життя, висвітлення проблем олімпійського і професійного спорту, відновлення здоров'я спортсменів, фізичної реабілітації всіх верств населення, розвитку і становленню спортивної медицини, спорту інвалідів та ветеранів, ознайомлення з найновішими рекреативними технологіями, надає допомогу в підготовці конференцій, семінарів та симпозіумів.

Швидкий розвиток нових інформаційних технологій вимагає технічного переоснащення бібліотеки. Сучасна комп'ютерна техніка дає змогу впроваджувати інформаційні системи і технології та розширювати доступ до інформації. В бібліотеці встановлено програму "УФД/Бібліотека", яку призначено для автоматизації всіх основних виробничих циклів бібліотеки. Досвідчені співробітники працюють над створенням електронного каталогу та повнотекстової бази даних. Електронна пошта та доступ до Інтернету дає можливість повніше задовольняти запити викладачів, аспірантів та студентів університету. Нині бібліотека НУФВСУ — найбільша у галузі фізичної культури і

спорту в Україні: книжковий фонд становить 330 тисяч друкованих одиниць.

До послуг читачів — унікальний фонд вітчизняної та іноземної літератури зі спорту, фізичного виховання, спортивної медицини, фізичної реабілітації, педагогіки, психології та інших дисциплін; найповніший фонд періодики — 15 тисяч журналів та 1910 підшивок газет.

Щорічно бібліотека передплачує понад 130 назв періодичних видань, більшість з яких зі спортивної тематики.

У бібліотеці зберігаються повні комплекти газет "Советский спорт" з 1924 р. та "Спортивна газета" з 1934 р.; журналів "Физкультура и спорт" з 1922 р., "Теория и практика физической культуры" з 1928 р. до сьогодення.

На полицях бібліотеки — близько 700 дисертацій, захищених в університеті, понад 3200 авторефератів українських науковців та їхніх колег із країн СНД та Балтії.

Підтримуються міжнародні зв'язки з академіями фізичної культури та спорту Росії, Білорусії, Польщі, а також з галузевими вищими навчальними закладами та факультетами фізичного виховання університетів України.

До послуг читачів бібліотеки НУФВСУ — розгалужена система обслуговування професорсько-викладацького складу, аспірантів, докторантів університету. Працюють чотири абонементи видачі літератури, чотири світлих, просторих читальних зали на 200 місць.

Щорічно бібліотеку відвідують 11 тисяч студентів, науковців, викладачів, аспірантів та читачів з інших вузів Києва та міст України, з країн СНГ та Польщі.

Протягом року читачам видається понад 500 тисяч книг, авторефератів, дисертацій, збірників наукових праць, журналів.

Потенціал бібліотеки створюють її працівники. У різні роки тут працювали чимало висококваліфікованих фахівців — ентузіастів бібліотечної справи. Сьогодні у колективі є і досвідчені спеціалісти, і молодь.

Бібліотека університету є творчою лабораторією, від ресурсів і послуг якої багато в чому залежить якість і зміст навчання та наукових досліджень.

Бібліотека розвивалася й продовжує діяти в тісній взаємодії з усіма іншими підрозділами НУФВСУ, доповнюючи і збагачуючи їх широким спектром своєї специфічної діяльності.

Олімпійський музей

Музей університету

Утворений у 1975 р.

До експозиції музею увійшло чимало матеріалів, зібраних студентами і викладачами під час пошуків, спрямованих на те, щоб відтворити історію вузу, скласти літопис його бойової і трудової слави.

Зокрема, група студентів "Подвиг" провела велику роботу у цьому напрямі й збрала багато матеріалів про участь студентів і викладачів Державного інституту фізичної культури України (ДІФКУ) у Вели-

кій Вітчизняній війні.

У 1989 р. для музею було виділено окреме приміщення, де розміщено нову експозицію, яка налічує понад три тисячі експонатів.

З 1990 р. в музеї регулярно проводяться заняття зі студентами перших курсів за такими темами: історія розвитку університету; розвиток спорту в Україні (перегляд фільму "Україна спортивна"); участь студентів і викладачів університету в Олімпійських іграх; Велика Вітчизняна війна 1941—1945 рр. і участь у ній студентів і викладачів університету.

Окрім того, музей відвідують учні загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ, військово-службовці, зарубіжні делегації, представники інститутів фізкультури з країн СНД та інших вищих навчальних закладів.

Серед постійних гостей музею — учасники Олімпійських ігор, інших міжнародних і республіканських спортивних змагань, учасники міжнародних конгресів і молодіжних конференцій.

Завідувачем музею з 1989 р. є Ковальчук Іван Васильович.

Видавництво "Олімпійська література"

Для повноцінного забезпечення навчального процесу, розвитку наукових досліджень у сфері фізичної культури і спорту та системи олімпійської освіти Національним університетом фізичного виховання і спорту України було розроблено 10-річну програму науково-дослідної, освітньої та видавничої діяльності.

Однією з ланок цієї програми було створення у 1994 р. у структурі Університету видавництва спортивної літератури "Олімпійська література", перед яким було поставлено завдання видання навчальної літератури нового покоління, яка мала б високий науково-теоретичний рівень, що відображав би досягнення провідних науково-практичних шкіл і відповідав європейським стандартам.

Штат видавництва — 13 співробітників.

Директор видавництва — Вдовенко Валентина Іванівна; головний редактор — Зубко Яніна Миколаївна; завідувач виробничим відділом Возна Валентина

Петрівна; провідні редактори Авраменко Валентина Федорівна, Зубаток Вікторія Ігорівна, Назаренко Наталія Андріївна, Прокопенко Людмила Дмитрівна, Ніколаєва Алевтина Павлівна; коректор Отрох Надія Миколаївна; перекладач Гончаренко Георгій Семенович; завідувач відділу інформаційно-методичного забезпечення Томашевський Володимир Васильович; провідні спеціалісти Самченко Анастасія Михайлівна, Богдан Алла Олегівна.

Напрями діяльності — випуск спортивно-педагогічної літератури, літератури з питань теоретичних основ знань, теорії і методики видів спорту, медико-біологічної літератури: спортивна медицина, спортивні травми, фізична реабілітація, література про здоровий спосіб життя, фітнес, проблеми валеології.

За 11 років існування підготовлено близько 100 книг — підручників, навчальних посібників, монографій, довідників, науково-популярних видань.

Колектив видавництва «Олімпійська література» (2005 р.) Від лівої: 1-й ряд: головний редактор Я.М. Зубко, Н.М. Отрох, директор видавництва В.І. Вдовенко, А.П. Ніколаєва, Н.А. Назаренко, В.П. Возна; 2-й ряд: В.В. Томашевський, А.Д. Прокопенко, В.Ф. Авраменко, В.І. Зубаток, А.О. Богдан, А.М. Самченко

Серед видань, представлених у цих напрямках, книги відомих у світі авторів як вітчизняних, так і зарубіжних країн, які висвітлюють сучасні тенденції розвитку системи освіти у сфері фізичної культури і спорту, озброюючи фахівців сукупністю найновіших знань.

Важливим напрямом у роботі видавництва є олімпійський і професійний спорт. Першим виданням цього напрямку, а також виданням, з якого розпочався шлях видавництва, є підручник "Олимпийский спорт" доктора педагогічних наук, професора Володимира Платонова і російського фахівця професора Сергія Гуськова. Підручник отримав високу оцінку, був презентований у Парижі президентом МОК Хуаном Антоніо Самаранчем і перекладений англійською мовою. У 1997 р., вийшла друга книга цього підручника, випущено фундаментальний підручник В.М. Платонова "Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте" та довідкове видання "Энциклопедия современного олимпийского спорта". У 2004 р. вийшов друком підручник В. Платонова "Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения", що є суттєво переробленим і доповненим другим виданням його підручника "Общая теория подготовки спортсменов в олимпий-

ском спорте". У цьому виданні використано дані найновіших наукових досліджень в олімпійському спорті, у системі підготовки спортсменів та інших галузях, що задіяні у сфері спорту. Випущено серію подарункових видань з олімпійського спорту на замовлення Національного олімпійського комітету України і за сприяння Олімпійської академії України.

За фінансової підтримки МОК, очолюваного президентом Жаком Рогге, який високо оцінив освітню програму університету, випущено серію книжок "Спортивна медицина", виданих у Великій Британії Медичною комісією МОК.

Підсумком і визнанням результатів програми стала спільна ініціатива МОК і НУФВСУ

стосовно видання "Энциклопедии олимпийского спорта" у п'яти томах.

Енциклопедичні видання є найскладнішими і витратними у видавничій справі, вони потребують великої копії роботи як авторів, так і редакторів. Протягом 2003—2005 рр. видано п'ять томів "Энциклопедии олимпийского спорта" та "Энциклопедию олимпийского спорта України". Матеріал, що містять ці книги, не має аналогів у світовій літературі: історія розвитку спорту в Україні з ХІХ ст. до наших днів, відомості про виникнення і розвиток олімпійських видів спорту, виступи українських спортсменів на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи, біографічні дані спортсменів, тренерів, спортивних організаторів, науковців, журналістів тощо.

Ще одним напрямом діяльності видавництва є періодичні видання. У 1994 р. вийшов у світ перший номер видання міжнародного науково-теоретичного журналу "Наука в олимпийском спорте". Очолила роботу над його створенням Марія Булатова, доктор педагогічних наук, професор. Журнал на своїх сторінках регулярно висвітлює найважливіші теоретичні, медико-біологічні, соціальні, економічні та правові питання стосовно спорту вищих досягнень.

Керівники адміністративно-господарської частини (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: В.П. Купрій, Н.П. Клименко, Т.В. Григор'єва, А.І. Галич, Т.В. Федорова, Г.І. Котовська; 2-й ряд: О.С. Черній, В.Г. Якимінський, проректор з комерційно-господарської діяльності В.М. Ков'янов, З.Т. Українець, В.Д. Музика

зика, автогосподарство — завідувач Петро Букринський та коменданти навчальних корпусів: Таїсія Гри-

вуличне освітлення та благоустроєно та озеленено територію університету.

Медичний центр

Важливе місце у структурі вузу посідає медичний центр, який було засновано у 1944 р. як лікарський кабінет для надання невідкладної медичної допомоги студентам.

У 1945 р. кабінет розширився не лише територіально, а й функціонально: було створено медико-санітарну частину, де на площі 60 квадратних метрів, функціонували три кабінети (терапевтичний, фізіотерапевтичний, масажу) зі штатом на чотири посади (один лікар і три медсестри).

З вересня 1944 р. по 16 лютого 1972 р. медико-санітарною частиною інституту завідувала Шлик Ніна Іларіонівна. У 1960-ті роки значно збільшилися обсяги надання медичної допомоги студентам. У структу-

гор'єва — корпус № 1, Любов Галич — корпус № 2, 3, Василь Купрій — корпус — № 4, Ганна Котовська — корпус № 5, Наталія Клименко — корпус № 6 та завідувач господарської частини — Ніна Шилан.

Протягом останніх років було збудовано та реконструйовано навчальний корпус № 6 (1998 р.); прибудова до навчального корпусу № 4 (1999 р.); двоповерхова прибудова до переходу навчального корпусу № 1 (2001 р.); чотириповерхова прибудова до стрільницького тирю (2003 р.); побудовано Центр спортивної травматології та ін.

Виконано комплекс ремонтних робіт, оздоблено фасади будівель, упорядковано територію університету з використанням натурального каменю для покриття проїзної та пішохідної частин. Повністю замінено

рі медико-санітарної частини КДІФК почали працювати лікарі — стоматолог, рентгенолог, хірург, отоларинголог, лікар функціональної діагностики, проводилися лабораторні обстеження. Площа медико-санітарної частини збільшилася до 400 квадратних метрів і розташувалася у навчальному корпусі № 2.

З 1977 по 1981 рік медико-санітарною частиною КДІФК завідувала Книшова Алла Йосипівна, а з 1981 по 1995 р. — Макаревич Світлана Федорівна.

У грудні 1995 р. було проведено певну реорганізацію медико-санітарної частини університету (скорочено кабінети стоматолога, рентгенолога, гінеколога, функціональної діагностики) і утворено медичний центр, яким з кінця 1995 р. завідує Грек Галина Петрівна.

ДОПОМІЖНІ ПІДРОЗДІЛИ

Колектив медичного центру (2005 р.). Від лівої: 1-й ряд: завідувач медичного центру Г.П. Грек, Н.Ф. Вербовець, Г.О. Лобко, Т.М. Чорна, В.А. Рахубовська; 2-й ряд: С.В. Озірська, І.М. Мусіч, Н.Г. Горбач, І.І. Токаренко, А.М. Бакай

Колектив медичного центру НУФВСУ проводить лікувально-профілактичну роботу, надає першу невідкладну медичну допомогу студентам, займається санітарно-просвітницькою роботою. Крім того, він забезпечує медичний контроль за станом здоров'я студентів під час тренування та спортивних змагань.

У медичному центрі функціонують такі кабінети: терапевтичний, хірургічний, масажу, маніпуляційний та фізіотерапевтичний. Вони оснащені сучасною апаратурою.

Студенти університету потребують систематичного спостереження за станом здоров'я, оскільки постійно перебувають під впливом великих фізичних навантажень. Для них проводиться щорічна диспансеризація з обов'язковим флюорографічним та клініко-лабораторним обстеженням. Терапевти звертають особливу увагу на функціональний стан серцево-судинної, нервової систем та на загальний соматичний стан студентів.

Хірург-травматолог займається лікуванням та профілактикою спортивних травм, проводить в амбулаторних умовах хірургічні маніпуляції студентам із пошкодженнями шкіри, кістково-м'язової системи та опорно-рухового апарату.

Студенти університету мають можливість пройти комплексне лікування та реабілітацію у масажному та фізіотерапевтичному кабінетах. У лікувальній та фізіотерапевтичній практиці постійно втілюються такі сучасні методи лікування та реабілітації, як магнітно-лазерна та ультрафіолетова терапія, лікувальний іонофорез, що дає можливість прискорити процес одужання та реабілітації.

Важливе місце у структурі медичного центру займає кабінет масажу: лікувальні методи, які застосовуються, дають можливість студентам

відновити фізичний стан після спортивних змагань, а також повноцінно підготуватися до наступних стартів.

У разі виявлення хронічної патології студенти детально обстежуються, проходять амбулаторне та стаціонарне лікування, а за необхідності консультуються у спеціалізованих медичних клініках. За такими студентами ведеться постійний диспансерний нагляд, призначається протирецидивне лікування, курс оздоровчого масажу та фізіотерапевтичне лікування.

Велика увага приділяється профілактиці інфекційних хвороб, у зв'язку з чим систематично проводиться імунопрофілактика.

Крім того, колектив медичного центру проводить санітарно-просвітницьку роботу — бесіди та лекції на загальнооздоровчі теми і такі актуальні теми, як "Профілактика СНІДу" та "Профілактика туберкульозу".

Центр спортивної травматології

Утворений у 2002 р.

Протягом 2001—2002 рр. у Національному університеті фізичного виховання і спорту України було проведено реконструкцію корпусу № 7 з метою відкрити Центр спортивної травматології. Це рішення ректорату вузу підтримали Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту та Національний олімпійський комітет України.

У листопаді 2002 р. Міністерство охорони здоров'я України видало Центру спортивної травматології ліцензію на лікувальну та оперативну діяльність і він приступив до виконання своїх професійних обов'язків. Очолює цей Центр відомий у галузі спортивної травматології фахівець — заслужений діяч науки і техніки України лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки професор Левенець Віталій Миколайович. У клініці також працюють лікар-травматолог Риган Михайло Михайлович та кандидат медичних наук Парій Василь Броніславович. Співробітники Центру постійно підвищують

професійну кваліфікацію як в Україні, так і за кордоном.

Головними завданнями Центру є лікування травмованих спортсменів — членів олімпійських та національних збірних команд України і клубних команд з різних видів спорту; створення клінічних осередків спортивної травматології, належним чином кадрово, технічно й технологічно обладнаних і здатних надавати відповідну допомогу (як оперативне, так і консервативне лікування), а також здійснювати реабілітацію; забезпечення майбутніх тренерів та інших фахівців цієї сфери, котрі навчаються у вузах спортивного профілю ґрунтовними знаннями із спортивної травматології; поповнення кадрів зі спортивної медицини спеціалістами, професійна підготовка яких включає сучасні знання та навички лікування спортивних травм і їх профілактики.

Клініка розташована на двох поверхах корпусу № 7 Національного університету фізичного виховання і спорту України. Вона має 15 місць для пацієнтів

— в одно-, дво- та тримісних палатах, а також палату інтенсивної терапії. У кожній палаті — кондиціонер, холодильник, телевізор, телефон, шафа для одягу і білизни та інше необхідне обладнання.

Операційний блок клініки включає операційний зал, належним чином обладнаний передопераційну, стерилізаційну, матеріальну та інші допоміжні кімнати. Блок оснащений різноманітним сучасним вітчизняним і зарубіжним обладнанням (з Німеччини, Чехії, Італії, Швейцарії, Росії та інших країн): операційний стіл "Доктор Matsch", освітлювач (Німеччина), елітний газовий стерилізатор фірми "Sterivac"

Директор Центру спортивної травматології професор В.М. Левенець в одному з медичних кабінетів Центру

ДОПОМІЖНІ ПІДРОЗДЛИ

(США), хірургічний та ортопедо-травматологічний інструментарій (фірми "Ескулап" з Німеччини), артроскопічний комплекс з п'ятьма артроскопами (німецької фірми "Шторц-Медікал"), апарати екстракорпоральної ударно-хвильової терапії (фірми "Мікропульсур-1 та Minilit SL-1 з Німеччини); набір інструментів для відновлення зв'язок колінного суглоба (фірми Acufex), апаратура для анестезії (два наркозних апарати), устаткування для електрокардіографії з монітором, дефібрилятором, пульсоксиметр тощо.

Клініка має власну лабораторію, оснащену гематологічними та біохімічними напівавтоматами (виробництва Швейцарії). Діють також перев'язочний, масажний, маніпуляційний та консультаційний кабінети.

Важливу роль відіграє вискоефективний сучасний реабілітаційний комплекс "REV-9000" (Італія): комп'ютеризований, з відповідним програмним забезпеченням (подібні є лише в кількох відомих клініках світу), він призначений для керованої посттравматичної реабілітації практично всіх ланок опорно-рухового апарату.

Клініка забезпечує на високому сучасному рівні виконання операцій остеосинтезу при переломах усіх локалізацій, реконструктивно відновлювальних операцій на суглобах, відновлення ушкоджених зв'язок, сухожилків та м'язів, здійснення операцій з трансплантації суглобів тощо. За два роки у Центрі виконано понад 100 оперативних втручань з приводу наслідків травм у спортсменів і захворювань опорно-рухової системи.

У Центрі спортивної травматології впроваджено метод безопераційного лікування п'яткових шпор, "ліктя тенісиста", "коліна стрибунка" та інших ентезопатій. Таке лікування здійснюється за допомогою апарату екстракорпоральної ударно-хвильової терапії апаратом Minilit SL-1.

Також у клініці впроваджено метод діагностичної та оперативної артроскопії, який базується на використанні волоконної техніки і дозволяє значно прискорювати процес відновлення спортивної працездатності. Наприклад, якщо після традиційного видалення мениска спортсмен, як правило, розпочинає тренування через 1,5—2 місяці, то після артроскопічного видалення — через 1—2 тижні. У клініці використовуються сучасні методи іммобілізації (фірми ЗМ, США).

Велика увага приділяється належному забезпеченню діяльності Центру спортивної травматології фахівцями з відповідним досвідом, знаннями і професій-

Робочий момент у діяльності Центру спортивної травматології

ною кваліфікацією. До співпраці, разом із штатним персоналом, залучаються провідні вітчизняні і зарубіжні хірурги та інші фахівці з різних спеціалізованих лікувальних та науково-дослідних закладів — як для консультацій, так і для виконання операцій.

Центр спортивної травматології Національного університету фізичного виховання і спорту України взяли під патронат Міжнародний олімпійський комітет і медична комісія МОК.

Певну увагу співробітники Центру приділяють і навчальному процесу в університеті. Зокрема, професор Віталій Миколайович Левенець та Михайло Михайлович Риган читають лекції і проводять практичні заняття для студентів кафедри спортивної медицини та зі спеціалізації на п'яти кафедрах університету.

Співробітники Центру виконують науково-дослідну роботу за темою "Удосконалення та розробка нових методів діагностики та лікування пошкоджень і захворювань білясуглобових структур у спортсменів".

Протягом чотирьох останніх років було опубліковано 21 наукову роботу, в тому числі у журналах, акредитованих ВАК України (12), у закордонних виданнях (6) та у збірниках (3).

1. Помічник ректора
Т.В. Журавльова

2. Учений секретар
Г.С. Машеренкова

3. Голова профспілкового
комітету НУФВСУ
професор В.Д. Поліщук

4. Голова студентського
профкому С.Д. Костікова

5. Колектив фінансової
служби університету
(2005 р.). Від лівої: 1-й ряд:
Л.Г. Германчук, начальник
планово-фінансового відділу
В.Т. Сидоренко, головний
бухгалтер В.Ф. Іонова,
З.А. Бражнікова; 2-й ряд:
В.М. Волешко, М.І. Третяк,
С.М. Сидорчук, О.А. Лиши-
ленко, Т.П. Кравченко,
О.В. Романів, О.І. Манько

6. Колектив відділу кадрів
(2005 р.). Від лівої: 1-й ряд:
О.М. Бригинець, О.С. Ларь-
кова, начальник відділу
А.О. Степаненко, О.М. Дро-
бот; 2-й ряд: Н.О. Пашук-
вич, юрист-консульт
М.І. Кренель, завідувач
архіву А.М. Карпенко,
О.Г. Щенявська, В.П. Лев-
ченко, О.В. Куринова, заві-
дувач канцелярії В.А. Тара-
сова, А.О. Михайлова

ДОПОМІЖНІ ПІДРОЗДЛИ

Допоміжні служби, такі, як фінансово-плановий відділ, бухгалтерія, відділ кадрів, канцелярія, архів відіграють важливу роль в успішному проведенні навчально-методичної, науково-освітньої, спортивної та оздоровчо-культурної роботи, що проводиться в Національному університеті фізичного виховання і спорту України. Від їхнього професіоналізму, організованості та злагоженості у роботі залежить атмосфера та результати роботи колективу.

Профспілкова організація Національного університету фізичного виховання і спорту України, яка охоплює професорсько-викладацький склад і співробітників НУФВСУ, нараховує нині (за станом на квітень 2005 р.) 674 члени профспілки.

Свою діяльність профспілкова організація НУФВСУ здійснює у взаємодії з Центральним і Київським міським комітетами профспілок працівників культури України.

Протягом 21 року (з 1984 р.) головою профкому викладачів та співробітників вузу є професор Віталій Дмитрович Поліщук.

Крім профспілкового комітету, сфера діяльності якого охоплює професорсько-викладацький склад та співробітників університету, у вузі також функціонує і студентський профком. Нині його головою є Світла-

на Дмитрівна Костікова. Діяльність профспілки, яка зорієнтована на соціальний захист працівників університету, передбачає надання матеріальної допомоги викладачам і співробітникам в разі виникнення у них життєвих труднощів та побутових проблем (необхідність лікування, у разі втрати членів сім'ї тощо), надання лікування учасникам Великої Вітчизняної війни, ветеранам праці та спорту, виділення коштів на придбання новорічних подарунків для дітей викладачів та співробітників вузу, а також на проведення у колективі святкових заходів до таких знаменних дат, як День захисника Вітчизни (23 лютого), Міжнародний жіночий день (8 березня), День Перемоги (9 травня), на придбання адресних папок (з привітаннями) та грошові подарунки ювілярам. Викладачам та співробітникам, які звертаються до профкому з питань оздоровлення, профком сприяє щодо надання санаторно-курортних путівок.

Велику увагу профком надає і таким важливим аспектам діяльності університету, як питання підвищення трудової дисципліни та дотримання у вузі внутрішнього розпорядку, пропаганда здорового способу життя, підтримання у колективі сприятливого мікроклімату, що базується на взаємоповазі, доброзичливості та співробітництві.

Гордість університету

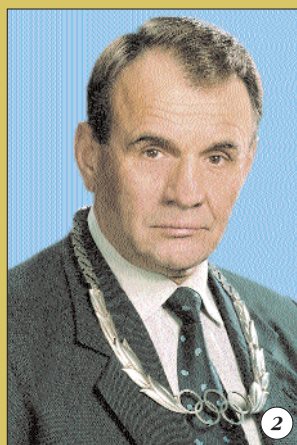
Олімпійські ігри, чемпіонати світу і Європи — віхи, котрими перевіряються не тільки особиста і командна майстерність атлетів, а й спортивний потенціал країни у цілому, тут формується імідж держави.

Історично склалося так, що наш Університет протягом усього періоду існування зробив неоціненний внесок у спортивні досягнення України як у радянський період, так і в часи незалежності. У цьому розділі представлено найвидатніших спортсменів, чиї медалі усіх гатунків постійно поповнюють скарбницю нашої держави

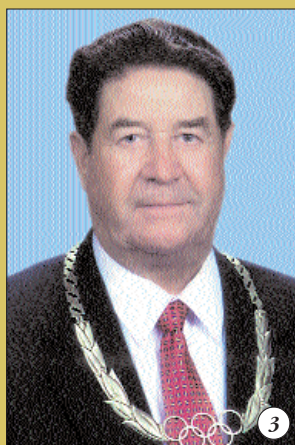
В історії олімпійського спорту України є шість осіб, удостоєних Міжнародним олімпійським комітетом найвищої нагороди МОК — Олімпійського ордена. Рішення МОК, оприлюднене у документі, підписаному його президентом, у всіх країнах було однаковим: "На знак визнання Ваших видатних заслуг у галузі світового спорту та Вашої відданості олімпійським ідеалам, виголошеним П'єром де Кубертеном, який відродив Олімпійські ігри, я нагороджую Вас Олімпійським орденом". П'ять нагороджених з шести — це вихованці Національного університету фізичного виховання і спорту України.

1. Голубничий Володимир Степанович. Закінчив КДІФК у 1969 р., заслужений майстер спорту, чемпіон Ігор XVII та XIX Олімпіад. Нагороджений орденом у 2000 р.

2. Платонов Володимир Миколайович. Закінчив КДІФК у 1962 р., заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України, дійсний член Української академії наук, ректор Національного університету фізичного ви-

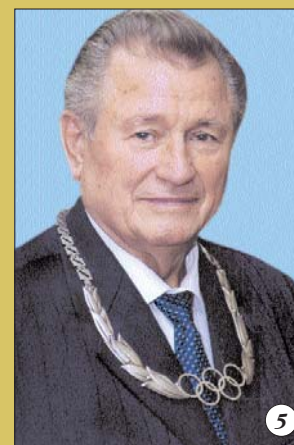

ховання і спорту України. Нагороджений орденом у 2001 р.

3. Бака Михайло Макарович. Закінчив КДІФК у 1953 р., заслужений тренер СРСР, заслужений працівник культури УРСР, голова Державного комітету фізичної культури і спорту УРСР (1974—1990 рр.), голова Ради ветеранів фізичної культури і спорту (з 1988 р.). Нагороджений орденом у 2002 р.

4. Шахлін Борис Анфіянович. Закінчив КДІФК у 1955 р., заслужений майстер спорту, чемпіон Ігор XVI, XVII, XVIII Олімпіад. Нагороджений орденом у 2002 р.

5. Усенко Анатолій Петрович. Закінчив КДІФК (1961 р.), заслужений працівник культури УРСР. Нагороджений орденом у 2005 р.

Фахівці системи управління галузі фізичного виховання і спорту, які закінчили університет

Серед тих, хто в різні роки отримав вищу освіту у Національному університеті фізичного виховання і спорту України, не лише багато ушлюблених спортсменів і видатних тренерів, науковців та фахівців цієї сфери, а й чимало відомих керівників галузі фізичної культури і спорту, її організацій та відомчих структур. Це випускники Микола Петрович Лапутін — перший заступник голови Спорткомітету Української РСР (1957—1959 рр.), Андріан Олексійович Мізак — перший заступник голови Спорткомітету Української РСР (1957—1980 рр.), Павло Федосійович Савицький — заступник голови Держкомспорту Української РСР (1964—

1988 рр.), Михайло Макарович Бака — заступник голови Української ради фізкультурно-спортивного товариства "Динамо" (1966—1974 рр.) голова Держкомспорту Української РСР (1974—1991 рр.), Анатолій Петрович Усенко — голова Центральної ради фізкультурно-спортивного товариства "Колос" (з 1974 р.), Володимир Євгенович Баженов — заступник голови Центральної ради фізкультурно-спортивного товариства "Спартак" (з 2000 р.), Юрій Миколайович Маслачков — заступник голови Держкомспорту Української РСР (1980—1984 рр.), голова Української ради добровільного спортивного товариства "Спартак" (1984—

М.П. Лапутін

А.О. Мізак

П.Ф. Савицький

М.М. Бака

А.П. Усенко

В.Є. Баженов

Ю.М. Маслачков

В.П. Борзов

С.І. Операйло

О.А. Волков

ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

1987 рр.), віце-президент Національного олімпійського комітету України (1999—2002 рр.), Валерій Пилипович Борзов — голова Держкомспорту України (1990—1997 рр.), президент Національного олімпійського комітету України (1991—1998 рр.), член Міжнародного олімпійського комітету (з 1994 р.), Сергій Ілліч Операйло — голова центрального спортивного клубу "Гарт" (1994—2001 рр.), голова Комітету з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти і науки України (з 2001 р.), Олександр Анатолійович Волков — голова Держкомспорту України (1999—2000 рр.), Марія Михайлівна Булатова — голова Держкомспорту України (2001—2003 рр.), член виконкому Національного олімпійського комітету України (з 1998 р.). Григорій Володимирович Данько — заступник голови Держкомспорту України (2001—2003 рр.), Мирослав Васильович Дутчак — заступник голови Держкомспорту України

(2002—2005 рр.), директор департаменту фізичної культури Міністерства України у справах молоді і спорту (з 2005 р.), Євген Вікторович Імас — перший заступник голови Держкомспорту України зі зв'язків з Верховною Радою України (2003—2005 рр.), Василь Павлович Карленко — завідувач сектора спорту та молоді секретаріату Кабінету Міністрів України (з 2003 р.), Олександр Костянтинівч Артем'єв — заступник голови Держкомспорту України (2004—2004 рр.), директор департаменту олімпійського спорту Міністерства України у справах молоді і спорту (з 2005 р.), Сергій Назарович Бубка — президент Національного олімпійського комітету України (з 2005 р.), член Міжнародного олімпійського комітету (з 1999 р.), член виконкому МОК (з 2001 р.), Володимир Миколайович Бринзак — заступник міністра України у справах молоді і спорту (з 2005 р.).

М.М. Булатова

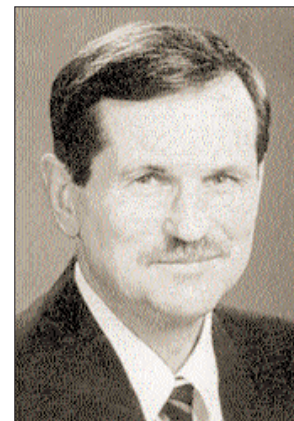
Г.В. Данько

М.В. Дутчак

Є.В. Імас

В.П. Карленко

О.К. Артем'єв

С.Н. Бубка

В.М. Бринзак

Чемпіони, призери Олімпійський ігор та чемпіони світу

АКИМЕНКО Владислав Іванович (5.03.1953, Київ). Вітрильний спорт. ЗМС (1976). СКА, Київ. Закінчив КДІФК. Срібн. призер Ігор XXI Олімпіади (1976) на яхті класу "Темпест" (стерновий — Манкін В.Г.). Чемпіон світу і Європи (1973) (стерновий — Манкін В.Г.). Срібн. призер чемпіонату Європи (1976). Бронз. призер чемпіонату Європи (1973) на "Темпесті" (стерновий — Манкін В.Г.). Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1976). Тренери: *Дерлименко О.А., Манкін В.Г.*

АКСЬОНОВА Людмила Іванівна (23.04.1947, Київ). Легка атлетика. Біг. МСМК (1976). "Авангард", Київ. Закінчила КДІФК (1969). Бронз. призер Ігор XXI Олімпіади (1976) в естафетному бігу 4 x 400 м. Нагороджена медаллю "За трудову відзнаку" (1976). Тренери: *Козлова Д.М., Аксьонов В.І.*

АНТОНЮК (ПРЕОБРАЖЕНСЬКА) Ніна Іллівна (16.02.1956, Ставище, Київ. обл.). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Локомотив", Київ. Закінчила КДІФК (1983). Срібн. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі вісімки, чемпіонка світу (1978, 1979), срібн. призер чемпіонату світу (1977). Тренер — *Потабенко В.В.*

АРЖАНОВ Євген Олександрович (9.02.1948, Калуш, Івано-Фр. обл.). Легка атлетика. Біг. ЗМС (1973). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1977). Срібн. призер Ігор

XX Олімпіади (1972) у бігу на 800 м. Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1971), медаллю "За трудову доблесть" (1972). Тренери: *Валявко В.А., Токар І.М.*

АСТАХОВА Поліна Григорівна (30.10.1936, Запоріжжя — 07.2005, Київ). Гімнастика спортивна. ЗМС (1960). ЗТ УРСР (1980). ЗТ СРСР (1980). "Авангард", Донецьк; СКА, Київ. Суддя МК (1973). Закінчила КДІФК (1969). Чемпіонка Ігор XVI Олімпіади (1956) у команд. першості, бронз. призер у команд. вправах з предметами. Чемпіонка Ігор XVII Олімпіади (1960) у команд. першості та у вправах на брусах, срібн. призер — у вільних вправах, бронз. призер — у багатоборстві. Чемпіонка Ігор XVIII Олімпіади (1964) у команд. першості, у вправах на брусах, срібн. призер у вільних вправах, бронз. призер — у багатоборстві. Чемпіонка світу (1958, 1962). Чемпіонка Європи у вільних вправах і вправах на брусах (1959), у вправах на колоді і брусах (1961). Нагороджена орденами: Трудового Червоного Прапора (1960), "Знак Пошани" (1972), княгині Ольги III ступеня (2002), медаллю "За трудову доблесть". Тренер — *Смирнов В.О.*

БАГАЧ Олександр Миколайович (21.11.1966, с. Матусов, Черкас. обл.). Легка атлетика. Штовхання ядра. ЗМС (1996). "Колос" — СКМО, Київ. обл. Закінчив Укр. с/г академію (1993), НУФВСУ (2001). Бронз. призер Ігор XXVI Олімпіади (1996). Чемпіон світу

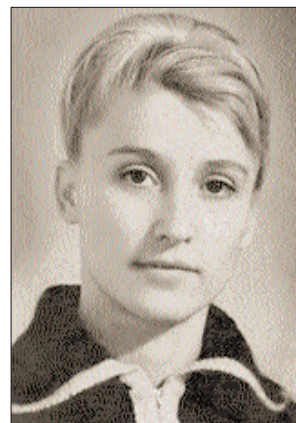
В.І. Акименко

Л.І. Аксьонова

Є.О. Аржанов

П.Г. Астахова

О.М. Багач

А.М. Багіянц

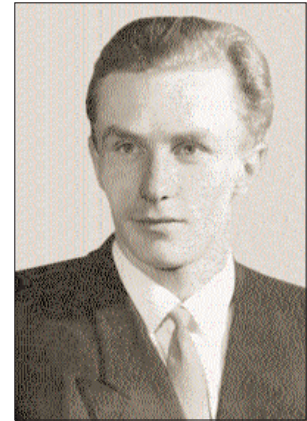
М.Л. Баглей

М.В. Базанова

С.П. Балтача

Л.В. Бартенєв

(1999). Чемпіон Європи (1992, 1994, 1998, 2000). Срібн. призер першості Європи (1985) серед юніорів. Нагороджений Почесною відзнакою Президента України. Тренери: *Шабленко В.С., Паламарчук І.А.*

БАГІЯНЦ Алла Миколаївна (30.11.1938, Харків). Велосипедний спорт. ЗМС (1969). "Динамо", Харків. Закінчила Харків. спорт. ф-т КДІФК (1962). Чемпіонка світу (1968) у спринтерській гонці. Тренер — *Багіянц А.О.*

БАГЛЕЙ Микола Львович (25.02.1937, Київ — 3.03.1991, там само). Баскетбол. МСМК (1965). "Авангард" — "Будівельник", Київ. Закінчив КДІФК (1967). Срібн. призер Ігор XVIII Олімпіади (1964). Чемпіон Європи (1965). Тренери: *Петров А.К., Шаблінський В.О.*

БАЗАНОВА Марина Вікторівна (25.12.1962, Омська обл., Росія). Гандбол. ЗМС (1982). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1983). Бронз. призер Ігор XXIV та XXV Олімпіад (1988, 1992). Чемпіонка світу (1982, 1986). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1981, 1983, 1986, 1987, 1988). Нагороджена орденом "Знак Пошани" (1985). Тренер — *Турчин І.Є.*

БАЛТАЧА Сергій Павлович (12.02.1958, Жданов, Донець обл.). Футбол. МСМК (1977). "Металіст", Харків; "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1983). Бронз. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі збірної команди СРСР. Тренери: *Сидоров В., Лобановський В.В.*

БАРТЕНЄВ Леонід Володимирович (10.10.1933, Полтава). Легка атлетика. Біг. МС (1955). ЗМС (1957). "Буревісник", Київ. Закінчив КДІФК. Срібн. призер Ігор

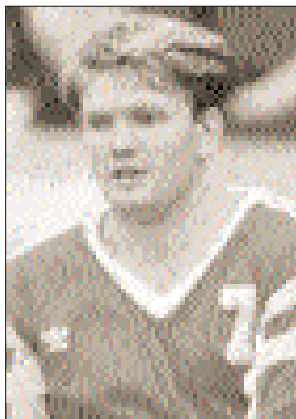
XVI та XVII Олімпіад (1956, 1960) в естафетному бігу 4 x 100 м. Бронз. призер чемпіонатів Європи (1954, 1958). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1960), медаллю "За трудову відзнаку" (1960). Автор книги "Біг на короткі дистанції". Тренер — *Синицька З.О.*

БЕБЕШКО Сергій Васильович (29.02.1968, Нова Каховка, Херсон. обл.). Гандбол. ЗМС (1992). СКМО, Київ. Закінчив КДІФК (1990). Чемпіон Ігор XXV Олімпіади (1992). Володар Кубка світу (1990). Срібн. призер Суперкубка (1990). Тренери: *Самойленков М., Захаров А.О., Чижов Б.Н.*

БЕЗСОНОВ Володимир Васильович (5.03.1958, Харків). Футбол. ЗМС (1980). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1981). Бронз. призер Ігор XXII Олімпіади (1980). Срібн. призер чемпіонату Європи (1988). Переможець і кращий гравець першості світу (1977) серед юніорів. Переможець першості світу (1976) серед юнаків. Тренери: *Наседкін Н., Лобановський В.В.*

БЕЗСОНОВА Анна Володимирівна (29.07.1984, Київ). Гімнастика художня. ЗМС (2002). "Школа Дерюгін", Київ. Студентка НУФВСУ. Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади в абс. першості. Чотириразова чемпіонка світу (2001—2003), триразова чемпіонка Європи (2003). Нагороджена орденом княгині Ольги II ступеня (2004). Тренери: *Безсонова В.А., Дерюгіна А.М., Дерюгіна І.І.*

БЕРЕЖНА Лариса Віталіївна (28.02.1961, Київ). Легка атлетика. Стрибок у довжину. МС (1979). МСМК (1986). СКМО, Київ. обл. Закінчила КДІФК (1984). Чемпіонка світу (1991) у приміщенні. Чемпіон-

С.В. Бебешко

В.В. Безсонов

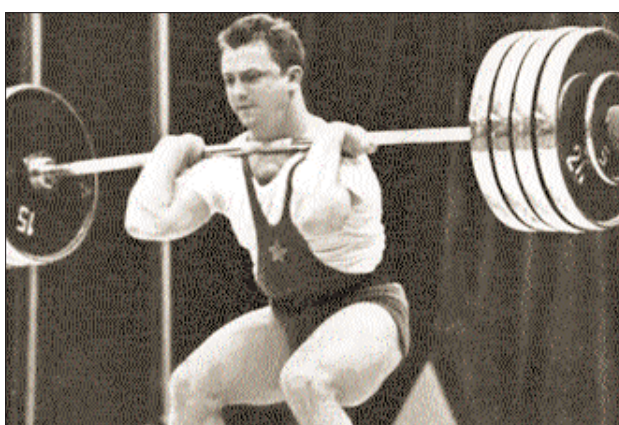
А.В. Бессонова

Н.І. Беспалова (Держаченко, Прищепи)

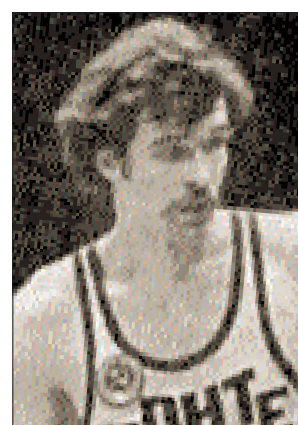
Н.О. Белова

В.М. Беляєв

Ю.Г. Білоног

О.М. Білостінний

О.В. Блохін

ка Європи (1992). Тренери: *Чередниченко В.Є., Голубцов А.В., Алфєєва Л.З.*

БЕСПАЛОВА (ДЕРГАЧЕНКО, ПРИЩЕПА) Надія Іванівна (28.06.1956, с. Українка, Богуслав. р-н, Київ. обл.). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Локомотив", Київ. Закінчила КДІФК (1983). Срібн. призер Ігор ХХІІ Олімпіади (1980) у складі вісімки, чемпіонка світу (1978, 1979), срібн. призер (1977). Нагороджена медаллю "За трудову відзнаку" (1980). Тренер — *Потабенко В.В.*

БЄЛОВА Надія Олександрівна (2.09.1961, Півн. Казахстан. обл., Каз. РСР). Біатлон. ЗМС (1988). "Динамо", Суми; "Буревісник", Київ. Закінчила КДІФК (1986). Чемпіонка світу (1986) в естафеті і срібн. призер у спринтерській гонці на 7,5 км. Як тренер підготувала — *Яковлеву О.М.* Тренер — *Карленко В.П.*

БЄЛЯЄВ Володимир Миколайович (24.09.1940, Київ). Важка атлетика. ЗМС (1966). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1975). Срібн. призер Ігор ХІХ Олімпіади (1968) у ваг. категорії до 82,5 кг. Чемпіон світу і Європи (1966). Встановив 12 світових рекордів. Нагороджений орденом "Знак пошани" (1968). Тренер — *Криницький Я.Р.*

БІЛОНОГ Юрій Григорович (9.03.1974, Білопілья, Сум. обл.). Легка атлетика. Штовхання ядра. МС (1991). ЗМС (1997). "Динамо", Одеса. Закінчив НУФВСУ (2000). Чемпіон Ігор ХХVІІІ Олімпіади (2004). Чемпіон Європи (2002). Переможець першості світу серед юніорів (1992). Бронз. призер чемпіонату світу у приміщенні (1999) та бронз. призер чемпіонату Європи (1998). Бронз. призер чемпіонату світу (2003). Нагороджений орденом "За заслуги"

ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

II ступеня (2004). Тренери: *Манаков Ю.М., Карсак Є.В.*

БІЛОСТІННИЙ Олександр Михайлович (24.02.1959, Київ). Баскетбол. ЗМС (1981). "Авангард", Київ; ЦСКА. Закінчив КДІФК (1985). Чемпіон Ігор XXIV Олімпіади (1988). Чемпіон (1982) і срібн. призер (1978) чемпіонатів світу. Чемпіон Європи (1979, 1981, 1985). Переможець першості Європи серед юнаків (1975), юніорів (1978). Тренери: *Сосін В.М., Вдовиченко Б.Н.*

БЛОХІН Олег Володимирович (5.11.1952, Київ). Футбол. ЗМС (1975). "Динамо", Київ (з 1969). Закінчив КДІФК (1975), Київ. держ. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. Бронз. призер Ігор XX та XXI Олімпіад (1972, 1976). Срібн. призер чемпіонату Європи (1988). Володар "Золотого м'яча" для кращого футболіста Європи (1975). Володар Кубка кубків (1975, 1986), Суперкубка УЄФА (1975). Головний тренер Нац. збірної команди України з футболу (з 2003). Нагороджений орденом "За заслуги" III (2002) і II (2004) ступеня. Тренери: *Леонідов А.В., Севидов О.О., Лобановський В.В.*

БОГДАН Іван Гаврилович (29.02.1928, с. Дмитро-Білівка, Микол. обл.). Боротьба греко-римська. ЗМС (1960). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1960). Чемпіон Ігор XVII Олімпіади (1960) у ваг. категорії понад 87 кг. Чемпіон світу (1958, 1961). Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1960) та "За заслуги" (2002). Тренер — *Бровченко В.М.*

БОГДАНАС Рімантас Казимирович (25.11.1938, Вільнюс, Литва). Боротьба греко-римська. МС (1958).

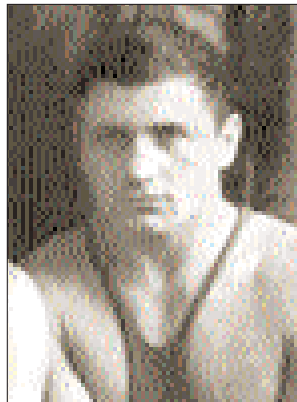
ЗМС (1965). ПМС (1963). МСМК (1965). "Спартак", Вільнюс; СКА—"Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1962). Чемпіон світу (1965) у ваг. категорії до 87 кг. Тренер — *Масленников І.Г.*

БОЙКОВА (СЕЛЕДКОВА) Світлана Анатоліївна (9.08.1968, с. Останіно, Вердюж. р-н, Тюмен. обл., Росія). Стрільба кульова. Стрільба з гвинтівки. МСМК (1986). СКМО, Полтава. Закінчила НУФВСУ (1999). Чемпіонка світу у команд. змаганнях (1991), срібн. призер в особистих змаганнях (1991). Чемпіонка Європи в особистих (1991) і команд. змаганнях (1991, 1992), срібн. призер у команд. змаганнях (1993). Тренери: *Безпалько Є.М., Данильченко В.М.*

БОРЗОВ Валерій Пилипович (20.10.1949, Самбір, Львів. обл.). Легка атлетика. Біг. ЗМС (1970). "Буревісник" — "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1971) і Саратов. вище військ. училище (1973). Канд. пед. н. (1980). Дворазовий чемпіон Ігор XX Олімпіади (1972) у бігу на 100 та 200 м, срібн. призер в естафетному бігу 4 x 100 м. Бронз. призер Ігор XXI Олімпіади (1976) у бігу на 100 м та естафетному бігу 4 x 100 м. Багаторазовий чемпіон Європи (1969, 1970, 1971 (3), 1972, 1974 (2), 1975, 1976, 1977) у бігу на 100 і 200 м. Семиразовий переможець чемпіонатів Європи (1970—1977) у приміщенні на 60 м. Президент НОК України (1991—1998), член МОК (з 1994). Голова Держкомспорту України (1990—1996). Президент Федерації легкої атлетики України (з 1996). Нагороджений орденами Леніна (1972), "Знак Пошани" (1971), Дружби народів (1976), "За заслуги" II (1999) і I (2002) ступе-

І.Г. Богдан

Р.К. Богданас

*С.А. Бойкова
(Селедкова)*

В.П. Борзов

Н.С. Борисенко

Н.А. Бочарова

В.В. Бриндзей

С.Н. Бубка

Т.І. Буняк (Стеценко)

В.В. Бураков

ня та Ярослава Мудрого V ступеня (2004), Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1976). Народний депутат України I, III і IV скликань. Тренери: *Войтас Б.І., Петровський В.В.*

БОРИСЕНКО Наталія Сергіївна (3.12.1975, Бровари, Київ. обл.). Гандбол. МСМК (2000). ЗМС (2004). "Україна", Київ. Закінчила УДУФВС (1997). Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004). Срібн. призер чемпіонату Європи (2000). Володарка Кубка європейських чемпіонів (2003). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренери: *Ратнер Л.А., Максимук Т.А., Кубраченко О.Г.*

БОРИСОВА (МАКОВСЬКА) Раїса Костянтинівна (23.03.1932, Москва, Росія). Гімнастика спортивна. ЗМС (1957). ЗТ УРСР (1981). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1956). Чемпіонка світу (1958) у команд. першості. Тренери: *Дев'ятов Ю.В., Мишаков О.С.*

БОЧАРОВА Ніна Антонівна (24.09.1924, с. Супрунівка, Полтав. обл.). Гімнастика спортивна. ЗМС (1952). "Будівельник", Київ. Закінчила КДІФК (1948). Чемпіонка Ігор XV Олімпіади (1952) у команд. першості і вправах на колоді. Срібн. призер Ігор XV Олімпіади (1952) у багатоборстві та у команд. вправах з предметами. Чемпіонка світу (1954). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2002). Тренер — *Дмитрієв М.Д.*

БРИНДЗЕЙ Віра Володимирівна (25.01.1952, Івано-Франківськ). Швидкісний біг на ковзанах. ЗМС (1977). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1981). Багаторазова чемпіонка світу (1977 — 4). Рекордсменка світу. Тренери: *Авдєєв Є.О., Корнілов Б.М.*

БУБКА Сергій Назарович (4.12.1963, Луганськ). Легка атлетика. Стрибок із жердиною. ЗМС (1988). "Україна", Донецьк. Закінчив КДІФК (1987). Канд. пед. н. (2002). Чемпіон Ігор XXIV Олімпіади (1988). Чемпіон світу (1983, 1985, 1987 — 2, 1991, 1993, 1995 — 2, 1997). Багаторазовий рекордсмен світу (16 світових рекордів). Переможець змагань Кубка світу. Чемпіон Європи (1985, 1986). Член МОК (1999), член Виконкому МОК (2000). Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора (1988), орденом Леніна (1989), "За заслуги" II ступеня (1999), Герой України (2001), Почесною відзнакою Президента України (1994) та пам'ятною золотою медаллю МОК. Визнаний кращим спортсменом світу, занесений до Книги рекордів Гіннеса за найбільшу кількість світових досягнень у легкоатлетичному спорті. Народний депутат України (2002). Тренери: *Петров В.О., Волобуєв Є.Р., Шквира А.Г.*

БУНЯК (СТЕЦЕНКО) Тетяна Іванівна (7.02.1957, с. Плисецьке, Київ. обл.). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Локомотив", Київ. Закінчила КДІФК (1986). Срібн. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі вісімки, чемпіонка світу (1978, 1979), срібн. призер чемпіонату світу (1977). Тренер — *Потабенко В.В.*

БУРАКОВ Віктор Володимирович (30.05.1955, Дмитрове, Донец. обл.). Легка атлетика. Біг. МС (1976). МСМК (1979). ЗМС (1980). "Буревісник", Київ. Закінчив КДІФК (1984). Чемпіон Ігор XXII Олімпіади (1980) в естафетному бігу 4 x 400 м. Тренер — *Юшко Б.М.*

ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

БУРЯК Леонід Йосипович (10.07.1953, Одеса). Футбол. ЗМС (1975). ЗТУ. "Чорноморець", Одеса; "Динамо", Київ; "Металіст", Харків. Закінчив КДІФК (1980). Бронз. призер Ігор XXI Олімпіади (1976). Володар Кубка кубків та Суперкубка УЄФА (1975). ре-нери: *Бліндер В., Михайлов В., Лобановський В.В.*

БУСЛОВИЧ Євген Леонідович (26.01.1972, Київ). Боротьба вільна. МСМК (1998). ЗМС (2000). "Гарт", Київ. Закінчив УДУФВС (1995). Срібн. призер Ігор XXVII Олімпіади (2000) у ваг. категорії до 58 кг. Бронз. призер чемпіонатів Європи (1998, 2000). Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня (2000). Тренери: *Омельченко А., Савлохов Б.С.*

БЯКОВ Іван Іванович (21.09.1944, с. Ісаківці, Киров. обл., Росія). Біатлон. ЗМС (1972). Суддя МК. "Олімпія", Кірово-Чепецьк; "Зеніт", Київ. Закінчив КДІФК (1977). Чемпіон XI і XII зимових Олімпійських

ігор (1972, 1976) в естафеті 4 x 7,5 км. Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1976). Тренер — *Зорін Б.М.*

ВАЛЬТІН Альберт Іванович (17.11.1937, Харків). Баскетбол. ЗМС (1967). "Буревісник"—"Будівельник", Київ; "Автомобіліст", Ворошиловград. Закінчив КДІФК (1962). Канд. пед. н. (1984). Срібн. призер Ігор XVII Олімпіади (1960). Чемпіон Європи (1961). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1960). Тренери: *Медведев К.Р., Шаблінський В.О.*

ВАСЮРА (БУРЯК) Жанна Петрівна (6.02.1954, Київ). Гімнастика художня. ЗМС (1973). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1975). Чемпіонка світу (1973) у групових вправах. Тренер — *Дерюгіна А.М.*

ВЕРГЕЛЮК-СТРІЛЕЦЬ Марина Миколаївна (24.06.1978, Херсон). Гандбол. МСМК (2000). ЗМС (2004). "Україна", Київ. Закінчила НУФВСУ (2000). Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004). Срібн.

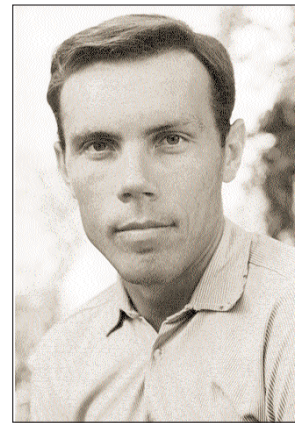
А.І. Буряк

Є.А. Буслович

І.І. Бяков

А.І. Вальтін

Ж.П. Васюра (Буряк)

М.М. Вергелюк-Стрілець

В.Г. Веремєєв

О.А. Волков

Ю.Д. Гаврилов

О.В. Галкін

призер чемпіонату Європи (2000). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренери: *Ратнер Л.А., Милославський М.Б., Кубраченко О.Г., Євтушенко Л.М.*

ВЕРЕМЄЄВ Володимир Григорович (8.11.1948, Спаськ-Дальній, Примор. край, Росія). Футбол. ЗМС (1975). ЗТ УРСР (1986). "Зірка", Кіровоград; "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1974), Київ. держ. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. Бронз. призер Ігор XXI Олімпіади (1976). Володар Кубка кубків та Суперкубка УЄФА (1975). Тренери: *Лобановський В.В., Маслов В.О., Сеvidов О.О.*

ВОЛКОВ Олександр Анатолійович (29.03.1964, Омськ, Росія). Баскетбол. ЗМС (1988). "Авангард", Київ. Закінчив КДІФК (1989). Чемпіон Ігор XXIV Олімпіади (1988). Чемпіон Європи (1985). З 1999 до 2000 — голова Держкомспорту України. Тренери: *Вергун А.Г., Вдовиченко Б.Н.*

ГАВРИЛОВ Юрій Дмитрович (27.02.1967, Донецьк). Гандбол. ЗМС (1992). СКМО, Київ. Закінчив КДІФК (1987). Чемпіон Ігор XXV Олімпіади (1992). Срібн. призер чемпіонату світу (1990). Тренери: *Захаров Л.О., Чижов Б.М.*

ГАЛКІН Олег Володимирович (1.05.1965, Ішим, Тюмен. обл., Росія). Велосипедний спорт. ЗМС (1990). "Профсоюзи", Миколаїв; Київ. обл. Закінчив КДІФК (1987). Чемпіон світу (1990) у команд. шосейній гонці на 100 км. Тренер — *Єлізаров Ю.О.*

ГАМАРНИК Григорій Олександрович (22.04.1929, Кіровоград). Боротьба греко-римська. ЗМС (1955).

Суддя МК (1979). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1958). Чемпіон світу (1955) у ваг. категорії до 70 кг, срібн. призер (1958). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1957). Тренер — *Ялтир'ян А.В.*

ГЕЛЕМБАТОВСЬКИЙ Ігор Миколайович (19.02.1965, Київ). Стрибки на батуті. МСМК (1985). "Спартак"-СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1990). Чемпіон світу (1984) у команд. заліку. Чемпіон Європи (1983, 1985) у команд. заліку. Чемпіон Європи (1985) у синхрон. стрибках. Тренер — *Чернов Г.О.*

ГЛУЩЕНКО (ЛАПШИНОВА) Тетяна Григорівна (12.07.1956, Київ). Гандбол. ЗМС (1976). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1980). Чемпіонка Ігор XXI Олімпіади (1976). Срібн. призер чемпіонатів світу (1975, 1978). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1975, 1977, 1979). Нагороджена медаллю "За трудову відзнаку" (1976). Тренер — *Турчин І.Є.*

ГОДУНКО Наталія Олександрівна (5.12.1984, Київ). Гімнастика художня. МСМК (2001). "Школа Дерюгіних", Київ. Студентка НУФВСУ. Чемпіонка світу (2001, 2002) у команд. першості. Тренери: *Дерюгіна А.М., Дерюгіна І.І.*

ГОЛУБИЦЬКИЙ Сергій Віталійович (20.12.1969, Київ). Фехтування. Фехтування на рапірах. ЗМС (1992). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1993). Срібн. призер Ігор XXV Олімпіади (1992) у фехтуванні на рапірах в особистих змаганнях. Чемпіон світу (1989, 1997, 1998, 1999) в особистих змаганнях, (1989) у команд. змаганнях. Чемпіон Європи (1990, 1995). Тренер — *Голубицький В.А.*

Г.О. Гамарник

І.М. Гелембатовський

Т.Г. Глущенко
(Лапшинова)

Н.О. Годунко

С.В. Голубицький

В.С. Голубничий

Т.В. Горб

М.К. Гороховська

Д.Р. Готфрід

С.М. Гринь

ГОЛУБНИЧИЙ Володимир Степанович (2.06.1936, Суми). Легка атлетика. Спортивна ходьба. МС (1955). ЗМС (1960). ЗТ УРСР (1986). "Спартак", Суми. Закінчив КДІФК (1969). Чемпіон Ігор XVII (1960) та XIX (1968) Олімпіад на 20 км. Бронз. призер Ігор XVIII Олімпіади (1964) та срібн. призер Ігор XX Олімпіади (1972) на 20 км. Чемпіон Європи (1974), срібн. призер (1966), бронз. призер (1962). Володар вищих світових досягнень у спортивній ходьбі на 20 км (1955, 1958). Кавалер Олімпійського ордена МОК (2000). Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1960), "Знак Пошани" (1969), "За заслуги" I ступеня (2002), медаллю "За трудову доблесть" (1972). Тренер — *Поляков В.І.*

ГОРБ Тетяна Вікторівна (18.01.1965, Черкаси). Гандбол. ЗМС (1988). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1990). Бронз. призер Ігор XXIV та XXV Олімпіад (1988, 1992). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1983, 1985, 1986). Нагороджена медаллю "За трудову відзнаку" (1985). Тренери: *Фролова Л.С., Турчин І.Є.*

ГОРОХОВСЬКА Марія Кіндратівна (17.10.1921, Євпаторія, Крим. обл. — 2001, Ізраїль). Гімнастика спортивна. ЗМС (1952). "Будівельник", Харків. Закінчила КДІФК (1956). Абс. чемпіонка Ігор XV Олімпіади (1952). Срібн. призер Ігор XV Олімпіади (1952) у вільних вправах, опорному стрибку, вправах на колоді, перекладині та команд. вправах із предметами. Чемпіонка світу (1954), бронз. призер у вільних вправах. Нагороджена орденом Трудового Червоного

Прапора (1952). Тренери: *Тишко М., Алварян П.С.*

ГОТФРІД Денис Рудольфович (5.02.1975, Магнітогорськ, Челябін. обл., Росія). Важка атлетика. МС (1991). МСМК (1995). ЗМС (1996). "Динамо", Луганськ, Хмельницький, Київ. Закінчив НУФВСУ (1998). Бронз. призер Ігор XXVI Олімпіади (1996) у ваг. категорії до 99 кг. Чемпіон світу (1999) у сумі двоборства та ривку, срібн. призер у поштовху. Чемпіон світу (2002) у сумі двоборства, бронз. призер у ривку та поштовху. Бронз. призер чемпіонату світу у сумі двоборства (1998) та срібн. призер у ривку. Бронз. призер чемпіонату світу у ривку (2003). Багаторазовий чемпіон Європи (1995, 1997 — 2, 1999 — 3), срібн. призер (1995, 2002). Рекордсмен Європи. Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня (1996). Тренери: *Тонян М.Р., Калінін М.О., Мацьоха М.М.*

ГРИНЬ Сергій Михайлович (27.12.1981, Київ). Веслування академічне. МС. МСМК (2004). "Динамо", Київ. обл. Студент НУФВСУ. Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004) у четвірці парній. Нагороджений орденом "За мужність" III ступеня (2004). Тренер — *Француз В.В.*

ГРІНБЕРГ (ФЕДОРОВА) Світлана Георгіївна (10.10.1944, Київ). Теніс настільний. ЗМС (1969). "Буревісник", Київ. Закінчила КДІФК (1965). Чемпіонка світу (1969) у команд. змаганнях і парному розряді, срібн. призер (1967) у команд. змаганнях, бронз. — у парному розряді. Чемпіонка Європи (1970) у команд. змаганнях і парному розряді. Срібн. призер (1966) у команд. змаганнях та одиночному розряді, у команд. змаганнях

С.Г. Грінберг (Федорова)

Б.М. Гуревич

Ю.С. Гусов

В.М. Гутцайт

І.К. Дерюгін

і парному розряді (1968). Бронз. призер в одиночному і парному розрядах (1964), в одиночному і змішаному розрядах (1968), в одиночному розряді (1970), у команд. змаганнях і парному розряді (1972), в одиночному розряді (1974). Тренер — *Табаровський О.Г.*

ГУРЕВИЧ Борис Михайлович (23.02.1937, Київ). Боротьба вільна. МС (1958). МСМК (1965). ЗМС (1967). ЗТ УРСР (1965). "Динамо" — СКА, Київ. Закінчив КДІФК. Чемпіон Ігор XIX Олімпіади (1968) у ваг. категорії до 87 кг. Чемпіон світу (1967, 1969), срібн. призер (1961). Чемпіон Європи (1967, 1970). Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1969). Тренери: *Рибалко В.М., Ялтир'ян А.В.*

ГУРОВСЬКА (БАШКАТОВА) Тетяна Сергіївна (27.03.1962, с-ще Востряково, Подол. р-н, Моск. обл., Росія). Веслування академічне. ЗМС (1984). "Авангард", Дніпропетровськ. Закінчила КДІФК. Чемпіонка світу (1982, 1983) у четвірці парній. Тренери: *Павлов Є.В., Гринько І.К.*

ГУСОВ Юрій Солтанбекович (18.03.1940, Орджонікідзе, Північно-Осетин. АРСР — 8.03.2002, Владикавказ). Боротьба вільна. МС (1960). МСМК (1967). ЗМС (1971). ЗТ УРСР (1979). СКА, Орджонікідзе, Київ. Закінчив КДІФК (1963). Чемпіон світу (1971). Чемпіон Європи (1969), срібн. призер (1968) у ваг. категорії до 70—74 кг. Тренер — *Ялтир'ян А.В.*

ГУТЦАЙТ Вадим Маркович (6.10.1971, Київ). Фехтування. Фехтування на шаблях. ЗМС (1992). ЗТУ (2003). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1993). Чемпіон Ігор XXV Олімпіади (1992) у команд. змаганнях.

Срібн. призер чемпіонату світу (1991) у команд. змаганнях. Бронз. призер чемпіонату Європи (1991) в особистих та (1993, 1999) у команд. змаганнях. Як тренер підготував — *Третьяка В.В.* Тренери: *Козут М.А., Обаленський О.Л.*

ДВОЙНИКОВ Валерій Васильович (1951, Челябінськ, Росія). Дзюдо. ЗМС (1976). "Локомотив", Київ. Закінчив КДІФК (1975). Срібн. призер Ігор XXI Олімпіади (1976). Срібн. призер чемпіонату світу (1975). Чемпіон Європи (1974, 1976, 1977), срібн. призер (1974, 1975). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1976). Тренери: *Школьников Р.А., Волощук Я.І.*

ДЕРЮГІН Іван Костянтинович (5.12.1928, Змієв, Харків. обл. — 10.01.1996, Київ). Сучасне п'ятиборство. ЗМС (1956). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1957). Чемпіон Ігор XVI Олімпіади (1956) у команд. першості. Чемпіон світу (1961) у команд., срібн. призер (1961) в особистій першості. Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1957). Тренери: *Ченкур'ов М.Ч., Лещев С.А.*

ДЕРЮГІНА Ірина Іванівна (11.01.1958, Київ). Гімнастика художня. ЗМС (1977). ЗТ УРСР (1988). ЗТ СРСР (1989). Суддя МК (1988). "Спартак", Київ. Віцепрезидент Федерації гімнастики України (з 1996), член Технічного комітету з художньої гімнастики FIG (1988—1992, 2004). Закінчила КДІФК (1980). Абс. чемпіонка світу (1977, 1979), чемпіонка світу (1977, 1979) в окремих видах багатоборства. Чемпіонка Європи у вправах з м'ячем (1978). Нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України (1975, 1977), орденами

ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

"Знак Пошани" (1978), княгині Ольги III ступеня (2002). Як тренер підготувала: *Тимошенко О.О., Хозлу Е.Д., Скалдіну О.В., Шумську О.С., Єрофєєву Т.А., Безсонову А.В., Годунко Н.О., Дзюбчук О.В., Карабаш Є.Ю.* Тренер — *Дерюгіна А.М.*

ДІДУСЕНКО Ольга Володимирівна (2.12.1958, Київ). Гандбол. ЗМС (1982). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1983). Чемпіонка світу (1982). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1981, 1983, 1985). Тренери: *Коган Л.Б., Турчин І.Є.*

ДМИТРЕНКО Ганна Борисівна (4.04.1960, Запоріжжя). Фехтування. Фехтування на шпагах. МСМК (1979). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1985). Чемпіонка світу (1979) у команд. змаганнях. Переможець Кубків Європи (1980—1984) у команд. змаганнях. Тренери: *Фрондзей Я.Д., Дроботенко Л.А.*

ДОВГАНЬ Микола Анатолійович (15.07.1955, с-ще Тале, Магадан. обл., Росія). Веслування академічне. МСМК (1980). "Водник", Київ. Закінчив КДІФК (1978). Срібн. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі четвірки парної. Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1980). Тренер — *Крахмальний А.І.*

ДОСЕНКО Валерій Андрійович (25.04.1965, Херсон). ЗМС (1986). Веслування академічне. "Динамо", Херсон. Закінчив КДІФК (1987). Чемпіон світу (1986, 1987, 1990, 1991) у четвірці парній. Тренери: *Давиденко Ю.С., Злобін М.С., Гринько І.К., Родіонов Ю.В.*

ЄВТУШЕНКО (БЕРЕЖНА) Людмила Дем'янівна (19.03.1958, Київ). Гімнастика художня. МСМК (1977).

"Зеніт", Київ. Закінчила КДІФК (1983). Чемпіонка світу (1979) в групових вправах. Тренер — *Кремер В.Д.*

ЄМЧУК Ігор Федорович (2.12.1930, Київ). Веслування академічне. МС (1953). ЗМС (1957). ЗТ УРСР (1967). "Наука"—"Буревісник", Київ. Закінчив Київ. держ. ун-т ім. Т.Г. Шевченка (1955), КДІФК (1960). Срібн. призер Ігор XV Олімпіади (1952) у двійці парній, бронз. призер Ігор XVI Олімпіади (1956) у двійці зі стерновим. Чемпіон Європи (1955) у двійці парній, срібн. призер (1957) у двійці зі стерновим, бронз. призер (1954). Засл. працівник нар. освіти України (2000). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1956), медаллю "За працю і звитягу" (2002). Тренери: *Михайловський В.А., Беспальцев Ю.В.*

ЄРОФЄЄВА Тамара Анатоліївна (4.03.1982, Київ). Гімнастика художня. ЗМС (2001). "Школа Дерюгіних", Київ. Навчається в магистратурі НУФВСУ. Абс. чемпіонка світу (2001). Чемпіонка світу (2001) у команд. першості та вправах з м'ячем. Чемпіонка світу (2002) у групових вправах. Нагороджена орденом "За заслуги" III ступеня (2002). Тренери: *Дерюгіна А.М., Дерюгіна І.І.*

ЖИЛІН Георгій Семенович (18.08.1925, Київ — 12.09.1997, там само). Веслування академічне. МС (1950). ЗМС (1956). "Більшовик" — "Іскра"—"Наука", Київ. Закінчив школу тренерів при КДІФК. Срібн. призер Ігор XV Олімпіади (1952) у двійці парній, бронз. призер Ігор XVI Олімпіади (1956) у двійці зі стерновим. Чемпіон Європи (1955), бронз. призер чемпіонату

І.І. Дерюгіна

*Л.Д. Євтушенко
(Бережна)*

І.Ф. Ємчук

Т.А. Єрофєєва

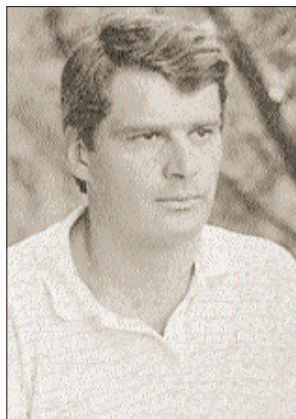
Г.С. Жилін

О.М. Жирко

Л.А. Заспа

О.С. Захаров

С.Г. Захарова

З.Д. Зозіров

О.В. Зубарева

О.М. Зубрилова

В.Т. Іванов

М.О. Іщенко

А.М. Калашников

Європи (1954) у двійці парній, срібн. призер (1957) у двійці зі стерновим. Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1956). Тренери: *Свілле В.К., Беспальцев Ю.В.*

ЖИРКО Олена Миколаївна (16.02.1968, Дніпропетровськ). Баскетбол. ЗМС (1962). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1991). Чемпіонка Ігор XXV Олімпіади (1992). Чемпіонка Європи (1991, 1995). Тренери: *Майзлін І.Ю., Рижов В.І.*

ЗАСПА Лариса Леонідівна (22.09.1971, Хмельницький). Гандбол. МСМК (1991). ЗМС (2004). "Україна", Запоріжжя. Закінчила УДУФВС (1994). Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004). Переможець першості світу (1991). Переможець Кубка володарів кубків європейських країн (2001). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренери: *Ратнер Л.А., Тимошенко М.А., Кубраченко О.Г.*

ЗАХАРОВ Олександр Сергійович (3.04.1954, Київ). Водне поло. МСМК (1975). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1976). Чемпіон світу (1975). Тренери: *Механошин В.П., Авдєєв М.М.*

ЗАХАРОВА Стелла Георгіївна (12.07.1963, Одеса). Гімнастика спортивна. ЗМС (1980). "Динамо"—"Трудові резерви", Київ. Закінчила КДІФК (1985). Чемпіонка Ігор XXII Олімпіади (1980) у команд. першості. Срібн. призер чемпіонату світу (1979) у команд. першості. Чемпіонка світу (1981). Президент Української федерації гімнастики (з 2004). Нагороджена медаллю "За трудову доблесть" (1980). Тренери: *Кукса В.І., Кукса М.В.*

ЗВЯГІНЦЕВ Віктор Олександрович (22.10.1950, Сталіно, нині Донецьк). Футбол. МСМК (1976). "Шахтар", Донецьк; СКА, Київ; ЦСКА, Москва; "Динамо",

ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

Київ. Закінчив КДІФК (1981). Бронз. призер Ігор XXI Олімпіади (1976). Тренери: *Носов В.В., Лобановський В.В.*

ЗОЗІРОВ Заза Діанозович (25.04.1972, с. Горі, Груз. РСР). Боротьба вільна. МСМК (1995). ЗМС (1993). СКМО, Київ, Київ. обл. Студент НУФВСУ. Бронз. призер Ігор XXVI Олімпіади (1996) у ваг. категорії до 68 кг. Срібн. призер чемпіонату світу (1998), бронз. призер (1997). Чемпіон Європи (1999), бронз. призер (1996, 1997). Тренери: *Савлохов Б.С., Савлохов Р.С.*

ЗУБАРЄВА Ольга Валентинівна (27.01.1958, Ташкент, Узб. РСР). Гандбол. ЗМС (1980). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1983). Чемпіонка Ігор XXII Олімпіади (1980). Чемпіонка світу (1982), срібн. призер (1979). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1977, 1979, 1981, 1983, 1985). Нагороджена двома орденами "Знак Пошани" (1980, 1985). Тренери: *Кононльов В.Н., Турчин І.Є.*

ЗУБРИЛОВА Олена Миколаївна (25.02.1973, Шостка, Сум. обл.). Біатлон. ЗМС (1997). "Динамо", Тернопіль, Київ. Закінчила НУФВСУ (1995). Чемпіонка світу (1999) у гонці на 15 км, гонці переслідування, (2002) в гонці на 12,5 км. Срібн. призер чемпіонату світу (1996) у команд. спринті, (1997) у гонці на 7,5 км та гонці переслідування на 15 км. Бронз. призер чемпіонату світу (1996) в естафеті, (1997) у команд. спринті, (1999) у спринті, (2000) в естафеті і (2001) у гонці на 15 км та в естафеті. Учасниця XVII (1994), XVIII (1998) і XIX (2002) зимових Олімпійських ігор. Тренери: *Бушмельов І.А., Зубрилов Р.О.*

ІВАНОВ Володимир Тимофійович (10.09.1940, Коростень, Житомир. обл.). Волейбол. МС (1963). МСМК (1967). ЗМС (1968). "Локомотив", Київ. Закінчив КДІФК (1962). Чемпіон Ігор XIX Олімпіади (1968). Бронз. призер чемпіонату світу (1966). Чемпіон Європи (1967). Тренери: *Небилицький Л.О., Пименов М.П., Савченко Ю.О.*

ІВАНОВ Михайло Ромуольфович (4.11.1965, Миколаїв). Веслування академічне. МС (1984). МСМК (1986). ЗМС (1987). СКА — "Буревісник", Миколаїв. Закінчив КДІФК (1987). Чемпіон світу (1986, 1987) у складі четвірки парної. Тренери: *Главатая Л.Ф., Гринько І.К.*

ІЩЕНКО Михайло Олексійович (19.05.1950, Морозовськ, Ростов. обл., Росія). Гандбол. ЗМС (1976). СКА, Запоріжжя, Київ. Закінчив Запорізь. філіал Дніпроп. металур. ін-ту (1975), КДІФК. Чемпіон Ігор XXI Олімпіади (1976), срібн. призер Ігор XXII Олімпіади (1980). Чемпіон світу (1982), срібн. призер (1978). Нагороджений орденами "Знак Пошани" (1976), "За заслуги" III ступеня (2002). Тренер — *Зеленов В.М.*

КАЛАШНИКОВ Андрій Миколайович (20.11.1964, Київ). Боротьба греко-римська. ЗМС (1994). "Колос", Київ. обл. Закінчив КДІФК (1989). Бронз. призер Ігор XXV Олімпіади (1996) у ваг. категорії до 52 кг, 4-те місце на Іграх XXVII Олімпіади (2000). Чемпіон Європи (1987, 1996). Переможець Кубка світу (1988, 1990). Нагороджений Почесною відзнакою президента України (1996). Тренер — *Берчук В.Т.*

КАЛІМБЕТ Ірина Володимирівна (29.11.1969, Львів). Веслування академічне. МСМК (1988). "Дина-

Г.Г. Калініна

Є.Ю. Карабаш

Л.О. Карлова

Г.Т. Карюхін

В.В. Кисельов

мо", Київ. Закінчила КДІФК (1992). Срібн. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988) у четвірці парній, срібн. призер чемпіонату світу (1989), бронз. (1987). Нагороджена медаллю "За трудову відзнаку" (1988). Тренери: *Горовий О.І., Гринько І.К.*

КАЛІНІНА Ганна Георгіївна (1.05.1979, Київ). Вітрильний спорт. МС. "Україна", Київ. Закінчила НУФВСУ (2000). Срібн. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004) у класі "Інглінг". Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренер — *Гуреєв В.М.*

КАЛІНІНА Наталія Григорівна (16.12.1973, Херсон). Гімнастика спортивна. ЗМС (1991). "Динамо", Херсон. Закінчила УДУФВС (1996). Чемпіонка світу (1991). Чемпіонка Європи (1990). Тренер — *Остатенко О.В.*

КАРАБАШ Єлизавета Юріївна (21.06.1985, Дніпропетровськ). Гімнастика художня. МСМК (2001). "Україна", Дніпропетровськ, Київ. Студентка НУФВСУ. Чемпіонка світу (2002) у групових вправах. Тренери: *Азутенкова Н.Г., Дерюгіна А.М., Дерюгіна І.І.*

КАРЛОВА Лариса Олександрівна (7.08.1958, Київ). Гандбол. ЗМС (1976). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1982). Чемпіонка Ігор XXI і XXII Олімпіад (1976, 1980), бронз. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988). Чемпіонка світу (1982, 1986), срібн. призер (1978). Восьмиразова володарка Кубка європейських чемпіонів (1977—1987). Нагороджена орденами "Знак Пошани" (1980), Дружби народів (1985). Тренери: *Коган Л.Б., Турчин І.Є.*

КАРЮХІН Григорій Тимофійович (15.09.1939, с. Завітне, Великоалександр. р-н, Херсон. обл.). Веслування на байдарках і каное. ЗМС (1970).

"Авангард", Херсон. Закінчив КДІФК (1963). Чемпіон світу (1966) в естафеті. Чемпіон Європи (1967) у веслуванні на байдарці-двійці. Тренери: *Савищев В.Є., Курак А.М.*

КИСЕЛЬОВ Володимир Вікторович (1.01.1957, Миски, Кемеров. обл., Росія). Легка атлетика. Штовхання ядра. ЗМС (1980). "Авангард", Кременчук. Закінчив КДІФК (1985). Чемпіон Ігор XXII Олімпіади (1980). Бронз. призер чемпіонату Європи (1979). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1980), Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1984). Тренер — *Паламарчук І.А.*

КЛИМЕНКО Олександр Васильович (19.12.1975, Київ). Велосипедний спорт. ЗМС (1998). СКМО, Київ. Закінчив НУФВСУ (1997). Чемпіон світу (1998) у команд. гонці переслідування на 4000 м. Тренери: *Бондар В.В., Осадчий В.П.*

КЛИМОВА (Назембло) Наталія Генріхівна (31.05.1951, Жданів, Донец. обл.). Баскетбол. ЗМС (1975). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1977). Чемпіонка Ігор XXI Олімпіади (1976). Чемпіонка світу (1971, 1975). Чемпіонка Європи (1972, 1974, 1976). Переможниця першості Європи серед юніорів (1969). Нагороджена медаллю "За трудову доблесть" (1976). Тренери: *Заморський В.С., Рєзцов Б.М.*

КЛОЧКОВА Яна Олександрівна (7.08.1982, Сімферополь, Крим. обл.). Плавання. ЗМС (1998). "Динамо", Сімферополь, Харків, Київ. Закінчила НУФВСУ (2004). Чемпіонка Ігор XXVII (2000) та XXVIII (2004) Олімпіад на дистанціях 200, 400 м компл. пл. Срібн. призер Ігор XXVII Олімпіади (2000) на дистанції

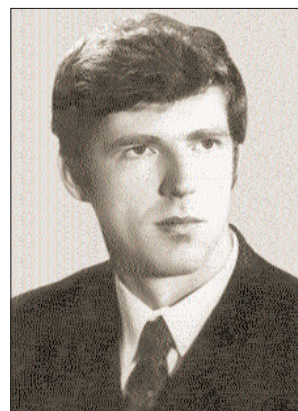
О.В. Клименко

Н.Г. Климова (Назембло)

Я.О. Клочкова

С.І. Коваленко

В.О. Кокошин

В.М. Колотов

А.Ф. Колумбет

О.Л. Колчинський

Р.В. Кононенко

Н.М. Конрад

800 м в/с. Багаторазова чемпіонка світу (1999—2004) у комп. пл., срібн. призер чемпіонатів світу (1998, 1999, 2001). Багаторазова чемпіонка Європи (1999—2004) у комп. пл. та в/с, срібн. і бронз. призер чемпіонатів Європи (1997, 1999, 2002). Рекордсменка світу і Європи. Нагороджена орденами княгині Ольги III (1999) і I (2000) ступеня, Герой України (2004). Тренери: *Кожух О.О., Кожух Н.Ф.*

КОВАЛЕНКО Сергій Іванович (11.08.1947, Порт-Артур, Китай). Баскетбол. ЗМС (1972). "Буревісник", Тбілісі; "Авангард", Київ; ЦСКА. Закінчив КДІФК (1976). Чемпіон Ігор XX (1972) та бронз. призер Ігор XIX (1968) Олімпіад. Чемпіон Європи (1969). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1979). Тренер — *Шаблінський В.О.*

КОКОШИН Віктор Олександрович (11.10.1957, Київ). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1965). Бронз. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі вісімки. Тренер — *Каневський Л.І.*

КОЛОТОВ Віктор Михайлович (3.07.1949, с. Юдіно, Татар. АРСР — 3.01.2001, Київ). Футбол. ЗМС (1975). "Рубін", Саратов; "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1976). Бронз. призер Ігор XX та XXI Олімпіад (1972, 1976). Володар Кубка кубків та Суперкубка УЄФА (1975). Срібн. призер чемпіонату Європи (1972). Тренери: *Маслов В.О., Севидов О.О., Лобановський В.В.*

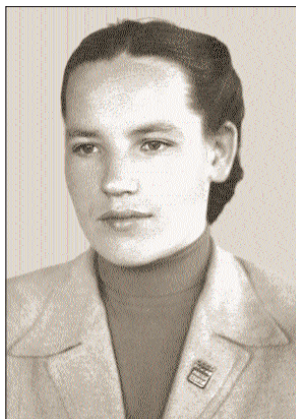
КОЛУМБЕТ Леонід Федорович (14.10.1937, с. Гореничі, Київ. обл. — 2.05.1983, Київ). Велосипедний

спорт. ЗМС (1960). ЗТ УРСР (1969). "Спартак", Київ. Закінчив КДІФК (1959). Бронз. призер Ігор XVII Олімпіади (1960) у команд. гонці переслідування на 4000 м. Чемпіон світу (1963), бронз. призер (1962, 1964). Тренер — *Людмирський Л.М.*

КОЛЧИНСЬКИЙ Олександр Леонідович (20.02.1955, Київ — 16.07.2002, там само). Боротьба греко-римська. ЗМС (1976). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1981). Чемпіон Ігор XXI та XXII Олімпіад (1976, 1980) у ваг. категорії понад 100 кг. Чемпіон світу (1978), бронз. призер (1975, 1977, 1979). Срібн. призер чемпіонату Європи (1976, 1977), бронз. призер (1975). Нагороджений орденами "Знак Пошани" (1976), Трудового Червоного Прапора (1980). Тренер — *Віленський Ю.М.*

КОНОНЕНКО Роман Віталійович (13.04.1981, Сімферополь, Крим. обл.). Велосипедний спорт. ЗМС (2001). СКМО, Одеса; "Колос", Сімферополь. Закінчив НУФВСУ (2003). Чемпіон світу (2001) у команд. гонці переслідування на 4000 м. Чемпіон Європи (2002, 2003) у команд. гонці переслідування на 4000 м, срібн. призер в індивід. гонці. Тренери: *Черченко В.В., Осадчий В.П.*

КОНРАД Наталія Михайлівна (4.08.1976, Київ). Фехтування. Фехтування на шпагах. ЗМС (2003). СКМО, Київ. Закінчила УДУФВС (1997). Чемпіонка світу (2003) в особистих змаганнях. Бронз. призер чемпіонату світу (1993) у команд. змаганнях. Чемпіонка Європи (2004), срібн. призер (1993), бронз. призер (2001, 2002) у команд. змаганнях. Тренери: *Яковенко Я.П., Рейзлін Д.Н.*

Н.Ю. Коняєва

С.І. Косенко

О.Ю. Косяк

І.М. Кравець (Шуляк)

С.В. Кравчук

КОНЯЄВА Надія Юхимівна (5.10.1931, с. Чапкіне, Боброво-Дворцов. р-н, Курська обл., Росія). Легка атлетика. Метання списа. ЗМС (1956). "Буревісник", Київ. Закінчила КДІФК (1954). Бронз. призер Ігор XVI Олімпіади (1956). Бронз. призер чемпіонату Європи (1954). Рекордсменка світу. Нагороджена орденом "Знак Пошани" (1956). Тренер — *Синицький З.П.*

КОСЕНКО Сергій Іванович (6.05.1956, Київ). Фехтування. Фехтування на рапірах. ЗМС (1979). СКА — "Буревісник", Київ. Закінчив КДІФК (1980). Чемпіон світу (1979) у команд. змаганнях, бронз. призер (1975) в особистих змаганнях. Тренери: *Житников В.І., Биков В.Х.*

КОСЯК Олег Юрійович (26.02.1975, Київ). Гімнастика спортивна. ЗМС (1996). "Динамо", Київ. Закінчив УДУФВС (1997). Бронз. призер Ігор XXVI Олімпіади (1996) у команд. першості. Нагороджений Почесною відзнакою Президента України (1996). Тренери: *Куксенков Ю.М., Жовноватий В.Ф.*

КОТЬКО Ігор Олегович (3.01.1963, Київ). Веслування академічне. МС (1980). МСМК (1986). ЗМС (1987). СКА, Київ. обл. Закінчив КДІФК (1984). Чемпіон світу (1986, 1987) у складі четвірки парної. Тренери: *Храновський Г.М., Родіонов Ю.В., Гринько І.К.*

КОЧЕРГІН Сергій Володимирович (25.03.1953, Черкаси). Гандбол. ЗМС (1982). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1974). Чемпіон світу (1982). Тренер — *Жила Н.Ф.*

КОЧЕРГІНА (ОРЕЛ) Феодора Григорівна (22.03.1942, Юр'ївка, Павлоград. р-н, Дніпроп. обл.). Баскетбол. ЗМС (1967). "Авангард", Дніпропетровськ;

"Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1966). Чемпіонка світу (1964, 1967). Чемпіонка Європи (1962, 1964, 1966). Як тренер підготувала: *Довгалюк О.І., Навроцьку В.М.* Тренери: *Усатенко М.І., Леонов О.Д.*

КРАВЕЦЬ (ШУЛЯК) Інесса Миколаївна (5.10.1966, Дніпропетровськ). Легка атлетика. Потрійний стрибок. МС (1983). МСМК (1988). ЗМС (1992). "Україна"—"Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1988). Чемпіонка Ігор XXVI Олімпіади (1996) у потрійному стрибку. Срібн. призер Ігор XXV Олімпіади (1992) у стрибку у довжину. Чемпіонка світу (1995) у потрійному стрибку. Чемпіонка світу (1991, 1993) у приміщенні. Чемпіонка Європи (1992). Рекордсменка світу. Переможець Кубка світу (1994). Нагороджена Почесною відзнакою Президента України (1995), орденом "За мужність" (1996). Тренери: *Шуляк З.К., Голубцов А.В., Кушнір М.М.*

КРАВЧУК Сергій Володимирович (3.06.1964, Київ). Фехтування. Фехтування на шпагах. ЗМС (1992). ФСТП — СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1988). Бронз. призер Ігор XXV Олімпіади (1992) у команд. змаганнях. Чемпіон світу (1987). Тренер — *Шахбазян Г.К.*

КРАСОВСЬКА (ОВЧАРОВА) Олена Анатоліївна (17.08.1976, Київ). Легка атлетика. Біг з бар'єрами. МСМК (2002). ЗМС (2004). "Динамо", Київ. Закінчила НУФВСУ (2002). Срібн. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004) у бігу на 100 м з/б. Учасниця Ігор XXVII Олімпіади (2000). Срібн. призер чемпіонату Європи (2002). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренер — *Красовський С.Ф.*

*О.А. Красовська
(Обчарова)*

С.О. Красюк

*В.С. Крєпкіна
(Калашнікова)*

Г.Я. Крисс

В.М. Лалєнкова

КРАСЮК Сергій Олександрович (17.11.1961, Київ). Плавання. МСМК (1980). "Спартак", Київ. Закінчив КДІФК (1981). Чемпіон і срібн. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) в естафеті 4 x 100 м в/с і комб. естафеті 4 x 100 м. Срібн. призер чемпіонату світу (1982). Триразовий чемпіон Європи (1981, 1983), переможець Кубка Європи (1981). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1985). Тренери: *Драпей А.А., Капшученко Л.Д.*

КРЕПКИНА (КАЛАШНИКОВА) Віра Самуїлівна (16.04.1933, Котельничі, Киров. обл., Росія). Легка атлетика. Стрибок у довжину. ЗМС (1960). "Локомотив", Київ. Закінчила КДІФК (1961). Чемпіонка Ігор XVII Олімпіади (1960) у стрибку у довжину. Чемпіонка Європи (1954, 1958) в естафетному бігу 4 x 100 м. Рекордсменка світу. Нагороджена орденом Леніна (1960), медаллю "За трудову доблесть" (1957). Тренери: *Турова Г.Ф., Бабкін О.Ф.*

КРИСС Григорій Якович (24.12.1940, Київ). Фехтування. Фехтування на шпагах. ЗМС (1964). Суддя МК. СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1969). Чемпіон Ігор XVIII Олімпіади (1964) в особистих змаганнях, срібн. призер Ігор XIX Олімпіади (1968) в особистих і команд. змаганнях. Бронз. призер Ігор XX Олімпіади (1972). Чемпіон світу (1971) в особистих змаганнях, у команд. (1967, 1969), срібн. призер (1967) в особистих змаганнях, у команд. (1966, 1971), бронз. призер (1965) у команд. змаганнях. Нагороджений медаллю "За трудову доблесть", орденом "За заслуги" III ступеня (2002). Тренер — *Колчинський С.Я.*

ЛАЛЕНКОВА Валентина Миколаївна (21.01.1957, с. Кривonosово, Маслов. р-н, Ярослав. обл., Росія). Швидкісний біг на ковзанах. МСМК (1977). "Спартак", Київ. Закінчила Свердлов. пед. ін-т (1985), КДІФК (1990). Чемпіонка світу (1978) на дистанції 500 м, (1984) на дистанції 500 м у спринтерському багатоборстві. Срібн. призер чемпіонату Європи (1984) у сумі багатоборства. Чемпіонка Європи (1984) на дистанції 500 м, бронз. призер (1984) на дистанції 3000 та 1500 м. Нагороджена Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР. Тренер — *Титов В.І.*

ЛАТИНІНА Лариса Семенівна (27.12.1934, с. Новомиколаївка, Скадов. р-н, Херсон. обл.). ЗМС (1956). ЗТ СРСР (1972). Гімнастика спортивна. Суддя МК (1968). "Буревісник", Київ. Закінчила КДІФК (1959). Чемпіонка Ігор XVI Олімпіади (1956) у команд. першості, багатоборстві, опорному стрибку і вільних вправах; срібн. призер — у вправах на брусах; бронз. призер — у команд. вправах із предметами. Чемпіонка Ігор XVII Олімпіади (1960) у команд. першості, багатоборстві і вільних вправах; срібн. призер — у вправах на колоді і брусах, бронз. призер — в опорному стрибку. Чемпіонка Ігор XVIII Олімпіади (1964) у команд. першості, вільних вправах; срібн. призер — у багатоборстві та опорному стрибку; бронз. — у вправах на брусах та на колоді. Абс. чемпіонка світу (1958, 1962). Чемпіонка світу у вправах на брусах та опорному стрибку (1958), у вільних вправах і на брусах (1962). Чемпіонка світу (1954, 1958, 1962) у команд. першості; чемпіонка світу у команд. вправах з предметами (1954), опорному

Л.С. Латиніна

*Л.І. Лисенко (Гуревич,
Шевцова)*

Т.Ф. Лисенко

А.Д. Литвиненко

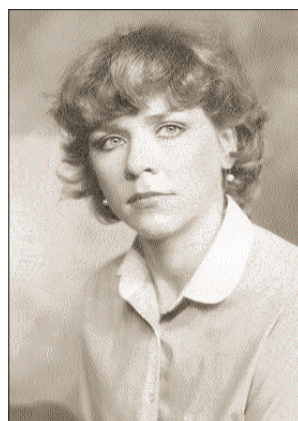
О.В. Лісоzog

Н.Р. Лобова (Гецко)

В.В. Лукашенко

Н.М. Лук'яненко

С.І. Мазій

*Т.І. Макарець
(Кочергіна)*

стрижку й у вправах на колоді (1962), у вільних вправах (1958), у команд. багатоборстві (1966). Абс. чемпіонка Європи (1957, 1961). Чемпіонка Європи у вільних вправах, опорному стрибку та у вправах на колоді і брусах (1957), у вільних вправах, вправах на колоді та брусах (1961), у багатоборстві, опорному стрибку, вільних вправах, на брусах та колоді (1965). Автор книг "Равновесие" та "Гимнастика сквозь годы". Нагороджена орденом Леніна (1957), трьома орденами "Знак Пошани" (1960, 1965, 1972), орденом Дружби народів (1956), княгині Ольги III ступеня (2002). Тренери: *Сотниченко М.П., Мишаков О.С.*

ЛИСЕНКО (ГУРЕВИЧ, ШЕВЦОВА) Людмила Іванівна (26.11.1934, ст. Тамань, Краснодар. край, Росія). Легка атлетика. Біг. ЗМС (1960). "Авангард", Дніпро-

петровськ. Закінчила КДІФК (1960). Чемпіонка Ігор XVII Олімпіади (1960) у бігу на 800 м. Бронз. призер чемпіонату Європи (1954). Рекордсменка світу. Нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора (1960). Тренери: *Муренко І.А., Леоненко І.Ф.*

ЛИСЕНКО Тетяна Феліксівна (21.06.1975, Херсон). Гімнастика спортивна. ЗМС (1992). "Динамо", Херсон. Закінчила УДУФВС (1996). Дворазова чемпіонка Ігор XXV Олімпіади (1992) у команд. першості та вправах на колоді і бронз. призер в опорному стрибку. Чемпіонка світу (1991); срібн. призер (1993). Чемпіонка Європи (1990). Тренери: *Воронич Г.С., Дудченко О.Б., Остапенко О.В.*

ЛИТВИНЕНКО Леонід Дмитрович (28.01.1949, Сміла, Черкас. обл.). Легка атлетика. Десятиборство.

ГОРДИСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

ЗМС (1972). "Буревісник" — СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1971). Канд. пед. н. (1981). Срібн. призер Ігор XX Олімпіади (1972). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1972). Тренер — *Коваленко А.Я.*

ЛІСОГОР Олег Володимирович (17.01.1979, Бровари, Київ. обл.) Плавання. ЗМС (2001). СКМО — "Спартак", Бровари. Закінчив НУФВСУ (2002). Чемпіон світу (2001—2003) у плаванні на дистанціях 50 і 100 м брасом, бронз. призер (2000), срібн. призер (2003) на дистанції 100 м брасом. Багаторазовий чемпіон Європи (2001—2004), багаторазовий срібн. і бронз. призер чемпіонатів Європи (1999, 2000, 2001, 2003), срібн. призер Кубка світу (2002). Рекордсмен світу і Європи. Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня (2000). Тренер — *Турчин В.А.*

ЛОБОВА (ГЕЦКО) Ніна Романівна (20.07.1957, Зестафоні, Груз. РСР). Гандбол. ЗМС (1982). "Колос", Берегове (Закарп. обл.). Закінчила КДІФК (1981). Чемпіонка Ігор XXI Олімпіади (1976). Чемпіонка світу (1982). Тренери: *Зупко Т., Турчин І.Є.*

ЛУКАШЕНКО Володимир Володимирович (14.02.1980, Київ). Фехтування. Фехтування на шпагах. ЗМС (2003). СКМО, Київ. Закінчив НУФВСУ (2003). Чемпіон світу (2003) в особистих і бронз. призер у команд. змаганнях. Чемпіон Всесвітньої Універсиади (2003) в особистих і бронз. призер у команд. змаганнях. Бронзовий призер чемпіонату Європи (2002) в особистих змаганнях. Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня. Тренер — *Давидян Г.Д.*

ЛУК'ЯНЕНКО Наталія Миколаївна (14.01.1963, Київ). Гандбол. МСМК (1980). "Спартак", Київ; "Авто-

мобіліст", Бровари (Київ. обл.). Закінчила КДІФК (1986). Чемпіонка Ігор XXII Олімпіади (1980). Чемпіонка світу (1982). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1981). Тренер — *Турчин І.Є.*

МАЗІЙ Світлана Іванівна (30.01.1968, Київ). Веслування академічне. ЗМС (1988). "Спартак" — "Україна", Київ. Закінчила КДІФК (1996). Срібн. призер Ігор XXIV та XXVI Олімпіад (1988, 1996) у четвірці парній. Срібн. призер чемпіонату світу (1989), бронз. призер (1987, 1997). Нагороджена Почесною відзнакою Президента України (1996). Тренери: *Позюра А.В., Павлов Є.В., Родіонов Ю.В.*

МАКАРЕЦЬ (КОЧЕРГІНА) Тетяна Іванівна (26.03.1956, с-ще Овідіополь, Одес. обл.). Гандбол. ЗМС (1976). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2002). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1979). Чемпіонка Ігор XXI та XXII Олімпіад (1976, 1980). Срібн. призер чемпіонатів світу (1975, 1978), бронз. (1973). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1973, 1975, 1977, 1979, 1981). Нагороджена орденами "Знак Пошани" (1980), "За заслуги" III ступеня (1997), медаллю "За трудову доблесть" (1976). Тренери: *Бондаренко В.С., Турчин І.Є.*

МАКАРОВ Віктор Михайлович (26.05.1965, с. Предгірне, Глубоків. р-н, Східно-Казахстан. обл., Каз. РСР). Стрільба кульова. Стрільба з пістолета. ЗМС (1994). "Динамо", Одеса. Закінчив КДІФК (1992). Чемпіон світу у команд. змаганнях (1994), срібн. призер в особистих змаганнях (1994), дворазовий бронз. призер у команд. змаганнях (2002). Чемпіон Європи в команд. (1993) і особистих (1994, 2003)

В.М. Макаров

О.В. Манцевич

Г.П. Маркушевська

С.А. Матвеев

В.А. Матвієнко

Р.О. Машуренко

В.А. Мисевич

О.О. Михайличенко

Д.В. Монаков

В.І. Морозов

змаганнях, срібн. призер (2002) і бронз. призер (1993, 1994, 1998) у команд. змаганнях. Тренери: *Лук'янов Д.В., Яцук В.А.*

МАЛЬКО Ірина Костянтинівна (7.06.1966, Київ). Гандбол. МСМК (1985). "Спартак", Київ; "Автомобіліст", Бровари (Київ. обл.). Закінчила КДІФК (1989). Чемпіонка світу (1986). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1988). Тренери: *Коган Л.Б., Турчин І.Є.*

МАНЦЕВИЧ Олександр Васильович (1.06.1969, Київ). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1975). Бронз. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі вісімки. Тренер — *Каневський Л.І.*

МАНЬКОВА Світлана Костянтинівна (1.12.1962, Свердловськ, Росія). Гандбол. ЗМС (1986). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК. Бронз. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988). Чемпіонка світу (1986). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1987, 1988). Тренери: *Бєлих М.Б., Турчин І.Є.*

МАРКУШЕВСЬКА Галина Петрівна (16.07.1976, Вінниця). Гандбол. МСМК. ЗМС (2004). "Україна", Київ. Закінчила НУФВСУ (1999). Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004). Срібн. призер чемпіонату Європи (2000). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренери: *Ратнер Л.А., Поміркований С.М., Кубраченко О.Г.*

МАТВЄЄВ Сергій Леонідович (20.01.1975, Миронівка, Київ. обл.). Велосипедний спорт. ЗМС (1998). "Колос", Миронівка (Київ. обл.). Закінчив НУФВСУ (1998). Срібн. призер Ігор XXVII Олімпіади (2000) у

команд. гонці переслідування на 4000 м. Чемпіон світу (1998), срібн. призер (1994, 1997). Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня (2000). Тренери: *Матвєєв Л.Ф., Чмирук Д.А.*

МАТВІЄНКО Віктор Антонович (9.12.1948, Запоріжжя). Футбол. ЗМС (1975). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1976). Бронз. призер Ігор XXI Олімпіади (1976). Володар Кубка СРСР (1974). Володар Кубка кубків, Суперкубка УЄФА (1975). Тренери: *Маслов В.О., Севидов О.О., Лобановський В.В.*

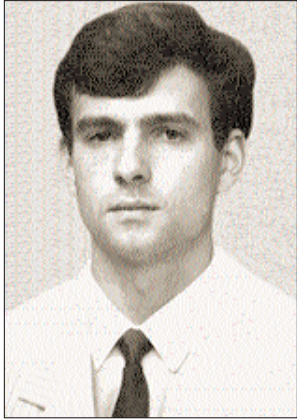
МАШУРЕНКО Руслан Олександрович (13.03.1971, Одеса). Дзюдо. ЗМС (2000). "Гарт", Київ; "Україна", Луцьк. Закінчив УДУФВС (1994). Бронз. призер Ігор XXVII Олімпіади (2000). Бронз. призер чемпіонату Європи (1995, 2000). Тренер — *Калинський А.М.*

МИСЕВИЧ Віра Анатоліївна (10.04.1945, Київ — 4.03.1995, там само). Кінний спорт. ЗМС (1980). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1982). Чемпіонка Ігор XXII Олімпіади (1980) з виїздки. Нагороджена медаллю "За трудову доблесть" (1980). Тренери: *Мурашов Б.І., Мурашова І.І.*

МИХАЙЛИЧЕНКО Олексій Олександрович (30.03.1963, Київ). Футбол. ЗМС (1989). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1988). Чемпіон Ігор XXIV Олімпіади (1988). Срібн. призер чемпіонату Європи (1988). Тренери: *Бишовець А.Ф., Лобановський В.В.*

МОНАКОВ Дмитро Віталійович (17.02.1963, Київ). ЗМС (1988). Стрільба стендова. "Україна" — СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1985). Чемпіон Ігор XXIV Олімпіади (1988) на траншейному стенді. Чемпіон сві-

ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

І.В. Нагаєв

С.П. Новиков

В.М. Олейник

Т.Я. Олексюк

О.О. Омелянич

ту в особистих змаганнях (1987, 1994), срібн. призер у команд. змаганнях (1987). Чемпіон Європи у команд. змаганнях (1988), срібн. призер (1985) і бронз. призер (1989) у команд. змаганнях. Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1989). Як тренер підготував — Чуйко В.В. Тренери: *Монаков В.Д., Рябінін Є.Д.*

МОРОЗОВ Володимир Іванович (4.03.1940, Красноводськ, Туркм. РСР). Веслування на байдарках і каное. ЗМС (1964). СК ВМФ—СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1971). Чемпіон Ігор XVIII та XX Олімпіад (1964, 1972) у веслуванні на байдарці-четвірці, на Іграх XIX Олімпіади (1968) — на байдарці-двійці. Чемпіон світу (1966, 1970, 1971) у веслуванні на байдарці-четвірці, срібн. призер (1963) в естафеті 4 x 500 м, (1966, 1973, 1977) на байдарці-четвірці, бронз. призер (1966). Чемпіон Європи (1967) на байдарці-четвірці, (1969) на байдарці-двійці, срібн. призер (1963) в естафеті 4 x 500 м, (1967) на байдарці-четвірці, бронз. призер (1965, 1969) на байдарці-четвірці. Нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора (1964, 1972) та медаллю "За трудову доблесть" (1968). Тренери: *Савищев В.Є., Костюченко М.П.*

НАГАЄВ Ігор Володимирович (24.02.1966, Київ). Веслування на байдарках і каное. ЗМС (1988). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1989). Срібн. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988) у веслуванні на байдарці-двійці і байдарці-четвірці. Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1988). Тренери: *Корчагін В.О., Гурський О.С.*

НЕМАШКАЛО Олена Миколаївна (25.12.1963, Ленінград, Росія). Гандбол. ЗМС (1986). "Авангард",

Бровари (Київ. обл.). Закінчила КДІФК. Бронз. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988). Чемпіонка світу (1986). Володарка Кубка європейських чемпіонів. Тренер — *Турчин І.Є.*

НЕСТРЕЛЯЙ Сергій Володимирович (27.06.1966, Київ). Стрибки на батуті. ЗМС (1990). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1989). Чемпіон світу (1984, 1988, 1990) у команд. заліку. Чемпіон Європи у команд. заліку (1985, 1987), у синхрон. стрибках (1985). Тренер — *Казанович А.О.*

НОВИКОВ Сергій Петрович (19.12.1949, Москва, Росія). Дзюдо. ЗМС (1974). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1972). Канд. пед. н. (1989). Чемпіон Ігор XXI Олімпіади (1976). Срібн. призер чемпіонату світу (1975), бронз. призер (1973). Чемпіон Європи (1973, 1974, 1976). Срібн. призер чемпіонату Європи (1970, 1972). Учасник Ігор XXII Олімпіади (1980). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1976). Тренер — *Волощук Я.І.*

ОЛЕЙНИК В'ячеслав Миколайович (27.04.1966, Маріуполь). Боротьба греко-римська. ЗМС (1996). "Україна" — СКМО, Маріуполь. Закінчив КДІФК (1987). Чемпіон Ігор XXVI Олімпіади (1996) у ваг. категорії до 90 кг. Срібн. призер чемпіонату світу (1994), бронз. призер (1990). Чемпіон Європи (1994), бронз. призер (1995, 1996). Нагороджений хрестом "За мужність" (1996). Тренер — *Пантазі М.Ю.*

ОЛЕКСЮК Таміла Ярославівна (23.01.1967, Кривий Ріг). Гандбол. ЗМС (1988). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК. Чемпіонка світу (1986). Володарка Куб-

В.І. Онищенко

І.В. Осипенко

Ю.П. Панченко

*А.М. Панчук
(Коломієць)*

С.В. Парамонов

ка європейських чемпіонів (1985, 1987, 1988). Тренер — *Турчин І.Є.*

ОМЕЛЯНЧИК Оксана Олександрівна (1.01.1970, Київ). Гімнастика спортивна. ЗМС (1986). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1992). Чемпіонка світу (1985) в абс. і команд. першостях, вільних вправах. Чемпіонка Європи (1985) у вправах на колоді; бронз. призер у багатоборстві. Як тренер підготувала *Козич А.Є.* Нагороджена медаллю "Спортивна доблесть" (1986). Тренери: *Едельман Л.А., Перська Т.Б.*

ОНИЩЕНКО Володимир Іванович (28.10.1949, с. Стечака, Чорноб. р-н, Київ. обл.). Футбол. МС (1975). ЗМС (1975). "Зоря", Луганськ; "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1977). Бронз. призер Ігор XX та XXI Олімпіад (1972, 1976). Срібн. призер чемпіонату Європи (1972). Тренери: *Зонін Г.С., Лобановський В.В.*

ОСАДЧА Лілія Семенівна (5.02.1952, Черкаси). Волейбол. МСМК (1971). "Зеніт"- "Сокіл", Київ. Закінчила КДІФК (1983). Срібн. призер Ігор XXI Олімпіади (1976). Срібн. призер чемпіонату світу (1975), бронз. призер (1978). Чемпіонка Європи (1971, 1975). Тренери: *Гнатюк Г.О., Карвась Ю.О.*

ОСИПЕНКО Інна Володимирівна (20.09.1982, Новоросійськ, Херсон. обл.). Веслування на байдарках і каное. МСМК (2003). ЗМС (2004). "Україна", Київ. Студентка НУФВСУ. Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004) у веслуванні на байдарці-четвірці. Срібн. (2003) і бронз. (2001) призер чемпіонатів світу у веслуванні на байдарці-четвірці. Чемпіонка Європи (2001, 2004). Учасниця Ігор XXVII Олімпіади. Наго-

роджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренери: *Худоба В.В., Дубінін С.О.*

ПАЗЮН Марія Василівна (17.07.1953, с. Дзюнкове, Вінн. обл.). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Локомотив", Київ. Закінчила КДІФК (1985). Срібн. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі вісімки. Чемпіонка світу (1978, 1979, 1981), срібн. призер (1977). Тренер — *Потабенко В.В.*

ПАНЧЕНКО Юрій Петрович (5.02.1959, Київ). Волейбол. МС (1977). МСМК (1977). ЗМС (1980). "Локомотив", Київ; ЦСКА (з 1982). Закінчив КДІФК (1983). Чемпіон Ігор XXII Олімпіади (1980). Срібн. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988). Чемпіон світу (1982). Срібн. призер чемпіонату світу (1986). Чемпіон Європи (1979, 1981, 1983, 1985, 1987). Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1980). Тренери: *Белова К.В., Небилецький Л.О., Терещук Б.П.*

ПАНЧУК (КОЛОМІЄЦЬ) Людмила Михайлівна (18.01.1956, с. Токарівка, Сквир. р-н, Київ. обл.). Гандбол. ЗМС (1976). "Спартак", Київ; "Автомобіліст", Бровари (Київ. обл.). Закінчила КДІФК (1980). Чемпіонка Ігор XXI Олімпіади (1976). Чемпіонка світу (1982), срібн. призер (1975). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1975, 1977, 1983). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2002), медаллю "За трудову доблесть" (1976). Тренери: *Воротай П.М., Турчин І.Є.*

ПАРАМОНОВ Сергій Володимирович (16.09.1945, Беловецьк, Тадж. РСР). Фехтування. Фехтування на шпагах. МСМК (1969). ЗМС (1972). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1968). Канд. пед. н. (1978). Д-р пед. н. (1998).

ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

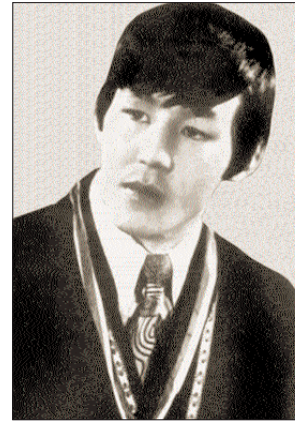
О.І. Первій

О.А. Пересекіна (Зубко)

В.В. Підлужний

П.П. Пінігін

*М.Д. Пінігіна
(Кульчунова)*

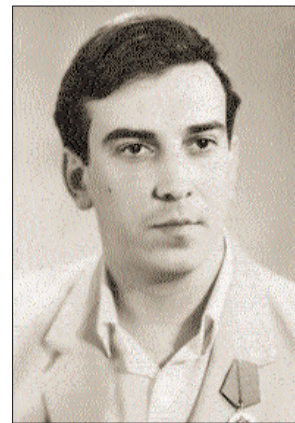
*Ж.Ю. Пінтусевич-Блок
(Тарнопольська)*

В.І. Пічужкін

О.С. Плохова

Г.В. Погосов

А.О. Подкопаєва

Бронз. призер Ігор XX Олімпіади (1972) у команд. змаганнях. Чемпіон світу (1969) у команд. змаганнях, срібн. призер (1970) в особистих змаганнях, (1971) у команд., бронз. (1973) у команд. змаганнях. Як тренер підготував *Агєєва В.Б.* Тренери: *Лещев С.А., Биков В.Х.*

ПЕРВІЙ Олександр Іванович (28.10.1960, Білозерськ, Донец. обл. — 25.11.1985, Донецьк). Важка атлетика. МСМК (1979). "Авангард" — СКА, Донецьк. Закінчив КДІФК (1985). Срібн. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у сумі двоборства у ваг. категорії до 75 кг. Чемпіон світу у поштовху (1980), срібн. призер у сумі двоборства (1980, 1981, 1982). Срібн. призер чемпіонатів Європи (1981, 1982), бронз. призер (1980). Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1980). Тренер — *Аксєонов В.В.*

ПЕРЕСЕКІНА (ЗУБКО) Олена Антонівна (8.05.1953, с. Росоховатець, Новоарх. р-н, Кіровогр. обл.). Веслування академічне. МС (1972). МСМК (1976). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1981). Срібн. призер Ігор XXI Олімпіади (1976) у складі вісімки. Нагороджена медаллю "За трудову доблесть" (1976). Тренери: *Баклицька В.А., Ушаков Г.І.*

ПІВОВАРОВА Ольга Йосипівна (29.01.1956, Свердловськ, Луган. обл.). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Локомотив", Київ. Закінчила КДІФК (1984). Срібн. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі вісімки. Чемпіонка світу (1978, 1979, 1981), срібн. призер (1977). Тренер — *Потабенко В.В.*

ПІДЛУЖНИЙ Валерій Васильович (22.08.1952, Донецьк). Легка атлетика. Стрибок у довжину. ЗМС

(1974). "Трудові резерви", Донецьк. Закінчив КДІФК (1977). Бронз. призер Ігор XXII Олімпіади (1980). Чемпіон Європи (1974), срібн. призер (1976, 1979) у приміщенні. Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1980). Тренер — *Солдаткін В.В.*

ПІНІГІН Павло Павлович (12.03.1953, Якутськ, Якут. АРСР). Боротьба вільна. МС (1972). МСМК (1975). ЗМС (1975). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1975). Чемпіон Ігор XXI Олімпіади (1976) у ваг. категорії до 74 кг. Чемпіон світу (1975, 1977, 1978). Чемпіон Європи (1975). Тренери: *Бураков Ю.А., Коркін Д.П.*

ПІНІГІНА (КУЛЬЧУНОВА) Марія Джумабаївна (9.02.1958, с. Іваново, Фрунз. обл., Кирг. РСР). Легка атлетика. Біг. ЗМС (1988). ФСТП, Київ. Закінчила КДІФК (1982). Чемпіонка Ігор XXIV Олімпіади (1988) в естафетному бігу 4 x 400 м. Бронз. призер чемпіонату світу (1983) у бігу на 400 м та естафетному бігу 4 x 400 м, срібн. призер (1987) в естафетному бігу 4 x 400 м. Чемпіонка Європи (1987). Нагороджена медаллю "За трудову відзнаку" (1985), орденом "Знак Пошани" (1989). Тренер — *Зелінський В.В.*

ПІНТУСЕВИЧ-БЛОК (ТАРНАПОЛЬСЬКА) Жанна Юрїївна (6.07.1972, Ніжин, Черніг. обл.). Легка атлетика. Біг. ЗМС (1992). "Динамо" — "Україна", Київ. Закінчила НУФВСУ (2001). Чемпіонка світу (1997) в бігу на 200 м, (2001) — на 100 м, (2003) — на 60 м, срібн. призер чемпіонату світу (1997) — на 100 м, бронз. призер чемпіонату світу (1993) у приміщенні — на 60 м, (2003) — на 100 м. Чемпіонка Європи (1992) у приміщенні — на 60 м. Срібн. призер (1998) — на 200 м, (1994) — на 100, 200 м. Переможець Кубка Єв-

ропи (1994) в бігу на 100 м, бронз. призер Кубка Європи (1993) — на 100 м. Бронз. призер Кубка світу (1998) в бігу на 200 м. Нагороджена орденами княгині Ольги III (1997) та II (2001) ступеня. Тренери: *Лазаренко А., Сташук В.А., Бондаренко В.П., Блок М.*

ПІЧУЖКІН Валерій Іванович (12.11.1940, Гайсин, Вінн. обл. — 3.05.1971, Київ). Сучасне п'ятиборство. МС (1959). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1962). Чемпіон світу (1962) у команд. першості. Тренери: *Ченкуров М.Ч., Сафронов Р.І.*

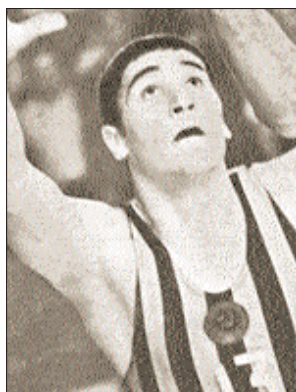
ПЛОХОВА Ольга Сергіївна (14.02.1956, Улан-Батор, МНР). Гімнастика художня. МСМК (1977). "Спартак", Алма-Ата, Київ. Закінчила КДІФК (1980). Чемпіонка світу (1977) у групових вправах. Тренер — *Дерюгіна А.М.*

ПОВАРНІЦІН Рудольф Павлович (12.06.1962, Воткінськ, Удмурт. АРСР, Росія). Легка атлетика. Стрибок у висоту. МСМК (1984). "Трудові резерви" — "Буревісник", Київ. Закінчив КДІФК (1988). Бронз. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988). Рекордсмен світу (1985). Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1989). Тренер — *Киба В.М.*

ПОГОСОВ Георгій Володимирович (14.08.1960, Київ). Фехтування. Фехтування на шаблях. ЗМС (1988). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1988). Чемпіон Ігор XXV Олімпіади (1992) у команд. змаганнях, срібн. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988). Чемпіон світу (1983, 1985, 1986, 1987, 1989, 1990) у команд. змаганнях. Нагороджений медаллю "За трудову доблесть". Тренери: *Шимшович М.М., Когут М.А., Левін М.Я.*

А.М. Полатайко

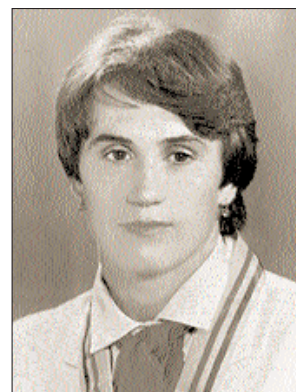
А.І. Поливода

С.О. Полторацький

Н.В. Приказчикова

*Т.В. Пророченко
(Буракова)*

ПОДКОПАЄВА Лілія Олександрівна (15.09.1978, Донецьк). Гімнастика спортивна. ЗМС (1996). "Динамо", Донецьк. Закінчила НУФВСУ (1999). Чемпіонка Ігор XXVI Олімпіади (1996) в особистій першості, у вільних вправах; срібн. призер у вправах на колоді. Чемпіонка світу (1995) у багатоборстві, опорному стрибку. Срібн. і бронз. призер чемпіонату світу (1995). Чемпіонка Європи у вільних вправах (1994), у багатоборстві, вільних вправах і вправах на брусах (1996). Срібн. і бронз. призер чемпіонатів Європи (1994, 1996). Нагороджена Почесною відзнакою Президента України і хрестом "За мужність" (1996). Тренер — *Лосинська Г.І.*

ПОЛАТАЙКО Любомир Миколайович (21.11.1979, Івано-Франківськ). Велосипедний спорт. ЗМС (2002). СКМО, Сімферополь (АР Крим). Закінчив НУФВСУ (2003). Чемпіон світу (2001) у команд. гонці переслідування на 4000 м. Тренери: *Черченко В.В., Орел В.О.*

ПОЛИВОДА Анатолій Іванович (29.05.1947, Єнакієве, Донец. обл.). Баскетбол. ЗМС (1971). "Авангард"—"Будівельник", Київ. Закінчив КДІФК (1975). Чемпіон Ігор XX (1972) і бронз. призер Ігор XIX (1968) Олімпіад. Чемпіон світу (1967). Чемпіон Європи (1967, 1969, 1971). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1972). Тренери: *Єзерський Б.Б., Шаблінський В.О.*

ПОЛТОРАЦЬКИЙ Сергій Олександрович (27.10.1947, Хмельницький). Важка атлетика. ЗМС (1977). "Спартак" — СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1971). Дворазовий чемпіон світу (1977), срібн. призер (1974, 1975) у ваг. категорії до 90 кг. Дворазовий чемпіон Європи (1977), срібн. призер (1970, 1975, 1976), бронз. (1971, 1973, 1977, 1978). Тренер — *Шликов В.В.*

ПРИКАЗЧИКОВА Наталія Вікторівна (1968, Енгельс, Саратов. обл., Росія). Біатлон. ЗМС (1990). "Динамо", Київ. обл. Закінчила КДІФК (1989). Чемпіонка світу (1989) і бронз. призер (1988, 1989). Тренер — *Карленко В.П.*

ПРОРОЧЕНКО (БУРАКОВА) Тетяна Василівна (15.03.1952, Бердянськ, Запоріж. обл.). Легка атлетика. Біг. ЗМС (1980). "Колос", Запоріжжя. Закінчила КДІФК (1987). Чемпіонка Ігор XXII Олімпіади (1980) в естафетному бігу 4 x 400 м, бронз. призер Ігор XXI Олімпіади (1976) в естафетному бігу 4 x 100 м. Чемпі-

онка Європи (1978), срібн. призер (1978). Нагороджена орденом "Знак Пошани" (1980), медаллю "За трудову доблесть" (1976). Тренери: *Сай В.І., Юшко Б.М.*

ПУЗИРЬОВ Ігор Юрійович (1.04.1961, Київ). Стрільба кульова. Стрільба з пістолета. ЗМС (1982). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1984). Триразовий чемпіон світу в особистих і команд. змаганнях (1982). Рекордсмен світу (1982). Чемпіон Європи в особистих і команд. змаганнях (1981), в особистих змаганнях (1983). Тренер — *Тягній С.П.*

ПУНКІН Яків Григорович (8.12.1921, Запоріжжя — 12.10.1994, там само). Боротьба греко-римська. ЗМС (1952). "Динамо" — "Більшовик" — "Металург" — "Авангард", Запоріжжя. Закінчив школу тренерів при ДІФКУ. Чемпіон Ігор XV Олімпіади (1952) у ваг. категорії до 62 кг. Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1957). Тренери: *Фешотт О.Ф., Полуднев А.І.*

ПУТЯТИН Віктор Павлович (12.09.1941, Харків). Фехтування. Фехтування на рапірах. ЗМС (1967). Суддя МК. СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1964). Срібн. призер Ігор XIX та XX Олімпіад (1968, 1972) у команд. змаганнях. Чемпіон світу (1967) в особистих змаганнях (1965, 1966, 1969, 1970) у команд. змаганнях, срібн. призер (1967), бронз. призер (1968) в особистих змаганнях, (1971) у команд. змаганнях. Переможець Кубка Європи (1966, 1967, 1968) у команд. змаганнях. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора (1968). Тренери: *Сергєєв В.Д., Колчинський С.Я.*

РАДЧЕНКО Олена Вікторівна (21.05.1973, Бровари, Київ. обл.). Гандбол. МСМК (2000). ЗМС (2004). "Україна", Запоріжжя. Закінчила УДУФВС (1996). Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004). Срібн. призер чемпіонату Європи (2000). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренери: *Ратнер Л.А., Портной А.А., Кубраченко О.Г., Євтушенко Л.М.*

РАЗОРЬОНОВ Ігор Анатолійович (25.03.1970, Красний Ліман, Донец. обл.). Важка атлетика. МС (1987). МСМК (1990). ЗМС (1993). "Колос", Одеса. Закінчив КДІФК (1992). Срібн. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004) у ваг. категорії до 105 кг. Багаторазовий чемпіон світу (1995 — 2, 1998 — 2), бронз. призер (1993, 2001). Чемпіон Європи (2003), бронз. при-

І.Ю. Пузырвov

Я.Г. Пункін

В.П. Пусятин

О.В. Радченко

І.А. Разорьонов

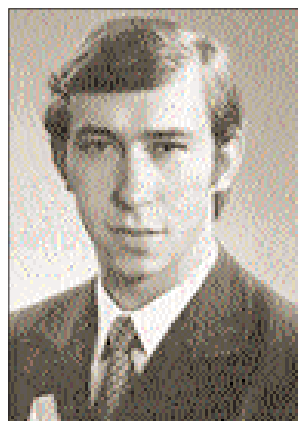
Є.В. Рудаков

О.А. Садовнича

О.П. Сальников

В.І. Семенець

Т.Г. Семикіна (Теклян)

зер (1994). Встановив три рекорди Європи. Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня (2004). Тренери: *Трегубов І.М., Кучинов Ю.П.*

РИМАНОВ Олександр Анатолійович (25.08.1959, Чернівці). Гандбол. ЗМС (1988). СКА, Київ. Закінчив КДІФК. Чемпіон світу (1982). Тренер — *Чижов Б.М.*

РОЖКОВ Віталій Борисович (14.12.1954, Харків). Водне поло. МСМК (1975). "Динамо", Харків, Київ. Закінчив КДІФК (1979). Чемпіон світу (1975). Тренери: *Смагаринський Д.З., Авдеєв М.М.*

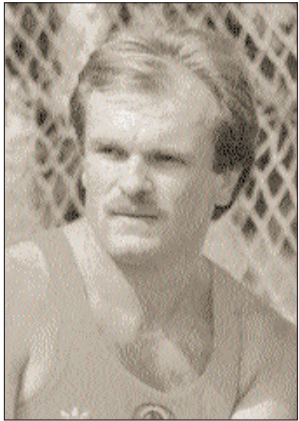
РОЗГОН Надія Іванівна (15.11.1952, Київ). Веслування академічне. МСМК (1976). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1980). Срібн. призер Ігор ХХІ Олімпіади (1976) у складі вісімки. Нагороджена медаллю "За трудову доблесть" (1976). Тренер — *Ушаков Г.І.*

РУДАКОВ Євген Васильович (2.01.1942, Москва,

Росія). Футбол. ЗМС (1973). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1972). Бронз. призер Ігор ХХ Олімпіади (1972). Володар Кубка кубків, Суперкубка УЄФА (1975). Срібн. призер чемпіонату Європи (1972). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1972). Тричі був визнаний кращим воротарем СРСР. Тренери: *Маслов В.О., Севидов О.О., Лобановський В.В.*

РУСНАЧЕНКО Наталія Іванівна (13.06.1969, Тирасполь, Молд. РСР). Гандбол. МСМК (1988). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1992). Бронз. призер Ігор ХХІV Олімпіади (1988). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1987). Тренер — *Турчин І.Є.*

САДОВНИЧА Олена Анатоліївна (4.11.1967, Київ). Стрільба з лука. ЗМС (1996). СКМО, Київ. Закінчила КДІФК (1990). Срібн. призер Ігор ХХVІІ Олімпіади (2000) у команд. змаганнях. Бронз. призер

Ю.Г. Сєдих

В.А. Сєрих (Бєзсонова)

О.О. Сидорєнко

О.В. Скалдїна

В.В. Смирнов

Ігор ХХVI Олімпіади (1996) в особистих змаганнях. Срібн. призер чемпіонату світу (1997) у команд. змаганнях, бронз. призер (1999) у команд. змаганнях. Чемпіонка Європи (1998, 2002) у команд. змаганнях, дворазовий срібн. призер (1996). Рекордсменка світу і Європи. Нагороджена орденами "За заслуги" III (1996), II (2000) ступеня. Тренери: *Сидорук В.В., Грищенко Л.П.*

САЛЬНИКОВ Олександр Петрович (3.07.1949, Севастополь, Крим. обл.). Баскетбол. ЗМС (1974). "Авангард"—СКА, Київ. Закінчив Київ. мед. ін-т (1973), КДІФК (1988). Бронз призер Ігор ХХI і ХХII Олімпіад (1976, 1980). Чемпіон світу (1974). Чемпіон Європи (1979, 1981). Тренер — *Шаблінський В.О.*

СЕМЕНЕЦЬ Володимир Іванович (9.01.1950, Вольськ, Саратов. обл., Росія). Велосипедний спорт. ЗМС (1972). "Динамо", Одеса. Закінчив КДІФК (1975). Чемпіон Ігор ХХ Олімпіади (1972) у гонках на тандемах (разом із Целовальниковим І.В.). Бронз. призер чемпіонату світу (1973). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1972). Тренер — *Зайдман О.Ю.*

СЕМЕНОВ В'ячеслав Михайлович (18.08.1947). Футбол. МСМК (1972). "Зоря", Ворошиловград; "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1972). Бронз. призер Ігор ХХ Олімпіади (1972). Тренери: *Зонін Г.С., Лобановський В.В.*

СЕМЕНОВА Ольга Юрїївна (6.07.1964, Ленінград, Росія). Гандбол. ЗМС (1986). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1988). Бронз. призер Ігор ХХIV Олімпіади (1988). Чемпіонка світу (1986). Володарка Кубка

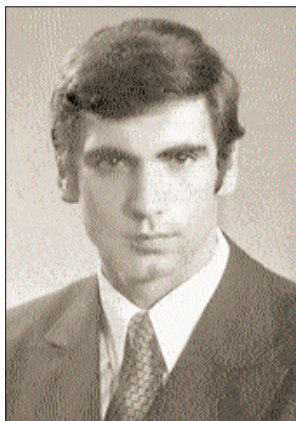
європейських чемпіонів (1988). Тренер — *Турчин І.Є.*

СЕМИКІНА (ТЕКЛЯН) Тетяна Георгїївна (19.10.1973, Обухів, Київ. обл.). Веслування на байдарках і каное. МСМК (2001). СКМО, Київ. обл. Закінчила НУФВСУ (1998). Бронз. призер Ігор ХХVIII Олімпіади (2004) у веслуванні на байдарці-четвірці. Срібн. (2003) і бронз. (2001) призер чемпіонатів світу на байдарці-четвірці. Чемпіонка Європи (2001, 2004) у веслуванні на байдарці-четвірці. Учасниця Ігор ХХVI Олімпіади (1996). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренери: *Семикін О.І., Семикін С.І.*

СЄДИХ Юрїй Георгїйович (11.04.1965, Новочеркаськ, Ростов. обл., Росія). Легка атлетика. Метання молота. МС (1974). МСМК (1976). ЗМС (1976). "Буревісник" — СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1977). Чемпіон Ігор ХХI (1976) та ХХII (1980) Олімпіад, срібн. призер Ігор ХХIV Олімпіади (1988). Чемпіон світу (1991) та срібн. призер (1983). Чемпіон Європи (1978, 1982, 1986). Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора (1976), орденом Ленїна (1980). Тренери: *Воловик В.І., Бондарчук А.П.*

СЄРИХ (БЄЗСОНОВА) Вікторїя Анатолїївна (7.07.1963, Запорїжжя). Гїмнастика художня. МСМК (1978). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1985). Чемпіонка світу (1979) у групових вправах. Як тренер підготувала *Бєзсонову А.В.* Тренери: *Ковалик Л.Ф., Дєрюгїна А.М.*

СІДОРЄНКО Олександр Олександрович (27.05.1960, Жданов, Донец. обл.). Плавання. ЗМС (1980). "Авангард" — СКА, Марїуполь. Закінчив

Ю.М. Стеценко

Г.О. Сюкало

Ю.А. Тамм

Н.Ю. Тараканова

*Т.М. Тарасова
(Кулешова)*

КДІФК (1983). Чемпіон Ігор XXII Олімпіади (1980) у комп. пл. на дистанції 400 м. Чемпіон світу (1982), бронз. призер (1978). Чемпіон Європи (1981), бронз. призер (1977). Багаторазовий рекордсмен світу і Європи, переможець кубків Європи (1978, 1981, 1984). Нагороджений орденом Дружби народів (1980). Тренери: *Смєлова В.Г., Вангельєв В.О.*

СКАЛДІНА Оксана Валентинівна (24.05.1972, Запоріжжя). Гімнастика художня. ЗМС (1990). ФСОП, Київ, Запоріжжя. Закінчила КДІФК (1993). Бронз. призер Ігор XXV Олімпіади (1992). Абс. чемпіонка світу (1991), п'ятиразова чемпіонка світу (1989, 1991) та п'ятиразова чемпіонка Європи (1990) в окремих видах багатоборства та команд. першості. Тренери: *Дерюгіна А.М., Дерюгіна І.І.*

СМАГА Микола Якович (22.08.1938, Пенза, Росія). Легка атлетика. Спортивна ходьба. ЗМС (1968). "Труд", Пенза; "Авангард", Київ. Закінчив КДІФК (1965). Бронз. призер Ігор XIX Олімпіади (1968) у спортивній ходьбі на 20 км. Чемпіон Європи (1971). Тренер — *Поляков В.І.*

СМИРНОВ Володимир Вікторович (5.05.1954, Рубіжне, Ворошиловгр. обл. — 18.07.1982, Київ). Фехтування. Фехтування на рапірах. ЗМС (1980). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1979). Чемпіон Ігор XXII Олімпіади (1980), срібн. і бронз. (на шпазі) призер Ігор (1980) у команд. змаганнях. Чемпіон світу (1981) в особистих змаганнях, (1979, 1981, 1982) у команд. змаганнях. Нагороджений орденами Червоної Зірки і Дружби народів (1980). Тренери: *Сиром'ятников Е.Д., Биков В.Х.*

СТЕРАК Володимир Іванович (15.10.1940, Київ). Веслування академічне. ЗМС (1968). ЗТ УРСР (1980). "Авангард", Київ. Закінчив КДІФК (1974). Бронз. призер Ігор XIX Олімпіади (1968) у складі вісімки. Чемпіон Європи (1965, 1967), призер чемпіонатів Європи (1963, 1964, 1969, 1971). Тренери: *Любич В.А., Новик Г.М.*

СТЕЦЕНКО Юрій Миколайович (11.04.1945, Київ). ЗМС (1970). Веслування на байдарках і каное. "Локомотив"—СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1967). Канд. пед. н. (1977). Доцент. Чемпіон Ігор XX Олімпіади (1972) у веслуванні на байдарці-четвірці. Чемпіон світу (1966, 1970, 1971), бронз. призер (1966). Бронз. призер чемпіонату Європи (1967, 1969). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1972) та медаллю "За трудову доблесть". Тренери: *Чупирисов К.П., Костюченко М.П.*

СЮКАЛО Ганна Олександрівна (12.09.1976, Київ). Гандбол. МСМК (2000). ЗМС (2004). "Україна", Київ. Закінчила НУФВСУ (1999). Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004). Срібн. призер чемпіонату Європи (2000). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренери: *Ратнер Л.А., Ковальов В.А., Кубраченко О.Г.*

ТАММ Юрій Аугустович (5.02.1957, Пярну, Ест. РСР). Легка атлетика. Метання молота. МС (1977). МСМК (1979). "Буревісник", Київ. Закінчив КДІФК (1979). Бронз. призер Ігор XXII та XXIV Олімпіад (1980, 1988). Срібн. призер чемпіонату світу (1987). Нагороджений медалями "За трудову відзнаку"

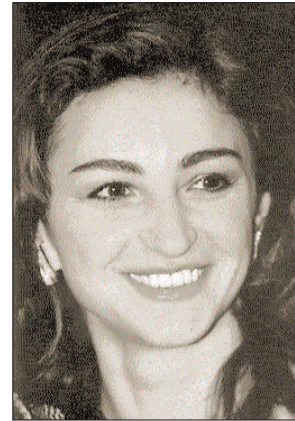
Е.С. Тедеев

Б.П. Терещук

О.Б. Терьошина

О.О. Тимошенко

Ю.Є. Титов

(1980), "За трудову доблесть" (1989). Тренер — *Бондарчук А.П.*

ТАРАКАНОВА Неллі Юріївна (9.09.1954, Київ). Веслування академічне. МСМК (1976). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1979). Срібн. призер Ігор ХХІ Олімпіади (1976) у складі вісімки. Нагороджена медаллю "За трудову доблесть" (1976). Тренер — *Ушаков Г.І.*

ТАРАСОВА (КУЛЕШОВА) Тетяна Миколаївна (8.11.1957, ст. Анар, Вишневецький р-н, Росія). Швидкісний біг на ковзанах. МСМК (1977). "Авангард", Київ. Закінчила КДІФК (1983). Чемпіонка світу (1981) у спринтерському багатоборстві на дистанціях 500 і 1000 м. Рекордсменка світу. Тренер — *Кулаков В.І.*

ТЕДЕЄВ Ельбрус Сосланович (5.12.1974, Владикавказ, Росія). Боротьба вільна. ЗМС (1995). СКМО, Київ. обл. — "Спартак", Київ. Закінчив НУФВСУ (2003). Чемпіон Ігор ХХVIII Олімпіади (2004) у ваг. категорії до 66 кг. Бронз. призер Ігор ХХVI Олімпіади (1996) у ваг. категорії до 63 кг. Чемпіон світу (1995, 1999, 2002). Чемпіон Європи (1999), срібн. призер (1997). Нагороджений Почесною відзнакою Президента України (1995), орденами "За мужність" III ступеня (1996), "За заслуги" II ступеня (2004), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2004). Тренери: *Савлохов Б.С., Савлохов Р.С.*

ТЕРЕЩУК Борис Павлович (18.03.1945, Київ). Волейбол. МС (1965). МСМК (1968). ЗМС (1990). ЗТ СРСР (1982). "Локомотив", Київ. Закінчив Укр. сільгосп. академію (1975), КДІФК (1979). Чемпіон Ігор

ХІХ Олімпіади (1968). Чемпіон Європи (1971). Переможець Кубка світу (1969). Як тренер підготував: *Панченко Ю.П., Воронкова П.Ю., Мойсеєнка П.В.* Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1968). Тренери: *Белкін М.С., Небиліцький Л.О., Савченко Ю.О.*

ТЕРЬОШИНА Олена Борисівна (6.02.1959, Київ). Веслування академічне. ЗМС (1979). "Локомотив", Київ. Закінчила Київ. технолог. ін-т харч. пром-сті. (1982), КДІФК (1989). Канд. пед. н. (1997), доцент (2002). Срібн. призер Ігор ХХII Олімпіади (1980) у складі вісімки. Семиразова чемпіонка світу (1978, 1979, 1981—1983, 1985, 1986), бронз. призер чемпіонату світу (1987). Нагороджена орденом "Знак Пошани" (1985). Тренер — *Потабенко В.В.*

ТИМОШЕНКО Олександра Олександрівна (18.02.1972, Богуслав, Київ. обл.). Гімнастика художня. МСМК (1988). ЗМС (1992). "Спартак", Київ. Закінчила УДУФВС (1994). Бронз. призер Ігор ХХIV Олімпіади (1988) в особистій першості. Чемпіонка Ігор ХХV Олімпіади (1992) в особистій першості. Абс. чемпіонка світу (1989) та Європи (1988, 1990), дев'ятиразова чемпіонка світу (1989, 1991) та восьмиразова чемпіонка Європи (1988, 1990, 1992) в окремих видах багатоборства та команд. першості. Тренери: *Дерюгіна А.М., Дерюгіна І.І.*

ТИТОВ Юрій Євlampієвич (27.11.1935, Київ). Гімнастика спортивна. ЗМС (1956). Суддя МК (1968). Канд. пед. н. (1988). "Буревісник", Київ. Закінчив КДІФК (1959). Чемпіон Ігор ХVI Олімпіади (1956) у команд. першості, срібн. призер у вправах на перек-

А.Н. Тищенко

В.В. Ткаченко

В.П. Ткаченко

М.І. Ткаченко

О.В. Ткаченко

ладині. Срібн. призер Ігор XVII Олімпіади (1960) у команд. першості та вільних вправах; Ігор XVIII Олімпіади (1964) — у команд. першості та у вправах на перекладині. Бронз. призер Ігор XVI Олімпіади (1956) в особистій першості та опорному стрибку; Ігор XVII Олімпіади (1960) у багатоборстві. Абс. чемпіон світу (1962). Чемпіон світу у команд. першості, опорному стрибку (1958); у вправах на кільцях (1968). Срібн. призер у команд. першості (1966). Бронз. призер (1958) в особистій першості, вільних вправах, на кільцях та на перекладині. Абс. чемпіон Європи (1959). Чемпіон Європи в опорному стрибку (1957), в опорному стрибку, на брусах, кільцях, коні (1959), на кільцях, коні (1961). Срібн. призер у багатоборстві, на кільцях (1957), у вправах на перекладині (1959), у багатоборстві (1961). Бронз. призер у вправах на перекладині (1957), вільних вправах (1959). Автор книги "Сумма балов". Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1960, 1964), "Знак Пошани" (1957), Дружби народів (1976). Тренер — *Єрохін Є.М.*

ТИЩЕНКО Андрій Несторович (3.04.1960, Київ). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1984). Бронз. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі вісімки. Тренер — *Каневський А.І.*

ТКАЧЕНКО Володимир Валентинович (28.06.1965, Черкаси). Плавання. МСМК (1982). СКА — "Спартак", Київ. Закінчив КДІФК (1989). Срібн. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988) в естафеті 4 x 100 м в/с. Бронз. призер чемпіонату світу (1991). Чемпіон Європи в естафе-

ті 4 x 100 м в/с (1983), на дистанції 50 м в/с (1989), дворазовий бронз. призер чемпіонату Європи (1987, 1991). Багаторазовий рекордсмен світу і Європи. Тренери: *Бенюх Е.Я., Капшученко Л.Д.*

ТКАЧЕНКО Володимир Петрович (20.09.1957, Сочі, Краснодар. край, Росія). Баскетбол. ЗМС (1979). "Авангард", Київ. Закінчив КДІФК (1983). Бронз. призер XXI та XXII Ігор Олімпіад (1976, 1980). Чемпіон світу (1982). Чемпіон (1979, 1981) і срібн. призер (1977) Європи. Переможець першості Європи серед юнаків (1973). Тренери: *Шаблінський В.О., Вдовиченко Б.Н.*

ТКАЧЕНКО Марина Іванівна (29.08.1965, Київ). Баскетбол. ЗМС (1992). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1990). Чемпіонка Ігор XXV Олімпіади (1992). Чемпіонка Європи (1991, 1995). Переможниця Кубка Ранкетті. Тренер команди "ГІМ-СКІФ" і збірної України (1997—2001), молодіжної збірної України (2004). Тренери: *Гомонай В.М., Рижов В.І.*

ТКАЧЕНКО Олександр Володимирович (19.06.1960, Київ). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1984). Бронз. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі вісімки. Тренер — *Каневський А.І.*

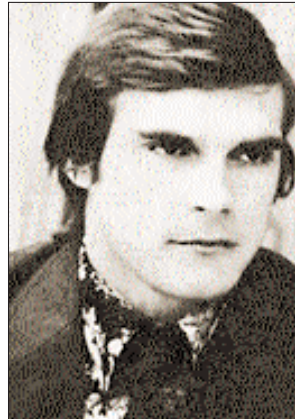
ТОВСТОГАН Євгенія Іванівна (3.04.1965, Ярославль, Росія). Гандбол. ЗМС (1986). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1992). Бронз. призер Ігор XXIV Олімпіади (1988). Чемпіонка світу (1986). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1986—1988). Тренери: *Березін В.П., Турчин І.Є.*

В.В. Третяк

В.К. Тростянський

В.М. Трошкін

Н.Д. Уманець

Т.І. Устюжаніна

ТРЕТЯК Владислав Васильович (21.02.1980, Київ). Фехтування. Фехтування на шаблях. ЗМС (2003). СКМО, Київ. Закінчив НУФВСУ (2003). Бронз. призер Ігор ХХVIII Олімпіади (2004) у фехтуванні на шаблях. Бронз. призер чемпіонату світу (2003) у команд. змаганнях. Нагороджений орденом "За мужність" III ступеня (2004). Тренери: *Давидян Г.Д., Гутцайт В.М.*

ТРОСТЯНСЬКИЙ Владлен Костянтинович (26.01.1935, Харків). Боротьба греко-римська. ПМС (1963). "Локомотив" — "Буревісник", Львів; СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1961). Срібн. призер Ігор ХVIII Олімпіади (1964). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1965). Тренер — *Карпінський О.О.*

ТРОШКІН Володимир Миколайович (28.09.1947, Енакієво, Донец. обл.). Футбол. ЗМС (1975). ЗТ УРСР (1986). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1975). Бронз. призер Ігор ХХI Олімпіади (1976). Срібн. призер чемпіонату Європи (1972). Володар Кубка кубків та Суперкубка УЄФА (1975). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1997). Тренер — *Лобановський В.В.*

УМАНЕЦЬ Ніна Дмитрівна (1.05.1956, с. Юрківка, Вінн. обл.). Веслування академічне. ЗМС (1980). "Локомотив", Київ. Закінчила КДІФК (1986). Срібн. призер Ігор ХХII Олімпіади (1980) у складі вісімки. П'ятиразова чемпіонка світу (1978, 1979, 1981—1983), срібн. призер чемпіонату світу (1977). Нагороджена орденом "Знак Пошани" (1985). Тренер — *Потабенко В.В.*

УСТЮЖАНІНА Тетяна Іллівна (6.05.1965, Маріуполь). Веслування академічне. ЗМС (1992). "Україна",

Київ. Закінчила УДУФВС (1998). Бронз. призер Ігор ХХV Олімпіади (1992) у четвірці парній. Тренери: *Потабенко В.В., Павлов Є.В., Родіонов Ю.В.*

ФЕДОРЕНКО (ЯЦЕНКО) Наталія Іванівна (5.09.1961, с. Софіївська Борщагівка, Київ. обл.). Веслування академічне. МС (1979). МСМК (1981). ЗМС (1981). "Локомотив", Київ. Закінчила КДІФК (1983). Чемпіонка світу (1981—1983, 1985) у складі вісімки. Нагороджена медаллю "За трудову доблесть" (1984). Тренер — *Потабенко В.В.*

ФЕСЕНКО Сергій Леонідович (29.01.1959, Кривий Ріг). Плавання. ЗМС (1980). "Авангард", Київ. Закінчив КДІФК (1980). Чемпіон Ігор ХХII Олімпіади (1980) на дистанції 200 м батерфляєм, срібн. призер у компл. пл. на дистанції 400 м. Срібн. і бронз. призер чемпіонатів світу (1978, 1982). Чемпіон Європи (1977, 1981), срібн. призер (1983), бронз. призер (1983). Багаторазовий рекордсмен Європи. Тренери: *Смєлова В.Г., Макарова В.І.*

ФІЛАТОВ Юрій Миколайович (30.07.1948, Нова Ушиця, Хмельн. обл.). Веслування на байдарках і каное. ЗМС (1970). "Локомотив"—СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1972). Чемпіон Ігор ХХ та ХХI Олімпіад (1972, 1976) у веслуванні на байдарці-четвірці. Чемпіон світу (1970, 1971), срібн. призер (1973, 1974), бронз. призер (1969, 1973) у веслуванні на байдарці-четвірці. Бронз. призер чемпіонату Європи (1969). Нагороджений орденами "Знак Пошани" (1972) та Трудового Червоного Прапора (1976), медаллю "За трудову доблесть". Тренери: *Костюченко М.П., Качур В.М.*

ХНИКІН Павло Вікторович (5.04.1969, Свердловськ, Росія). Плавання. МС (1968). МСМК (1989). ЗМС (1992). "Україна", Вінниця. Закінчив КДІФК (1993). Дворазовий срібн. призер Ігор XXV Олімпіади (1992) в естафеті 4 x 100 м в/с і у комб. естафеті 4 x 100 м. Чемпіон Європи (1991) в естафеті, бронз. призер (1993, 2000) в естафеті. Тренери: *Корчинський А.А., Кінцель В.В.*

ХОЗЛУ Елліна Леонтіївна (27.02.1971, Запоріжжя). Гімнастика художня. МСМК (1990). "Спартак", Запоріжжя, Київ. Закінчила КДІФК (1992). Чемпіонка світу (1989) та Європи (1988) у групових вправах. Тренери: *Дерюгіна А.М., Дерюгіна І.І.*

ХРИСТИЧ Дмитро Анатолійович (23.07.1969, Київ). Хокей. ЗМС (1990). "Україна", Київ. Закінчив УДУФВС (1990). Чемпіон світу (1990). Тренери: *Николаєв А.В., Богданов А.В.*

ЦИБУЛЕНКО Віктор Сергійович (13.07.1930, с. Веприк, Фастів. р-н, Київ. обл.). Легка атлетика. Метання списа. ЗМС (1957). СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1958). Чемпіон Ігор XVII Олімпіади (1960), бронз. призер Ігор XVI Олімпіади (1956). Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1960), "Знак Пошани" (1957), "За заслуги" III ступеня (2002). Тренери: *Козловський В.Ю., Синицький З.П.*

ЧИЖ Юрій Іванович (18.08.1948, Первомайськ, Одес. обл.). Фехтування. Фехтування на рапірах. МСМК (1973). Суддя МК. СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1954). Чемпіон світу (1973, 1974) у команд. змаганнях, срібн. призер чемпіонату світу (1973) в особистих змаганнях. Тренери: *Житников В.І., Биков В.Х.*

ЧУПРИНА Микола Миколайович (4.06.1962, Київ). Веслування академічне. ЗМС (1990). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1984). Чемпіон світу (1990, 1991) у четвірці парній, срібн. призер (1985) у двійці парній. Тренери: *Родіонов Ю.В., Гринько І.К.*

ШАМЕНКО Володимир Володимирович (8.08.1972, Джембул, Каз. РСР). Гімнастика спортивна. ЗМС (1996). СКА, Київ. Закінчив УДУФВС (1995). Бронз. призер Ігор XXVI Олімпіади (1996) у команд. першості. Нагороджений Почесною відзнакою Президента України (1996). Тренер — *Лісовий В.О.*

ШАПАРЕНКО Олександр Максимович (16.02.1946, Степанівка, Сум. р-н, Сум. обл.). Веслування на байдарках і каное. ЗМС (1966). "Авангард"—СКА, Суми; СКА, Київ. Закінчив КДІФК (1974). Чемпіон Ігор XIX та XX Олімпіад (1968, 1972) у веслуванні на байдарці-двійці та байдарці-одиночці, срібн. призер Ігор (1968) у веслуванні на байдарці-одиночці. Багаторазовий чемпіон світу (1966, 1970, 1973, 1977—1979), срібн. призер (1974, 1977), бронз. призер (1966, 1971, 1973, 1979). Багаторазовий чемпіон Європи (1967, 1969, 1973, 1979), бронз. призер (1969). Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1968) та "Знак Пошани" (1971). Тренер — *Пятлін В.О.*

ШАПОЧКА Юрій Павлович (19.09.1952, с. Маньківці, Черкас. обл.). Веслування академічне. МСМК (1980). "Авангард", Київ. Закінчив КДІФК (1982). Срібн. призер Ігор XXII Олімпіади (1980) у складі четвірки парної. Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1980). Тренер — *Євмінов В.В.*

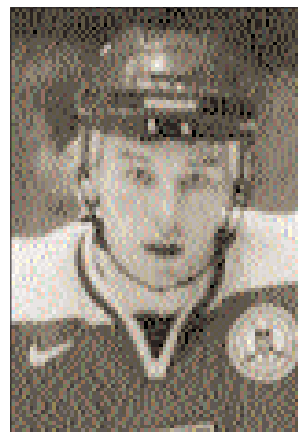
С.А. Фесенко

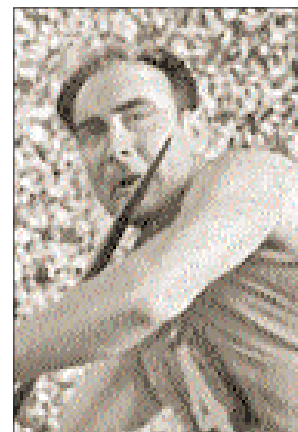
Ю.М. Філатов

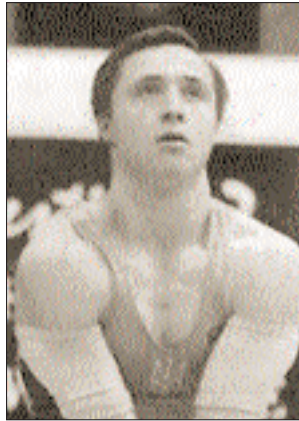
П.В. Хникін

Д.А. Христич

В.С. Цибуленко

В.В. Шаменко

О.М. Шапаренко

Б.А. Шахлін

М.П. Шахов

*Н.А. Шерстюк
(Тимошкіна)*

ШАХЛІН Борис Анфіянович (27.01.1932, Ішим, Тюмен. обл., Росія). Гімнастика спортивна. ЗМС (1955). Суддя МК (1968). Віце-президент Техкому FJG (1969—1992). "Буревісник", Київ. Закінчив КДІФК (1955). Чемпіон Ігор XVI Олімпіади (1956) у вправах на коні та команд. першості. Чемпіон Ігор XVII Олімпіади (1960) у багатоборстві, вправах на брусах, коні, в опорному стрибку; срібн. призер — у команд. першості, вправах на кільцях; бронз. — у вправах на перекладині. Чемпіон Ігор XVIII Олімпіади (1964) у вправах на перекладині; срібн. призер у команд. першості та багатоборстві; бронз. — у вправах на кільцях. Чемпіон світу у команд. першості (1954); у команд. першості, багатоборстві, вправах на коні, брусах та перекладині (1958). Срібн. призер у вправах на перекладині (1954), на брусах, у команд. першості (1966). Бронз. призер у команд. першості (1962). Абс. чемпіон Європи (1955). Чемпіон Європи у вправах на перекладині, брусах та коні (1955), у вправах на кільцях і перекладині (1963). Нагороджений орденами Леніна (1960), Трудового Червоного Прапора (1957), "Знак Пошани" (1965), "За заслуги" III ступеня (2002), Олімпійським орденом (2002). Автор книг "Моя гімнастика", "Олимпийский орден". Тренер — *Мишаков О.С.*

ШАХОВ Михайло Панасович (20.11.1931, с. Старозізка, Дергачів. р-н, Саратов. обл., Росія). Боротьба вільна. МС (1956). ПМС (1963). Суддя ВК (1979). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1962). Бронз. призер Ігор XVI Олімпіади (1956) у ваг. категорії до 57 кг. Тренери: *Рибалко В.М., Ялтир'ян А.В.*

Р.А. Щуренко

О.М. Яценко

ШЕРСТЮК (ТИМОШКІНА) Наталія Леонідівна (25.05.1952, с. Лезники, Володарсько-Волин. р-н, Житомир. обл.). Гандбол. ЗМС (1976). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1977). Чемпіонка Ігор XXI та XXII Олімпіад (1976, 1980). Срібн. призер чемпіонатів світу (1975, 1978), бронз. призер (1973). Володарка Кубка європейських чемпіонів (1970—1973, 1975, 1977, 1979). Нагороджена двома орденами "Знак Пошани" (1976, 1980), княгині Ольги III ступеня (2002). Тренери: *Зайкін Л., Ратнер Л.А., Турчин І.Є.*

ЩОГОЛЕВА (ЯКОВЕНКО) Ольга Володимирівна (15.08.1958, Омськ, Росія). Гімнастика художня. ЗМС (1979). "Спартак", Київ. Закінчила КДІФК (1980). Чемпіонка світу (1977, 1979) у групових вправах. Тренер — *Дерюгіна А.М.*

ЩУРЕНКО Роман Анатолійович (14.09.1976, Нікополь). Легка атлетика. Стрибок у висоту. ЗМС (2000). СКМО, Дніпропетровськ; "Україна", Київ. Закінчив НУФВСУ (2001). Бронз. призер Ігор XXVII Олімпіади (2000). Переможець першості Європи серед юніорів (1995). Тренер — *Горбаченко Ю.С.*

ЯЦЕНКО Олена Миколаївна (4.10.1977, Харків). Гандбол. МСМК (2000). ЗМС (2004). "Україна", Київ. Закінчила НУФВСУ (2000). Бронз. призер Ігор XXVIII Олімпіади (2004). Срібн. призер чемпіонату Європи (2000). Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2004). Тренери: *Ратнер Л.А., Кубраченко О.Г., Євтушенко Л.М.*

Заслужені тренери, які закінчили університет

АБРАМОВ Олексій Володимирович (15.10.1951, Калінін, Моск. обл., Росія). Плавання. ЗТ УРСР (1988). Закінчив КДІФК (1972). Підготував — *Ярошука В.М.*

АВДЄЄВ Євген Олександрович (31.12.1938, Тула, Росія). Швидкісний біг на ковзанах. ЗТ УРСР (1977). Закінчив КДІФК (1965). Підготував — *Бриндзей В.В.*

АВДЄЄВ Михайло Михайлович (5.09.1931, Владивосток, Росія — 9.11.2000, Київ). Водне поло. МС (1954). Закінчив КДІФК (1979). ЗТ УРСР (1967). ЗТ СРСР (1975). Канд. пед. н. (1986). Підготував: *Баркалова О.С., Земцова Й.Ф., Захарова О.С., Рожкова В.Б.*

АВДІЄВСЬКИЙ Сергій Макарович (26.12.1940, Дніпропетровськ). Бокс. МС (1966). ЗТ УРСР (1975). ЗТ СРСР (1978). Закінчив Дніпроп. пед. ф-т КДІФК (1969). Підготував — *Савченко В.Г.*

АЙЗЕНШТАДТ Юхим Самійлович (21.04.1928, Київ). Важка атлетика. МС (1952). ЗТ УРСР (1966). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2002). Суддя МК (1979). Закінчив КДІФК (1951). Чемпіон України (1953), срібн. призер (1951, 1952). Підготував — *Жаботинського Л.І.*

АЛВАРЯН Павло Семенович (1925, Харків — 1962). Гімнастика спортивна. ЗТ УРСР (1956). Закінчив КДІФК (1954). Підготував — *Гороховську М.К.*

АЛЕКСЄЄНКО Олена Лук'янівна (1914, Севастополь — 1984). Плавання. ЗТ СРСР (1964). Закінчила ДІФКУ. Нагороджена орденом "Знак Пошани". Підготувала — *Прозуменицькову (Степанову) Г.М.*

БАБКІН Олександр Федорович (2.08.1914, Новочеркаськ, Ростов. обл., Росія — 9.08.2000, Київ). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1960). Суддя ВК (1959). Закінчив КДІФК (1954). Підготував — *Крепкіну (Калашникову) В.С.*

БАКАРАСЄВ Олександр Михайлович (4.02.1954, Бишкек, Кирг. РСР). Веслування академічне. ЗТ УРСР (1985). МСМК (1998). Закінчив КДІФК (1984). Підготував — *Марченка О.М.*

БЕЗСОНОВА Раїса Василівна (18.08.1937, с. Лобанове, Микол. обл.). Веслування академічне. МС (1952). ЗТ УРСР (1982). Закінчила КДІФК (1960). Тренер ШВСМ, Миколаїв. Підготувала — *Білоущенка С.О.*

БЕРЧУК Василь Тимофійович (1.01.1939, Біла Церква, Київ. обл.). Боротьба греко-римська. МС (1967). ЗТ УРСР (1987). Закінчив КДІФК (1968). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Нагороджений Почесною відзнакою Президента України. Підготував — *Калашникова А.М.*

БИКОВ Валерій Васильович (19.09.1949, Торез, Донец. обл.). Велосипедний спорт. ЗТ УРСР (1987). Закінчив КДІФК (1976). Підготував — *Жданова В.І.*

БИКОВ Віктор Харитонович (5.04.1935, Киров, Росія). Фехтування. МС (1956). ЗТ СРСР (1980). Закінчив КДІФК (1959). Підготував: *Смирнова В.В., Парамонова С.В., Чижа Ю.І., Косенка С.І.*

БИШОВЕЦЬ Анатолій Федорович (23.04.1946, Київ). Футбол. ЗМС (1971). ЗТ СРСР (1989). Закінчив КДІФК. 1974—1985 — ст. тренер і директор школи "Динамо", Київ; 1982—1985 — головний тренер збірної юнацької команди СРСР; 1986—1987 — ст. тренер ЦР "Динамо"; 1986—1988 — головний тренер збірної олімпійської команди СРСР. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1989), "Знак Пошани" (1997). Підготував: *Татарчука В.І., Чередника О.В., Михайличенка О.О.*

БОГДАНОВ Анатолій Васильович (17.11.1947). ЗТ УРСР (1989). Хокей. Закінчив КДІФК (1973). Підготував: *Ширяєва В.В., Христича Д.А., Житника О.М.*

ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

О.В. Абрамов

М.М. Авдєєв

Ю.С. Айзенштадт

О.Ф. Бабкін

В.Т. Берчук

В.Х. Биков

А.Ф. Бишовець

В.В. Бондар

Е.П. Бровко

Ю.А. Бураков

БОНДАР Віктор Васильович (25.09.1955, Київ). Велосипедний спорт. МС. ЗТ УРСР (1989). Закінчив КДІФК (1977). Підготував: *Клименка О.В., Винокурова А.В.*

БОНДАРЕНКО Валентин Петрович (1956, Одеса). Легка атлетика. ЗТУ (1997). Закінчив КДІФК (1978). Підготував — *Пинтусевич-Блок (Тарнапольську) Ж.Ю.*

БОЧАРОВ Іван Митрофанович (28.11.1917, с. Прудянка, Харків. обл.). Боротьба вільна. ЗТ УРСР (1964). ЗТ СРСР (1973). Закінчив Вищу школу тренерів при ДІФКУ (1940). Нагороджений орденами Слави II (1941), I (1942) ступеня і Червоної Зірки (1943). Підготував — *Гулюткіна В.Я.*

БРАТАШ Петро Романович (4.11.1955, Львів). Веслування на байдарках і каное. ЗТ УРСР. ЗТ СРСР (1989). Закінчив КДІФК (1979). Підготував — *Сливинського М.Я.*

БРИЖА Сергій Петрович (2.01.1964, Харків). Гімнастика спортивна. ЗТУ (1992). Закінчив Харків. факультет КДІФК (1985). Підготував — *Шарінова Р.Х.*

БРОВКО Едуард Павлович (25.01.1936, Дніпропетровськ — 13.04.1998, там само). Важка атлетика. ЗМС (1963). ЗТ УРСР (1978). ЗТ СРСР (1979). Суддя ВК (1971). Закінчив Дніпроп. будівельн. технікум (1954), КДІФК (1964). Бронз. призер чемпіонату світу і Європи (1963). Підготував — *Рахманова С.С.*

БРОДСЬКИЙ Фелікс Абрамович (20.07.1932, Чернівці — 1.04.2000, Київ). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1968). Закінчив КДІФК (1955). Підготував — *Козир (Авилову) В.В.*

БУРАКОВ Юрій Анатолійович (31.08.1940, Київ). Боротьба вільна. МС (1959). МСМК (1970). Закінчив КДІФК (1966). Засл. працівник фіз. культури і спорту

Я.І. Волощук

В.М. Ворона

Г.О. Гнатюк

Ю.С. Горбаченко

А.М. Дерюгіна

України (2004). Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1976). Підготував: *Пінігіна П.П., Петренка М.К.*

БУРМАК Василь Панасович (21.01.1943, Ленінград, Росія). Бокс. МС (1964). ЗТ УРСР (1989). Закінчив Ленінгр. технікум фіз. культури (1965), Ленінгр. вищу школу тренерів (1970), Харків. спорт. ф-т КДІФК (1982). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2000). Підготував — *Данильченка С.П.*

ВАНГЕЛЬЄВ Віктор Олександрович (3.12.1946, Маріуполь). Плавання. ЗТ УРСР (1978). Закінчив КДІФК (1976). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку". Підготував — *Сидоренка О.О.*

ВДОВИЧЕНКО Борис Несторович (27.11.1934, Київ — 22.09.2004, там само). Баскетбол. ЗТ УРСР (1979). ЗТ СРСР (1984). Закінчив КДІФК (1958). Підготував: *Білоstinного О.М., Волкова О.А., Ткаченка В.П.*

ВОЛОБУЄВ Євген Родіонович (4.03.1940, Донецьк). Легка атлетика. МС. ЗТ УРСР (1975). Закінчив КДІФК (1973). Підготував — *Бубку С.Н.*

ВОЛОЩУК Ярослав Іванович (19.04.1926, Ніжин, Черніг. обл.). Дзюдо. МС. ЗТ УРСР (1971). ЗТ СРСР (1975). Закінчив КДІФК (1958). Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, "Знак Пошани", медалями "За мужність" III ступеня, медаллю "За відвагу". Підготував: *Новикова С.П., Двойникова В.В., Мельниченко С.С., Сауніна В.І.*

ВОРОНА Володимир Михайлович (5.02.1932, Київ). Плавання. ЗТ УРСР (1981). Закінчив КДІФК

(1957). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1989). Підготував — *Ярощука В.М.*

ГНАТЮК Генріх Олександрович (17.11.1936, Київ). Волейбол. ЗТ УРСР (1976). Закінчив КДІФК (1959). Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1976), Грамотою Президії Верховної Ради СРСР (1976). Підготував: *Осадчу Л.С., Мазур (Ростову) Г.М.*

ГОЛДОБІН Валерій Петрович (9.05.1946). Хокей. МС (1971). ЗТ УРСР (1989). Закінчив КДІФК (1981). Підготував — *Житника О.М.*

ГОЛУБИЦЬКИЙ Віталій Андрійович (4.07.1947, Харків). Фехтування. ЗТ УРСР (1989). Закінчив КДІФК (1972). Підготував — *Голубицького С.В.*

ГОЛУБЦОВ Анатолій Васильович (25.10.1951, Львів). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1984). ЗТ СРСР (1992). Закінчив КДІФК (1972). Срібн. призер чемпіонату Європи у потрійному стрибку (1970). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1994). Підготував: *Бережну Л.В., Кравець (Шуляк) І.М.*

ГОРБАЧЕНКО Юрій Семенович (19.07.1966, Київ). Легка атлетика. МСМК (1991). ЗТУ (1997). Закінчив КДІФК (1990). Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня (2000). Підготував: *Говорову О.І., Щуренка Р.А.*

ГОРОВИЙ Олександр Іванович (10.05.1950, Київ). Веслування академічне. ЗТ УРСР (1988). Закінчив КДІФК (1988). Тренер Держкомспорту України. Підготував — *Калімбет І.В.*

ГРИНЬКО Ігор Костянтинівич (17.02.1945, Тбілісі, Груз. РСР). Веслування академічне. ЗТ УРСР (1979). ЗТ СРСР. Закінчив КДІФК (1979). Підготував: *Вілк-*

са Г.А., Гуровську (Башкатову) Т.С., Досенка В.А., Іванова М.Р., Котька І.О., Чуприну М.М.

ГРІНБЕРГ Зиновій Григорович (29.04.1955, Київ). Стрільба кульова. МСМК (1982). Закінчив КДІФК (1982). Підготував: *Дементьєва О.Г., Шейкіна А.В.*

ДЕРЮГІНА Альбіна Миколаївна (16.03.1932, Макіївка, Донець. обл.). Гімнастика художня. ЗТ УРСР (1972). ЗТ СРСР (1977). Суддя МК (1974). Закінчила КДІФК (1957). Президент Федерації худ. гімнастики України (1988—1996). Президент Федерації гімнастики України (з 1996). Головний тренер збірної команди України з художньої гімнастики. Засл. працівник культури УРСР (1979). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2002). Нагороджена орденами Трудового Червоного Прапора (1985), "Знак Пошани" (1985), Почесною відзнакою Президента України (1995), орденом Держави "Герой України" (2002). Підготувала: *Васюру (Буряк) Ж.П., Дерюгіну І.І., Плохову О.С., Щоголеву О.В., Сефріх (Безсонову) В.А., Тимошенко О.О., Хозлу Е.А., Скалдіну О.В., Шумську О.С., Єрофєєву Т.А., Безсонову А.В., Годунко Н.О., Дзюбчук О.В., Карабаш Є.Ю.*

ДМИТРИЄВ Михайло Дмитрович (25.05.1912, Харків — 1987). Гімнастика спортивна. ЗМС (1940). ЗТ СРСР (1956). Закінчив ДІФКУ (1934). Нагороджений орденом "Знак Пошани". Підготував — *Бочарову Н.А.*

ДОБРОВОЛЬСКИЙ Едвард Адамович (20.04.1945, Київ). Гімнастика спортивна. МС (1968). ЗТ УРСР (1987). Суддя МК (1992). Закінчив КДІФК (1972). Підготував — *Перешкуру В.В.*

ДРАПЕЙ Анатолій Гафійович (1.05.1921, Кагарлиць, р-н, Київ. обл. — 1983, Київ). Плавання. МС. ЗТ УРСР. Закінчив КДІФК. Учасник ВВВ. Багаторазовий рекордсмен СРСР, Європи і світу. Нагороджений медаллю "За відвагу". Відмінник народної освіти УРСР. Підготував — *Красюка С.А.*

ДУБІНІН Сергій Олександрович (27.01.1961, Київ). Веслування на байдарках і каное. ЗТУ (2001). Відмінник народної освіти України. Закінчив КДІФК (1978). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2004). Підготував — *Осипенко І.В.*

ЕДЕЛЬМАН Леонід Абрамович (25.04.1932, Київ — 16.12.1983). Гімнастика спортивна. ЗТ УРСР (1984). ЗТ СРСР (1984). Закінчив КДІФК (1956). Підготував — *Омелянчик О.О.*

ЄВМІНОВ В'ячеслав Володимирович (28.02.1940, Харків). Веслування академічне. ЗТ УРСР (1979). За-

кінчив КДІФК (1970). Президент спортивного клубу "Юка". Підготував — *Шапочку Ю.П.*

ЄВТУШЕНКО Леонід Макарович (14.07.1945, Ромни, Сум. обл.). Гандбол. ЗТ УРСР (1987). Закінчив КДІФК (1970). Підготував: *Вергелюк-Стрілець М.М., Радченко О.В., Цигицу О.М., Яценко О.М.*

ЄРОХІН Євген Маркелович (19.12.1924, Київ — 4.09.1997). Гімнастика спортивна. ЗТ УРСР (1956). ЗТ СРСР (1956). Закінчив КДІФК (1952). Підготував — *Титова Ю.Є.*

ЖИТНИКОВ Володимир Іванович (9.07.1932, Ташкент, Узб. РСР). Фехтування. МС. ЗТ УРСР (1973). Закінчив КДІФК (1956). Підготував: *Чижа Ю.І., Косенка С.І.*

ЗАМОРСЬКИЙ Володимир Степанович (29.03.1928, Київ). ЗТ УРСР (1971). Баскетбол. Закінчив КДІФК (1952). Підготував — *Климову (Назембло) Н.Г.*

ЗОЛОТАРЬОВ Вадим Олексійович (4.10.1952, Київ). Бокс. ЗТУ (1994). Закінчив КДІФК (1973). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Підготував — *Кличка Вол. В.*

ЗОРІН Борис Михайлович (6.09.1931, Іжевськ, Росія). Біатлон. МС з лижних гонок і біатлону (1962). ЗТ УРСР (1967). "Авангард" — "Буревісник", Іжевськ. Закінчив КДІФК (1957). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2001). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1976) та медаллю "За трудову доблесть" (1998). Підготував — *Бякова І.І.*

ЗУБРИЛОВ Роман Олексійович (16.05.1964, Київ). Біатлон. ЗТУ (1997). Закінчив КДІФК (1989). Канд. пед. н. (1994). Підготував — *Зубрилову О.М.*

КАГАРЛИЦЬКИЙ Віктор Семенович (11.06.1949, Київ). Стрибки на батуті. ЗТУ (1991). Закінчив КДІФК (1978). Підготував — *Починок О.С.*

КАЗАНОВИЧ Альберт Олександрович (26.10.1934, Київ — 2.09.1998, там само). Стрибки на батуті. ЗТ УРСР (1985). Закінчив КДІФК (1963). Підготував — *Нестреляй С.В.*

КАЛИНСЬКИЙ Анатолій Миколайович (12.07.1946, с-ще Рибниця, Молд. РСР). Дзюдо. ЗТ УРСР (1986). МС. Закінчив КДІФК (1976). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2000). Підготував — *Машуфенка Р.О.*

КАНЕВСЬКИЙ Леонід Ілліч (30.12.1934, Київ). ЗТ УРСР (1973). Веслування академічне. Закінчив КДІФК

Е.А. Добровольський

Л.М. Євтушенко

В.С. Кагарлицький

В.П. Карленко

Л.Б. Козенюк

(1965). Тренер міської ради ФСТ "Динамо", Київ. Підготував: *Дмитренка Г.М., Кокошина В.О., Манцевича О.В., Ткаченка О.В., Тищенко А.Н.*

КАПШУЧЕНКО Леонід Дмитрович (9.03.1949, Дніпропетровськ). Плавання. ЗТ СРСР (1981). Закінчив КДІФК (1972). Підготував: *Присєкіна Ю.І., Красюка С.О., Марковського О.В., Ткаченка В.В., Бориславського О.Є., Власова Ю.В.*

КАРВАСЬ Юрій Олексійович (10.08.1934, Київ — 22.05.1999). Волейбол. ЗТ УРСР (1973). Закінчив КДІФК (1957). Підготував: *Мазур (Ростову) Г.М., Осадчу А.С.*

КАРЕТА (ПАШУТИНА) Ірина Леонтіївна (1957, Запоріжжя). Вітрильний спорт. ЗТУ (1996). Закінчила Дніпроп. пед. ф-т КДІФК (1976). Підготувала: *Браславця Є.А., Матвієнка І.Г.*

КАРЛЕНКО Василь Павлович (1.11.1950, Богуслав, Київ. обл.). Біатлон. МСМК (1974). ЗТ УРСР (1982). ЗТ СРСР. Суддя НК. Закінчив КДІФК (1973). Канд. пед. н. (1983). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1998). Підготував: *Бєлову Н.О., Прикажчикову Н.В.*

КАРПІНСЬКИЙ Олександр Олександрович (17.08.1909, Київ — 14.08.1996, там само). Боротьба греко-римська. МС (1941). ЗТ УРСР (1961). Суддя ВК (1958). Закінчив спортивну школу майстрів з боротьби (1934), Київ. технікум фіз. культури (1937), КДІФК (1957). Нагороджений орденом Слави III ступеня (1945). Підготував — *Тростяньського В.К.*

КЕМЕЛЬ Михайло Петрович (17.08.1928, Київ).

МС (1954). Важка атлетика. ЗТ УРСР (1981). ЗТ СРСР (1981). Суддя ВК (1964). "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1957). Чемпіон України (1950), срібн. призер (1949, 1954, 1955, 1956), бронз. призер (1953). Підготував — *Писаренка А.Г.*

КОВАЛЕНКО Анатолій Якимович (1.01.1916, Могилів-Подільський, Вінн. обл. — 15.09.1995, Київ). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1967). ЗТ СРСР (1972). Закінчив ДІФКУ (1940). Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1972), Вітчизняної війни II ступеня. Підготував — *Литвиненка Л.Д.*

КОВПІК Дмитро Володимирович (22.12.1937, ст. Біра, Євр. а.о., Росія). Плавання. ЗТ УРСР (1976). Закінчив КДІФК (1963). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1976). Підготував — *Раскатова В.С.*

КОГАН Леонід Борисович (28.08.1937, Київ). Гандбол. ЗТ УССР (1980). Закінчив КДІФК (1960). Підготував: *Дідусенко О.В., Малько І.К., Карлову Л.О., Пальчикову І.Г.*

КОГУТ Михайло Антонович (30.09.1931, с. Жуківці, Обухів. р-н, Київ. обл.). Фехтування. МС (шабля). ЗТ УРСР (1969). ЗТ СРСР (1991). Закінчив КДІФК (1960). Підготував: *Погосова Г.В., Гутцайт В.М.*

КОЗЕНЮК Леонід Борисович (28.08.1961, Київ). Стрибки на батуті. ЗТУ (2001). Закінчив КДІФК (1983). Підготував — *Починок О.С.*

КОЗЛОВА Дора Михайлівна (15.03.1930, Дзержинськ, Росія). Легка атлетика. Закінчила Дніпроп. технікум фіз. культури (1952), КДІФК (1956). П'яти-

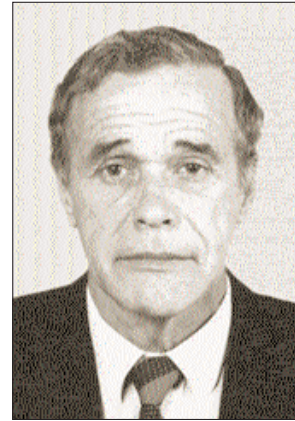
О.Я. Конкін

М.П. Костюченко

Я.Р. Криницький

О.Г. Кубраченко

Ю.М. Куксенков

разова рекордсменка світу у бігу на 500 м. Підготувала — *Аксьонову Л.І.*

КОЗЛОВСЬКИЙ Володимир Юхимович (3.04.1920, Белгород, Харків. обл. — 8.01.2000, Київ). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1980). Суддя ВК (1958). Учасник ВВВ. Закінчив Київ. технікум фіз. культури (1939), Школу тренерів при КДІФК (1948). Підготував — *Цибуленка В.С.*

КОНКІН Олександр Якович (10.03.1914, Київ). Важка атлетика. МС (1936). Суддя ВК (1953). "Правда", "Спартак", "Динамо", Київ. Закінчив КДІФК (1955). Срібн. призер чемпіонату СРСР (1939, 1940), бронз. (1938) у ваг. категорії до 56 кг. Підготував — *Новака Г.І.*

КОСТЮЧЕНКО Микола Петрович (27.09.1935, Київ — 6.02. 2000, там само). Веслування на байдарках і каное. ЗТ УРСР (1966). ЗТ СРСР (1970). Закінчив Школу тренерів при КДІФК (1958). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1972), медаллю "За трудову доблесть" (1964). Підготував: *Морозова В.І., Філатова Ю.М., Стеценка Ю.М.*

КРАСОВСЬКИЙ Сергій Федорович (18.05.1963, Донецьк). Легка атлетика. ЗТУ (2002). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2004). Закінчив КДІФК (1991). Підготував — *Красовську (Обчарову) О.А.*

КРАХМАЛЬНИЙ Андрій Іванович (2.12.1931, с. Конела, Черкас. обл.). Веслування академічне. МС (1960). ЗТ УРСР (1972). Закінчив КДІФК (1974). Підготував — *Довганя М.А.*

КРИВОНОС Григорій Іванович (13.04.1940 с. Новгородка, Кіровогр. обл.). Важка атлетика. ЗТ УРСР (1973). ЗТ СРСР (1981). Кривий Ріг, Дніпроп. обл. Закінчив КДІФК (1973). Підготував: *Кравчука В.А., Блещика О.С., Бажана В.І.*

КРИНИЦЬКИЙ Яків Романович (27.08.1930, Малин, Житомир. обл.). ЗТ УРСР (1962). ЗТ СРСР (1967). Суддя МК (1972). Закінчив КДІФК (1959). Ст. тренер збірної команди України (19765—1990). Підготував — *Беляєва В.М.*

КУБРАЧЕНКО Олександр Григорович (25.03.1943, Чигирин, Черкас. обл.). Гандбол. ЗТУ (2000). Закінчив КДІФК (1967). Професор. Керівник КНГ збірних команд СРСР та України з підготовки до чемпіонатів світу та ІО. Нагороджений медаллю "За трудову доблесть". Готував збірну команду України з гандболу — бронзового призера Ігор XXVIII Олімпіади (2004).

КУКСЕНКОВ Юрій Михайлович (3.12.1958, Зден). Гімнастика спортивна. ЗТУ (1996). Закінчив КДІФК (1980). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2000). Підготував: *Перешкуру В.В., Косяка О.Ю.*

КУЛАК Василь Григорович (20.01.1947, с. Комсомольське, Козятин. р-н, Вінн. обл.). Важка атлетика. ЗТУ (1993). Суддя МК (1993). Закінчив КДІФК (1973). Тренер, головний тренер збірної команди України (з 1993). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня (2004). Підготував: *Григурко Л.В., Скакун Н.А.*

В.Г. Кулак

П.І. Кущинський

І.Ф. Леоненко

І.Ю. Майзлін

М.М. Мацоха

КУЛАКОВ Віталій Іванович (3.07.1944, Алма-Ата, Каз. РСР — 11.09.1987, Київ). Швидкісний біг на ковзанах. ЗТ УРСР (1977). Закінчив КДІФК (1987). Підготував — *Тарасову (Кулешову) Т.М.*

КУЛИК Олександр Васильович (1957, Середино-Буда, Сум. обл.). Велосипедний спорт. МС. ЗТ УРСР (1988). Закінчив КДІФК (1979). Підготував — *Кириченка О.О.*

КУШНІР Микола Миколайович (26.10.1958, с. Браниця, Бобровиц. р-н, Черніг. обл.). Легка атлетика. Закінчив КДІФК (1986). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Підготував — *Кравець (Шуляк) І.М.*

КУЩИНСЬКИЙ Павло Іванович (7.07.1914 — 1995, Бердянськ). Боротьба греко-римська. ЗТ СРСР (1965). Суддя ВК (1965). Закінчив Школу тренерів при ДІФКУ (1935). Підготував — *Григор'єва Ю.М.*

ЛАВРИНЕНКО Володимир Васильович (2.04.1931, Харків). Стрільба стендова. ПМС (1962). ЗТ УССР (1967). Закінчив КДІФК (1955). Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1987). Підготував — *Лавриненка А.В.*

ЛЕОНЕНКО Іван Федорович (2.06.1928, с. Нова Маячка, Херсон. обл.). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1963). ЗТ СРСР (1990). Закінчив КДІФК (1952). Автор книги "Бег на средние и долгие дистанции" (1970). Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку" (1960). Підготував: *Лисенко (Гуревич, Шевцову) А.І., Пангелову Т.Ф.*

ЛЕОНОВ Олександр Дмитрович (27.02.1928, Миколаїв — 14.06.2000, Київ). Баскетбол. ЗТ УРСР

(1965). ЗТ СРСР (1991). Закінчив КДІФК (1949). Підготував: *Кочергіну (Орел) Ф.Г., Пивоварову І.О.*

ЛЕЩЕВ Семен Абрамович (7.10.1931, Київ — 1991, там само). Сучасне п'ятиборство. ЗТ УРСР (1961). Закінчив КДІФК (1953). Підготував — *Держюгіна І.К.*

ЛІСОВИЙ Валерій Олександрович (6.03.1956, Київ). Гімнастика спортивна. ЗТУ (1996). Закінчив КДІФК (1977). Підготував — *Шаменка В.В.*

МАЙЗЛІН Ісаак Юхимович (31.08.1930, Дніпропетровськ). Баскетбол. ЗТ УРСР (1961), ЗТ СРСР (1991). Закінчив КДІФК (1981). Підготував: *Курв'якову Р.В., Жирко О.М., Сильянову Н.В.*

МАЙОРОВ Віктор Олександрович (3.07.1954, Київ). Вітрильний спорт. МС (1981). Закінчив КДІФК (1986). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Підготував: *Таран Р.О., Браславця Є.А., Матвієнка І.Г., Пахольчик О.І.*

МАЙСТРЕНКО Анатолій Михайлович (7.06.1949, Київ). Веслування академічне. ЗТ УРСР (1979). Закінчив КДІФК (1979). Директор веслової спортивної бази "Авангард", Київ. Підготував — *Омельяновича В.І.*

МАКАРОВА Валентина Іванівна (19.04.1939, Київ). ЗТ УРСР (1976). Плавання. Закінчила КДІФК (1967). Нагороджена медаллю "За трудову доблесть" (1980). Підготувала — *Фесенка С.Л.*

МАЦЬОХА Михайло Маркович (22.12.1942, с. Терешевці, Хмельн. обл.). Важка атлетика. ЗТУ (1991). ЗТ СРСР (1992). Закінчив КДІФК (1974). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Підготував: *Таймазова Т.Б., Готфріда Д.Р.*

ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ

МАШОВЕЦЬ Сергій Аркадійович (26.09.1931, Київ). Вітрильний спорт. ЗТ УРСР (1979). МС. Закінчив КДІФК (1956). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Підготував — *Манкіна В.Г.*

МЕХАНОШИН Владислав Павлович (27.01.1938, Київ). Водне поло. ЗТ УРСР (1975). Закінчив КДІФК (1963). Підготував — *Захарова О.С.*

МИШАКОВ Олександр Семенович (14.10.1912, Маріуполь, Донец. обл. — 17.01.1993, Київ). Гімнастика спортивна. МС зі спорт. гімнастики (1938), з гандболу (1936). ЗМС (1954). ЗТ СРСР (1956). Закінчив ДІФКУ (1935). Доцент кафедри гімнастики КДІФК (1960). Ст. тренер збірної команди СРСР (1954—1976). Учасник ВВВ. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора і "Знак Пошани", медаллю "За перемогу над Німеччиною у ВВВ (1941—1945)", знаком "Відмінник народної освіти". Внесений в Книгу рекордів Гіннеса як один із кращих тренерів ХХ ст. (2001). Підготував: *Латиніну Л.С., Шахліна Б.А., Борисову (Маковську) Р.К.*

МОНАКОВ Віталій Дмитрович (20.07.1933, Проскурів — 13.12.1986, Київ). Стрільба стендова. МСМК (1983). ЗТ УССР (1982). Закінчив КДІФК (1959). Підготував — *Монакова Д.В.*

МОСКВІН Євген Борисович (3.10.1954, Харків). Гімнастика спортивна. ЗТУ (2000). Суддя МК (1996). "Динамо", Харків. Закінчив КДІФК (1979). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2004). Підготував — *Гончарова В.В.*

МУРЕНКО Іван Антонович (28.09.1914, Вознесенськ, Микол. обл. — 31.12.1991, Дніпропетровськ).

Легка атлетика. Закінчив Дніпроп. технікум фіз. культури (1948), КДІФК (1952). Підготував — *Лисенко (Гуревич, Шевцову) А.І.*

НЕБИЛИЦЬКИЙ Леонід Олександрович (5.05.1915, Київ). Волейбол. ЗТ СРСР (1983). Закінчив КДІФК. Підготував: *Терещука Б.П., Панченка Ю.П., Іванова В.Т., Воронкова П.Ю.*

НІКОЛАЄВ Анатолій Васильович (1.03.1949). Хокей. МС. ЗТ УРСР (1989). Закінчив КДІФК (1975). Підготував — *Христича Д.А.*

ОБАЛЕНСЬКИЙ Олександр Леонідович (19.03.1954, Київ). Фехтування. МС (1970). ЗТУ (1991). Закінчив КДІФК (1975). Як спортсмен виступав за "Авангард", "Динамо", "Буревісник". Підготував — *Гутцайт В.М.*

ОББАРІУС Дмитро Іванович (1910, с. Ходоркове, Київ. повіт — 1985, Львів). Легка атлетика. Закінчив ДІФКУ (1934). ЗТ СРСР (1960). Суддя ВК (1963). Канд. пед. н., доцент. Підготував: *Тер-Ованесяна І.А., Брумеля В.М.*

ОРЕЛ Валентин Олегович (16.08.1955, Одес. обл.). ЗТУ (1998). Велосипедний спорт. Закінчив КДІФК (1978). Канд. пед. н. (1986). Ст. наук. співробітник (1989). Ст. тренер з науково-методичного забезпечення відділення велоспорту Держкомспорту України (з 1991). Підготував — *Полатайка Л.М.*

ОСАДЧИЙ Віктор Петрович (18.10.1947, Київ). МС (1970). ЗТУ (1997). Велосипедний спорт. Закінчив КДІФК (1974). Канд. пед. н. (1981). Аспірант, викладач кафедри велоспорту КДІФК (1975—1987). Ст. тренер відділення велоспорту Держкомспорту України

О.С. Мишаков

Є.Б. Москвін з В.В. Гончаровим

Д.І. Оббаріус

В.О. Орел

(1987—1993). Головний тренер збірної команди України з велоспорту (з 1993). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2000). Підготував: *Мовчана В.І., Підгорного Р.В., Симоненка О.С., Матвєєва С.А., Полатайка Л.М., Феденка А.А., Кононенко Р.В., Чернявського С.В., Клименка О.В., Гонченкова О.А., Рибіна В.І.*

ОСАУЛЕНКО Микола Опанасович (27.02.1937, с. Ново-Шепеличі, Чорноб. р-н, Київ. обл.). Веслування на байдарках і каное. ЗТ УРСР (1973). ЗТ СРСР (1973). Закінчив КДІФК (1959), Київ. ін-т нар. госп-ва (1966). Підготував — *Нікольського С.В.*

ПАЛАМАРЧУК Іван Андрійович (25.01.1935, с. Белілівка, Ружин. р-н, Житомир. обл.). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1978). ЗТ СРСР (1980). Закінчив Житомир. сільгосп. ін-т (1958), КДІФК (1965). Нагороджений медаллю "За трудову доблесть" (1979), орденом "Знак Пошани" (1981). Підготував: *Багача О.М., Кисельова В.В.*

ПЕТРОВСЬКИЙ Валентин Васильович (15.02.1922, Чернігів). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1969). ЗТ СРСР (1970). Закінчив КДІФК (1952). Канд. біол. н. (1960), доцент (1965), професор (1970). Ст. викладач, доцент, професор кафедри легкої атлетики КДІФК (1961—1970). Зав. кафедри теорії та методики фіз. виховання (1971—1991), професор кафедри олімпійського і професійного спорту (1992—2002). Учасник ВВВ. Автор книг "Бег на короткие дистанции (спринт)" (1978), "Организация спортивной тренировки" (1978). Підготував понад 10 канд. наук. Нагороджений орденами Червоної Зірки (1944), Трудового Червоного Прапора (1972)

та ін. Підготував — *Борзова В.П.*

ПІНСЬКИЙ Семен Григорович (23.07.1936, Київ). Боротьба вільна. МС (1956). ЗТ УРСР (1970). ЗТ СРСР (1976). Суддя ВК. Закінчив КДІФК. Підготував — *Гулюткіна В.Я.*

ПЛАКСІН Валерій Степанович (1.01.1940, Севастополь, Крим. обл.). Сучасне п'ятиборство. ЗТ УРСР (1986). Закінчив КДІФК (1963). Підготував — *Онищенко Б.Г.*

ПОДЧЕРНЯЄВ Володимир Петрович (26.08.1951, Онопель, Житомир. обл.). Веслування академічне. ЗТ УРСР (1984). Закінчив КДІФК (1973). Підготував — *Омельяновича В.І.*

ПОЗЮРА Алла Василівна (4.05.1948, Київ). ЗТ УРСР (1984). Веслування академічне. Закінчила КДІФК (1971). Засл. працівник фіз. культури (1972). Підготувала — *Мазій С.І.*

ПОЛЯКОВ Василь Іполітович (10.01.1910, Москва, Росія — 2.06.1996, Суми). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1961). ЗТ СРСР (1969). Закінчив Школу тренерів при КДІФК (1953). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1971). Підготував: *Голубничого В.С., Смагу М.Я.*

ПОЛЯЧЕНКО Ірина Семенівна (27.06.1957, Київ). Гімнастика художня. ЗТ УРСР (1984). Закінчила КДІФК (1978). Підготувала — *Єрофєєву Т.А.*

ПОТАБЕНКО Віктор Васильович (23.04.1942, Новосибірськ, Росія). Веслування академічне. ЗТ СРСР (1978). ЗТ УРСР (1985). Закінчив КДІФК (1978). Тренер ДСТ "Локомотив". Підготував: *Антонюк (Преображенську) Н.І., Тервошину О.Б., Пивоварову О.Й.,*

В.П. Осадчий

М.О. Осауленко

І.А. Паламарчук

В.В. Петровський

М.М. Рогозян

Б.С. Савлохов

Р.С. Савлохов

В.А. Самаров

А.О. Серебрянська

І.Г. Сивак

Беспалову (Дергаченко, Прищепу) Н.І., Буняк (Стеценко) Т.І., Уманець Н.Д., Пазюн М.В., Закірову С.М., Пухаєву О.Р., Устюжаніну Т.І., Федоренко (Яценко) Н.І.

ПОТАПКІН Валерій Іванович (27.06.1949, Краматорськ). Велосипедний спорт. ЗТУ (1991). Закінчив КДІФК (1975). Підготував — Марковниченка О.М.

РАТУШНЯК Микола Петрович (27.05.1941, с. Слобода-Шарапанівка, Крижоп. р-н, Вінн. обл.). Важка атлетика. МС (1966). ЗТУ (2000). Суддя МК (1992). Закінчив Школу тренерів при КДІФК (1965). Підготував — Скакун Н.А.

РИБАЛКО Василь Миколайович (15.10.1918, с. Старогнатівка, Тельманів. р-н, Донец. обл. — 19.04.1973, Київ). Боротьба вільна. МС (1946). ЗТ СРСР (1956). Суддя ВК. Закінчив КДІФК (1942). Підготував: *Гуревича Б.М., Шахова М.П.*

РОГОЗЯН Микола Михайлович (15.09.1946, с. Білокуракіно, Луган. обл.). Велосипедний спорт. ЗТ УРСР (1986). Закінчив КДІФК (1976). Державний тренер Держкомспорту України (з 2000). Підготував — *Галкіна О.В.*

РОДІОНОВ Юрій Васильович (5.07.1953, Тирасполь). Веслування академічне. ЗТ УРСР (1985). ЗТ СРСР (1991). Закінчив КДІФК (1979). Підготував: *Чурину М.М., Вілкса Г.А., Досенка В.А.*

РОЖКО Василь Андрійович (28.01.1929, с. Лікнет, Соломин. р-н, Дніпроп. обл. — 22.11.2004, Донецьк). Важка атлетика. ЗТ УРСР (1973). Закінчив КДІФК (1954). Підготував — *Батищева С.М.*

САВЛОХОВ Борис Сосланович (1.12.1952, Орджонікідзе, Північно-Осетин. АРСР — 26.05.2004, с. Сакиряни, Чернів. обл.). Боротьба вільна. МС (1970). ЗТ УРСР (1985). ЗТ Росії (1990). ЗТ СРСР (1992). Закінчив КДІФК (1977). Президент Асоціації боротьби України (1996—2000). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Засл. працівник фіз. культури і спорту Півн. Осетії-Аланії (1996). Підготував: *Тедєєва Е.С., Зозірова З.Д., Тібілова Р.О., Фідарова А.Е., Тогузова В.Т.*

САВЛОХОВ Руслан Сосланович (17.04.1958, Аланія, Північно-Осетин. АРСР). МС (1978). ЗТУ (1993). Суддя МК (1988). Закінчив КДІФК (1980). Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня (2004). Підготував: *Тедєєва Е.С., Тедєва Д.І., Бусловича Є.Л., Зозірова З.Д., Валієва М.М., Фідарова А.Е., Тогузова В.Т.*

САВЧЕНКО Юрій Олександрович (1939, Київ). Волейбол. ЗТ УРСР (1967). Закінчив КДІФК (1958). Підготував: *Іванова В.Т., Терещука В.П.*

САМАРОВ Володимир Андрійович (4.07.1925, Курськ, Росія). Важка атлетика. ЗТ УРСР (1970). Закінчив КДІФК (1953). Підготував — *Батищева С.М.*

САФРОНОВ Родіон Йосипович (6.06.1930, Алексіївськ, Харків. обл.). Сучасне п'ятиборство. ЗТ УРСР (1967). Закінчив КДІФК (1953). Підготував — *Пічужкіна В.І.*

СЕМИКІН Олексій Іванович (1.02.1973). Веслування на байдарках і каное. ЗТУ (2004). Закінчив НУФВСУ (1995). Підготував — *Семикіну (Теклян) Т.Г.*

М.М. Скиба

В.О. Смирнов

В.Є. Стрельников

Т.О. Турова

В.А. Турчин

СЕРДЮК Валерій Андрійович (26.11.1956, Зміїв, Харків. обл.). Стрільба з лука. ЗТУ (2001). Закінчив Харків. спорт. ф-т КДІФК (1989). Підготував — *Сердюк К.В.*

СЕРЕБРЯНСЬКА Любов Овсіївна (22.12.1952, с-ще Баланда, Саратов. обл., Росія — 9.07.2003, Київ). Гімнастика художня. ЗТУ (1991). Закінчила КДІФК (1974). Віце-президент федерації гімнастики України (1997—2003). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Нагороджена орденом княгині Ольги II ступеня (2002). Підготувала: *Савінкову С.А., Серебрянську К.О.*

СИВАК Іван Григорович (8.03.1938, Дніпропетровськ). Плавання. ЗТ УРСР (1988). ЗТ Болгарії (1985). Закінчив КДІФК (1967). Підготував: *Волинця О.В., Сердінова А.В.*

СКИБА Микола Михайлович (15.11.1955, Терноп. обл.) ЗТУ (1995). Велосипедний спорт. Закінчив КДІФК (1981). Тренер збірної команди України з велосипедного спорту на треку (з 1990). Підготував: *Загороднього В.С., Клименка О.В., Попкова В.О.*

СМИРНОВ Володимир Олександрович (7.04.1929, Іваново, Росія — 27.11.1993). Гімнастика спортивна. ЗТ УРСР (1956). ЗТ СРСР (1960). Закінчив КДІФК (1951). Нагороджений двома медалями "За трудову відзнаку" (1956, 1964). Підготував — *Астахову П.Г.*

СТРЕЛЬНИКОВ Василь Єгорович (14.01.1939, с-ще Кірово, Держин. р-н, Донец. обл. — 4.08.2000, Дніпропетровськ). Стрибки на батуті. ЗТ УРСР (1980). Закінчив КДІФК (1961). Підготував — *Жадяєва В.І.*

ТАБАРОВСЬКИЙ Олександр Геннадійович (23.06.1928, Київ). Теніс настільний. ЗТ УСССР (1963). ЗТ СРСР (1969). Закінчив КДІФК (1951). Підготував — *Грінберг (Федорову) С.Г.*

ТИХОМИРОВ Анатолій Михайлович (6.02.1947, Бобруйськ, БРСР). Легка атлетика. Закінчив КДІФК (1969). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (1996). Підготував — *Крикуна О.М.*

ТОКАР Іван Михайлович (7.05.1919, с. Саматуївка, Сум. обл.). Легка атлетика. ЗТ УРСР (1964). ЗТ СРСР (1972). Закінчив Київ. технікум фіз. культури (1940), КДІФК (1946). Нагороджений орденом "Знак Пошани" (1968), медаллю "За трудову відзнаку" (1972), Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1971). Підготував: *Аржанова Є.О., Курдинського В.В.*

ТРЕПЕТЕН Сергій Анатолійович (8.10.1961 Київ). Веслування на байдарках і каное. МСМК. ЗТУ (2001). Закінчив КДІФК (1983). Підготував: *Осипенко І.В., Балабанову (Нетитаєву) Г.С., Фіклісову Н.Є., Семикіну (Теклян) Т.Г.*

ТУРОВА Тетяна Олександрівна (6.09.1948, Унгена, Молд. РСР). Стрибки в воду. ЗТУ (1993). Закінчила КДІФК (1974). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2000). Нагороджена орденами княгині Ольги III і II ступеня, "За заслуги" III ступеня. Підготувала: *Сорокіну А.В., Жупіну О.Г.*

ТУРЧИН Віктор Анатолійович (12.10.1955, Баку, Аз. РСР). Плавання. ЗТУ (2001). Закінчив Київ держ. ун-т ім. Т.Г. Шевченка (1979), КДІФК (1990). Засл.

Г.І. Ушаков

О.Ф. Фешотт

Б.В. Фурсенко

Г.О. Чернов

В.О. Шаблінський

працівник фіз. культури і спорту України (2002). Підготував: *Лісогорова О.В., Бреуса С.П.*

УШАКОВ Герман Іванович (21.04.1934, Нижній Новгород, Росія). Веслування академічне. ЗТ УРСР (1970). Закінчив КДІФК (1966). Тренер ФСТ "Динамо". Підготував: *Гузенко О.М., Колкову О.О., Пуговську О.О., Розгон Н.І., Тараканову Н.Ю., Пересекіну (Зубко) О.А.*

ФЕШОТТ Олексій Фердинандович (20.04.1904, Ташкент, Узбекистан — 26.04.1984, Запоріжжя). Борьба греко-римська. Суддя ВК (1952). Відмінник фіз. культури (1956). Закінчив ДІФКУ (1935). Підготував — *Пункіна Я.Г.*

ФРАНЦУЗ Віра Василівна (4.06.1959, Київ). Веслування академічне. МС (1981). ЗТУ (2000). "Динамо", Київ. Закінчила КДІФК (1992). Засл. працівник фіз. культури і спорту України (2004). Підготувала — *Гриня С.М.*

ФРОНДЗЕЙ Ярослав Дмитрович (1.01.1929, Снятин, Івано-Фр. обл.). Фехтування. ЗТ УРСР (1976). Закінчив КДІФК (1953). Підготував — *Дмитренко Г.Б.*

ФУРСЕНКО Борис Володимирович (12.06.1930, Харків). Велосипедний спорт. ЗТ УРСР (1964). ЗТ СРСР (1972). Закінчив КДІФК. Підготував — *Целовальникова І.В.*

ХРУЩАК Іван Іванович (1939, Дніпропетровськ). Веслування на байдарках і каное. ЗТ СРСР. Закінчив КДІФК (1964). Підготував — *Юрченка В.П.*

ЧЕРНОВ Геннадій Олександрович (22.02.1952, Донецьк). Стрибки на батуті. ЗТ УРСР (1985). Закінчив КДІФК (1973). Підготував — *Гелембатовського І.М.*

Б.М. Юшко

А.В. Ялтирян

ЧИЖОВ Борис Миколайович (16.04.1946, Корсунь, Черкас. обл.). Гандбол. МС (1967). ЗТУ (1992). Закінчив КДІФК (1969). Підготував: *Бибешка С.В., Гаврилова Ю.Д., Риманова О.А.*

ШАБЛЕНКО Віталій Степанович (13.06.1936, Часів-Яр, Донецьк. обл.). Легка атлетика. МС (1958). ЗТУ (1991). Закінчив КДІФК (1959). Підготував — *Багача О.М.*

ШАБЛІНСЬКИЙ Володимир Олексійович (13.12.1910, с. Преображенка, Томаків. р-н, Запоріж. обл. — 24.07.1993, Київ). Баскетбол. ЗТ УРСР (1967). ЗТ СРСР (1969). Закінчив Дніпропетр. технікум фіз. культури (1933), Вищу школу тренерів ДІФКУ (1934). Нагороджений двома орденами Червоної Зірки, ме-

далю "За відвагу", орденом Трудового Червоного Прапора, Грамотами Президії Верховної Ради СРСР. Підготував: *Поливоду А.І., Коваленка С.І., Вальтіна А.І., Гладуна В.І., Баглей М.А.*

ЮШКО Броніслав Миколайович (28.02.1930, Кіровоград). Легка атлетика. МС (1959). ЗТ УРСР (1977). Суддя ВК (1972). Суддя НК (1992). Закінчив КДІФК (1954). Канд. пед. н. (1974). Професор (1993). Нагороджений орденом "За заслуги" (1990). Підготував: *Буракова В.В., Пророченко (Буракову) Т.В.*

ЯЛТИРЯН Арменак Вартересович (15.05.1914, с. Чалтер, Ростов. обл., Росія — 1999, там само). Боротьба вільна. ЗМС (1951). ЗТ СРСР (1956). Суддя ВК. Закінчив КДІФК. 14-разовий чемпіон СРСР з вільної та греко-римської боротьби, ст. тренер збірної України з вільної боротьби. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1957) та "Знак Пошани" (1969). Підготував: *Гамарника Г.О. (гр.-рим. боротьба), Синявського В.І., Гуревича Б.М., Гулюткіна В.Я., Гусова Ю.С., Бігаєва Б.Г., Шахова М.П.*

ЗМІСТ

75 років Національному університету фізичного виховання і спорту України	3
СТОРІНКИ ІСТОРІЇ	6
НАВЧАЛЬНА, МЕТОДИЧНА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА	18
НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА	40
Докторантура і аспірантура	79
Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту	80
Науково-дослідний інститут НУФВСУ	85
УНІВЕРСИТЕТ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ ТА СПОРТИВНОЇ НАУКИ	92
СПОРТИВНА РОБОТА	106
ФАКУЛЬТЕТИ, КАФЕДРИ ТА ДОПОМІЖНІ ПІДРОЗДІЛИ	118
Факультет олімпійського і професійного спорту	120
Факультет фізичного виховання, фізичної реабілітації і спортивної медицини	121
Факультет заочного навчання і післядипломної підготовки	123
КАФЕДРИ ТЕОРЕТИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	125
Кафедра теорії і методики спортивної підготовки і резервних можливостей спортсменів	125
Кафедра теорії і методики фізичного виховання, рекреації і оздоровчої фізичної культури	127
Кафедра олімпійського і професійного спорту	130
Кафедра психології і педагогіки	133
Кафедра гуманітарних і соціально- економічних дисциплін	135
Кафедра української і іноземних мов	139
КАФЕДРИ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	141
Кафедра водних видів спорту	141
Кафедра легкої атлетики	143
Кафедра спортивних і оздоровчих видів гімнастики	146
Кафедра силових видів спорту і фехтування	150
Кафедра спортивних ігор	151
Кафедра футболу	152
Кафедра велосипедного і зимових видів спорту	155
Кафедра спортивних єдиноборств	157
Кафедра спортивного танцю	158
КАФЕДРИ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	160
Кафедра біології людини	160
Кафедра кінезіології	162
Кафедра фізичної реабілітації	165
Кафедра спортивної медицини	167
ДОПОМІЖНІ ПІДРОЗДІЛИ	169
Навчально-методичний відділ	169
Бібліотека	170
Олімпійський музей	173
Видавництво "Олімпійська література"	173
Адміністративно-господарська частина	175
Медичний центр	176
Центр спортивної травматології	178
ГОРДІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ	182
Фахівці системи управління галузі фізичного виховання і спорту, які закінчили університет	184
Чемпіони, призери Олімпійських ігор та чемпіони світу	186
Заслужені тренери, які закінчили університет	218

Науково-популярне видання

**Літопис
Національного університету
фізичного виховання
і спорту України**

Редактори — *Яніна Зубко, Валентина Авраменко*
Комп'ютерна верстка — *Володимир Томашевський*
Коректори — *Надія Отрох, Алевтина Ніколаєва*

Підп. до друку 12.09.2005. Формат 50 x 100/16.
Папір крейд. Друк офс. Ум. друк. арк. 13,49.
Ум. фарбо-відб. 51,46. Обл.-вид. арк. 15,35.
Наклад 2000. Зам. 5-137.

Видавництво Національного університету фізичного
виховання і спорту України "Олімпійська література"
03680, Київ-150, вул. Фізкультури, 1
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавництв
Серія ДК № 2078

Київське акціонерне товариство "Книга"
04655, Київ-53, вул. Артема, 25
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру виготівників
Серія ДК № 1911